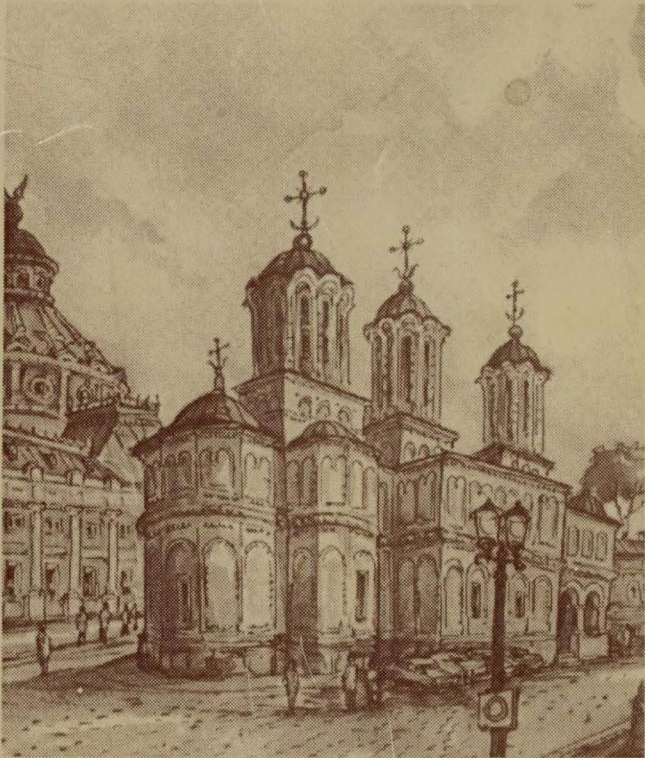

GLASUL BISERICII

REVISTA SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
ANUL LXIII, NR. 9-12, SEPTEMBRIE-DECEMBRIE 2004

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte:

Prea Fericitul Părinte
TEOCTIST
Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Munteniei și Dobrogei
și
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

Vicepreședinți:

I.P.S. *Teodosie* al Tomisului
Î.P.S. *Nifon* al Târgoviștei
P.S. *Epifanie* al Buzăului
P.S. *Calinic* al Argeșului
P.S. *Casian* al Dunării de Jos
P.S. *Damaschin* al Sloboziei și Călărașilor
P.S. *Galaction* al Alexandriei
și Teleormanului
P.S. *Sebastian Ilfoveanul* și
P.S. *Varsanufie Prahoveanul*,
Episcopi Vicari ai Sfintei Arhiepiscopii
a Bucureștilor

Membri:

P.C. Pr. Alexandru Armand Munteanu

Redactor responsabil:

P.C. Pr. Mihai Hau

Redactor:

P.C. Pr. Gheorghe Pop

Prea Fericitul Părinte

† **TEOCTIST**

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://bibsino.ro>

Aspect din timpul slujbei de sfințire a noii clădiri a Seminarului Teologic "Nifon Mitropolitul" din București, septembrie 2004.

Clădirea nouă a Seminarului Teologic "Nifon Mitropolitul" din București

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://bibsinod.ro>

CUPRINS

I. EDITORIAL

† Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Loțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române - <i>Coloană de unire și de lumină</i>	5
---	---

II. PASTORALE CHIRIARHALE LA NAȘTEREA DOMNULUI - 2004

† Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Loțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române	11
† Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului	17
† Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei	21
† Epifanie, Episcopul Buzăului și Vrancei	26
† Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului	31
† Casian, Episcopul Dunării de Jos	35
† Damaschin, Episcopul Sloboziei și Călărașilor	40
† Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului	43

III. POPAS ANIVERSAR

Gheorghe Vasilescu - <i>De ziua numelui Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist</i> ..	47
Gheorghe Vasilescu - <i>18 ani de slujire patriarhală a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist</i>	54

IV. ÎNTRU UNIREA DUHULUI ȘI A DRAGOSTEI CREȘTINE

† Bartolomeu I, Patriarhul Constantinopolului - <i>Cultura și civilizația în viziunea Bisericii</i>	65
Pr. Visarion Alexa, Remus Marian - <i>În lumina comuniunii ortodoxe - Vizita Sanctității Sale Bartolomeu I, Arhiepiscopul Constantinopolului și Patriarh Ecumenic în țara noastră</i>	71

V. ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. lect. dr. Adrian Niculcea - <i>Argumentul ontologic și contestarea lui modernă</i>	79
Drd. Marian Croitoru - <i>Conceptul de chip și de asemănare la Sfinții Părinți</i>	98
Pr. drd. Dorin Zarioiu - <i>Patimile și purificarea omului prin virtuți</i>	109

VI. BISERICA ȘI PROBLEMELE VREMII

Pr. prof. Ioan Stan - <i>Poziția Bisericii față de problemele tinerilor</i>	127
Pr. lect. drd. George Istodor - <i>Sectarismul, o provocare împotriva credinței adevărate</i> ..	135

VII. DOCUMENTARE

† Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor - <i>Noi îndreptări în textul Sfintei Liturghii</i>	151
Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula - <i>Pomenirea Sfinților Îngeri la Proskomidie</i>	155
Pr. dr. Gheorghe Ispas - <i>Sfântul Mare Mucenic Mina</i>	168

VIII. BISERICA ȘI ȘCOALA

† Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române - <i>Cuvânt de binecuvântare la început de an școlar</i>	173
Gheorghe Vasilescu - <i>Deschiderea anului de învățământ 2004-2005 și inaugurarea parterului noii clădiri a Seminarului Teologic "Nifon Mitropolitul" din București</i>	176
Participant - <i>Deschiderea anului universitar 2004-2005 la Facultatea de Teologie "Patriarhul Justinian" din București</i>	183
Pr. Valentin Cazan - <i>Educația religioasă în Școala primară</i>	191

IX. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Secretariatul Cabinetului Patriarhal - <i>Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1 septembrie-31 decembrie 2004)</i>	195
Participant - <i>Popas chiriarhal la Mănăstirea Pasărea</i>	209
Gheorghe Vasilescu - <i>Sfințirea bisericii Sfântul Nicolae din cartierul Balta Albă</i>	218
Gheorghe Vasilescu - <i>Târnosirea bisericii Centrului de Îngrijire și Asistență Socială nr. 3 din București</i>	230
Pr. Fieraru Nicolae - <i>Dincolo de întineric - Sfințirea Capelei Penitenciarului de la Ploiești</i>	242
Participant - <i>Sfințirea bisericii din Plopeni-Oraș, Protoieria Câmpina, județul Prahova</i>	245
Pr. Nicolae Tănăsioiu - <i>Sfințirea Capelei din cimitirul parohiei Pantelimon, Protoieria Ilfov</i>	255
Pr. Simion Bondar - <i>Intru punerea în lumină a patrimoniului Bisericii strămoșești - Cursurile de perfecționare a muzeografilor și ghizilor de la colecțiile ecleziastice și monumentele istorice religioase</i>	261
Gheorghe Vasilescu - <i>Sfințirea Mănăstirii Nucet - Arhiepiscopia Târgoviștei</i>	266
Ref. Ichim Camelușa - <i>Biserici târnosite, sfințite și resfințite în Arhiepiscopia Bucureștilor, în anul 2004</i>	277
Ref. Ichim Camelușa - <i>Tineri teologi ce au primit Sfânta Taină a Hirotoniei în anul 2004</i>	280

X. MEDALION

Pr. prof. dr. Vasile Gordon - <i>Un mare catehet al Ortodoxiei, prea puțin cunoscut: Sfântul Teodor Studitul (759-826)</i>	283
Pr. lect. dr. Ioan Moldoveanu - <i>Sfântul Nicodim Aghioritul (1749-1809) și traducerea operelor sale în română - la 195 de ani de la moartea sa</i>	300

XI. POMENIREA LOR DIN NEAM ÎN NEAM

Gheorghe Vasilescu - <i>IPS Arhiepiscop Lucian Florea a trecut la Domnul</i>	311
--	-----

XII. MELOS

Diac. prof. Jean Lupu - <i>Folclorul muzical și Biserica Ortodoxă Română</i>	321
Prof. dr. Constantin Catrina - <i>La un deceniu de activitate: Grupul psaltic Stavropoleos</i>	325

I. EDITORIAL

COLOANĂ DE UNIRE ȘI DE LUMINĂ*

'Marea Unire din 1918 a încheiat un proces istoric și legitim, românii desăvârșindu-și unitatea politico-statală; s-a deschis o nouă epocă în devenirea națiunii române, energiile întregului popor român fiind reunite în aceleași granite'

Nicolae Iorga, 1922

***Prea Sfințiți Părinți Episcopi,
Prea Cucernici Părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,***

Românimea de pretutindeni își îndreaptă astăzi gândul la Alba Iulia, cetate sfântă, unde, la 1 Decembrie 1918, prin înțelepciunea marilor bărbați, prin jertfele celor peste o sută de mii de români și cu ajutorul lui Dumnezeu s-a săvârșit actul Marii Uniri, înfăptuindu-se, astfel, pentru veșnicie, sfântul și mult doritul ideal al unității tuturor românilor, desăvârșindu-se statul național unitar român. Au trecut de atunci decenii după decenii și, iată, sărbătorim această zi, în fiecare an, ca pe o zi sfântă, ca pe o sărbătoare de inimă. Astăzi ne aducem aminte nu

* Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST la slujba Te Deum-ului, oficiată cu prilejul Zilei Naționale a României, în prezența P.P.S. Episcopi-Vicari Patriarhali, P.P.C.C. Consilieri Patriarhali, clerului catedralei și a credincioșilor (Catedrala Patriarhală, 1 Decembrie 2004).

numai de cei care au făurit Unirea cea Mare, care au rămas pentru noi pilde vii de iubire de neam și de dragoste jertfelnică pentru frații români aflați sub stăpâniri străine, ci ne aducem aminte de toți cei care au luptat pentru păstrarea unității românești, de toți marii noștri luptători și eroi, de toți cei care au contribuit la formarea conștiinței unității de neam, pomenindu-i neîncetat în rugăciunile noastre, împreună cu cei care s-au străduit să apere și să păstreze unitatea de credință a Bisericii noastre strămoșești.

În decursul secolelor, o pagină luminoasă a înscris în această luptă pentru unitate a neamului domnitorul martir Mihai Viteazul, care a înfăptuit prin jertfa vieții lui, la anul 1600, prima unire a celor trei provincii românești: Muntenia, Transilvania și Moldova. Deși de scurtă durată, unirea de la 1600 s-a înscris cu veșnicia și valoarea ei în istoria noastră românească, talmăcindu-se adevărul că fiecare ideal, fiecare țel din viața noastră personală, dar mai ales din viața națională, cere pentru a fi împlinit eforturi și chiar jertfa vieții. În această zi sfântă de aducere aminte și evlavioasă pomenire, nu-i putem uita nici pe cei ce au împlinit lupta lor pentru unitatea națională cu păstrarea unității de credință, a unității Bisericii noastre.

Din rândul celor care acum 86 de ani au pregătit în Transilvania strălucirea acestei zile de 1 Decembrie, din rândurile fruntașilor clerului românesc din străbunul ținut de peste munți, rămâne pentru vecie înscris în istoria acelor piscuri de afirmare națională, sfântul și marele nostru Patriarh Elie Miron Cristea, cel care împreună cu vrednicul de pomenire Iuliu Hossu, episcopul greco-catolic, și cu alți delegați ai Marelui Sfat Național de la Alba Iulia au adus la București Declarația de Unire votată de Marea Adunare Națională, care a pecetluit unirea pentru toate veacurile. Împlinirea acestui ideal de secole al românilor n-a fost o unire parțială sau de moment, ci o unire deplină a tuturor celor de un neam și de o lege și a altor naționalități din Banat și Ardeal, care s-a împlinit mai presus de interesele unora și de opiniile altora. Este firesc ca fiecare om să aibă păreri, dar Cel care adună aceste păreri și le împletește spre un ideal sfânt al unității tuturor românilor, este Duhul Sfânt, Cel care la Alba Iulia a desăvârșit această unitate prin lucrarea Sa.

Chipul Patriarhului Elie Miron Cristea s-a înscris, aşadar, nu numai în acel moment sfânt pentru întreg neamul nostru românesc, dar s-a înscris şi în rândul celor care aveau să înfăptuiască, în 1925, înălţarea Bisericii Autocefale Ortodoxe Române la treapta de Patriarhie, urcând în treapta cea mai înaltă în Ortodoxie, cea de Patriarh, devenind astfel primul Patriarh al Bisericii noastre. De atunci, Patriarhia Română este soră şi egală cu celelalte Patriarhii şi Biserici Ortodoxe din lume. Momentul înălţării Bisericii noastre la rangul de Patriarhie a încoronat Autocefalia ei, constituind şi o mărturie a strădaniilor depuse de clerul ei de la parohii şi de la mănăstiri, de pregătirea academică a acestuia - realizată în Facultăţile de Teologie din Iaşi, Cernăuţi, Bucureşti şi Sibiu, precum şi strălucirea cununii unităţii nationale de la Alba Iulia, la care s-au adăugat roadele culturii creştine, oglindite în arta şi în întreaga organizare a poporului român, cunoscut prin credinţa şi afirmarea sa că poartă în suflet iubirea şi bunătatea evanghelică aduse pe pământul nostru strămoşesc de Sfântul Apostol Andrei. Cuvântul rostit de apostolul iubirii creştine că: "Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 8) a fost tălmăcit de înaintaşii noştri prin gândirea lor, prin opera lor artistică şi, mai cu seamă, prin jertfa vieţii lor pentru semenii, în zbugiumata şi bimilenara noastră istorie.

Iată, un popor creştin din naşterea sa în istorie, aşa cum suntem noi românii, cunoscuţi azi în lume, iar acest popor merită preţuire atunci când păşeşte pe drumul unităţii prin iubirea semenilor şi mai presus de toate a lui Dumnezeu! Nu-i putem iubi pe semenii noştri dacă nu-L iubim mai întâi pe Dumnezeu. Este cea mai grea îndatorire a noastră, în primul rând a slujitorilor altarului, dar şi a credincioşilor. Şi nu poţi să zici că-l iubeşti pe Dumnezeu, iar faţă de semenii să te arăţi indiferent şi câteodată cu totul şi cu totul nepăsător şi chiar dispreţuitor. Înaintaşii noştri au implinit înţelesul acesta, pecetluind actul sfânt al unităţii noastre româneşti cu pecetea harului Prea Sfintei Treimi, prin biserica şi Mitropolia pe care a consolidat-o Mihai Viteazul la Alba Iulia, de care românim de pretutindeni, din toate continentele, îşi aduce veşnic aminte, nu numai în această zi, ci în fiecare clipă a vieţii.

Această viaţă de unitate treimică, iubiţi slujitori ai sfintelor altare şi iubiţi fraţi şi surori creştini şi creştine, este de datoria noastră să o trăim întreagă, aşa

cum au trăit-o părinții noștri, cum au trăit-o martirii atunci când mureau pentru Hristos, dar și pentru iubirea semenilor. Ați auzit din Sfânta Evanghelie de astăzi (Matei 22, 15-22), cât de frumos a răspuns Mântuitorul Iisus Hristos fariseilor care L-au ispitit cu cuvintele: 'Se cuvine să dăm dajdie cezarului, sau nu?' (Matei 22, 17), cărora El le-a răspuns: 'Dați-i dar cezarului cele ce sunt ale cezarului, și lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu' (Matei 22, 21). Dar până la stăpânirile cele mai înalte sunt semenii noștri față de care suntem datori cu iubirea noastră, 'fiindcă cel ce-l iubește pe altul a plinit legea' (Romani 13, 8), spune Sfântul Apostol Pavel. Iubirea unuia față de altul, a semenului, a aproapelui nostru, a familiei în care se desfășoară viața creștină, trebuie să călăuzească unitatea de care atât de frumos se vorbește, dar care atât de trist se împlinește în societatea noastră, și mai ales unitatea națională care se întemeiază pe această sfântă credință ce ni se împărtășește astăzi, în Ziua unității noastre naționale.

De aceea, datoria noastră, a tuturor, fără deosebire, este foarte mare pentru a păstra unitatea națională. Înaintașii noștri și marele Patriarh Miron Cristea au căutat să întruchipeze această lucrare de unitate, de iubire, de veșnică pomenire a eroilor și a strămoșilor noștri printr-o catedrală, prin locașul văzut al lui Dumnezeu. Noi, creștinii, exprimăm aceste valori aici, în sfântul locaș, și le trăim aici prin împărtășirea noastră cu Trupul și Sângele Domnului Hristos. Fără un locaș dumnezeiesc nu este posibilă viața de comuniune creștină. Încă din Vechiul Testament, Dumnezeu a poruncit, prin glasul proorocilor, să i se facă casă a Sa, pe care a zidit-o regele Solomon, neîntrecută în frumusețe, una din cele șapte minuni ale lumii: 'îmi vei face Mie locaș sfânt și Eu Mă voi arăta întru voi' (Ieșire 25, 8) și 'El îmi va zidi Mie casă, iar Eu voi reșeza tronul pe veci. Eu îi voi fi Tată, el îmi va fi Mie fiu și mila Mea n-o voi îndepărta de la el' (I Par. 17, 13).

Către aceasta și-a îndreptat nădejdea și primul înaintaș al meu, fericitul de pomenire Patriarhul Miron, gândind la o catedrală, atât de frumos intitulată, a Mântuirii Neamului. Mântuirea se dobândește prin Biserică. Este un adevăr binecunoscut. Iar Biserica adevărată este aceea întemeiată pe jertfa și învierea Mântuitorului Iisus Hristos, adică pe Sfânta Liturghie. O adunare fără Liturghie, fără Sfintele Taine, nu se poate numi Biserică. Biserica aceasta este a

Mântuitorului Iisus Hristos, pe care El o numește: 'Biserica Mea' (Matei 16, 18), 'Biserica tainelor, Biserica sfințitoare, și ca locaș de închinare, dar și ca tezaur de credință, în care se păstrează întreaga noastră comoară de învățatură și tradiție creștină.

În nădejdea aceasta, încă din 1990, după dobândirea sfintei libertăți, am reactualizat și noi, Sfântul Sinod, Adunarea Națională Bisericească, Consiliul Național Bisericesc, să împlinim același gând al înaintașilor noștri, bărbați curajoși, hotărâți, și am reluat ideea zidirii Catedralei Mântuirii Neamului. Dar reușita acestei opere depinde, iubii frați și surori în Domnul, și de vrednicia noastră, depinde și de curajul nostru, de credința noastră chiar. Se vede că în cei 14 ani de când tot facem eforturi nu ne-am arătat vrednici a trăi bucuria împlinirii acestui testament al înaintașului meu, Patriarhul Miron. Citim în Sfânta Evanghelie că în Bethleem nu s-a găsit loc pentru Pruncul Iisus și a trebuit să se nască într-o peșteră modestă. Iată, într-un fel, lucrurile se repetă și în vremea noastră, că nu se găsește loc pentru Catedrala Patriarhiei în capitala aceasta, care să fie aproape de reședința Patriarhiei. Tot așa nu s-a găsit loc și pe vremea Patriarhului Miron și ne-a lăsat nouă zidirea catedralei ca testament sfânt.

Acum avem o Lege aprobată, o Lege pentru teren și construirea pe el a catedralei. Să avem credință, să avem nădejde că vom relua lucrările de aplicare a Legii ca să vedem înălțându-se catedrala acolo, unde a fost ea întrezărită de strămoșii noștri, pe platoul Grădinii Mitropolitului Filaret, grădina care a devenit apoi Parcul Carol. Terenul acesta a fost domeniul Sfintei noastre Mitropolii până la secularizare. Documentele și hrisoavele domnești demonstrează acest lucru. Nădăjduind în luminarea zărilor lumii și ale poporului nostru, nădăjduim să începem acolo zidirea catedralei. Iată ideea de unitate legată de credință și ideea de continuitate, de succesiune, legată de izvorul cel curat al învățaturii noastre de credință, pe care ni l-a adus aici sfântul apostol Andrei!

În împlinirea acestei nădejdi, dăm slavă lui Dumnezeu că am ajuns și anul acesta să pomenim eroii noștri și să ne bucurăm că pretutindeni, în țară și peste hotare, românii, cu ierarhii și preoții lor, sărbătorească această zi. Ziua unității noastre naționale de la 1 Decembrie îi adună pe frații noștri români acolo unde se găesc ei, peste mări și peste țări, făcând cinste numelui de român. Această

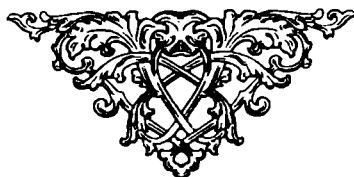
pururea slăvită zi a unității românilor din toate provinciile istorice să ne adune și pe noi în fiecare an, mai ales sufletește, pentru a ne întâlni în iubire și rugăciune cu toți vitejii și eroii noștri. Să facem mai mult loc în inima și viața noastră iubirii dintre noi, binelui, prețuirii arătate semenilor noștri, de orice neam și credință religioasă. Aceasta va arăta că lumina lui Hristos ne luminează mintea și faptele noastre, cunoscând că aceasta a fost 'slava și cinstea neamurilor' (Apoc. 21, 26), deci și cea a neamului nostru.

Rugându-L pe Dumnezeu să dăruiască sănătate poporului nostru, conducerii lui, cu dreptate și cu vrednicie este să ne rugăm ca Sfânta noastră Biserică să ne ocrotească pe toți ca pe niște fii ai ei, spre a trăi și a vesti pururea bucuria unității românești.

La mulți ani!

† **TEOCTIST**

**ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
LOCȚIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE**

II. PASTORALE CHIRIARHALE LA NAȘTEREA DOMNULUI – 2004

† *TEOCTIST*

DIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINȚIȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI,
PĂRINTEASCĂ BINECUVÂNTARE*

***Iubiți părinți slujitori ai sfintelor altare,
Dreptmăritori creștini,***

"Nu vă temeți. Că, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul; că în cetatea lui David vi S-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul" (Luca 2, 10-11). Cu aceste cuvinte de „bucurie mare” ne întâmpină pe toți marea și sfânta sărbătoare a Nașterii Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Dacă această veste a îngerului Domnului a avut atunci darul nu numai să-i smulgă pe blânzii păstori din înfricoșarea în care i-a învăluit strălucirea slavei cerești, ci și să sădească în inima lor curată curaj, înțelegere și hotărâre, ca să urmeze lumina stelei, să audă melodiile cetelor îngerești și să fie primii care se închină Pruncului Iisus, cu

atât mai mult această „*veste de bucurie mare*” trebuie să ne pătrundă și pe noi acum, când auzim cât de stăruitor ne cheamă însăși Sfânta noastră Biserică prin cântările ei inspirate de Duhul Sfânt și prin frumusețea bătrânelor, dar totdeauna tinerelor noastre colinde strămoșești. Se cuvine să prețuim acest fapt ca pe o mărturie a iubirii lui Dumnezeu față de noi și față de omenirea de pretutindeni, iubiți părinți slujitori și frați creștini, căci Dumnezeu ne-a învrednicit să ne regăsim sufletește în această biserică, asemenea Betleemului, spre a ne bucura și în acest an de revărsarea în suflete a harului și a luminii celei neînserate, prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu și a sălășluirii Lui „*între noi*” (Ioan 1, 14). De altfel, nici n-am putea împiedica dorința de a călători cu gândul nostru pe această cale spre Betleem, pentru a intra și a ne închina cu evlavie în acel spațiu smerit al „*peșterii*” în care a răsărit „*Soarele dreptății*”. Sfinții imnografi ai cântărilor sărbătorii au numit peștera „*darul lumii și al creației*”, participând astfel la împlinirea venirii pe pământ a Fiului lui Dumnezeu. Această împlinire o vestea cu sute de ani înainte Sfântul Prooroc Isaia, când, inspirat de Duhul Sfânt, scria: „*Că Pruncul S-a născut, Fiu, și ni S-a dat, a Cărui stăpânire Și-o poartă pe umăr; și numele Lui se cheamă: Înger-de-mare-sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie*” (Isaia 9, 5).

Iubiți fi duhovnicești,

Toate aceste daruri și frumuseți sufletești cu care vine în fiecare an sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos adevăresc că bucuria cea mare, vestită nouă de „*îngerul Domnului*”, este adevăratul izvor de iubire și bunătate, de curaj și nădejde în viața și faptele noastre de fii și slujitori ai Bisericii. Purtând în inimă aceste învățăminte și lumini dumnezeiești ale măritei sărbători împăratești, să *cutezăm să mergem și noi cu gândul către vestita cetate a Betleemului și să intrăm cu adâncă evlavie în peștera modestă, spre a ne minuna ca și păstorii de cea mai presus de fire smerenie a Fiului lui Dumnezeu, „Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din pururea Fecioara Maria și S-a făcut om”*. Mângâiat de privirile duiosase al Prea Curatei Sale Maici și contemplat cu grijă de Dreptul Iosif, Pruncul Iisus, culcat în iesle, începe de aici marea și mântuitoarea Sa operă de izbăvire a neamului omenesc și a lumii din robia păcatului și a morții.

Cuvintele Sfântului Profet Isaia, împreună cu alte numeroase profeții din Vechiul Testament numite mesianice, au fost trâmbițe ale Duhului Sfânt, care au răsunat în lunga perioadă biblică vechi-testamentară. Ca o completare și desăvârșire a acestora, Sfântul Apostol Pavel avea să scrie: „*Dar*

când a venit plinirea vremii, Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub lege, ca pe cei de sub lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea” (Gal. 4, 4-5). Ecurile acestor profeții privitoare la înfierea noastră prin Întruparea lui Hristos și tâlcuirea lor de către Apostolul neamurilor le auzim și le simțim în bogăția și frumusețea învățăturilor și a melodiilor îngerești, ale cântărilor și imnurilor sărbătorii Nașterii Domnului. Cu proșpețimea lor neschimbată de curgerea vremii, datorată talentului cu care copiii și tinerii ni le aduc în suflete, aceste creații artistice ne poartă prin ținuturile Țării Sfinte, legate de Întruparea Domnului, și ne readuc pe plaiurile natale, unde strămoșii noștri și-au îndestulat evlavia lor și ni le-au lăsat ca pe o moștenire neprețuită.

Aceeași idee, de împlinire a făgăduinței lui Dumnezeu de a-l izbăvi pe omul căzut în neascultare, din lanțurile păcatului și ale morții, făcându-l nemuritor prin Jertfa și Învierea Fiului Său, o exprimă într-un glas și Sfinții Părinți ai Bisericii, care au tâlcuit că Dumnezeu S-a făcut om pentru ca, prin credință și fapte bune, omul să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu. Tălmăcind însemnătatea părtășiei noastre la minunea venirii pe lume a Fiului lui Dumnezeu, Sfântul Ioan Gură de Aur, patriarh și martir al Bisericii, scria despre această învrednicire de a fi martori ai venirii Fiului lui Dumnezeu pe pământ, bucuria și slava Betleemului, că: „Acelea pe care altădată patriarhii le doreau cu înfocare, profeții le preziceau, iar dreptii poșteau să le vadă, acelea s-au împlinit și au luat astăzi sfârșit. Dumnezeu pe pământ S-a arătat în trup și cu oamenii a petrecut. Să ne bucurăm, dar, și să ne veselim, iubiților”¹.

Dreptmăritori creștini,

Iată unde se află izvorul bucuriei sfinte și unice, pe care o vestește omenirii de pretutindeni îngerul Domnului astăzi și pe care suntem chemați s-o păstrăm în inimă ca pe o comoară de mare preț. De altfel, toate vestirile dumnezeiești referitoare la venirea pe lume a Pruncului Iisus s-au petrecut sub semnul bucuriei: „*Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine*” (Luca 1, 28), a zis Arhanghelul Gavriil, adresându-se Sfintei Fecioare Maria; sau: „*Săltat-a pruncul de bucurie în pântecele meu*” (Luca 1, 44), a răspuns Sfânta Elisabeta, mama Sfântului Ioan Botezătorul, salutului Maicii Domnului. Însuși Domnul Hristos vestește femeilor mironosițe Învierea, prin obișnuita Sa chemare de trăire: „*Bucurați-vă!*” (Matei 28, 9). De la aceste prime vestiri ale mântuirii lumii înțelegem că învățătura Mântuitorului

1. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, E.I.B.M.B.O.R., București, 2002, p. 7-8.

Hristos a venit și s-a răspândit în lume, cu o forță spirituală de neînving, prin acest cuvânt: „*bucurie*”, folosit ca salutare, care cuprinde, în același timp, mari și sfinte valori, ca: iubirea, adevărul și binele suprem, însușiri ale vieții depline, ale vieții celei fără de sfârșit, moartea fiind biruită și nimicită prin jertfa, răstignirea, moartea și învierea Fiului lui Dumnezeu. Însuși Domnul Hristos le împărtășea uneori Apostolilor Săi, ca unor prieteni, din tainele operei Sale mântuitoare ca bucuria lor „*să fie deplină*” (Ioan 15, 11). De aici înțelegem, frații mei, că bucuria trebuie percepută cu totul altfel decât în modul pe care adesea ne grăbim să-l pronunțăm. Adevărata bucurie este cea trăită și exprimată în Hristos și în învățătura Bisericii, care ne îndrumă la pilde de trăire a bucuriei de către sfinți. Aceștia trăiau bucuria chiar în suferință. Tâlcuind Evanghelia după Ioan, Sfântul Chiril al Alexandriei scria: „Cele mai cumplite dureri trupești pot fi însoțite de bucurie sufletească atunci când cel ce le suferă știe că ele aduc un folos sufletesc celor iubiți”². Iată în ce legătură stă Taina Întrupării lui Hristos cu Taina Crucii Sale, ele fiind nedespărțite și învățându-ne că fără lepădare de sine și fără iubire, sau, mai bine zis, fără uitare de sine, izvorâtă din iubirea de Dumnezeu și de semeni, omul nu poate cunoaște bucuria adevărată și deplină, adică însăși bucuria Domnului, pe care El ne-o dăruiește zicând: „*V-am spus acestea, pentru ca bucuria Mea să fie întru voi*” (Ioan 15, 11). Înțelegem bine, frați și surori întru Hristos Domnul, că este vorba de „*bucuria Sa*”, nu de cea a lumii, ușuratică și uneori chiar pierzătoare de suflet.

Bucuria acestei sărbători, ca dar al Duhului Sfânt (Evrei 2, 4), se trăiește printr-o stare de echilibru sufletesc și de încredere, de liniște, pace și mulțumire, cu conștiința că te afli în iubirea Mântuitorului Hristos, într-o stare, am putea spune, asemănătoare cu aceea a pruncului aflat la pieptul mamei sale, sau cu cea trăită de păstorii care L-au văzut în iesle pe Iisus și îndată au vestit cu bucurie ceea ce ei au văzut, „*și toți cei ce au auzit se mirau de cele ce le spuneau păstorii*” (Luca 2, 18). Iată, deci, că adevărata bucurie, ca dar al Cuvântului Iisus, rămâne în veci de veci cu cei ce o dobândesc, având-o drept pavază în necazurile și suferințele lor. Să ne ducem acum cu gândul la imaginea pătimirii Sfântului Arhidiacon Ștefan, cel dintâi martir pentru Hristos, care, în timp ce era chinuit, vedea cerurile deschise, cu fața strălucind de bucuria pe care o trăia și el, ca și nenumăratele cohorte de mucenici, de la Sfântul Episcop Policarp al Smirnei și toți martirii din primele secole creștine, până la Sfântul Domnitor al Țării Românești, Constantin Brâncoveanu; acesta, în fața celor ce îl schingiuiau pe el și pe cei patru fii ai săi,

2. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia după Ioan*, P.S.B, vol. 41, traducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 2000, p. 949.

cu limpezimea cugetului și bucuria primirii cununii martirice, îl îndemna pe cel mai mic dintre fiii săi, Matei, zicând: „Fiule, mai bine mori de o mie de ori decât să-ți reneghi credința strămoșească pentru a trăi câțiva ani mai mulți pe pământ”³. Acești tineri sfinți ai Bisericii noastre rămân pururea pilde prin viața și formația personalității lor și prin bucuria iubirii jertfei părinților lor. Domnul nostru Iisus Hristos S-a smerit pe Sine luând trupul nostru cel stricacios și muritor, pentru ca noi, oamenii, să devenim, prin harul Său, fii ai lui Dumnezeu, făcându-ne părtași dumnezeieștii firi, cum ne spune Sfântul Apostol Petru (I, 2, 4).

Iubiți părinți slujitori ai sfințelor altare și frați creștini,

Am încercat să vă pun la inimă darul cel sfânt și neprețuit al bucuriei sfinte, pe care lumina Betleemului ni l-a adus în aceste zile de sărbătoare a Nașterii Domnului, bănuind că unii dintre frații și surorile noastre creștine sunt lipsiți de bucuria datinilor noastre tradiționale sau de bucuria familiei, dar mai cu seamă lipsiți de înțelesul bucuriei celei adevărate, vestite de îngeri, ca dar al Duhului Sfânt și coroană a vieții creștine dată nouă de Însuși Mântuitorul Hristos, ca să rămână în noi, în inima și în viața noastră. Dar, pentru ca aceasta să rămână în noi pururea, trebuie să facem din inimile noastre sălaș pregătit pentru a-L primi pe Pruncul Iisus. Această îndatorire, cu atât este mai actuală, cu cât Prea Curata și Sfânta Fecioară Maria, însoțită de către Dreptul Iosif în greua călătorie de la Nazaret la Betleem pentru recensământ, nu a găsit loc de popas în orașul Betleem, fiind nevoită să nască pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos într-o peșteră modestă și întunecoasă, așa cum se întâmplă și în viața noastră, când nu-I pregătim Domnului Hristos loc în inimile și-n viața noastră. Pentru ca marea bucurie a Nașterii Domnului să rămână în noi și pentru ca lumina adusă de Pruncul Iisus să rămână în sufletele noastre, să lumineze și să călăuzească viața noastră și a lumii în calea iubirii dintre noi, a păcii și a dreptății, să ne curățim simțirile și să ne înfrânăm egoismul, izvorul tuturor relelor care întunecă lumina vieții. Să facem, iubiții mei, ca bucuria Nașterii Domnului să rodească fapte de ajutorare a orfanilor și săracilor, de mângâiere a celor din închisori și de stingere a urii și conflictelor dintre semenii noștri. În acestea să trăim bucuria noastră și îndreptățirea noastră de a fi fiii Celui Prea Înalt, Care nu încetează să ne iubească și să ne rabde, deși ne abatem uneori de la învățătura Sa.

Mulțumind Bunului Dumnezeu pentru toate câte mi-a dăruit până acum în împlinirea voii Lui, să-L rugăm să nu ne lipsească de împlinirea bucuriei

3. *Sfinți români și apărători ai legii strămoșești*, E.I.B.M. B.O.R., București, 1987, p.635.

așteptate de toți credincioșii și slujitorii Bisericii noastre de acasă și de peste hotare, de a vedea în sfârșit înălțată Catedrala Patriarhiei, la altarul căreia la fiecare Sfântă Liturghie Se va naște Mântuitorul Hristos pentru mântuirea tuturor fiilor Bisericii și Țării noastre.

Cu nădejdea că harul lui Dumnezeu ne va ajuta să-L primim și noi pe Pruncul Iisus în inimile și viața noastră, vă adresez de aici, din Reședința Sfintei noastre Patriarhii, cuvânt de iubire, rugăciune și tradiționala urare ca Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului, Anului Nou 2005 și Bobotezei să le petreceți cu pace și sfinte bucurii, întru mulți și fericți ani, îmbrățișându-vă pe toți cu dragoste părintească și împărtășindu-vă arhieresti binecuvântări.

*Al vostru părinte duhovnicesc, pururea rugător către Pruncul Iisus,
Dumnezeul nostru, ca să dăruiască pace lumii
și sufletelor noastre mare milă,*

† TEOCTIST

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
LOCTIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† **TEODOSIE**
DIN MILA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL TOMISULUI

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTMĂRITORILOR CREȘTINI,
DIN CUPRINSUL DE DUMNEZEU PĂZITEI ARHIEPISCOPII
A TOMISULUI.*

*HAR VOUĂ ȘI PACE DE LA DUMNEZEU MÂNTUITORUL NOSTRU,
IAR DE LA NOI, ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE*

*"... Cuvântul trup S-a făcut și S-a sălășluit între
noi și am văzut slava Lui, slava ca a Unuia-Născut
din Tatăl, plin de har și de adevăr" (Ioan 1, 14).*

Iubiții mei fii duhovnicești,

Minunea Întrupării Fiului lui Dumnezeu ne copleșește și se cuvine să tălmăcim măreția acestui moment care depășește orice înțelegere. Fiul lui Dumnezeu a coborât din cer pe pământ și S-a făcut făptură ca să înnoiască toate cele ce "prin El s-au făcut".

La începutul zidirii, omul și-a primit existența sa în simfonie cu toate cele ce Dumnezeu le făcuse mai înainte.

El a fost pus ca stăpân al acestei lumi văzute, dar această stăpânire nu o putea împlini decât împreună cu Făcătorul său. Însă păcatul ce a pătruns în om l-a adus pe acesta la neputința de a stăpâni lumea ce i-a fost dată în dar. Păcatul a legat existența omului de slăbiciune, iar această slăbiciune lucra în firea omului o permanentă coborâre, astfel încât întreaga omenire ajunsese la o stare de decădere morală și religioasă, fiind robită prin legăturile celui viclean spre împotrivirea față de Dumnezeu. Prin păcat, în om s-a împuținat lumina cea lăuntrică a cunoașterii de Dumnezeu și peste dânsul au coborât

întunericul, pustiirea și moartea. Acestea l-au întristat pe om, însă tristețea nu-i putea fi risipită pentru că omul se lupta neputincios cu vrăjmașul și cu propriile slăbiciuni care-i copleșiseră firea. Deși dorea să se întoarcă spre Dumnezeu, omul nu mai avea puterea de a face aceasta. Dar, văzând dorința și lupta neputincioasă a omului, Dumnezeu, bogat în milă și plin de purtare de grijă pentru făptura ce o zidise după chipul Său, trimite spre acesta pe Însuși Fiul Său ca să ia trup, dezlegând astfel legătura neputinței ce-l cuprinsese pe om prin vrăjmașul cel înșelător.

Astfel, Fiul lui Dumnezeu din Ziditor devine zidire, ca din interiorul făpturii zidite după chipul Său să biruiască pe cel ce l-a înșelat pe om și i-a adus despărțirea de Ziditorul Său, adică suferință, zbucium și toată durerea vieții sale.

Dreptmăritori creștini,

Astăzi întreaga fire este în sărbătoare pentru că Dumnezeu coboară la oameni, ca noi să urcăm la Dumnezeu, să ne reîntoarcem la Cel ce ne-a făcut. Cel bătrân în zile S-a făcut prunc, Cel ce stă pe scaun înalt și preaslăvit este așezat în iesle, Cel neispitit, Cel fără de trup este cuprins de mâini omenești, Cel ce a rupt legăturile păcatului este înfășat în scutece pentru că, dorind să se smerească, din iubire pentru om îi dăruiește bucuria cea dintâi.

Acum avem pe Dumnezeu întrupat care lucrează asupra noastră nu numai prin profeți, ci și prin harul și adevărul Său. Fiul lui Dumnezeu și-a asumat natura omenească, ca prin trupul Lui să readucă la Sine tot neamul omenesc. Dumnezeu, în vechime, prin foc și sunete de trâmbiță a dat Legea pe muntele Sinai, nearătându-se omului. Acum, însă, se întrupează și prin grai omenesc vorbește făpturii noastre cu blândețe și bunătate. Dacă oarecând prin Fiul lui Dumnezeu toate făpturile s-au zidit, acum Fiul lui Dumnezeu se face făptură, ca făptura ce fusesse intunecată prin păcat iarăși să strălucească.

Taina Întrupării se lucrează într-o nemaiauzită împreunare și o minunată întrepătrundere, iar firea omenească este ridicată la cea mai înaltă demnitate. Cel dintâi om a fost înșelat cu înălțarea prin ademenirea celui rău și astfel a coborât în prăpastia morții. Dar Dumnezeu Fiul, de la înălțimea cea mai presus de fire venind pe pământ, în cea mai adâncă smerenie, îl ridică pe om la cele cerești. Cel care era bogat sărăcește de bună voie, deșertându-se din necuprinsele sâhuri ale Tatălui ceresc, iar Cel ce este plinătatea, acum se golește pentru ca firea noastră cea golită să o împlinească, iar pe noi să ne împărtășească de bunătatea Sa.

Biserica mărturisește momentul Nașterii Pruncului Iisus drept *taină străină și minunată*. La această taină participă întreaga creație. Stelele

strălucesc în ceruri ca să arate nașterea Împăratului tuturor. Pământul însuși ne rămâne în amorțire dăruind o peșteră spre găzduirea Fiului ceresc. Îngerii coboară din cer bucurându-se și cântând: *"Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pământ pace între oameni bună voie"*, iar bucuria lor este bucuria omenirii, pentru că darul Întrupării a fost adus nu îngerilor, ci oamenilor. Glasul îngeresc premerge cântecului păstorilor din jurul Betleemului, care vin și ei cântând din fluier și întregind astfel bucuria marelui praznic. Cele din cer cu cele de pe pământ se unesc și îngerii cu oamenii slavoslovesc.

Au venit să se împărtășească din această taină împărații, pentru că doceau să se închine împăratului Ceresc al slavei; au venit să-l slujească și soldații; venit-au apoi și femeile să vadă pe Cel născut mai presus de fire din Fecioară, înțelegând că durerea nașterii de prunci s-a schimbat în bucurie. Fecioarele participă și ele la această taină, văzând cum Pruncul Fecioarei, Cel ce dăruiește tuturor hrană, este hrănit acum de mama fecioară. Copiii se bucură de această slăvită minune, pentru că Îl văd pe Cel vechi de zile făcându-Se Prunc spre a le aduce bucurie.

Bărbații au venit să vadă pe Dumnezeu ce S-a făcut pe sine om, ca să vindece răutatea omului. Păstorii au venit să se închine Păstorului cel Bun, care își va pune viața pentru oile Sale. Preoții se apropie să vadă pe Cel făcut Arhiereu după rânduiala lui Melchisedec. Și cei nebăgați în seamă în vremea aceea, robii, și-au ușurat povara mângâindu-se cu Cel ce a luat chip de rob pentru a înlocui robia păcatului cu libertatea virtuții.

Însăși Fecioara se bucură văzând că Celui purtat în pânțele ei se pleacă puterile cele cerești și laudă îi aduc neîncetat. Astfel, Întruparea Celui născut din mamă fără de tată și din Tată fără de mamă, tuturor le dăruiește lumină, putere și bucurie. Toți prăznuiesc întru uimire și nemăsurată bucurie, văzând pe Dumnezeu pe pământ. Sfântul Ioan Gură de Aur trăiește intens momentul Nașterii Domnului și privind duhovnicește zice: *"Pe Cel de sus Îl vedem jos din pricina tainei Întrupării, iar pe cel de jos îl vedem sus, din pricina iubirii de oameni."*

Astăzi Betleemul întruchipează cerul, iar soarele cel mărginit este acum copelșit de Soarele dreptății Cel nemărginit. Astăzi se biruiește rânduiala firii pentru că Cel ce a voit să ne scoată din robia morții și a păcatului S-a pogorât din înălțimea cea nemăsurată. Astăzi toate împreună lucrează cu Dumnezeu Cel ce se naște, Cel ce Se face din ce era, ceea ce nu era".

Iubiți credincioși,

Întruparea Fiului lui Dumnezeu este momentul crucial în care pământul se întâlnește cu cerul și prăpastia a fost înlăturată. Dacă în Adam am avut

rudenia cea firească, prin Iisus Hristos căpătăm rudenia cea duhovnicească, iar prin trupul Său care este fără de păcat, firea noastră omenească se înalță la demnitatea dumnezeirii după har. Prin Întrupare, astăzi diavolul se rușinează pentru că legătura sa cea veche a fost dezlegată. Demonii o iau la fugă simțind că moartea în care l-a ținut pe om a fost înlăturată. Ei simt că Raiul se deschide, păcatul se alungă, înșelăciunea se depărtează, iar adevărul se reîntoarce și risipește minciuna vrăjmașilor, pentru că Dumnezeu Cel de sus, mai presus decât cerurile, este pe pământ, este între oameni. Dacă noi am devenit prin firea noastră slăbită, secătuită și părăsit de harul lui Dumnezeu, robi ai celui viclean, acum Hristos care ne-a dat chipul Său, readuce la Sine tot neamul omenesc. Astăzi blestemul lui Adam, prin care i se spusese: "Pământ ești și în pământ te vei întoarce", va rămâne în urmă și nu va mai stăpâni, pentru că omului i se spune la Nașterea Pruncului Iisus "ai fost unit cu cele cerești, la cer vei fi înălțat".

Iubiți credincioși,

Biserica vă întâmpină astăzi cu negrăită bucurie, îndemnându-vă pe toți să îmbrăcați haina nădejzii și să ziceți: "Cântați Domnului tot pământul, cerurile să se veselească și pământul să se bucure din pricina Fiului Celui Preaînalt care acum devine om pământesc". Hristos este în trup și se cuvine să ne veselim cu cutremur și cu bucurie; cu cutremur din pricina păcatului și cu bucurie din pricina nădejzii.

Așadar, se cuvine ca astăzi noi toți să ne apropiem de peștera din Betleem și să îngenunchem împreună cu magii și păstorii în fața ieslei, rugând pe Cel născut din Fecioară, Iisus Pruncul, să ne împărtășească harul Său, pentru a trăi în fiecare zi a vieții noastre bucuria dragostei Sale, ca și noi să ne umplem de bunătate și dragoste față de semenii, de înțelegere și îngăduință, de credința vic și lucrătoare și de toate faptele cele bune.

Vă împărtășesc tuturor dragostea mea părintească și rog pe Bunul Dumnezeu să fiți călăuziți către Hristos prin Biserica dreptmăritoare așa cum magii au fost călăuziți de stea; să fiți înconjurați de bucurie, așa cum în noaptea Nașterii Domnului s-a bucurat toată făptura; să trăiți în sănătate, pace și iubire, pentru ca în noul an, 2005, Bunul și Milostivul Dumnezeu să reverse mila și bunătatea Sa către noi toți. Amin.

***Al vostru Arhipăstor și lui Hristos, Celui născut din Fecioară,
pururea rugător,***

† TEODOSIE

ARHIEPISCOPUL TOMISULUI

† NIFON

**PRIN HARUL LUI DUMNEZEU,
ARHIEPISCOP AL TÂRGOVIȘTEI**

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI BINECREDINCIOȘILOR CREȘTINI
DIN EPARHIA NOASTRĂ, HAR, PACE, SĂNĂTATE
ȘI MÂNTUIRE DE LA DUMNEZEU-CUVÂNTUL CEL ÎNTRUPAT,
IAR DE LA NOI, ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE*

"Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi, și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr" (Ioan 1, 14)

***Iubiți credincioși
și slujitori ai Sfintelor noastre altare,***

Sărbătoarea Nașterii Domnului ne întâmpină în fiecare an cu frumusețea de har și binecuvântare, pentru a ne aduce aminte și a sărbători cel mai mare eveniment cersesc și pământesc, cu reverberații binefăcătoare până astăzi și până la sfârșitul veacurilor, care s-a putut petrece acum 2004 ani în orașul Betleem: Nașterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos, adică Întruparea Cuvântului, de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria.

Praznicul de astăzi al Nașterii Domnului, înmiresmat de glasul îngerilor și înfrumusețat de străbunele noastre colinde care vin din adânc de istorie, ne hărăzește tuturor bucuria inefabilă de a fi și noi în chip duhovnicesc lângă ieslea Betleemului, împreună cu cei trei crai de la Răsărit, pentru a ne închina și noi Pruncului dumnezeiesc. Aceasta este Icoana Nașterii purtată de slujitorii Bisericii, din casă în casă, pentru închinare și pentru a aduce bucuria și mesajul de Crăciun al iubirii și buneîntelegeri. De aceea, copleșiți de frumusețea sărbătorii, toți credincioșii Sfintei noastre Biserici preamăresc și cântă: *"Astăzi Hristos în Betleem se naște din Fecioara. Astăzi Cel fără de*

început se începe și Cuvântul se întrupează. Puterile cerurilor se bucură și pământul cu oamenii se veselesc. Magii daruri aduc, păstorii minunea vestesc, iar noi neîncetat strigăm ca și îngerii: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace între oameni bunăvoire" (Minciul lunii Decembrie).

Iubiți fii sufletești,

Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan spune că prin Cuvânt s-au făcut toate lucrurile - omul și lumea - și nimic fără Cuvânt nu s-a făcut. *"Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul"* (Ioan 1, 1). La *"plinirea vremii"* (Galateni 4, 4) însă, Dumnezeu Cuvântul a intrat în istoric, făcându-Se Om: *"Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr"* (Ioan 1, 14); a trăit printre noi oamenii, a vorbit în graiul nostru omenesc pentru a ne aduce cea mai frumoasă învățătură pe care a cunoscut-o vreodată omenirea, aceea despre sensul lumii, al vieții, fericirii și destinului omului. Așadar, Iisus Hristos a venit pe pământ ca să ne dăruiască harul dumnezeiesc și să ne descopere adevărul. Acest har dumnezeiesc se adaugă la puterile noastre limitate, la năzuințele, trăirile și dorințele noastre. Acest har și adevăr este Cuvântul lui Dumnezeu, adică Însuși Hristos Domnul, care este suprema valoare. Valoarea adevărată, din cuvintele oamenilor, o vedem numai prin prisma Cuvântului lui Dumnezeu. Oamenii vorbesc mult, scriu și cuvântează mult în filosofie, literatură, politică și în alte domenii, dar din punct de vedere creștin ne întrebăm dacă acele gânduri și cuvinte se regăsesc în Cuvântul lui Dumnezeu sau în egoismul și interesul ori mândria proprie? Pentru creștini, Cuvântul lui Dumnezeu este acel criteriu unic care deosebește binele de rău, care vede ce este adevăr și ce este minciună. Acest criteriu ne-a fost dăruit prin nașterea Cuvântului lui Dumnezeu în lume. Prin El a răsărit în lume *"lumina cunoștinței binelui și a mântuirii noastre"*. Prin acest cuvânt dumnezeiesc noi știm cum să gândim, să vorbim și să lucrăm spre binele nostru și al aproapelui. De aceea, întreaga Biserică, împreună cu toți credincioșii cântă: *"Nașterea Ta, Hristoase Dumnezeule nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței, că întru dânsa cei ce slujeau stelelor de la stea au învățat să se închine Ție, Soarelui dreptății, și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne slavă Ție"* (Troparul Sărbătorii).

Era necesară această lumină în cunoașterea motivelor Nașterii, având în vedere că acel chip al lui Dumnezeu în om se întunecase, iar Întruparea Cuvântului aduce echilibrul moral al creației și armonia dintru început, când *"privind Dumnezeu la toate câte făcuse a văzut că erau bune foarte"*

(Geneză 1, 31). Prin Nașterea Sa, împlinită cu jertfa și slavita Sa Înviere, Mântuitorul a restabilit spiritual noblețea firii omenești, aducând lumii pacea, libertatea și iertarea.

Mântuitorul Hristos este punctul central al istoriei. De aceea, adevărata cronologie a omenirii pornește de la Nașterea Sa. Evanghelia Sfântului Ioan prezintă nașterea Cuvântului în eternitate, după ființă, din Dumnezeu Tatăl, iar sfinții evangheliști Matei și Luca prezintă nașterea Cuvântului în timp, adică acum 2004 ani, însă tot ca naștere supranaturală. La Nașterea lui Hristos, bogăția spirituală apare în sărăcie materială. Așadar, atotputernicia se arată în smerenie, care la rândul-i definește măreția spirituală a dimensiunii dumnezeiești. De aceea, Dumnezeu se naște Om, dar toată creația participă la nașterea Lui. Nașterea lui Hristos este un eveniment istoric, dar și cosmic în același timp, la care iau parte îngerii, stelele, oamenii. Cerul se unește cu pământul, puterile spirituale se unesc cu cele materiale pentru ca împreună să preamărească cu glas de biruință: *"Slavă intru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire"* (Luca 2, 14).

Dreptmăritori creștini,

Bucuria Crăciunului este bucuria și celebrarea credinței, acea bucurie a credinței în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu - Cuvântul -, Care S-a întrupat pentru noi și pentru mântuirea noastră. Bucuria care vine din această credință este o bucurie autentică, profundă și adevărată, pentru fiecare dintre noi și a tuturor împreună. Credința în Mântuitorul trebuie să genereze o adevărată energie spirituală care să ne transforme și să ne reînnoiască viața.

Copleșiți de măreția acestui praznic dumnezeiesc, trebuie să înțelegem ce înseamnă pentru noi Nașterea Domnului, de ce credem în Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu, ca Domn și Mântuitor al nostru. Troparul Nașterii spune că prin Nașterea lui Hristos *"răsărit-a lumii lumina cunoștinței"*. Autorul acestui imn a reușit să cuprindă în conținutul lui, în mod sintetic, răspunsul la întrebarea pe care ne-o punem fiecare dintre noi, în legătură cu destinul nostru și cu sensul vieții și al existenței. Întruparea Cuvântului, venirea în lume a Fiului, s-a făcut pentru ca să aducă lumii *"lumina cunoștinței"*, după care înseta așa de mult întreaga omenire. Numai prin El aflăm *"cuvintele vieții"* (Ioan 6, 68) și cele despre Dumnezeu, care este *"Tatăl nostru Cel din ceruri"* (Matei 6, 9). Mântuitorul ne-a învățat că numai credința ne luminează totul, căci ea este cu adevărat *"apa cea vie"*, din care cel ce bea nu mai însetează (Ioan 4, 14). Mântuitorul este *"Lumina cunoștinței"*, Adevărul, Calea și Viața (Ioan 14, 6), adică Cel care dă sens existenței noastre, aici pe pământ, dar și în veșnicie. El a întemeiat, prin Întru-

parea, prin învățăturile, prin Jertfa și Învierea Sa, Biserica, înțeasă ca organism divino-uman, de mântuire și de îndumnezeire a tuturor oamenilor. Mântuitorul Hristos ne-a încredințat că *"cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece"* (Matei 24, 35), așa că Biserica Lui va rămâne în veac.

Această bucurie a Nașterii Mântuitorului unește într-o simțire și într-un cuvânt pe frații și surorile noastre, dar și întreaga creștinătate. Noi, românii, în fiecare an, cu fiecare Crăciun, cu fiecare colind pe care îl cântăm sau numai îl ascultăm, retrăim Crăciunul înaintașilor noștri, al străbunilor, retrăim ceva din viața neamului nostru. Cu sufletele ne unim în gând, în cântare și în bucurie cu toți cei care de la Nașterea lui Hristos s-au bucurat de ea și cu toți cei care după noi se vor bucura. Iată, ce minunată comuniune se stabilește între toate generațiile, întru credința creștină, apărută și propovăduită de sfânta noastră Biserică strămoșească. Prin harul sfințitor al Bisericii, suntem părtași ai marelui eveniment dumnezeiesc al Nașterii Domnului. Trăim și ascultăm cu bucurie mesajul îngerilor de odinioară, care *"vesteau bucurie mare, ce va fi la tot poporul"* (Luca 2, 10). În virtutea acestei comuniuni de har, credință și iubire, sărbătoarea Nașterii Domnului generează o plinătate de viață pentru creștini. De aceea, oferirea de daruri este nu numai un obicei bisericesc și popular, ci și fapta duhovnicească de trăire, de viață, pentru că generozitatea este o consecință a iubirii creștine. Poporul nostru se regăsește pe sine, în fiecare an, în acest act de trăire sufletească în ambele dimensiuni, care sunt sărbătoarea bisericească și sărbătoarea populară a Nașterii lui Hristos, care fac una și aceeași în inima și în sufletul poporului român. De aceea, bucuria este universală datorită energiei spirituale, generată de marele eveniment al Nașterii, adică Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu și venirea Lui mântuitoare în lume.

Iubiții mei fii duhovnicești,

Am văzut din cele de mai sus, că Întruparea Cuvântului este cea mai minunată taină care s-a petrecut pe pământ și care a făcut posibilă mântuirea noastră prin dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh. Nașterea Domnului constituie baza bucuriei și a iubirii noastre pentru Dumnezeu și pentru semenii, este însuși temeiul existenței noastre în perspectiva superioară, spirituală. De aceea, sărbătoarea Crăciunului ne aduce tuturor, așa cum au cântat îngerii în Noaptea Sfântă, **pace în suflete și bună înțelegere între oameni**. Pentru aceste motive, în această perioadă se cuvine să fim mai buni, mai generoși, mai receptivi la nevoile celor din jur. Să ne amintim de năpăstuiții soartei, de cei bolnavi, de bătrânii din azile și din

case, de copiii din orfelinate, de cei închiși, de cei singuri și de cei loviți de nefericire. Să le ducem și lor bucuria și vestea Nașterii Domnului, împreună cu un dar cât de mic, amintindu-ne de cuvintele Mântuitorului: "*întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut*" (Matei 25, 40). Să păstrăm cu strășnicie tezaurul sacru al Bisericii noastre strămoșești și să luăm aminte la cei care caută dezbinări și abateri de la unitatea cea sfântă a Ortodoxiei noastre românești. Să ne deschidem sincer și generos inimile pentru a-L primi pe Hristos în viața noastră.

Cu aceste gânduri, pe care vi le împărtășesc cu toată dragostea de arhipăstor al vostru, vă îmbrățișez în aceste zile de Crăciun, iubiții mei preoți și credincioși, dorindu-vă din toată inima să petreceți sărbătorile Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei, cu pace și sănătate, iar dumnezeiescul Prunc să găsească sălaș în inimile voastre, ca să rodească dragostea, credința, bunătatea, milostenia și bucuria cea sfântă.

*Al vostru Arhipăstor, către Domnul rugător,
pentru bucuria, prosperitatea
și pacea voastră, a tuturor,*

† NIFON
ARHIEPISCOPUL TÂRGOVIȘTEI

† **EPIFANIE,**
CU MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL EPARHIEI BUZĂULUI ȘI VRANCEI

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU,
IAR DE LA NOI ARHIEREȘTI BINECUVÂNTĂRI*

Iubiți fii sufletești,

An de an, marea sărbătoare creștină a Nașterii Domnului aduce în sufletul fiecăruia dintre noi o bucurie deosebită. Așa după cum a spus îngerul: "*Iată, vă vestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul azi vi S-a născut Mântuitorul; Care este Hristos Domnul*"¹. Crăciunul este așteptat cu nerăbdare de către copii, dorit de cei tineri, trăit în duh de evlavie de oamenii maturi, dar și de cei vârstnici. Aceasta este ziua aleselor simțăminte duhovnicești pe care le trăim cu toții, știind că Fiul lui Dumnezeu a venit în lume "*ca să lumineze pe cei ce ședeau în întuneric și în umbra morții*".

Bincredincioși creștini,

Cu mult înainte de Nașterea lui Hristos, în mintea și în inima oamenilor exista dorința puternică de a-L cunoaște pe Dumnezeu, de Care se simțeau îndepărtați din cauza păcatului strămoșesc. Această distanță între Dumnezeu și lume, creată de păcat, a încetat o dată cu Nașterea Mântuitorului, pentru că El S-a întrupat tocmai pentru a înlătura prăpastia dintre cer și pământ și pentru a risipi întunericul, după propria-I mărturisire: "*Eu, Lumină am venit în lume, ca oricine crede în Mine să nu rămână în întuneric*"².

1. Luca 2, 10-11.

2. Ioan 12, 46.

Hristos Domnul este Omul Care poartă în Sine, duhovnicește, toată omenirea, precum Adam cel dintâi poartă, trupește, pe toți descendenții lui. *"Cuvântul ziditor al lui Dumnezeu, spune Sfântul Ioan Damaschin, unindu-Se cu firea omenească, S-a unit, prin ea, cu întreaga zidire"*. Întrupându-Se, Fiul lui Dumnezeu a luat *"starea noastră omenească fără să lase, însă firea Sa... El este, într-adevăr, Dumnezeu și, totodată, Om"*, ne învață Sfântul Chiril al Alexandriei.

Întruparea și Nașterea Mântuitorului Hristos, lucruri minunate pentru înțelegerea noastră, sunt semne ale iubirii și ale smereniei Sale, dar și ale necesității împlinirii planului dumnezeiesc din veșnicie în raport cu lumea - în general, și cu omul - în special. În acest sens, Sfântul Ioan Gură de Aur zice: *"Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi smerit în zadar și în deșert atât de mult, dacă n-ar fi vrut să ne înalte pe noi. S-a nenăscut după trup, ca tu să te naști după Duh. Pentru aceasta, Fiul lui Dumnezeu a avut o îndoită naștere: una asemenea nouă și alta mai presus de noi. Pentru cel S-a născut din femeie, Se aseamănă cu noi: dar pentru cel nu S-a născut nici din sânge, nici din voința trupului sau a bărbatului, ci de la Duhul Sfânt, ne arată nașterea cea mai presus de noi, nașterea cea viitoare, pe care ne-o va dăruia nouă de la Duhul"*³.

Prin păcat, Adam, strămoșul nostru, a pierdut "podoaba nesticăciunii", adică nemurirea care, de fapt, era asemănarea lui cu Dumnezeu. Această pierdere a "frumuseții celei dintâi" este numită în cărțile bisericești "stricăciune", "sărăcie", "rană a chipului lui Adam celui căzut".

De aceea, potrivit învățaturii Bisericii noastre, mântuirea pe care ne-o aduce Nașterea Domnului este un act de îndreptare și de reaşezare a omului în "frumusețe a cea dintâi". Astfel, dacă prin păcat neamul omenesc a fost dezbrăcat de frumusețea cea dintâi și de podoaba cea după chipul lui Dumnezeu, prin Nașterea lui Hristos din Sfânta Fecioară Maria, omenirea, cum spune o frumoasă cântare bisericească, se împodobește "cu mai frumos chip dumnezeiesc".

Această lucrare de îndumnezeire a firii omenești este arătată și de un imn de laudă închinat Maicii Domnului, care glăsuiește: *"Veniți toate neamurile, să laudăm cu glas de bucurie pe Prea Sfânta Fecioară și de Dumnezeu Născătoarea, înnoitoarea firii omenești, comoara nespulselor minuni, că întru dânsa s-au făcut lucrări dumnezeiești. "Dumnezeu Se face om ca pe om să-l îndumnezeiască"*.

3. *Omilia la Matei*, Editura I.B.M. al B.O.R., București, 1994, p. 29.

Frați creștini,

Preamărind pe Domnul nostru Iisus Hristos, la venirea Sa în lume, noi prăznuim, astăzi, arătarea lui Dumnezeu ca Om pe pământ. Văzându-L cu ochii noștri sufletești, să-L întâmpinăm cu profundă credință și cu deplină evlavie, aducându-ne jertfă duhovnicească, prin deosebită viețuire creștinească. Prin credință, prin dragoste și prin fapte de milostenie, cu cântări de laudă și de bucurie, să-L primim în sufletele noastre.

Știm că, venind pe pământ, Domnul nostru Iisus Hristos n-a părăsit sânurile Părintelui Său. De aceea, împreună cu El, să ne înălțăm și noi la cer, căutând, mai ales, *"cele de sus, unde Hristos Se află de-a dreapta lui Dumnezeu"*⁴, iar după pilda Sa, să păstrăm și să ne călăuzim întreaga ființă întru sfințenie, în toate zilele vieții noastre.

Având încredințarea împăcării cu Dumnezeu prin Nașterea lui Hristos, să purtăm în cugetele noastre lumina înțelegerii adevărurilor de credință pe care le propovăduiește Biserica.

De aceea, vă îndemn părintește să vă feriți de otrava sufletească pe care o strecoară printre credincioșii noștri grupările sectare, mai ales în ultima vreme, din nefericire uneori chiar cu acordul unor reprezentanți ai autorităților centrale și, mai ales, locale, în numele libertății de conștiință. Trebuie să știți că Dumnezeu ne-a redat libertatea pentru a săvârși binele, pentru a ne păstra dreapta credință și identitatea noastră națională, cu spiritualitatea ei de veacuri. Îndemnând pe creștinii din vremea sa ca să nu se abată de la dreapta credință, Sfântul Pavel, Apostolul neamurilor, ne învață și pe noi, cei de astăzi, zicând: *"nimeni să nu vă amăgească prin cuvinte deșarte, căci pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării. Deci, să nu vă faceți părtași cu ei"*⁵. Iar Sfântul Apostol Petru ne spune: *"Între voi vor fi învățători mincinoși, care vor strecura eresuri pierzătoare și tăgăduind chiar pe Stăpânul Care i-a răscumpărat, își vor aduce lor o grabnică pieire. Mulți se vor lua după învățăturile lor rătăcite și, din pricina acestora, calea adevărului va fi hulită. Din lăcomie, vă vor amăgi pe voi cu vorbe viclene. Dar osânda lor, de mult pregătită, nu zăbovește și pierzarea lor nu dormitează"*⁶.

Așadar, vă povățuiesc, iubiți fii sufletești, să fiți statornici în credința moșilor și strămoșilor, a părinților frațiilor voastre! Să vegheați ca rudele apropiate sau mai îndepărtate, prietenii și cunoscuții dumneavoastră să nu se lase ademeniți de promisiunile deșarte pe care le fac reprezentanții grupărilor

5. Efeseni 5, 6-7.

6. II PETRU 1, 1-3.

sectare europene sau orientale ori de peste ocean, ci să țină ca la lumina ochilor la credința în care s-au născut și s-au botezat!

Rămâneți, așadar, fii devotați ai Bisericii noastre, *"care este Biserica Dumnezeului Celui viu, stâlp și temelie a adevărului"*⁷.

Fugiți de orice păcat, de gândul cel rău, după cum ne face îndemn și Sfântul Ioan Scărarul, care zice: *"Eliberat de patimi cu adevărat este și se cunoaște acela care și-a făcut trupul nestricăcios, care și-a înălțat mintea deasupra tuturor celor create, care a supus acesteia toate simțurile și care, punându-și sufletul înaintea feței Domnului, tinde pururea către Dânsul, chiar mai presus de puterile sale"*⁸.

Să cinstiți sfințele sărbători, Duminica - ziua Domnului, să participați la slujbele Bisericii, cântând și rugându-vă împreună cu sfinții slujitori. Lucrarea duhovnicească a fraților voastre să nu se oprească la ieșirea din lăcașul de cult, ci să o continuați, cu aceeași dragoste și râvnă, în viața de fiecare zi, prin fapte de milostenie, prin post și rugăciune, mai ales. Sfântul Cuvios Vasile de la Mănăstirea Poiana Mărului, trecut de curând în calendarul creștin-ortodox, zice că rugăciunea este de mare preț: *"Cântarea se aseamănă cu luceafărul, iar rugăciunea minții cu soarele. Și, așa cum luceafărul se vede numai un ceas-două, iar soarele strălucește toată ziua, la fel se înțeleg lucrurile și cu cântarea și rugăciunea"*⁹.

Dreptmăritori creștini,

În aceste zile de aleasă prăznuire, suntem toți stăpâniți de mare bucurie sufletească, pentru că prin Nașterea Domnului s-a deschis cerul și s-a luminat pământul. Iată, Prunc S-a născut nouă și numele Lui este "Emanuel", care se tâlcuiește *"cu noi este Dumnezeu"*¹⁰, Iisus Hristos-Dumnezeu este prezent în cer, pe pământ și în Biserică, fiind ocrotitorul vieții noastre și îndrumător spre desăvârșire și viață veșnică.

Drept aceea, să trăim în sfințenie, iar cu ajutorul darurilor Duhului Sfânt, pe care le primim prin Biserică, să ne călăuzim viețuirea noastră pe calea cea duhovnicească, pe care o putem împlini numai în Biserică, prin apropierea de Dumnezeu, cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Iacob, care zice: *"Apropiați-vă de Dumnezeu, și Se va apropia și El de voi [...] Smeriți-vă înaintea Domnului, și El vă va înălța"*¹¹.

7. I Timotei 3, 15.

8. *Scara Raiului*, Editura "Amarcord", Timișoara, 1997, p. 509.

9 Apud Dario Raccanello, *Rugăciunea lui Iisus în scrierile starețului Vasile de la Poiana Mărului*, traducere de Maria-Cornelia Oros și Diac. Ioan Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1996, p. 115.

10. Isaia 7, 14.

11. Iacob 4, 8.

Aceasta este chemarea, dar și înțelesul adânc al sărbătorii de astăzi. Sfântul Grigorie de Nazians scrie: *"Venirea lui Dumnezeu la noi a avut loc pentru, ca și noi să ne întoarcem la El"*.

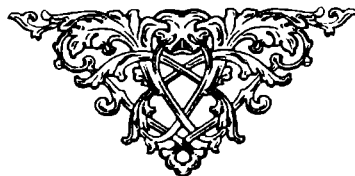
Astfel, prăznuind în aceste zile venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu și păstrând cu sfințenie credința strămoșească, ne vom învrednici de darurile pe care El le-a adus și ne vom face părtași de alese bucurii sufletești.

Cu aceste povățuiri duhovnicești și cu deosebite simțăminte de prețuire, rog pe Pruncul Iisus, Care S-a născut în ieslea din Betleem, să vă ocrotească de orice primejdie, în deplină sănătate, dorindu-vă să petreceți Crăciunul, Anul Nou-2005 și Boboteaza cu bucurie și mulțumire sufletească!

La mulți ani!

Al tuturor de tot binele voitor și pururea la Domnul rugător,

† EPIFANIE
EPISCOPUL EPARHIEI BUZĂULUI ȘI VRANCEI

† CALINIC
EPISCOPUL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

*MIJLOCEȘTE ÎN RUGĂCIUNI CĂTRE
DOMNUL DUMNEZEU,
CA SĂ DĂRUIASCĂ PACE, BUCURIE ȘI SPOR BINECUVÂNTAT ÎN TOT
LUCRUL BUN, ALESULUI CLER, CINULUI MONAHAL ȘI
DREPTMĂRITORILOR CREȘTINI ȘI CREȘTINE*

Dreptmăritori creștini și creștine,

Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos îmi dă fericitul prilej ca să medităm împreună cu Domniile Voastre la cel mai mare dar din câte s-au dat vreodată pe pământ: *darul nașterii!*

Întreg universul este o tainică naștere.

Dacă în miez de noapte ne-am ridica ochii spre înalțurile cerurilor vom vedea milioanele și miliardele de stele strălucind iar Luceafărul de ziuă arzând ca o candelă uriașă într-o bună veste.

Dacă în zori de ziuă, când păsările cerului dau slavă lui Dumnezeu în frumusețea lumii văzute, ne gândim cu evlavie și inimă plină de bucurie că natura este binecuvântată de Dumnezeu și sfințită într-o dăinuire spre bucuria noastră de fiecare zi.

Inspirat de Duhul Sfânt, Proorocul David ne spune și azi și pentru totdeauna: *Al Domnului este pământul și plinirea Lui, lumea și toți cei ce locuiesc în ea!*" (Psalmul 23, 1). Iar Părintele Dumitru Stăniloae ne pune la inimă, zicând: *"Să nu gândim că natura este lipsită de Dumnezeu, pentru că dacă este lipsită de Dumnezeu - după slava noastră gândire - nu mai avem respect față de ea, o folosim cum vrem, spre pieirea noastră. Noi vedem că natura este destinată sfințirii și este transparentă spre Dumnezeu"*.

Din nou, David Proorocul, plin de bucurie duhovnicească a grăit din adâncul inimii: *"Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria. Ziua zilei spune cuvânt și noaptea nopții vestește știința!"* (Psalmul 18, 1-2).

Iar Părintele Stăniloae scrie: *"Cine a făcut această armonie minunată a tuturor lucrurilor din Cosmos dacă nu o minte care este mai presus de fire, dacă nu o gândire care este mai presus de fire, dacă nu o gândire care este dincolo de toate cele ce se văd în Cosmos. Cosmosul zidit de Dumnezeu nu poate fi ultima realitate, forțele lui nu pot fi ultima existență, trebuie să fie ceva dincolo de Cosmos - adică, Dumnezeul Luminii - și că prin credință, știința capătă un fundament și ne putem minuna cu adevărat de ceea ce este ea, de minunăția ordinii care este în ea și pe care o studiază știința".*

Dreptmăritori creștini, iubitori ai Nașterii lui Iisus,

Când auzim glas din Cerul Cerurilor, de la Părintele Luminilor, Dumnezeu cel veșnic: *"Cu iubire veșnică te-am iubit și de aceea Mi-am întins spre tine bunăvoința!"* (Ieremia 31, 3), ne apropiem cu sfială și citim plini de bucurie fără de sfârșit, din graiul Sfântului Ioan, Apostolul iubirii: *"Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică!"* (Ioan 3, 16).

Dacă Universul naște și renaște mereu într-o dinamică uluitoare, iar noi fiind în acest Univers zidit de Atotputernicul Dumnezeu, vedem aieva în vatra casei noastre cum se arată minunea nașterii.

Fiecare dintre noi suntem mărturia nașterii în această lume. În casa noastră la fiecare naștere este reactualizată nașterea Universului, a Cosmosului, întru care noi stăm ca și florile pline de mireasma chemării la sfințenie.

Dumnezeu Atoatemilostivul ne-a dat spre naștere aici pe pământ, pe Fiul Său iubit - Iisus Hristos! - ne-a făcut cea mai mare bucurie din lume. El, Iisus Hristos ni S-a arătat nouă pământenilor față către față și nu este nici un lucru mai fericit și mai mântuitor ca acesta. Este minunea cea mai înaltă, decât toate minunile de care ne-a învrednicit Dumnezeu de la începutul lumii. Drept aceea, îngerii din ceruri glăsuiesc taina cea din veac ascunsă și steaua vestește pământului pe Împăratul Ceresc. Grabnic păstorii aleargă să vadă pe Pruncul Care S-a Născut în Betleemul Iudeii, după cum au spus proorocii.

Magii (astronomii) din Răsărit, cu daruri împăratești I se închină cu evlavie adâncă iar îngerii cu glas înalt laudă pe Dumnezeu, Care se slăvește de cei de sus, iar pe pământ se vestește pacea, precum mărturisește Apostolul: *"Aceasta este pacea noastră care a unit pe îngerii cu oameni; amândouă cetele le-a făcut una, făcând pace prin cruce, omorând vrăjmășia și împăcându-ne cu Dumnezeu. În El viața s-a arătat și fiii lui Dumnezeu ne-am făcut"* (Efeseni 2, 14-16).

Definitiv și pentru totdeauna, s-a măturat întunericul din viața lumii, iar bucuria vieții noastre s-a statornicit întru lumina lui Hristos de-a pururi!

Iubiți frați și surori în Domnul Iisus,

Bucuria noastră nu are margini știind că pe fiecare dintre noi Iisus ne-a așteptat, ne așteaptă și ne va aștepta ca să ne naștem așa cum glăsuiește poetul inspirat de Duhul Sfânt:

Știu, Doamne, că din Duh / născându-Te / și din Fecioară, în Om Ți-ai cuprins / Necuprinsul. / Ca să mă iubești, / două mii de ani ai așteptat / să mă nasc!

Aceasta înseamnă chemarea la nașterea sfântă întru bucuria frumuseții lumii văzute. Chemarea mamei de a plini porunca nașterii de prunci, așa cum îndeamnă fără odihnă, Sfântul Apostol Pavel: *"Femeia se va mântui prin naștere de fii, dacă va stăruii, cu înțelepciune, în credință, în iubire și în sfințenie"* (I Timotei 2, 15).

Așadar, să nu se uite că orice curmare a vieții în pântecul mamei este actualizarea măcelului pe care l-a săvârșit Irod ucigând cei 14.000 de prunci de la doi ani în jos, după cum ne spun Scripturile.

Dreptmăritori creștini,

Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, este așa cum ați înțeles, darul de inimă al lui Dumnezeu, făcut din iubire veșnică, pentru noi viețuitorii acestui pământ!

Nicăieri și niciodată nu vom auzi ca la noi românii cei iubitori de Hristos cântul din colindul:

*Deschide ușa creștine
Că Hristos la tine vine!*

Să deschidem larg și grabnic porțile inimii noastre și să primim pe Iisus, darul lui Dumnezeu făcut omenirii în veșnicie și să nu ne înspăimânte: *"Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască prin el, lumea"*, liniștind inima noastră, că: *"Cel ce crede în Iisus nu este judecat, iar cel ce nu crede a și fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Celui Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu!"* (Ioan 3, 17-18).

Ș-acum, cu ce vom răsplăti Domnului Dumnezeu pentru darul cel mai mare din lume dat fiecăruia dintre noi?

Să ne bucurăm din toată inima și să bucurăm și pe cei din jurul nostru cu dragostea și iertarea noastră din inimă, cu prețuirea și apărarea zidirii lui Dumnezeu.

Să ne rugăm pentru casa noastră, pentru Țara noastră dar și pentru toți frații noștri din lume, zidiți de Același Dumnezeu, pentru a ajunge la cunoștința lui Dumnezeu și să se mântuiască dimpreună cu noi.

Să avem în inimă pururea, că: *"Aceasta este mărturia, că Dumnezeu ne-a dat viață veșnică și această viață este în Fiul Său.*

Cel ce are pe Fiul are viața, cel ce nu are pe Fiul lui Dumnezeu nu are viață. Aceasta am scris vouă, care credeți în numele Fiului lui Dumnezeu, ca să aveți viață veșnică. Și aceasta este încredințarea pe care o avem către el, că dacă cerem ceva după voința Lui, El ne ascultă!" (I Ioan 5, 11-14).

Dreptmăritori creștini,

Vă încredințăm în numele lui Iisus Cel Născut în peștera Betleemului de prețuirea Noastră, dorindu-Vă din toată inima, tuturor, pace și bucurie în Duhul Sfânt, întru mulți și buni ani de la Dumnezeuul Îndurării! Amin!

† CALINIC
EPISCOP AL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

† *CASIAN*
**DIN DARUL LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL DUNĂRII DE JOS,**

*PREA CUCERNICULUI ȘI PREA CUVIOSULUI CLER, CINULUI
MONAHAL ȘI TUTUROR DREPTMĂRITORILOR CREȘTINI
DIN EPARHIA NOASTRĂ, HAR, MILĂ, PACE, SĂNĂTATE
ȘI DUHOVNICEASCĂ PRĂZNUIRE CU PRILEJUL SLĂVITEI NAȘTERI
A MÂNTUITORULUI, AL BOTEZULUI SĂU ȘI AL ANULUI NOU, IAR
DE LA SMERENIA NOASTRĂ ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE*

*"Hristos Se naște, slăviți-L!
Hristos din ceruri, întâmpinați-L!
Hristos pe pământ, înălțați-vă!
Cântați Domnului tot pământul
Și cu bucurie lăudați-L popoare,
Că S-a preamărit".*

Iubiți frați și surori în Domnul,

Prăznuim astăzi împreună cu toată creștinătatea taina negrăitei iubiri a lui Dumnezeu față de noi, oamenii, față de toată lumea și față de întreaga creație. Astăzi, toate se înnoiesc cu adevărat pentru cei ce au credință și cu iubire autentică de Dumnezeu se ridică la chemarea creștinească, adică la starea de fii cerești oferită nouă prin coborârea la noi a Fiului lui Dumnezeu, Cel născut din Prea Curata Fecioară Maria în Betleemul Iudeii. Așa cum ne-au învățat cugetătorii de Dumnezeu, trăim astăzi taina cea mai adâncă a lumii: ascuns în Pruncul Iisus, Dumnezeu Se face om, ca pe oameni să-i îndumnezeiască. Prin Nașterea Sa de la Duhul Sfânt "*la plinirea vremii*" (Galateni 4, 4), din Născătoarea de Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos "*S-a ascuns într-un trup de Prunc în pântecele Maicii Domnului, adică în trup omenesc S-a îmbrăcat, vrând ca din acest trup, ca un soare, ascuns sub nor, să lumineze și să îndumnezeiască pe om, cu a Sa lumină, cu a Sa dumnezeire. Și cu scutece Se înfașă Cela ce înfașoară rotundul Pământului cu nori. Și-n*

ieslea dobitoacelor S-a culcat, Cela ce Se odihnește pe umerii heruvimilor pururea, ca să ne scape pe noi de viața cea decăzută. Fără să Se schimbe ca Dumnezeu, Se face om cu trupul, adică Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit. Încă și trupul fiecăruia dintre noi îl face trup din trupul Lui și os din oasele Sale. Împrumută de la noi trupul nostru omenesc și ne aduce, în schimb, împărtășire din viața firii Lui ca Dumnezeu. "

Acesta este înțelesul adânc, adevărat și convingător al Nașterii Domnului: coborârea Fiului lui Dumnezeu nu doar în Peștera Betleemului, ci în "peștera" fiecăruia dintre noi, cei ce ne-am botezat și am devenit fiii lui Dumnezeu după har și, prin aceasta, frați creștini aparținători ai aceleiași unice și sacre familii: Biserica cea "una, sfântă, sobornicească și apostolică", după cum mărturisim "*un Domn, o credință, un Botez*" (Efeseni 4, 5).

Dreptmăritori creștini,

Din înțelesul dumnezeiesc al prezenței Mântuitorului în viața noastră ca oameni pe pământ decurge și responsabilitatea fiecăruia dintre noi față de frații și surorile aceleiași familii. De aceea, la această sărbătoare, întâlnirea în familie este un act profund înălțător și de reală bucurie. În multe locuri din lume însă, manifestările de Crăciun au înăbușit mesajul cald și tainic al prezenței lui Dumnezeu în suflete și în viață, prin explozia de bunuri materiale expuse parcă spre a-L izola pe Dumnezeu cât mai mult de oameni. De această dată voim a arăta urmarea unor astfel de devieri de la normalitatea viețuirii noastre ca și creștini în leagănul cald al familiei atunci când, prin neglijență, excludem și îndepărtăm din manifestările creștinești de Crăciun, și nu numai, tocmai pe cei în care S-a întrupat Mântuitorul: copiii.

Nu de puține ori auzim, vedem sau suntem invitați să aflăm despre suferința celor ce nu mai pot sau nu mai vor să accepte copiii ca pe un dar unic și sfânt de la Dumnezeu. Toți știm că Însuși Mântuitorul ne-a arătat prototipul, modelul de urmat pentru a intra în Împărăția Sa cerească, copilul. "*Adevărat zic vouă: Cine nu va primi împărăția lui Dumnezeu ca un copil nu va intra în ea*" (Marcu 10, 15). Tot Mântuitorul ne arată capacitatea copiilor de a comunica cu El în limbajul și în trăirea realităților dumnezeiești, uneori mai accentuat decât maturii: "*Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, căci ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor*" (Matei 11,25). Chiar în exprimarea liturgică a Bisericii de multe ori pruncii, după modelul Pruncului dumnezeiesc de la Betleem, sunt cinstiți ca modele de viațuire în comuniune cu Dumnezeu: "*Din gura pruncilor și a celor ce se alăptează Ți-ai săvârșit laudă*" ! De aceea i-a prezentat Domnul Sfinților Apostoli, ca icoane de urmare a

Evangeliei și de traducere a mesajului ei în fapte autentice creștine, tocmai pe prunci: *"Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci Împărăția lui Dumnezeu este a unora ca aceștia"* (Luca 18, 16). Mai mult, Sfântul nostru Apostol Andrei este cel ce l-a arătat, la rândul-i, Mântuitorului un copil care avea pâinile ce urmau a fi înmulțite: *"Și a zis unul dintre ucenici, Andrei, fratele lui Simon Petru: «Este aici un băiat care are cinci pâini de orz și doi pești». Și Iisus a luat pâinile - din mâinile copilului (subl.n.) - și, mulțumind, a dat ucenicilor, iar ucenicii celor ce ședeau; asemenea și din pești cât au voit"* (Ioan 6, 9-11).

Iată, preaiubiți împreună-slujitori ai sfințelor altare și cinstitori frați creștini, care este locul copilului lângă Fiul lui Dumnezeu, Care de aceea S-a întrupat într-un copil, spre a ne arăta marea taină a prezenței Sale în viața pruncului! De aici începe taina cea mare a sacralității prin care Dumnezeu a înnobilit pruncii. Nu întâmplător, toate momentele mântuirii noastre încep cu pruncia: ca prunci suntem botezați, ca prunci suntem pecetluiți cu pecetea harului Sfântului Duh, ca prunci primim nume de sfinți, ca prunci suntem împărtășiți cu Sfintele Taine, ca prunci suntem închinați la Sfântul Altar și la sfintele icoane, ca prunci suntem purtați pe brațe de părinții noștri spirituali, nașii, ca prunci aducem bucuria Duhului Sfânt în casele părinților noștri, ca prunci vorbim cu îngerii, ca prunci rugăm pe Dumnezeu și-I cerem Mântuitorului: *"Eu sunt mic, Tu fă-mă mare/Eu sunt slab, Tu fă-mă tare/Și-n tot locul mă-nsoțește/Și de rele mă păzește/"*.

Din nefericire, tocmai aici, în modernitate a secularizată și prea îndepărtată de Dumnezeu, cei mai mulți decădem din demnitatea de ocrotitori și păzitori ai copiilor, uitând, ignorând și refuzând darul ceresc din viața noastră pământească. De fapt, uităm de noi înșine! Ne părăsim pe noi înșine! Ne îndepărtăm de noi înșine! Ne înstrăinăm de ceea ce ne este mai apropiat, mai adevărat și mai sfânt! Ne îndreptăm către o mare și sfâșietoare rupere de neam, de credință, de demnitate și de viață normală, în ultimă instanță.

Toate acestea sunt în totală contradicție cu mesajul, cu sensul și cu încărcătura dumnezeiască ale Nașterii Mântuitorului lumii: *a da sens, a da mărturie concretă de iubire a copilului ca un odor dumnezeiesc*. Suntem cu toții conștienți de gravitatea părăsirii copilului din sânul cald și sacru al familiei și din leagănul de neînlocuit al brațelor mamei, *singura transmițătoare a dragostei dumnezeiești către cel ce s-a întrupat din trupul ei!* Suntem cu toții înștiințați ori, și mai grav, trecem indiferenți mai departe văzând, cunoscând multe cazuri de abuzuri asupra copilului; ne manifestăm nepăsarea, neputința în fața acestui cutremurător refuz de iubire, de ajutorare și de salvare a

copilului de nedreapta sa suferință și exploatare, în locul cinstirii, educării, creșterii sănătoase și demne a sa spre binele nostru, al tuturor.

Familia are motivele ei, uneori adevărate, generate de lipsuri, de sărăcie, de neputința societății contemporane de a-și asuma această urgentă răspundere. Noi înșine, în biserici, încercăm, uneori cu succes, din darul Domnului, să așezăm "ulei" pe rănile atâtor copii suferinzi de marginalizare, de malnutriție ori de abuzuri. Asociațiile, fundațiile și instituțiile statului fac și ele ceea ce se poate pentru protecția drepturilor copilului. Însă, acestea rezolvă doar parțial și sporadic multiplele suferințe ale multor copii nefericiți. *Mai nou, lumea a început să realizeze că numai familia, prin credința puternică în Dumnezeu Cel iubitor de oameni, ori prin revenirea la normalitate, poate să ajute la identificarea adevăratelor cauze ale suferinței copilului: indiferența, comoditatea, confortul și autonomia omului atât față de Dumnezeu, cât și față de semenii. În absența iubirii reale, toate faptele noastre ne conduc la egoism, la violență și la ură, ale căror prime victime sunt tocmai copiii, asemenea celor pe care i-a ucis Irod la Nașterea Mântuitorului.*

Iată de ce se cuvine astăzi, iubiți frați și surori în Domnul, să încercăm a călători și noi împreună, ca și magii ori păstorii spre Betleem, și acolo vom găsi pe Dumnezeu în chipul Pruncului. *De la Betleem să ne întoarcem cu aceeași încredințare, cu aceeași forță și cu aceeași hotărâre să trecem de la cuvinte la fapte și să primim astăzi, ca și Mântuitorul Prunc, pe toți pruncii ca pe solii lui Dumnezeu, vestitorii unei vieți mai bune, mai curate, mai nevinovate, mai generoase, mai frățești, mai pline de adevăr, de dreptate și de iubire! Să începem de astăzi a-L primi pe Hristos Prunc în casele noastre, primind pruncii, crescând cu pruncii în credință, ajutând copiii așa cum mulți dintre slujitorii din Eparhia Dunării de Jos împreună cu credincioșii au purces, înfiind copii, ajutând copii și contribuind astfel la însănătoșirea noastră, a românilor, începând de la atitudinea creștinească față de toți, de la pruncul din leagăn și până la omul cărunt de bătrânețe, istovit de boală ori suferind de izolare și de lipsuri de tot felul. Așa vom trăi Nașterea Domnului ca fapt real al renașterii noastre spirituale și moral-umane, precum ne învață Domnul, Biserica Sa și prea frumoasele manifestări tradiționale de Crăciun. Așa să facem în toate casele, în toate satele, în toate orașele, către toate sufletele din Eparhia Dunării de Jos! Așa va fi Dumnezeu cu noi la masă, în suflet și între noi!*

Prea iubiți frați și surori în Domnul,

Am dori să ne aflăm și de această dată împreună, după datina străbună, în comuniune sfântă, slujitori sfințiți și dreptcredincioși creștini, în familia

noastră bisericească de aici, de la Dunăre, în unitate cu toată Sfânta Biserică Ortodoxă mamă a neamului nostru și cu toți românii, cu gândul, dar mai ales cu fapta bună, la salvarea copilului din apăsarea suferinței sale premature.

Suntem încredințați că numai prin unirea celor mulți în lupta cu răul ce s-a abătut asupra copiilor în lumea noastră modernă putem apăra viața, putem ajuta neamul nostru să renască pe temelia puternică a valorilor morale creștinești, ca astfel să ne reconstruim bunăstarea și firescul, revenind în familia cea mare a unei Europe creștine și apărătoare a păcii, a înțelegerii și a conviețuirii frățești a tuturor oamenilor.

Să ne ajute Dumnezeu la toți!

Să ne apere Dumnezeu pe toți de suferințe, de necazuri și de neînțelegerile dintre noi! Să ne dea Dumnezeu puterea de a ne iubi mai mult unii pe alții, ca frați și ca prieteni curați și demni, într-o țară frumoasă și prosperă!

Să nu pregetăm a face binele!

Să ne bucurăm mai mult unii de alții! Să nu-i uităm pe cei mai triști, mai suferinzi și mai săraci decât noi! Să ne întrunim și de Bobotează, spre a primi sfințenia Domnului în suflete, în case și în toate localitățile Dunării noastre, "cristelnița" României!

La cumpăna dintre ani, să ne aflăm după datină în biserici, cu păstori duhovnicești, spre a pune început bun faptei creștine, o dată cu Anul Nou 2005!

În comuniune sfântă îmbrățișându-vă pe toți, vă dorim Sărbători fericite!

La mulți ani!

Al vostru de tot binele doritor și către Domnul rugător,

† CASIAN

EPISCOPUL DUNĂRII DE JOS

† **DAMASCHIN**
DIN MILA LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

*ONORATULUI CLER, CINULUI MONAHAL ȘI DREPTMĂRITORILOR
CREȘTINI DIN EPARHIA SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR: HAR, PACE,
AJUTOR, MILĂ ȘI BUCURIE DE LA DUMNEZEU, IAR DE LA NOI,
ARHIEREȘTI BINECUVÂNTĂRI.*

*"Întru aceasta s-a arătat dragostea lui
Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său cel Unul
Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El
viață să avem" (I Ioan 4,9).*

Iubiți credincioși,

Din mila lui Dumnezeu am ajuns și anul acesta la marea sărbătoare a Nașterii celei mai presus de fire a Domnului nostru Iisus Hristos.

După ce ne-am pregătit prin post, rugăciune și milostenie, ne-am îmbrăcat în haine de sărbătoare ca să primim în inima și sufletul nostru pe Mântuitorul, pe Fiul lui Dumnezeu Cel născut în smerenie în ieslea Betleemului Iudeii

Ne bucurăm la fel ca odinioară păstorii la auzul cuvintelor îngerului: *"Iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David"* (Luca 2, 10-11).

Cântările bisericești și colindele ne introduc în atmosfera și taina sărbătorii, făcându-ne să cântăm și să rostim împreună cu cetele îngerești mesajul transmis de aceștia la Nașterea Domnului: *"Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire"* (Luca 2,14).

Iubiți credincioși,

Venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu prin întrupare și naștere s-a realizat datorită iubirii lui Dumnezeu față de om. *"Întru aceasta s-a arătat*

dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său cel Unul Născut l-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viață să avem" (I Ioan 4,9).

Dragostea sau iubirea este un sentiment de afecțiune față de cineva. El este caracteristic persoanelor și presupune existența a cel puțin încă unei persoane. El se manifestă și între persoanele Sfintei Treimi. Tatăl iubește pe Fiul și pe Sfântul Duh, Fiul iubește pe Tatăl și pe Sfântul Duh și Sfântul Duh iubește pe Tatăl și pe Fiul. Pentru aceea iubirea este unul dintre atributele sau însușirile lui Dumnezeu. În acest sens Sfântul Evanghelist Ioan afirmă că *"Dumnezeu este iubire"* (I Ioan 4, 8, 16). Dumnezeu cel unic în ființă dar întreit în persoane nu-și arată iubirea numai în relațiile din cadrul Sfintei Treimi, ci și față de creatura Sa, incluzând și pe om. La această concluzie se ajunge și din aprecierea pe care o face Dumnezeu după crearea lumii: *"Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată erau bun foarte"* (Facere 1, 31).

Dumnezeu Se îngrijește neîncetat de toate fapăturile Sale, este Proniatorul întregii creații (Psalmul 103, 5-28; Luca 12, 22-31; Matei 10, 29-31 etc.).

În Sfânta Scriptură există nenumărate texte din care reiese manifestarea iubirii lui Dumnezeu față de om. Semnificativă în acest sens este promisiunea lui Dumnezeu făcută protopărinților oamenilor, Adam și Eva, că le va trimite un mântuitor, promisiune făcută după căderea lor în păcatul neascultării față de porunca Sa (Facere 3,15). Apoi urmează mulțimea de texte mesianice care se referă la originea, misiunea pe pământ și nașterea lui Mesia din Fecioară (Isaia 7,14), pregătind astfel omenirea, îndeosebi prin poporul ales, pentru venirea Mântuitorului pe pământ.

Odată cu întruparea Fiului lui Dumnezeu, cea de a doua persoană a Sfintei Treimi, de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria (Luca 1, 30-35) și cu Nașterea Domnului, profețiile mesianice ale Vechiului Testament se adevăresc prin venirea lui Mesia cel mult așteptat, a Mântuitorului. Dar iată cuvântul îngerului care s-a arătat păstorilor din jurul Betleemului: *"Nu vă temeți. Căci iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David"* (Luca 2, 10-11).

În Sfânta Scriptură există numeroase texte în care se vorbește atât despre iubirea lui Dumnezeu în general față de lume *"Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea"* (Ioan 3, 16-17; vezi și I Ioan 4,9,14; Romani 5,8-10, Efeseni 2, 4-5; etc.), cât și despre iubirea lui Iisus Hristos față de lume. Iată câteva: *"Umblați întru iubire, precum și Hristos ne-a iubit pe noi și S-a dat pe Sine pentru noi, prinos și jert-*

fă lui Dumnezeu" (Efeseni 5, 2); "Căci dragostea lui Hristos ne stăpânește pe noi care socotim aceasta, că dacă unul a murit pentru toți, au murit toți. Și a murit pentru toți, ca cei ce viază să nu mai vieze loruși, ci Acelui care pentru ei a murit și a înviat" (II Corinteni 5, 14-15); "cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu..." (Ioan 14, 21) etc.

De altfel, prin tot ce a săvârșit Mântuitorul în activitatea Sa pe pământ și-a arătat iubirea față de oameni în general (prin învățătura Sa, jertfa de pe Golgota, Învierea, Înălțarea Sa, etc.) sau față de anumite categorii de oameni: față de copiii prin binecuvântare, față de ucenici prin rugăciune, față de bolnavi prin vindecare, față de săraci prin ajutorare, față de cei ce L-au răstignit prin mijlocire pentru iertare, etc.

Pentru aceea putem concluziona că Dumnezeu și-a manifestat sau arătat iubirea Sa față de oameni, printre altele și prin Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos în Betleemul Iudeii. Acest eveniment petrecut acum mai bine de două mii de ani este rețrăit cu bucurie astăzi de creștini, care aduc laude lui Dumnezeu, Îi mulțumesc pentru binefacerile revărsate asupra lor și-L roagă pentru ajutor.

Iubiții mei fii sufletești,

Sărbătoarea Nașterii Domnului ne îndeamnă să medităm la scopul venirii lui Hristos în lume, la îndatoririle pe care le avem față de Dumnezeu și de aproapele nostru pentru a putea să realizăm și noi acest scop, care este mântuirea sufletelor noastre. Iar prima și cea mai mare îndatorire pe care o avem față de Dumnezeu, care în același timp este și cea mai mare poruncă, este aceea de a-L iubi (Matei 22, 37-38). Această iubire este normală, naturală, deoarece Dumnezeu ne-a iubit mai întâi (I Ioan 4, 19).

De asemenea, suntem datori să facem voia lui Dumnezeu respectând și împlinind poruncile Sale. Printre acestea se află și aceea a iubirii aproapelui: *"Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul"* (Ioan 13, 34).

Dragostea mea cu voi cu toți, în Hristos Iisus! Amin.

† DAMASCHIN

EPISCOPUL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

† GALACTION
DIN MILA LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL SFINTEI EPISCOPII A ALEXANDRIEI
ȘI TELEORMANULUI

*TUTUROR DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, CINULUI MONAHAL,
PREA CUCERNICILOR ȘI PREA CUVIOȘILOR PĂRINȚI, DIN ACEASTĂ
DE DUMNEZEU PĂZITĂ EPISCOPIE, HAR, PACE, SĂNĂTATE ȘI
ALESE BUCURII DUHOVNICEȘTI DE LA DUMNEZEU, IAR DE LA NOI
PĂRINTEASCĂ ÎMBRĂȚIȘARE ȘI ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE*

*"Pregătiți Calea Domnului, drepte
faceți cărările Lui" (Matei 3, 3).*

Iubiții noștri fi duhovnicești,

În fiecare an, călătoria creștinilor pe pământul obșteștii pătimiri, cum a numit viața omenească dreptul Iov, ia sfârșit lângă ieslea Pruncului Iisus Cel ce se naște din nespusă iubire pentru oameni pentru a rămâne în sălașul inimilor noastre și a lua chip în noi (Gal. 4, 19).

Însă pentru creșterea în Hristos (I Cor. 3, 7), pentru ajungerea la măsura vârstei deplinătății (Efes. 4, 13) încât Dumnezeu să fie toate în toți (I Cor. 15, 28), în fiecare an Nașterea Domnului trebuie să fie pentru fiecare dintre noi o plinire a vremii (Gal. 4, 4). Plinirea vremii - spunea Părintele Stăniloac - înseamnă și clipa de la care începând avem un timp plin de Dumnezeu, întrucât Fiul Său a devenit om și rămâne așa pururi, trăind cu noi timpul, umplând de realitatea supremă, de puterea înnobilitoare supremă, timpul sau complexitatea curgătoare a vieții omenești... De abia acum timpul este plin de sensul și de valoarea lui, căci, valoare capătă viața în timp numai prin întruparea lui Dumnezeu în el.

De acest adevăr ne încredințează o cântare a Praznicului care zice: *veniți să ne bucurăm întru Domnul, istorisind taina care este de față. Zidul cel despărțitor, acum cade; sabia cea de foc se îndepărtează; Heruvimul nu mai păzește pomul vieții, iar eu mă împărtășesc de dulceața din Rai, de la care m-am îndepărtat prin neascultare. Că chipul cel neschimbat al Tatălui, pecetea veșniciei Lui, înșășișare de rob primește, ieșind din Maica ce nu știe*

de nuntă, nesuferind schimbare, că a rămas ce era, Dumnezeu adevărat fiind; și a luat ce nu era, om făcându-Se din iubire de oameni. Acestuia să strigăm: Cel ce Te-ai născut din Fecioara, Dumnezeule, miluiește-ne pe noi.

Astfel, fiecare praznic al Nașterii Domnului trebuie să ne găsească într-o anumită vârstă spirituală, pregătind de fiecare dată *calea Domnului și drepte făcând cărările Lui* întru inimile noastre, în călătoria vieții pământești. Așa învață și Sfântul Grigorie Teologul în Cuvântul său la Crăciun: *Călătorește fără prihană prin toate vârstele și puterile lui Hristos, ca un ucenic al lui Hristos! Curățește-te, taie-te împrejur, leapădă învelișul cu care te-ai născut!*

Dreptmăritori creștini,

Cu bucurie duhovnicească, se cuvine să sorbim împreună din nectarul învățaturii Sfinților Părinți și teologi ai Bisericii despre taina coborârii lui Dumnezeu la noi și a îmbogățirii noastre întru El.

Iată cum ne învață Sfântul Ioan Gură de Aur: *Taină străină și minunată văd! Cântecul păstorilor răsună în jurul urechilor mele. Nu fluieră o cântare lipsită de noimă, ci ei cântă cântare cerească. Îngerii cântă, Arhanghelii psalmodiază. Heruvimii înalță imne, Serafimii doxologesc. Toți prăznuiesc văzând pe Dumnezeu pe pământ și pe om în ceruri, pe Cel de sus, jos din pricina tainei întrupării, pe cel de jos, sus, din pricina iubirii de oameni. Astăzi Betleemul calcă pe urmele cerului. În locul stelelor primește pe îngeri cântând, în locul soarelui face loc Soarelui dreptății. Nu te întreba cum, căci unde vrea Dumnezeu se biruiește rânduiala firii. A voit, a putut; S-a pogorât, a mântuit. La Dumnezeu toate merg mână în mână. Astăzi, Cel ce este, SE naște, Cel ce este, Se face ceea ce nu era. Este Dumnezeu și Se face om, fără să înceteze de a fi Dumnezeu. Nu S-a făcut om îndepărtându-Se de Dumnezeire și nici nu S-a făcut din om Dumnezeu încetul cu încetul, ci, Cuvânt fiind, datorită nepățimirii Sale, S-a făcut trup, rămânându-l neschimbată firea.*

Când S-a născut, iudeii tăgăduiau străina Sa naștere, fariseii tălmăceau strâmb Dumnezeieștile Scripturi, iar cărturarii grăiau cele potrivnice legii. Irod căuta pe Cel născut, nu ca să-L cinstească, ci ca să-L piardă. Astăzi, însă, au văzut că toate-s împotriva. Căci după cum zice Psalmistul: "Nu s-a ascund de la fiii lor din neam în neam". Venit-au împărații care s-au minunat de Cerescul Împărat, cum a venit pe pământ fără Îngeri, fără Arhangheli, fără Tronuri, fără Domnii, fără Puteri, fără Stăpânii, ci mergând pe o cale străină și neumblată, a ieșit dintr-un pântec nepângărit, fără să lase pe îngeri lipsiți de ocârmuirea Lui și fără să iasă din Dumnezeirea Sa prin întrupare.

Când toți aceștia saltă, vreau să salt și eu, vreau să dănuiesc, vreau să prăznuiesc. Nu dănuiesc lovind coardele ceterii, nu scutur în vânt toiagul împodobit cu foi de viță, nu suflu din fluier, nu aprind făclii, ci, în locul organelor muzicale port scutecele lui Hristos. Aceste-mi sunt nădejdea, acestea-mi sunt viața, acestea-mi sunt mântuirea, acestea-mi sunt fluierul, acestea-mi sunt cetera. De aceea și vin, pe acestea purtându-le, pentru ca prin puterea lor luând tăria cuvintelor să spun cu îngerii: "Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu", iar cu păstorii: !și pe pământ pace, între oameni bună voire".

A pregăti calea Domnului cu fiecare praznic al Nașterii lui Hristos, înseamnă propriu-zis vindecarea din boala păcatului de orice fel. În acest sens Părintele Stăniloae ne încredințează: Sfântul Apostol Pavel spune direct că, prin faptul că Fiul lui Dumnezeu Cel bogat S-a făcut sărac pentru noi, ne-am putut noi împărtăși de bogăția Lui, căci prin ea a ajuns bogăția Lui la noi. Dacă nu S-ar fi coborât la posibilitățile noastre de primire a bogăției Lui, nu ne-ar fi îmbogățit pe noi, ci sau ne-ar fi lăsat așa cum eram sau ne-ar fi desființat prin atotputernicia manifestată a Sa. Coborârea Lui este condiția întâlnirii cu noi la nivelul în care putem primi bogăția Lui. Coborârea Lui este condiția îndumnezeirii noastre. "Cunoașteți harul Domnului nostru Iisus Hristos, că fiind el bogat S-a făcut sărac, ca să vă îmbogățiți prin sărăcia Lui" (II Cor. 8, 9). În acord cu acestea, Leonțiu de Bizanț socotește coborârea Fiului lui Dumnezeu singurul leac al bolii noastre. Prin iconomie singurul doctor înțelept al sufletelor noastre, primind în Sine pătimirile noastre, a vindecat boala tuturor.

Iubiți credincioși,

La acest minunat praznic al renașterii noastre se cuvine să punem la inimă cuvintele Sfântului Ioan Botezătorul: gătiți calea domnului, drepte faceți cărările Lui (Matei 3, 3) în așa fel încât să poată pătrunde și în sufletele noastre harul cel înnoitor de viață al Nașterii Domnului.

Acum, după îndemnul Proorocului Isaia: căile strâmbe să se îndrepte și cele colțuroase să se facă drumuri drepte (Isaia 15, 4) să petrecem în mijlocul lucrurilor, grijirlo și frământărilor vieții, lepădând pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții (I Ioan 2, 16). Iată cum ne învață despre acestea Sfântul Chiril al Alexandriei: de mult căile de străbătut (ale omului) erau grele pentru viața și traiul Evangheliei, pentru că mintea oamenilor era cuprinsă și biruită de pofta lumești. Dar după ce Dumnezeu tuturor S-a făcut om, a oprit păcatul în trupul oamenilor și atunci toate s-au făcut netede și ușor de străbătut. Nu-i mai aștepta nici o ridicătură și nici o groapă

pe cei ce voiau să catepe un nume bun de la Dumnezeu și toate drumurile colțuroase au fost prefăcute în cale netedă. Fiindcă Hristos Însuși ne-a arătat că este neted și ușor de umblat drumul ce duce la evlavie... Căci toate cele străbătute s-au făcut dreapta așa cum spune Proorocul Isaia: "calea celor cuvioși este dreaptă și este dinainte pregătit drumul celor drepti" (Isaia 26, 7). Și astfel Mântuitorul ne-a vindecat nouă toate bolile noastre. Roadele vrednice de pocăință spre care suntem îndemnați să le dobândim în aceste sărbători sunt dovedite de credința lucrătoare prin iubire (Gal. 5, 6).

Acum mai mult ca oricând sufletele noastre sunt înmiresmate de mirul de nard al colindelor iar iubirea trebuie arătată tuturor celor aflați în lipsuri sufletești și materiale. De o mare și dumnezeiască actualitate sunt cuvintele Sfântului Simeon Noul Teolog care scrie: *Hristos a primit să ia asupra Sa fața fiecărui om lipsit și să Se unească pe Sine cu fiecare, ca nici unul dintre cei care cred în El să nu se înalțe împotriva fratelui, ci fiecare, văzându-l pe fratele și pe aproapele său ca pe Dumnezeul său, să se socotească pe sine atât de preamic față de frate, ca față de Făcătorul său și să-l cinstească întocmai ca pe Acela și să-și deșerte toate acestea spre slujirea lui.*

Așadar, numai în lumina cea neînserată a Betleemului, spre care călătorim duhovnicește în aceste zile, asemenea păstorilor de la Nașterea Domnului, ca să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut și pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut (Luca 2, 15), putem depăși paradoxul dintre suferințele unei vieți trecătoare și bucuria sfântă la care suntem chemați de sărbătoarea păcii și bunăvoirii dintre oameni.

În această atmosferă de pace dumnezeiască, rog fierbinte pe Mântuitorul Hristos să ne învrednicească pe toți să-L primim în ieslea inimilor noastre, pentru a ne putea, astfel, împărtăși de nepământeasca lumină, căldură și bucurie a comuniunii noastre cu El. Pentru că numai astfel, de fiecare dată când Dumnezeu coboară la noi, ne putem înălța și noi spre El drepte făcând cărările Lui.

Îndemnându-vă să purtați în cugete și în inimi totdeauna bucuria mesajului sfânt al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, vă doresc tuturor să prăznuiți Sărbătorile Sfinte ale Crăciunului, Anului Nou 2005 și Botezului Domnului cu pace, sănătate și alese bucurii duhovnicești potrivit datinilor noastre străbune și vă adresez tuturor urarea tradițională: La mulți ani!

***Al vostru pururi rugător către Domnul Cel Înomenit
și de tot binele voitor,***

† GALACTION

EPISCOPUL ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

III. POPAS ANIVERSAR

DE ZIUA NUMELUI PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST

A devenit o tradiție, în ultimele două decenii, ca în fiecare an, la 3 septembrie, când se prăznuiește Sfântul Cuvios Teoctist, ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii noastre să sărbătorească ziua onomastică a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Și anul acesta, la 3 septembrie, în holul Reședinței Patriarhale s-au adunat membri ai Sfântului Sinod, consilieri și salariați de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, slujitori de la Catedrala Patriarhală, profesori de la Facultatea de Teologie și Seminarul Teologic din București, studenți teologi și elevi seminariști, stareți și monahi, precum și numeroși credincioși, pentru a aduce un respectuos omagiu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la aniversarea zilei numelui. Dintre ierarhii Sfântului Sinod au fost prezenți IPS Mitropolit Teofan al Olteniei, IPS Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, IPS Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, Prea Sfințiții Episcopi Vincentiu Ploieșteanu, Ambrozie Sinaitul și Ciprian Câmpineanul, Vicari Patriarhali, și Prea Sfințiții Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, Episcopi Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor. Au mai participat la acest moment sărbătoresc dl. Laurențiu Tănase, secretar de stat la Ministerul Culturii și Cultelor, reprezentanți ai unor instituții de cultură, academicieni, precum și reporteri de televiziune, ziariști.

După rugăciunea de mulțumire îndreptată către Bunul Dumnezeu pentru darurile cele bogate revărsate asupra Prea Fericii Sale, săvârșită de Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul, înconjurat de preoți și diaconi de la Catedrala Patriarhală, **IPS Mitropolit Teofan** a rostit un cuvânt de omagiere, spunând cele ce urmează:

„Acum 69 de ani, în venerabila mănăstire Bistrița moldavă, unde chipul blândului voievod Alexandru cel Bun este atât de prezent, înaintea icoanei făcătoare de minuni, un tânăr frate era tuns în monahism și primea numele Teoctist. Cei care sunteți aici monahi, în frunte cu arhieriei și călugării de față, știți bine că pentru viața noastră, momentul tunderii în monahism, când ne aflăm crucificați în fața Sfântului Altar, în prezența lui Dumnezeu, a fraților de mănăstire, este un moment care nu poate fi niciodată uitat. Iar clipa când starețul de mănăstire ia o bucăciță din părul creștetului și îl taie, rostind formula îndătinată: „Se tunde robul lui Dumnezeu...”, și robul lui Dumnezeu aude pentru prima dată numele pe care-l va purta până la sfârșitul vieții, este o clipă de deosebită încărcătură sufletească pe care doar cei care au trecut prin acest chip al smereniei și al nădejzii în Dumnezeu poate să-l înțeleagă și să-l trăiască în adevărata sa semnificație. În acea clipă, Prea Fericitul Părinte Patriarh, aici de față, a primit numele Teoctist, iar astăzi Biserica Ortodoxă, în cea de a treia zi a lui septembrie, pomenește pe un sfânt al Bisericii care poartă acest nume.

Suntem aici, Prea Fericirea Voastră, membri ai Sfântului Sinod, colaboratorii Prea Fericirii Voastre de la Centrul patriarhal și arhiepiscopal, ostenitorii din învățământul teologic și un număr de credincioși, pentru a participa la această slujbă de mulțumire prin care toți cei de față, și prin noi clerul și credincioșii, poporul lui Dumnezeu din România, își înalță cugetul către Dumnezeu și îi aduce slavă și mulțumire. Înălțăm mulțumire lui Dumnezeu, în primul rând, pentru că din clipa când ați primit numele Teoctist, pe care-l prăznuim astăzi, personificat în chipul de sfințenie al Cuviosului Teoctist, din acea clipă până astăzi, prin rugăciunile acestui sfânt, ale altor sfinți care poartă acest nume, sub ocrotirea mai ales a Maicii Domnului, Prea Fericirea Voastră ați purtat crucea până la slujirea de patriarh. În al doilea rând, mulțumim lui Dumnezeu că sunteți astăzi Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Îi mulțumim lui Dumnezeu, de asemenea, și socot că mă fac ecoul tuturor celor prezenți și altor fii pe care noi îi reprezentăm aici, cler și credincioși, pentru că slujirea de arhieru și slujirea de patriarh o îndepliniți în duhul dorinței ca Biserica Ortodoxă a lui Hristos din România să-și păstreze ceea ce are ea mai de preț, și anume unitatea sa internă. Am spus-o și cu alte ocazii și cred în acest lucru, confirmat de foarte multe persoane cu care am stat de vorbă de-a lungul vremii, că această slujire a sobornicității, a comuniunii între cler și credincioși, între arhieriei Bisericii, între Bisericile ortodoxe, între diferitele comunități creștine, este harisma cu care v-a înzestrat Dumnezeu, este dorul după unitate și îndeplinirea în fapte concrete a acestui dor. În al patrulea rând, mulțumim lui Dumnezeu că sunteți sănătos. Și

aceasta dă speranță celor de față și poporului lui Dumnezeu din România că veți rămâne așa cât va voi Dumnezeu. Dar cum v-am văzut zilele trecute și cum vă vedem și astăzi, speranța noastră este mare, că Dumnezeu vă ocrotește, pentru că Biserica Sa din România are nevoie de Prea Fericirea Voastră la cârma ei. Corabia Bisericii noastre este încă pe valuri și are nevoie de un cârmaci experimentat al vieții monahale, al vieții de eparhie, al vieții de patriarhat.

Îi mulțumim, deci, lui Dumnezeu pentru aceasta și împreună cu toți cei de față îl rugăm să vă mențină în continuare harisma unității, să vă dăruiască sfințelor lui Dumnezeu biserici din România și din întreaga lume în pace, sănătos, drept învățând cuvântul adevărului Său. Întru mulți și buni ani, Prea Fericite Părinte Patriarh!”

În continuare, **dl. Laurențiu Tănase**, secretar de stat la Ministerul Culturii și Cultelor, a transmis un mesaj de felicitare din partea d-lui prim-ministru Adrian Năstase, spunând următoarele:

„Îmi face o deosebită bucurie să fiu purtătorul de mesaj al d-lui Adrian Năstase, prim-ministru al Guvernului României, care m-a delegat astăzi să vă transmit urări de sănătate și mulți ani și să vă ofer un buchet de flori albe, așa cum vă place Prea Fericirii Voastre. Ieri am participat la ședința de guvern care se desfășoară săptămânal la Palatul Victoria, cu care ocazie chiar dl Adrian Năstase, în ciuda unor tensiuni care au fost vehiculate în ultima perioadă în presă și pe care le cunoaștem cu toții, a ținut să reafirme un element esențial și anume faptul că nu trebuie să sufere relațiile pe care guvernul actual le-a dezvoltat față de Biserica Ortodoxă Română, pe care dl. Adrian Năstase le-a avut personal cu Prea Fericirea Voastră, față de anumite păreri izolate sau opinii personale ale unor reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române. Poate că distanța mare de București a făcut, uneori, dificilă colaborarea și comunicarea cu persoanele respective, dar evident că ne-am însușit această stare de spirit și sperăm să găsim o cale de comunicare mai eficientă. De aceea, prezența mea aici și acest mesaj din partea primului ministru, Prea Fericirea Voastră, dorește să sublinieze faptul că guvernul României, dl. Adrian Năstase reafirmă și subliniază că dorește să continue aceleași bune relații pe care le-am avut cu Prea Fericirea Voastră. Îngăduiți-ne cu ocazia onomasticii de astăzi să vă transmitem la mulți ani, multă sănătate și să ne trăiți întru mulți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh!”

Mulțumind vorbitorilor pentru urărilor făcute și tuturor celor prezenți la sărbătorirea zilei sale onomastice, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a spus următoarele:

"Să sporii și să prisosiți în iubire unul pentru altul și pentru toți, așa cum e și a noastră pentru voi" (I Tes. 3, 12).

***Domnule Secretar de Stat,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Prea Cucernice Părinte Decan,
Iubiți frați colaboratori,***

Ziua numelui, ca și ziua de naștere, se socotește a fi un spațiu sufletesc particular și nu trebuie să-l agresăm cu alte considerații, ci să-l înmiresmăm cu mulțumirea adusă lui Dumnezeu, cum am făcut prin rugăciunea de astăzi. E adevărat că gândurile din mesajul domnului Prim Ministru, transmis prin domnul Secretar de Stat, trebuie primite cu mulțumire din partea mea personal și din partea celor de față. Desigur, Biserica noastră, instituție divino-umană, își spune cuvântul său în viața atât de zbuciumată a lumii de astăzi, dar potrivit cu diversitatea împrejurărilor pe care le întâmpină Biserica și slujitorii ei, opiniile acestora din urmă diferind de la caz la caz.

Astăzi ne-a adunat aici o veche tradiție, potrivit căreia, colaboratorii ierarhului își înconjoară cu sinceritate arhiepiscopul, prezentându-și gândurile de suflet, într-o zi ca aceasta, cu semnificații deosebite legate de sfântul zilei - Cuviosul Teoctist.

Nimeni din cei care se află aici nu este scutit de fângăduința pe care a depus-o cândva în viață, despre care a vorbit Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teofan al Olteniei. Fie că este vorba de votul pe care fiecare creștin îl depune la botez, prin nașul său, ori la căsătorie, prin mărturisirea personală a celor în cauză, fie la primirea diplomei de licență în Teologie, când candidatul depune jurământul pentru păstrarea credinței ortodoxe, toate acestea constituie pentru fiecare valoarea unei fângăduințe solemne făcute după rugăciunea din biserică, în fața decanului, a profesorilor, colegilor de studiu și chiar a credincioșilor. Ca și fângăduința de la primirea voturilor monahale, amintită de Înalt Prea Sfinția Sa Teofan și aceste fângăduințe menționate, legate de etapele responsabilităților noastre în Biserică, petrecute în atmosfera de sfințenie a sfântului lăcaș, cu rostirea cuvintelor în mod liber și cu mâna pe Sfânta Euvnaghelie, imaginea prezenței reale a Mântuitorului Hristos, așadar, acest ceremonial, pe cât de emoționant pe atât de responsabil, trebuie să se înscrie și să vibreze autentic și actual în viața noastră.

Acestea să stăpânească cugetul și să ne îndrepte gândul la slujirea acelor adevăruri care constituie esența vieții noastre în mărturisirea și

îndeplinirea diferitelor noastre responsabilități în Biserică și în fața credincioșilor. Dacă acestora le adăugăm făgăduința dată înainte de hirotonie de către fiecare preot, făgăduință cu un conținut de angajament, rostit, de asemenea, solemn, în fața arhierelui hirotonisitor, a credincioșilor, în fața întregii Biserici și a Arhierelui cel mai presus de ceruri, Iisus Hristos, ne dăm seama, iubii mei, câtă înțelepciune au revărsat Sfinții Părinți ca noi să ne întocmim viața pe "temelia apostolilor și a profetilor", pe temelia pusă Bisericii prin jertfa și învierea Fiului lui Dumnezeu prin lucrarea Duhului Sfânt.

Coroana acestor voturi sau făgăduințe o constituie mărturisirea de credință și înfricoșatele făgăduințe pe care și le asumă candidatul la hirotonie în fața arhierelui, de a apăra credința, învățătura și rânduielile Bisericii chiar cu prețul vieții.

Dar momentul crucial de identificare cu Hristos și Biserica Lui este cel în care i se încredințează noului preot Taina Tainelor, Sfântul Agneț, zicându-i-se: "Primește acest Odor și-L păstrează pe El până la a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos, când are să-l ceară de la tine".

Viața noastră, în rosturile Sfintei Biserici, așadar, atât cea monahală, cea a clerului de mir, cât și a poporului credincios, se deapănă după aceste sfinte rânduieli bisericesti foarte frumoase, care fac ca Biserica să fie, secol după secol și generație după generație, un glas, un cuget, o simțire, o inimă. Dar viforul ispitelor, abătut asupra noastră din lipsa conștiinței că voința noastră trebuie să fie întotdeauna voința lui Hristos și deci a Bisericii, acest vifor este atât de puternic încât, uneori, zdruncină aceste rânduieli și îngreunează viața noastră bisericască.

Am luat și iau mereu aminte la responsabilitatea acestor voturi, dintre care pe cel monahal l-am depus înainte de a ajunge la majoratul vârstei. Așa se cerea în vremea studiilor seminariale, ca la trecerea în cursul superior frații de mănăstire să depună voturile monahale. Mi-a rămas în minte cuvântul Sfintei Scripturi: "Dumnezeului vostru faceți-I făgăduințe și pliniți-le" (Ps. 75, 11).

Acesta ar fi, iubii părinți și frați, cuvântul meu, dorința mea de astăzi pentru toți cei ce vă aflați aici și pentru toți împreună slujitorii întru arhierie, unii foarte tineri, preoți, cadre didactice, monahi și credincioși. Nici un gând hotărâtor să nu-l împliniți, nici un pas să nu faceți, fără a vă ruga mai întâi și fără să gândiți la voturile pe care le-ați făcut în viața dumneavoastră, începând cu Sfântul Botez și până la darul preoției, la darul arhieriei, la celelalte daruri de care Biserica ne învrednicește să ne împărtășim din

vistieria ei de așezăminte sfinte, pravile, statorniciri luminate de Duhul Sfânt spre plinătatea duhovnicească a vieții noastre.

Aș fi dorit să mi se pună numele de călugăr Teodorit. Îmi plăcea mie mai mult numele acesta. Împlinisem în viața de mănăstire chipuri care, cum ați remarcat, înfățișează sau transmit celor din jur armonia între numele de la intrarea în monahism și conduita și faptele acestora. Nu uit că împărtășisem gândul acesta părintelui meu duhovnicesc, care m-a luat și m-a condus spre altar, acoperindu-mă cu mantia de pe umerii săi, eu purtând îmbrăcăminte albă, cum este rânduiala depunerii voturilor monahale. Tradiția monahală cere ca noul nume să-l dea cel care săvârșește această ierurgie, adică starețul mănăstirii. Probabil, m-am gândit ulterior, că părintele stareț m-a văzut potrivit să port numele de Teoctist, la vremea aceea fiind elev cu cei patru ani ai cursului inferior de seminar și promovat în cursul superior, adică în clasa a V-a. În clipa când, la porunca sa, i-am întins foarfeca, de trei ori, în înțelesul exprimării dorinței de a intra în monahism în mod deliberat și deci conștient, că îți iei jugul acesta al ascultării desăvârșite, în clipa tăierii primelor fire de păr de pe cap, când se rostesc cuvintele: "Se tunde robul lui Dumnezeu, fratele nostru Teoctist, în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt", în acea clipă am auzit și numele ce mi-a fost dat. Cred că acest fapt de o deosebită valoare, ca și toate celelalte treceri ale noastre prin filtrul duhovnicesc al plinătății, este în strânsă legătură cu datoria noastră de a fi ai Bisericii, cu fiecare gând, cu fiecare cuvânt, cu fiecare lucrare.

Este adevărul cel mare și sfânt, iubiți frați în Domnul, pentru care vom da răspuns de felul în care am respectat voturile acestea la preoție, la diaconie, la celelalte slujiri. Chiar și creștinii, cum am amintit mai la început, au depus aceste voturi când la botez au răspuns prin nașii lor că se leapădă de satana și se unesc cu Hristos. Acest gând de unire cu Hristos și Biserica Lui trebuie să ne stăpânească neconținut. Viitorul Bisericii noastre, cea una, sfântă, sobornicească și apostolească, depinde de fiecare dintre noi. Fiecare am depus în deplină libertate voturile acestea și trebuie să ne gândim cu ce putem să contribuim noi la unitatea Bisericii. Aceasta trebuie să fie pentru toți o temă de meditație zilnică, frații mei. Altfel, dacă vrem să fim noi ca persoane, în chip egoist, noi ca slujitori, noi ca binefăcători, cum ni se pare uneori că suntem, fără ceilalți din jurul nostru, fără acea iubire care trebuie să ne lege unii de alții, înseamnă că nu ne respectăm fângăduințele față de Sfânta noastră Biserică, de atâtea ori îngenuncheată, dar rămânând tot puternică și plină de aureolele sfinților, ale îngerilor și chiar cu cele ale

sfinșilor ei fii, când vremurile erau mai grele, ceea ce trebuie să ne mângâie și să ne întărească pe toți.

Cu gândurile acestea, vă mulțumesc pentru urările pe care mi le-ați adresat. Desigur pentru mine ele au acum un sens de nădejde, de bucurie și de trăiri de la an la an tot mai luminoase. Vă doresc tuturor celor de față, care sunteți mult mai tineri, să aveți întotdeauna conștiința clară că noi contribuim la unitatea Bisericii cu ajutorul Mântuitorului Hristos. El neîncetat ne cheamă să luăm crucea și să-L urmăm întru toate. Pe acest drum, câteodată anevoios, apar în calea urcușului nostru cirineeni care ne ajută să o purtăm.

Îl rog pe Dumnezeu și în această sfântă zi pentru mine, să vă aducă mângâiere, sănătate, pace, în strădaniile pe care le împliniți, în familia și în rosturile dumneavoastră. Vă mulțumesc încă o dată pentru bunătatea de a fi astăzi împreună cu mine la acest popas aniversar, pentru a ne ruga și a ne împărtăși gândurile și nădejtile de mai bine, încredințându-vă de dragostea și prețuirea mea.

După aceste cuvinte dătătoare de nădejde ale Prea Fericitului Părinte Patriarh cei prezenți au adresat personal felicitări și urări de sănătate Prea Fericirii Sale, oferindu-i cu bucurie duhovnicească frumoase buchete de flori. Tuturor, le-a răspuns Prea Fericirea Sa, adresându-le aceleași urări de sănătate și spor în lucrarea de slujire a Bisericii și neamului nostru.

Cu aceasta, ceremonia din holul Reședinței Patriarhale prilejuită de aniversarea zilei onomastice a Întâistătătorului Bisericii noastre s-a încheiat, participanții plecând mai întăriți sufletește în a-și face deplin datoria la rosturile lor, spre a fi împăcați și mulțumiți de lucrul bine plăcut lui Dumnezeu și oamenilor.

Gheorghe Vasilescu

18 ANI DE SLUJIRE PATRIARHALĂ A PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST

Marți, 16 noiembrie 2004, la Reședința Patriarhală s-a desfășurat ceremonia de aniversare a 18 ani de slujire patriarhală a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. La acest moment aniversar a participat o aleasă și numeroasă asistență: Ierarhi ai Sfântului Sinod, consilieri patriarhali și eparhiali, protopopi, preoți, stareți, profesori și studenți teologi, monahi și monahii, reprezentanți ai autorităților de stat, ai unor instituții culturale, numeroși credincioși, care în duhul dragostei și al comuniunii l-au omagiat cu bucurie și prețuire pe Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române la împlinirea celor 18 ani de slujire patriarhală.

Dintre ierarhii Sfântului Sinod au fost prezenți la ceremonie: ÎPS Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, ÎPS Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, ÎPS Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, PS Episcopi Vicari Patriarhali Vincențiu Ploieșteanu, Ambrozie Sinaitul și Ciprian Câmpineanul, PS Episcopi Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, PS Arhieriei Ioachim Băcăoanul, Vicar al Episcopiei Romanului, și Irineu Slătineanul, Vicar al Episcopiei Râmnicului. A mai luat parte dl. Victor Opanschi, consilier prezidențial. Au fost de față și numeroși ziaristi din presa centrală și de la posturile de radio și televiziune.

Momentul acesta aniversar este un fericit prilej de aducere aminte că Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, după ce a urcat „treptele slujirii creștine” peste o jumătate de veac de arhierie, slujind lui Dumnezeu și oamenilor cu credință, râvnă și bogăție de roade în toate părțile pământului românesc, a fost așezat în scaunul înaltei slujiri patriarhale la 16 noiembrie 1986, într-o vreme când Biserica noastră era învăluită de volbura furtunii dezlănțuite de statul comunist, ateu și agresiv, ale cărui constrângeri și ingerințe păreau că nu se mai sfârșesc. Primii patru ani, din cei 18 de slujire patriarhală, au fost pentru Prea Fericitul Sa ani de grea încercare, de răbdare

și rugăciune neîncetată, de luptă neîntreruptă numai de taințele sufletului său știute, de la care nu s-a dat înapoi pentru ca poporul lui Dumnezeu să meargă cu nădejde înainte spre vremurile de libertate. În acești patru ani, ținând neaplecată cărja patriarhală în viforul împrejurărilor și în adunarea anilor pe răbojul vremii, Prea Fericirea Sa a vegheat cu tact și luciditate, cu trudă și osteneală la unitatea Bisericii, la menținerea în comuniune a clerului și credincioșilor, împlinind printr-o lucrare ziditoare tradițiile de cultură și spiritualitate, de viață ortodoxă mântuitoare. În următorii 14 ani, după 1989, cu înțelepciune și demnitate, Prea Fericirea Sa a asigurat în lucrarea Bisericii puntea continuității, a trecerii cu nădejde ziditoare de la întuneric la lumină, de la suferință la libertate, aducătoare nu numai de binefacere și mângâiere, dar și de dificultăți impuse de provocările schimbării.

Sub păstoria și neobosita lucrare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, animat de o pilduitoare putere de muncă și de o binefăcătoare deschidere spre chemarea timpului prezent, Biserica Ortodoxă Română a urcat noi și importante trepte ale devenirii sale istorice de adevărată călăuză spirituală a poporului român dreptcredincios. Predarea religiei în școlile de stat, creșterea numărului școlilor teologice și diversificarea profilului acestora conform noilor cerințe ale vremii, implicarea Bisericii în viața socială, asigurarea asistenței religioase în spitale, orfeline, cămine de bătrâni, în armată și în penitenciare, concomitent cu ajutorarea bolnavilor, bătrânilor și copiilor orfani, reînființarea unor eparhii desființate în trecut și înființarea altora, sporindu-se astfel numărul ierarhilor Sfântului Sinod, intensificarea fără precedent a construcțiilor de biserici noi, lucrare încununată de proiectarea unei Catedrale Patriarhale în București - Catedrala Mântuirii Neamului -, întemeierea de noi mănăstiri și schituri, intensificarea activității editoriale, între care tipărirea tuturor cărților de cult și a Bibliei în mai multe ediții, inclusiv a Bibliei - ediție jubiliară a Sfântului Sinod, precum și creșterea numărului publicațiilor bisericești, toate acestea și încă multe altele mărturisesc, dimpreună cu lucrarea harică, învățătoare și călăuzitoare a Bisericii, o prezență vie a ei în societatea românească de astăzi.

Dacă la această lucrare ziditoare din interiorul țării se adaugă grija constantă pentru viața bisericească a românilor de peste hotare, înființându-li-se eparhii noi cu ierarhi tineri, vizitele Întâistătătorilor unor Bisericii ortodoxe surori la Patriarhia Română și ale Prea Fericirii Sale la aceste Biserici, în folosul întăririi unității Ortodoxiei, precum și promovarea relațiilor de dialog și cooperare cu Biserici creștine de altă confesiune, edificatoare pentru aceasta fiind vizita Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea în România și a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la Vatican și în Italia, avem înțelegerea răspunsului pe care îl dă Biserica noastră imperativelor epocii pe

care o parcurge țara și poporul român spre limanul mult dorit de prosperitate, statornicie, pace în contextul integrării europene.

Încrederea pe care poporul român o exprimă constant în anii din urmă în Biserica străbună și în rolul ei nedezmințit în viața țării, constituie confirmarea cea mai autentică și credibilă a viabilității lucrării sale de slujire a credincioșilor, sub călăuzirea înțeleaptă și roditoare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist

Ceremonia din Reședința Patriarhală s-a deschis cu slujba Te Deum-ului, oficiată de PS Arhiepiscop Irineu Slătineanu, înconjurat de preoți și diaconi de la Catedrala Patriarhiei, prin care s-a adus slavă și mulțumire lui Dumnezeu pentru binefacerile revărsate asupra Bisericii și poporului nostru și asupra persoanei Prea Fericirii Sale în cei 18 ani de patriarhat.

După slujbă, în numele ierarhilor Sfântului Sinod și al tuturor celor prezenți, **IPS Mitropolit Daniel** al Moldovei și Bucovinei, într-un frumos cuvânt de omagiere, a făcut o evaluare a celor 18 ani de lucrare ziditoare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, spunând următoarele:

**Prea Fericirea Voastră,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți, membri ai Sfântului Sinod
al Bisericii Ortodoxe Române,
Domnule Consilier de Stat, reprezentant al Domnului Președinte
al României,
Stimate autorități,
Prea Cucernici Părinți,
Iubiți invitați,**

Anul acesta se împlinesc 18 ani de când Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost chemat la înalta slujire de Patriarh al României, de prim slujitor și arhipăstor al poporului român dreptcredincios. Acum am săvârșit aici, în acest venerabil palat patriarhal, rugăciuni de mulțumire aduse lui Dumnezeu pentru binefacerile pe care le-a revărsat El asupra Bisericii prin arhipăstoria Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Zic asupra Bisericii pentru că nu mă refer numai la Biserica Ortodoxă Română, ci la Biserica Ortodoxă în general, deoarece fiecare Întâistătător de Biserică Ortodoxă Autocefală aduce și o contribuție spre binele Ortodoxiei ecumenice sau universale.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în acești 18 ani, a confirmat ceea ce este cuprins ca program sfânt în însuși numele pe care-l poartă, și anume de Teoctist, care se poate traduce ziditor al lui Dumnezeu, edificator, chemat de Dumnezeu pentru a ctitori.

Timp de 18 ani, Prea Fericirea Voastră ați arătat în multe feluri și în multe rânduri această lucrare de zi-dire duhovnicească cuprinsă în numele pe care-l purtați, ca ales de Dumnezeu pentru a zidi duhovnicește, pentru a

ctitori. Iar această lucrare de zidire, de edificare în Biserică, ați realizat-o ca **ziditor de suflete**, prin rugăciune și cuvânt, prin cuvânt liturgic și pastoral. De asemenea, sunteți un **ziditor de altare sfinte**. O mulțime de biserici, de mănăstiri, de capele s-au zidit în timpul păstoririi Prea Fericirii Voastre, astfel încât, la ora actuală, credem că nicăieri în toată Europa nu se zidesc mai multe biserici ca în Patriarhia Română ținând seamă de numărul populației și de mărime a teritoriului. Peste 1500 de biserici au fost construite de la începutul păstoririi Prea Fericirii Voastre ca Patriarh al României. Nu mai menționăm aici lucrarea pe care ați realizat-o ca episcop vicar patriarhal, ca episcop la Arad, ca mitropolit la Craiova, ca mitropolit la Iași, ci doar lucrarea misionară și pastorală din această perioadă de slujire patriarhială, cea mai intensă.

Aceste ctitorii ale Bisericii noastre ne îndreptățesc să spunem că, acum, în libertate, se realizează, o mare lucrare de zidire, de edificare a locașurilor sfinte. În mod deosebit, Prea Fericirea Voastră ați dat binecuvântare tuturor membrilor Sfântului Sinod pentru a lucra zi și noapte, împreună cu poporul, neam de voievozi, la zidirea de locașuri sfinte. Iar această lucrare este cea dintâi și cea mai elocventă expresie a libertății noastre: posibilitatea de a zidi locașuri sfinte, care rămân în istorie, ca o expresie permanentă a iubirii noastre față de Hristos. Într-adevăr, dragostea față de Hristos se arată, mai întâi, în rugăciune, și apoi în fapte bune.

Prea Fericirea Voastră, în acești 18 ani, ați fost și **ctitor de noi instituții**. Prin activitatea de conducere a Bisericii în fruntea Sfântului Sinod, sub păstoria Prea Fericirii Voastre s-au înființat și s-au evidențiat prin activitatea lor misionară **multe școli de teologie**. Avem aproape 70 de școli de teologie pe cuprinsul Patriarhiei Române. Aceste școli de teologie sunt opera înțelepciunii Prea Fericirii Voastre și a Sfântului Sinod astfel încât Biserica Ortodoxă Română este Biserica Ortodoxă din lume cu cele mai multe școli de teologie. Iar școlile de teologie au ca primă misiune formarea preoților, dar și a tinerilor profesori care predau religia în școlile de stat. Într-un sens mai larg, sunteți edificator de instituții și prin această prezență a profesorilor de religie în școlile de stat. Acolo, în școli, unde, înaintea revoluției din 1989, se spunea că nu este Dumnezeu, acum se predă religia, copiii învață despre iubirea față de Dumnezeu și față de semenii. Este vorba de o lucrare sfântă pentru zidirea sau formarea sufletului copiilor și al tinerilor. Aceste zidiri duhovnicești ale Bisericii în rândurile tinerilor sunt și răspunsurile ei la jertfele tinerilor care au murit pentru libertate, care recitau în plin comunism, în stradă, rugăciunea Tatăl Nostru învățată de la mama sau de la bunica. Ei au arătat atunci că Hristos este prezent în mijlocul tinerilor Bisericii noastre, în copiii botezați ai națiunii române. Ora de religie care se predă cu

responsabilitate în școlile de stat este una din cele mai mari edificări spirituale a sufletului poporului român.

De asemenea, Prea Fericirea Voastră ați întărit sau edificat duhovnicește o mulțime de instituții în care activează preoți de caritate astăzi: în spitale, în penitenciare, în unități militare, în azile de bătrâni, etc. Peste tot în țară s-au construit capele sau paraclise în aceste instituții care în mod tradițional se aflau în grija Bisericii, ca respect pentru demnitatea umană, ca promovare a credinței strămoșești și a unității spirituale a neamului românesc.

Pe lângă aceste lucrări de zidire din interiorul țării, Prea Fericirea Voastră ați coordonat o lucrare de zidire spirituală și pentru românii de peste hotare. Sub păstoria Prea Fericirii Voastre s-au înființat sau reactivat mai multe eparhii noi pentru românii din afara granițelor actuale ale României. Iar acest fapt confirmă adevărul că Patriarhul României este Patriarhul românilor ortodocși de pretutindeni. Totodată, Prea Fericirea Voastră sunteți și un înțelept ziditor de relații frățești în toată Ortodoxia, precum și ziditor de relații de bună înțelegere, de dialog și cooperare practică multiplă cu Biserici creștine de altă confesiune. În timpul Prea Fericirii Voastre, Bisericile Ortodoxe surori au vizitat, prin reprezentanții lor, Patriarhia Română de mai multe ori, iar Prea Fericirea Voastră ați încurajat, prin această edificare a unității panortodoxe, mulți tineri, preoți și profesori de teologie din alte țări, care prețuiesc și admiră deschiderea Bisericii Ortodoxe Române pe plan internațional.

Prea Fericirea Voastră, păstrând identitatea și credința strămoșească, cu multă înțelepciune, ați înfrumusețat imaginea Bisericii noastre în relațiile ei cu alte Biserici, într-o vreme în care relațiile intercreștine au fost tensionate sau crispate. Prea Fericirea Voastră ați adus pace acolo unde era tensiune, și ați adus destindere acolo unde era încrâncenare. Ați inspirat adesea un elan frățesc de cooperare atât în Europa, cât și în alte părți ale lumii, prin modul în care ați primit în România pe reprezentanții altor Biserici, inclusiv pe Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea.

În toată această lucrare ziditoare, v-ați condus după Sfânta Evanghelie, după tradiția noastră ortodoxă românească, după înțelepciunea patriarhilor care au slujit acest neam înaintea Prea Fericirii Voastre. Suntem binecuvântați de Dumnezeu să constatăm cât de multe și cât de frumoase zidiri duhovnicești și materiale, s-au realizat cu binecuvântarea Prea Fericirii Voastre. Dumnezeu ne dăruiește binecuvântarea Sa prin persoane, iar persoanele umane, dacă se edifică interior în prezența iubirii lui Dumnezeu, răspândesc această iubire și în jurul lor!

Am văzut ca martor ocular și auricular cum Dumnezeu a lucrat prin Prea Fericirea Voastră, la Mănăstirea Putna (în 2 iulie 2004), după slujba de comemorare omagială a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare. Atunci v-ați

*întâlnit cu Președintele și cu Premierul României în clădirea pe care ați re-
ctitorit-o, în palatul voievodal de lângă biserică. Acolo s-a găsit soluția pen-
tru amplasarea viitoarei Catedrale a Neamului, în Parcul Carol, alături de
monumentul existent. Astfel se confirmă o dată în plus vocația Prea Fericirii
Voastre de a fi ctitor de lucrări care înalță spiritualitatea noastră, care leagă
generațiile între ele pregătind România și pentru o cooperare spirituală
europeană nu doar pentru una economică, juridică și comercială.
Catedrala, așa cum spuneam și în altă parte, este o componentă a culturii
europene. Deci este necesar, ca popor european, să simbolizăm credința,
evlavia și demnitatea poporului român printr-un astfel de edificiu.*

*Ca semn de prețuire, de admirație și de mulțumire pentru modul cum ați
făcut să rodească darurile lui Dumnezeu în Biserica noastră, dorim ca, în
numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și al tuturor celor
prezenți aici, să vă oferim această icoană purtând chipul lui Hristos
Arhiereul veșnic, Marele Preot din ceruri, Care v-a chemat să ctitoriți în
Biserica Sa atâtea lucrări frumoase, Care vă ajută în continuare și Care vă
dăruiește ani mulți și binecuvântați spre slava Prea Sfintei Treimi, spre
bucuria și mântuirea noastră.*

Să trăiți întru mulți și binecuvântați ani, Prea Fericite Părinte Patriarh!

Primind cu bucurie icoana Mântuitorului Iisus Hristos și mulțumind ÎPS
Mitropolit Daniel pentru urările adresate, precum și ierarhilor Sfântului
Sinod și tuturor celor care au dorit să cinstească cu prezența lor această zi de
sărbătoare a Bisericii noastre, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a
spus următoarele:

*„Să ne iubim unii pe alții ca într-un
gând să mărturisim”*

***Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Domnule Consilier Prezidențial,
Prea Cucernici Părinți Consilieri, Protopopi și Profesori,
Iubiți frați și surori în Domnul,***

*Un moment ca cel de astăzi îl întâmpinăm ca prilej sfânt de recunoștință
față de Bunul Dumnezeu, Care Și-a arătat puterea lucrătoare a harului Său
acum optsprezece ani când am fost chemat la această responsabilitate. De
aceea, îl întâmpin și de data aceasta cu smerenie și cu iubire față de cei ce se
fac părtași acestei îndătinată tradiții a Bisericii întemeiată pe pământ prin
revărsarea Duhului Sfânt peste sfinții apostoli aflați în rugăciune, devenind
astfel Corabia mântuirii noastre și, deci, a moștenirii vieții celei veșnice.
Însăși sensul credinței și slujirii noastre, a clerului și creștinilor Bisericii, dar
și țelul pe care îl urmărim în viață, este cunoașterea acestui adevăr de cre-*

dință și a datoriilor pe care suntem chemați să le împlinim spre a lăsa în urma noastră roadele slujirii Bisericii lui Hristos.

Întâi de toate ne rugăm împreună lui Dumnezeu cu prilejul acestor popasuri duhovnicești pentru toți binefăcătorii noștri, pentru pacea lumii și a noastră și pentru sporirea credinței și împlinirea îndatoririlor noastre, ceea ce este foarte prețios și de mare folos, fiind o exprimare a tuturor. Precum știm, Biserica este asemănată în scrierile Sfinților Părinți cu o navă aflată, de obicei, plutind pe întinsul mării în bătaia valurilor. În înțelesul ei de Așezământ divino-uman, Biserica este bântuită de furtunile vieții omeneste contrare învățăturilor ei. Este o asemănare de o rară frumusețe și de o adâncă însemnătate! Nu numai în largul lumii se petrece împresurarea de pretutindeni a Bisericii, ci și în cele dinăuntru ale noastre, în sufletul fiecăruia dintre noi, căci fiecare constituim o lume, și încă una mare cât întreaga omenire, dar și un cosmos în mic. De aceea, rugăciunea este calea de dobândire a liniștii din această învăluire și de ieșire din deșertăciunile vieții, Corabia purtându-ne și apropiindu-ne de Dumnezeu, de Tatăl nostru Cel din ceruri, a Cărui iubire și slavă suntem. Ne aducem aminte că și Mântuitorul Hristos, în momentele pe care le trăia ca „Fiu al Omului”, Se ruga Tatălui Său să-I îplinească rugăciunea, adăugând: „Dar nu voia Mea, ci voia Ta să se facă” (Luca 22, 42). Tot astfel și noi, înălțându-ne gândul către Dumnezeu și spre mijlocirea sfinților, să-L rugăm cu smerenie, așa cum ne-am și rugat astăzi împreună, ca, „precum a binevoit a primi rugăciunile robilor Săi și i-a învrednicit cu milă a le vedea împlinite”, așa să ducă la împlinire și cele pentru care ne-am rugat să le facem, toate îndatoririle așteptate de Sfânta noastră Biserică și de toți fiii și fiicele ei.

Acesta ar trebui să fie, așadar, felul nostru de a fi, rostul nostru de a exista și a dăinui ca slujitori și credincioși ai Bisericii, din care cu toții facem parte. Noi, cei ce suntem aici, de pildă, dar sufletește am fost alături și împreună cu cei ce au participat la pelerinajul sfânt de la Iași, la sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva, sau la cel de aici, de la București, la sărbătoarea Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, unde credincioșii au petrecut zile și nopți în rugăciune și în privegheri, trăindu-le cu multă bucurie, cu mulțumire și cu lacrimi din adâncul sufletului, alcătuim „Biserica Dumnezeului-Celui-Viu” (I Tim. 3, 15). Iată, deci, Biserica rugătoare, care este în stare să coboare cerul pe pământ prin harul lui Dumnezeu și prin rugăciunile, iubirea și lucrarea fiilor și fiicelor ei duhovnicești. Atât slujitorii, cât și credincioșii și credincioasele, deci, fac parte din Biserică! Să nu ne mirăm că, an de an, petrecem aniversarea unor momente ca cel de astăzi în iubire și rugăciune de mulțumire, împreună, ierarhi, preoți, înalți dregători de stat, monahi și credincioși! Însuși acest fapt, devenit tradiție în Biserica noastră, ne învață, frații mei, câtă nevoie avem de rugăciune în fiecare clipă din viața noastră.

În fiecare seară, înainte de a pune capul pe pernă spre odihnă, trebuie să ne rugăm, neștiind dacă ne mai trezim. În fiecare dimineață când privim lumina soarelui și pornim la lucru sau în călătorie, se cuvine să ne rugăm și să-I mulțumim lui Dumnezeu, fiindcă nu știm dacă ne mai întoarcem de unde plecăm, zicând împreună cu psalmistul: „Pașii mei îndreaptă-i după cuvântul Tău” (Ps. 118, 133). De aceea, Mântuitorul nostru Iisus Hristos și apoi Sfântul Apostol Pavel, într-un glas cu toți marii Părinți ai Bisericii, ne-au recomandat rugăciunea, și încă rugăciunea neîncetată. Dacă luăm bine aminte la înțelesul acestui cuvânt, vedem că rugăciunea se exprimă prin toată fapta cea bună. Cel mai însemnat lucru spre facerea de bine, cel mai mic efort pe care-l facem pentru promovarea valorilor credinței, pentru adevăr, pentru dreptate, pentru bine, fără să ne dăm seama uneori, alcătuiesc valoarea rugăciunii în viața creștină.

În această perspectivă, toate cele rostite mai înainte aici de către Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei în cuvântul său referitor la activitatea noastră, a slujitorilor și credincioșilor, constituie, de fapt, o sfântă și mare rugăciune neîncetată care și-a arătat roadele ei binefăcătoare în așezămintele Bisericii, în propovăduirea credinței, începând de la școlile primare până la universități, în artă și în cultură. Toate frumusețile pământești sunt reflectarea frumuseților cerești! Tot ceea ce admirăm noi pe pământ ca frumos în artă, literatură, știință, chiar și gândirea profundă din domeniul filosofic, cuprinde în esență o scânteie din strălucirea înțelepciunii și frumuseții lui Dumnezeu, scânteie aflată în sufletul și în ființa noastră încă de când Tatăl nostru ceresc ne-a adus din neființă la ființă. Unul din cei mai mari gânditori din epoca patristică, Sfântul Maxim Mărturisitorul, a scris că omul este superior celorlalte viețuitoare de pe pământ pentru că are, între altele, sădit în ființa sa simțul existenței lui Dumnezeu, al existenței unei forțe mai presus de cea a omului, a unei puteri divine care, folosită în cunoaștere, aduce omenirii un aport de fericire și bunătațe.

Astăzi, ecranul televizorului nu ne oferă întotdeauna imagini ziditoare de suflet, însă se mai strecoară uneori și aspecte valoroase, ca, de pildă, prezentări ale unor civilizații străvechi, ale unor popoare care au trăit cu mii de ani înainte de creștinism și care au lăsat în urma lor edificii de o rară frumusețe și valori de artă neasemuite. Din vastul și nedefinitul până acum domeniu religios acestea au rămas în istorie din trecutul îndepărtat al omenirii. Întorcându-ne gândul spre noi, românii, popor creștin din nașterea sa, observăm că vestigiile și operele pe care le-am moștenit vestesc lumii întregi că și strămoșii noștri sunt creatori de cultură de valoare universală. Deci, nu este și nu trebuie să fie o exprimare retorică faptul că poporul român s-a născut creștin. Este un adevăr probat istoric, tăgăduit doar de unii așa-ziși prieteni ai neamului nostru, puțini la număr. Din fericire, mărturiile din ce în ce mai bogate

ale unor mari specialiști arată lumii întregi că strămoșii noștri din Scythia Minor au cunoscut învățătura Mântuitorului Hristos încă din începuturile ei prin predica Sfântului Apostol Andrei. Acest apostol al Domnului Hristos, cel dintâi chemat la propovăduire, a lăsat numeroase mărturii ale prezenței sale pe pământul nostru. Pe acest temei, înaintașii noștri, mari gânditori și trăitori, între care Părinții Sciți și monahii de la Basarabi, din Dobrogea noastră de astăzi, o adevărată pleiadă de ierarhi învățați, de sfinți pe care îi avem astăzi în calendarul nostru, preoți, diaconi și creștini de toate stările, au strălucit printr-o cultură de nivelul și profunzimea celei la care se referea Sfântul Maxim Mărturisitorul, mulți dintre ei bucurându-se chiar și de coroana muceniei. Se cuvine, drept aceea, să adevărim prin credința și faptele noastre că suntem fiii și fiicele acestor înaintași și strămoși ai noștri dintre care au odrăslit eroi și martiri, apărători ai credinței.

Pe frescele acestei bolți a Reședinței Patriarhale ne întâmpină martirajul Sfântului Domnitor Constantin Brâncoveanu și mormântul Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, la care credincioșii bucovineni se rugau, aprindeau lumânări și îngenuncheau cu mult înainte ca noi să-l proclamăm în rândul sfinților români. Această pictură o datorăm neuitatului nostru Patriarh Justinian, care a încredințat executarea ei marelui pictor Constantin Petrescu în 1950, când a și dorit ca Sfântul Sinod să proclame ca martiri și sfinți români pe ierarhii și domnitorii înfățișați aici. Ca martor și părtaș ai celor aproape treizeci de ani de slujire a Bisericii și păstorire patriarhală ai Prea Fericitului Părinte Justinian, pot aduce mărturie despre uriașa sa operă pe care ne-a lăsat-o moștenire. Aceasta mărturisește neîncetat prin lucrările de artă și de organizare a Patriarhiei noastre, preocupările sale, plecând de la nivel de parohie și mănăstire până la exprimarea limpede a teologiei și îngrijirea ca Sfânta Liturghie să nu lipsească din viața bisericească. Toate acestea ne îndatorează să-i urmăm pilda. Strădania sa de a păstra ființa Bisericii a însemnat o rugăctune permanentă care îi dădea înțelepciunea și curajul de a înfrunța și chiar zădărnici planurile diabolice de marginalizare și nimicire a lucrării pastorale a Bisericii. Folosesc împrejurarea aceasta pentru a vă mulțumi pentru prezența neașteptată în ceasul acesta de rugăciune și vă împărtășesc aceste gânduri cu responsabilitatea dată mie de Dumnezeu și de credincioșii Bisericii noastre, dar și cu cea a vârstei mele, aș putea să mai adaug, dacă se ia în seamă lucrul acesta.

De altfel, anul acesta, frații mei, cu binecuvântatul prilej al sărbătorii Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, am făcut ca fiecare dintre noi să trăim prezența sfinților noștri români nu numai în istoria noastră, ci și să ne întâlnim cu ei în rugăciune și în operele lor. Se adevărește mereu cântarea: „Doamne, de n-am avea pe sfinții Tăi rugători și bunătatea Ta milostivindu-se spre noi, cum am îndrăzni, Mântuitorule, a Te lăuda pe Tine, pe Care Te

binecuvintează neîncetat îngerii? Știutorul inimilor, iartă sufletele noastre” (Pavecernița Mare). Rugăciunea sfinților ne însoțește pretutindeni, iar harul lui Dumnezeu ne luminează. În cei optsprezece ani de ascultare în această reședință, icoanele sfinților domnitori români, ale ierarhilor, monahilor și credincioșilor ardeleni, apărători ai Ortodoxiei, ca și Paraclisul cu icoanele sale, mi-au dăruit ajutor și curaj. În fiecare clipă mor în întreaga lume semenii de-ai noștri, se varsă sânge nevinovat, asupra omenirii se abat nenumărate neazuri! Cine să aducă o mângâiere, să reverse o rază de lumină și de nădejde dacă nu Biserica? Momentul rugăciunii de astăzi trebuie să însemne nu numai o părtășie la suferințele semenilor, ci și un apel la pace. Momentul acesta, cum spunem și la început, este mărturia iubirii prin rugăciune.

Vă mulțumesc tuturor pentru prezență și pentru zăbava pe care ați arătat-o ascultându-mi și acest cuvânt de răspuns la iubirea și aprecierile evocate. Mulțumesc în primul rând Bunului Dumnezeu cu nădejdea de a ne fi în ajutor totdeauna. N-am nici un merit personal, decât acela de a fi răspuns la chemarea Domnului nostru Iisus Hristos exprimată aici, acum optsprezece ani, prin clerul și credincioșii Bisericii noastre. Sunt, cum se știe, și eu, ca mulți dintre dumneavoastră, fiu de plugari români, dintr-o familie de la sat, bogată în evlavie și în copii. Este cu desăvârșire adevărat că părinții mei nu s-au gândit că cel de-al zecelea fiu al lor va ajunge aici, în acest palat. Dar, iată, harul lui Dumnezeu „pe cele cu lipsă le împlinește” și astăzi vă întâmpină aici! Fără harul lui Dumnezeu și rugăciunile sfinților nu putem face nimic. Toate lui Dumnezeu I le datorez. În cei optzeci și nouă de ani ai mei, numai Dumnezeu știe câți pași am făcut, câte eforturi am depus și câte le-am întâmpinat înscrise în cartea vieții. Dar Îi mulțumesc pentru tot ce mi-a dăruit, pentru că m-a învrednicit să adaug câte ceva la tezaurul înaintașilor noștri, pe care niciodată nu-i vom egala în sfințenie și în lucrare, despre care a vorbit atât de frumos Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei.

Prezența, rugăciunea și valoarea cuvântului de astăzi le așez cu dragoste în suflet ca pe o mărturie mângâietoare pentru mine. Am nevoie de acestea, de dragostea tuturor, de contribuția tuturor fiilor acestui neam de pe vatra părintească și din depărtări, pe unde sunt ei și se roagă! Cu aceeași recunoștință le păstrez și pe cele aparent potrivnice; iau aminte, căci binele nu are hotar și mă rog pentru toți! Am primit astăzi de la frații noștri din Africa de Sud, din Lisabona, din America gânduri asemănătoare în valoare cu cele auzite aici.

Iubiți părinți și frați, suntem un popor vrednic și prin fapte, care a dăruit Bisericii sfinți și vrednici slujitori ai sfintelor altare. Se cuvine ca fiecare dintre noi să consolidăm Biserica cea din lăuntru nostru, din sufletele noastre, Biserica cea tânără, care nu îmbătrânește, ci viază și naște fii. În această nădejde, vă îmbrățișez și vă mulțumesc pentru dragostea pe care mi-ați ară-

tat-o și astăzi, cinstind prin prezența voastră Biserica și pe slujitorul ei rânduit aici, în slujba tuturor fiilor ei de pe vatra părintească sau răsfirați în lumea largă.

În ceea ce privește construirea Catedralei Patriarhale, chiar astăzi am semnat intervenția către Ordinul Arhitecților pentru a ne sprijini cu înțelepciunea lor în vederea amplasării ei pe suprafața de teren, proprietatea noastră, din Parcul Carol. Este urmarea înțelegerii de la Mănăstirea Putna, cum a spus Î.P.S. Mitropolit Daniel, tot în lumina evlaviei Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, ca monumentul din parc, considerat de unii specialiști ca fiind o operă de artă, să rămână pe loc, iar amplasarea catedralei să se facă în continuare. Acest fapt a deblocat demersurile noastre anterioare și, în urma cererii și stăruinței noastre, cele două Camere ale Parlamentului României au aprobat Legea pentru construirea Catedralei Mântuirii Neamului, lege care a și fost promulgată de Președintele României. Suntem, deci, pe drumul cel bun, cu nădejdea că vom avea catedrala pe terenul nostru sfânt, bătătorit de înaintașii mei, de Mitropolitul Filaret, cel care a dat și numele locului respectiv, aflat în proprietatea Mitropoliei Țării până la secularizare. Tot ceea ce este sfânt și frumos bucură și liniștește sufletele. Chiar și păcatul, și diavolul însuși se pleacă în fața rugăciunilor, a harului dumnezeiesc și a Mântuitorului Iisus Hristos! De aceea, monumentul acela, am zis noi, ca mărturie de înțelegere a lucrurilor, poate să rămână, pentru că nu întrece semnificația, măreția, sfințenia și înțelesul Catedralei Patriarhiei noastre.

Vă mulțumesc încă o dată și rog pe Bunul Dumnezeu să vă dăruiască tuturor pace și sănătate, pomenindu-vă pe toți în rugăciunile mele, cu nădejdea că și eu mă voi bucura de rugăciunile pe care le veți înălța pentru mine. Amin!

La sfârșitul ceremoniei, într-o atmosferă de dragoste frățească, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost felicitat de cei prezenți, care i-au adresat călduroase urări de sănătate, pace și spor în slujirea patriarhală. Prea Fericirea Sa le-a mulțumit tuturor cu gânduri senine și pline de nădejde în ajutorul lui Dumnezeu pentru lucrarea Bisericii noastre în viitor.

La ceasul acesta aniversar al celor 18 ani de slujire patriarhală rugăm cu toții pe Bunul Dumnezeu să înzilească, cu sănătate și cu pace pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist spre binele Bisericii străbune, al țării noastre și al neamului românesc. Întru mulți ani cu sănătate, cu pace și cu noi și bogate împliniri, Prea Fericite Părinte Patriarh!

Gheorghe Vasilescu

IV. ÎNTRU UNIREA DUHULUI ȘI A DRAGOSTEI CREȘTINE

CULTURA ȘI CIVILIZAȚIA ÎN VIZIUNEA BISERICII*

*Prea Fericirea Voastră, Prea Fericite Părinte TEOCTIST, Patriarh al României și frate prea iubit,
Mult stimat Domnule Președinte al Academiei Române și mult stimați Domni academicieni,
Înalt Prea Sfințiile Voastre și Prea Sfințiile Voastre,
Excelențele Voastre,
Iubiți și distinși participanți la această ceremonie,*

Cu adâncă emoție și mare bucurie ne aflăm în mijlocul Dumneavoastră, la invitația pe care ați avut amabilitatea să ne-o adresați. Dăm expresie călduroaselor noastre mulțumiri pentru respectul și dragostea Dumneavoastră față de Marea Biserică al lui Hristos Mamă, din Constantinopol, dragoste concretizată în acest act, care, deși privește persoana Smereniei noastre, credem totuși că își are sorginea în aprecierea și considerația Dumneavoastră față de întreaga spiritualitate desfășurată de Patriarhia Ecumenică în condiții grele, atât în trecutul său istoric, cât și în contemporaneitate. În acest sens, avem convingerea că primim onoarea de a fi proclamat membru de onoare

* Cuvântarea Sanctității Sale BARTOLOMEU, Arhiepiscopul Constantinopolului - Noua Romă, Patriarh Ecumenic, (Academia Română, cu prilejul conferirii titlului de membru de onoare al Academiei Române, București, 16 octombrie 2004).

al Academiei Române, cunoscută și apreciată în termeni elogioși în anul aniversării a paisprezece decenii de la înființarea sa, tocmai în calitate de reprezentant al cinstitei Biserici Constantinopolitane. De aceea, ne bucurăm să constatăm că, în realitate, onoarea se răsfrânge în primul rând asupra acesteia.

Vă mulțumim din toată inima și pentru alesele cuvinte de apreciere adresate persoanei noastre. Prin toate acestea se exprimă clar delicatețea simțămintelor Dumneavoastră frumoase.

Deși doresc sincer să onorez pe Smerenia noastră, totuși aceste cuvinte distinse fac onoare mai mult celor care onorează decât celui onorat. Astfel, îndemnul apostolic "*În cinste unii altora dați-vă întâietate*" (Rom.12, 10), își găsește, în cazul de față, cea mai fidelă aplicare.

Din tot sufletul adresăm felicitările noastre, pentru frumoasa aniversare a Academiei Române.

Dorim și urăm din toată inima să-și ofere cu deplin succes, ca și până acum, iubitului popor român și întregii umanități, neprețuitele ei servicii în domeniile științei și culturii, spre binele tuturor celor care prețuiesc adevărul și doresc progresul moral și material al popoarelor.

Pentru că vrem să împlinim datoria dragostei de care niciodată nu vom putea să ne achităm pe deplin, vă rugăm să ne permiteți a supune aprecierii Dumneavoastră competente câteva gânduri despre unul dintre cele mai actuale subiecte: *Cultura și civilizația în viziunea Bisericii*.

După cum cunoașteți, Biserica Ortodoxă crede că, referatul Vechiului Testament despre crearea omului "*după chipul și asemănarea lui Dumnezeu*" prezintă o importanță capitală și are consecințe însemnate asupra comportamentului corect al credincioșilor.

Desigur, aici nu este vorba de un antropomorfism al divinității și nici de prezentarea, în sensul propriu al cuvintelor, a chipului lui Dumnezeu, Care este "*totaliter aliter*". Avem, în cazul de față, o exprimare semantică, în care se face distincție între "semnificat" și "semnificant". Expresia în cauză "semnifică" faptul că, omul se deosebește de cealaltă creație, prin anumite constituente esențiale. Toată creația - regimul universal, vegetal și animal, în afară de om - a fost adusă la existență de Dumnezeu, vestește slava Lui, dar nu are caracteristici divine, nu reflectă nici în miniatură însușirile dumnezeiești.

Dimpotrivă, omul este înzestrat cu libertate, rațiune și cunoștință de sine. Numai el posedă însușiri asemănătoare cu însușirile Creatorului. Între aces-

tea se numără creativitatea, dăruită în exclusivitate lui, și se exprimă în special, prin cultură și civilizație.

Dumnezeu a creat ex nihilo tot ceea ce există, și fiecare ființă a primit anumite calități specifice. Dar, dacă observăm capacitățile tuturor ființelor aduse la existență, constatăm că nici una nu are facultățile creatoare ale omului. Unele se manifestă în domeniul tehnicii, care, asociată și susținută de cunoaștere, duce la realizări tot mai noi, mai înalte și mai îndrăznețe, iar altele se referă la artele frumoase prin care se exprimă trăirea valorilor estetice.

Omul are capacitatea de a scrie și a exprima semenilor, prin imagini sau cuvinte, toate realizările sale și sentimentele pe care i le produc acestea și opera lui Dumnezeu. Astfel, în decursul istoriei s-a acumulat o imensă bogăție de texte și reprezentări, care constituie o altă formă de manifestare a creativității umane.

La domeniile de creație ale omului, am putea să adăugăm și realizările din viața religioasă, prin care se exprimă experiența sfințenicii, sau, în orice caz, concepția despre Dumnezeu, sau experiența spirituală a credinciosului. Dar, vrem să remarcăm în mod special că, în acest domeniu intervin mulți factori extraumani, care îl influențează pe om, conștient sau inconștient, mai mult decât în domeniile activității culturale. Astfel, operele religioase indică nu numai maniera în care omul percepe pe Dumnezeu și lumea transcendentă, dar și caracteristici ale ființei supranaturale, care îl inspiră. Ceea ce exprimă creatorul de opere religioase nu este numai rezultatul creativității umane, ci și al ființei spirituale transcendente, care asistă la realizarea acestor opere și așa devine coautor al lor. De aceea, creațiile religioase arată clar și însușiri ale acestei ființe, desigur, de fiecare dată, în grade diferite.

Pomind de la facultățile intelectuale și, în general, spirituale ale omului, ne înțelegem pe noi înșine, și unii pe alții, ca ființe vii, libere, raționale, creatoare, capabile de a se cunoaște prin introspecție, și înzestrate cu conștiință. Totalitatea creațiilor noastre materiale și spirituale, a operelor și instituțiilor noastre sociale alcătuiesc cultura și civilizația umană.

De la început, trebuie să spunem că față de această cultură și civilizație, Biserica Ortodoxă a adoptat o atitudine de evaluare critică și receptare selectivă. În viziunea ortodoxă, orice manifestare a creativității culturale a omului are valoare, dar nu întotdeauna și integral pozitivă. Cultura și civilizația nu se justifică prin sine, fără raportare la celălalt.

Sunt nenumărate exemplele de activități umane care constituie un recul și o degradare a culturii și civilizației. Lagărele de concentrare și crematori-

ile naziste, terorismul contemporan, de oriunde ar proveni, uneori aprobat și susținut chiar de anumite grupări religioase, exploatarea femeilor și a copiilor, genocidurile și concepțiile naționalist-rasiale, discriminările și epurările, oprimarea minorităților, distribuirea inegală și nedreaptă a produsului economic, drogurile și comerțul cu stupefiante și atâtea alte plăgi sociale, sunt numai câteva exemple de manifestări cu caracter negativ întâlnite în culturi și civilizații din vremea noastră.

Uneori, termenul "cultură" se folosește pentru a indica numai acele manifestări și realizări artistice denumite "culturale". Biserica Ortodoxă nu procedează arbitrar, pentru a clasifica și combate manifestări culturale cu caracter negativ. Aprecierile ei sunt întemeiate pe experiența a peste două milenii de viață și, în virtutea dreptului la opinie, își exprimă liber punctul de vedere. Obiectivul ei constă în fericirea credincioșilor de eroarea conform căreia, orice creație artistică poate fi acceptată numai și numai pentru că este etichetată "operă de artă". Ca orice creație umană, opera de artă se supune criticii, în urma analizării din toate punctele de vedere.

Astfel, sunt verificate elementele ei estetice, armonia și măsura, dar și conținutul mesajului pe care îl transmite și influența pe care o exercită asupra celor care o văd sau o ascultă.

Desigur, o creație muzicală realizată prin armonizarea unor sunete emise de animale și păsări nu va fi recunoscută ca operă de artă, dacă auditorul nu este interesat să asculte asemenea sunete. Tot așa se întâmplă cu muzica compusă pentru a crea stări de impulsivitate și a determina acte de violență împotriva oamenilor și bunurilor materiale: în ciuda caracterului ei de lucrare de artă, este refuzată cu dispreț, ca inacceptabilă din punct de vedere moral și social.

Biserica își formulează și expune propriul ideal cultural superior. Acesta este aplicat în comuniunea Sfinților și în comuniunea celor care înaintează pe calea sfințeniei. În spațiul sacru al locașului de închinare, destul de familiar multora dintre noi, se trăiește frumusețea creativității omului, adaptată la poruncile lui Dumnezeu.

Forme aparte ale bogatei și variatei creații creștine, culturale și de civilizație sunt comunitățile monahale. În ceea ce privește structura socială, conform învățăturii evanghelice, acolo se realizează inversarea criteriilor de apreciere a valorii meritelor, aplicate de obicei în lume, și cei dintâi devin slujitori ai trebuințelor celor din urmă. Sistemul democratic și aristocrat este lăsat în urmă, și se instaurează dragostea și respectul reciproc ca principii de

ierarhizare și reglementare a relațiilor dintre membrii comunității. În acest fel, stabilirea unor anumite trepte care structurează societatea profană, devine de prisos, pentru că cel care este superior din punct de vedere intelectual are mai multe capacități în comparație cu ceilalți și se folosește de acestea punându-le în slujba comunității nu pentru "a se afirma". Acolo, arta încearcă să exprime cea mai înaltă armonie, purificarea până la sfințire, transformarea credincioșilor sfințiți prin lucrarea dreptei Celui Prea Înalt Care umbrește cu Harul Său, stropește cu isop, iar păcătoșii mai mult decât zăpada se albesc, și așa se restaurează frumusețea cea dintâi a celor întâi creați.

În biserică și chilia, icoanele nu sunt simple reprezentări ale chipurilor unor persoane iubite. Ele sunt reprezentări ale transfigurării tainice a persoanei umane atunci când, în ființa ei se revarsă Harul Dumnezeiesc, ceea ce îi dă buna îndrăznire să strige, cu Apostolul Pavel: "nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine!".

Acolo, muzica nu constituie expresie a sentimentelor umane, ci reflexie a armoniilor cerești, pe care "urechea nu le-a auzit!"

Acolo, cuvântul nu exprimă cunoștințe sau reflecții, ci inițiază tainic și îndeamnă spiritul spre înălțare în altă lume, care, deși se revarsă în tot universul, totuși rămâne nevăzută ochilor firești.

Acolo, arhitectura nu se impune cu aroganță, ci slujește liturghia din viața de zi cu zi, liturghia de după liturghie și Dumnezeiasca Liturghie care constituie centrul vieții creștine și aduce întreaga creație la Creatorul ei cu smerenie și adâncă mulțumire.

Mediul înconjurător natural, Creația lui Dumnezeu acolo se bucură de respect, este ocrotită și păstrată fără să se atenteze la integritatea ei și fără să se abuzeze și să i se forțeze capacitatea de producție.

Societatea creștină autentică este cea mai desăvârșită realizare a culturii și civilizației. Știința slujește binelui. Bunurile materiale sunt distribuite în funcție de trebuințele fiecăruia. Arta exprimă armonia estetică divino-umană, structurile sociale servesc omul, eventualele abateri sunt îndreptate în duhul dragostei care pe toate le vindecă, iar pedepsele vindicative sunt de neconceput. Toate se desfășoară după legea divină admirabilă, care poate reglementa și viața oamenilor - dacă aceștia vor - așa cum conduce în chip desăvârșit întregul univers.

Desigur, în afara comunităților monahale, în societățile contemporane, deși în majoritatea lor creștine și multiculturală, nu se aplică stilul de viață

comunitară călugărească și nici nu se poate cere membrilor acestor societăți să adopte acest mod de viață. Cu toate acestea, este clar și ușor de înțeles că principiile filantropice ale Evangheliei au exercitat o influență puternică asupra societăților creștine și de-a lungul veacurilor le-au dat o mireasmă specifică și o culoare aparte. Acest fapt este evident mai ales acolo unde credința și evlavia sunt mai puternice, așa cum se întâmplă în România. Cei care au vizitat succesiv țări creștine ortodoxe și de altă religie sesizează imediat diferențele și își dau seama de aroma mirului sfânt persistentă în atmosfera vieții sociale ortodoxe.

În ciuda imperfecțiunilor din societățile creștine, este evidentă superioritatea culturii și civilizației creștine. De aceea, trebuie să căutăm căile pe care societățile contemporane pot accepta principii de viață enunțate în Sfintele Evanghelii. Creșterea influenței culturii și civilizației creștine autentice este garantat pentru ameliorarea nivelului de trai, asigurarea prosperității și dobândirea fericirii.

Vă mulțumim pentru dragostea Dumneavoastră!

Harul și mila cea bogată a lui Dumnezeu să fie cu voi, cu toți. Amin.

† Sanctitatea Sa **BARTOLOMEU I**
Patriarhul Constantinopolului

ÎN LUMINA COMUNIUNII ORTODOXE VIZITA SANCTITĂȚII SALE BARTOLOMEU I, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI ȘI PATRIARH ECUMENIC

În perioada *15-21 octombrie a.c.*, Sanctitatea Sa Bartolomeu, Arhiepiscopul Constantinopolului și Patriarh Ecumenic, însoțit de o delegație, a efectuat o vizită oficială în România, la invitația Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Prezența Sanctității Sale în țara noastră se înscrie în seria de manifestări închinată comemorării a 500 de ani de la trecerea în veșnicie a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, care este un dar și o binecuvântare a lui Dumnezeu, nu numai pentru neamul românesc, ci pentru întreaga Ortodoxie. Este a șasea vizită pe care Sanctitatea Sa a făcut-o Bisericii Ortodoxe Române, în calitatea sa de Patriarh Ecumenic.

Delegația Patriarhiei Ecumenice a fost alcătuită din Înalt Prea Sfințiii Mitropoliți *Macarie* de Siderokastro, *Evanghelos* de New-Jersey și *Ghenadios* de Sasima, precum și câțiva colaboratori apropiați ai Sanctității Sale.

Prea Fericitul Părinte Teoctist l-a întâmpinat pe distinsul oaspete la Aeroportul "Henri Coandă" din Otopeni, în seara zilei de 15 octombrie. La acest moment au fost prezenți Înalt Prea Sfințiii Mitropoliți Daniel al Moldovei și Bucovinei și Teofan al Olteniei, Înalt Prea Sfințiii Arhiepiscopi Teodosie al Tomisului și Nifon al Târgoviștei, Prea Sfințiii Episcopi Epifanie al Buzăului și Vrancei, Calinic al Argeșului și Muscelului, Casian al Dunării de Jos, Damaschin al Sloboziei și Călărașilor, Prea Sfințiii Episcopi-Vicari, Vincențiu Ploieșteanu, Ciprian Câmpineanul, Ambrozie Sinaitul și Varsanufie Prahoveanul, precum și consilieri de la Administrația Patriarhală și de la Arhiepiscopia Bucureștilor.

După tradiția românească, oaspeții au fost întâmpinați de copii îmbrăcați în straie populare, care le-au oferit pâine și sare după care garda militară le-a prezentat onorul. La conferința de presă organizată în salonul oficial al aeroportului, Patriarhul Ecumenic a ținut să precizeze, în cuvântul său, că pe

lângă participarea la manifestările dedicate anului ștefanian, un alt motiv important al acestei vizite îl constituie dorința de a dialoga cu ierarhii români și cu personalități ale lumii politice și culturale românești despre problemele cu care se confruntă lumea zilelor noastre și la care Biserica este chemată să dea răspunsuri în duhul Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos.

De la aeroport, cele două delegații s-au îndreptat spre Catedrala Patriarhală unde PS Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, le-a întâmpinat cu Sfânta Evanghelie, săvârșind apoi slujba Te Deum-ului, cu prilejul acestui eveniment.

Ziua de *sâmbătă, 16 octombrie*, a început în Aula Magna a Universității din București, unde Facultatea de Teologie Ortodoxă "Patriarhul Justinian", reprezentată de PC Preot Prof. Dr. Nicolae D Necula, a organizat o conferință în cadrul căreia Sanctitatea Sa Bartolomeu a susținut prelegerea cu tema "*Personalitatea Sfântului Voievod Ștefan cel Mare*". Gazda acestei conferințe a fost dl prof. dr. Ioan Mihăilescu, Rectorul Universității din București. Sanctitatea Sa Bartolomeu a subliniat, în cadrul prelegerii susținute, de ce Sfântul Voievod Ștefan cel Mare reprezintă un simbol al întregii Ortodoxii. Numele său a rămas întipărit în mintea și inima românilor de pretutindeni, precum și în paginile istoriei Bisericii creștine universale, nu numai datorită războaielor de apărare a creștinătății, ci mai ales printr-o viață launtrică creștină, acea dispoziție sufletească de a săvârși fapte bineplăcute lui Dumnezeu; mărturii în acest sens stau ajutoarele pe care domnitorul le-a oferit bisericilor din afară țării, devenind astfel un simbol al apărării și sprijinirii întregii Ortodoxii.

În cuvântul rostit în cadrul acestui deosebit moment, la care au participat oameni de cultură, profesori, preoți și studenți, Prea Fericitul Părinte Teoctist a apreciat, între altele, că "viața Sfântului Voievod Ștefan reprezintă un mesaj al poporului român către întreaga creștinătate; tinerii, mai ales, trebuie să cunoască viața Sfinților Români canonizați în ultimii anii, sfinți cu o istorie vrednică de urmat.

După-amiază, Sanctitatea Sa Bartolomeu, însoțit de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și de ierarhi greci și români, s-a întâlnit cu domnul prim-ministru Adrian Năstase și cu domnul Ion Iliescu, Președintele României, care a oferit un dineu în cinstea înalților oaspeți.

În aceeași zi, Academia Română a conferit Sanctității Sale Bartolomeu titlul de Membru de onoare al celui mai înalt for științific și cultural din țara noastră, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române și a unui număr impresionant de oameni de cultură. Dl Eugen Simion, Președintele Academiei Române, a adresat un cuvânt

de bun venit Sanctității Sale și membrilor delegației, subliniind importanța acestui moment festiv și arătând că atât Papa Ioan Paul al II-lea, cât și Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, au contribuit, prin acceptarea înaltului titlu academic, la sporirea prestigiului de care se bucură această instituție de cultură românească. Cuvântul de Laudatio a fost rostit de dl Acad. Virgil Câdea. Sanctitatea Sa, mulțumind pentru cinstea deosebită arătată tronului ecumenic, în cuvântul prezentat, s-a oprit asupra temei: "*Cultura și civilizația în viziunea Bisericii*".

După-amiază, delegația Patriarhiei Ecumenice, însoțită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, s-a deplasat la sediile reprezentanțelor diplomatice ale Turciei și Greciei, unde s-a întreținut cu domnul Omer Zeytinoglu, ambasadorul Turciei și, respectiv, doamna Dora Grossomanidou, ambasadorul Republicii Elene la București.

Duminică, 17 octombrie, Sanctitatea Sa Bartolomeu și Prea Fericitul Părinte Teoctist, înconjurați de un sobor de ierarhi greci și români, preoți și diaconi, au săvârșit Sfânta Liturghie în biserica "Sfântul Spiridon Nou" din București.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, Prea Fericitul Părinte Teoctist a dăruit Sanctității Sale Bartolomeu o icoană cu Sfântul Voievod Ștefan cel Mare și Medalia jubiliară, iar regelui Mihai I, Crucea Patriarhală, Medalia jubiliară "Sfântul Voievod Ștefan cel Mare" și o icoană a sfântului domnitor.

Fiind Duminică închinată Sfinților Părinți de la Sinodul al VI-lea Ecumenic, Sanctitatea Sa Bartolomeu a vorbit credincioșilor despre prigoana împotriva icoanelor din acel timp și a menționat că aceasta a continuat până în zilele noastre; de această dată însă, icoana prigonită este însuși omul, distrus de marile vicii și, mai cu seamă, de "războiul cel dintre noi". La întâlnire, Sanctitatea Sa a fost însoțit de Prea Fericitul Părinte Teoctist și de ierarhi greci și români. Dialogul prilejuit de această ocazie s-a concentrat asupra relației Stat-Biserică și s-a insistat asupra necesității: neamestecului unei instituții în problemele specifice celeilalte, dat fiind faptul că ambele instituții slujesc poporul, alcătuit din aceiași oameni, care sunt deopotrivă cetățeni ai țării și credincioși ai Bisericii.

Luni, 17 octombrie, Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic, s-a îndreptat către Cluj-Napoca, răspunzând invitației făcute de către IPS Bartolomeu, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului.

Delegația Patriarhiei Ecumenice a fost însoțită de către IPS Teofan, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolit al Olteniei, PS Ciprian Câmpineanul, Episcop Vicar Patriarhal, Pr. Prof. Ion Chivu, dl Remus Marian, Inspector la

Sectorul Relații Externe Bisericești al Patriarhiei Române și pr. Visarion Alexa de la Radiodifuziunea Română - Grupul Redacțional Viața Religioasă.

La sosirea pe aeroportul din Cluj, delegațiile au fost întâmpinate de IPS Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, PS Irineu Bistrițeanul, Episcop Vicar, domnul Emil Boc, primarul municipiului Cluj și alte oficialități locale. După conferința de presă de la aeroport, oaspeții au fost călăuziți către Mănăstirea Nicula, unde, PS Vasile Someșanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, și P. Cuv. Arhim. Dumitru Cobzaru, starețul sfintei mănăstiri, dimpreună cu obștea monahală și mulțime de credincioși, i-au primit, în sunetul clopotelor, cu mult entuziasm.

În biserica mănăstirii, Sanctitatea Sa s-a închinat la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, iar starețul mănăstirii a urat, în numele tuturor celor prezenți, "Bun Venit" Sanctității Sale, arătând că această mănăstire reprezintă icoana neamului românesc din Transilvania, încă din secolul al XIV-lea.

După cuvântul de salut și mulțumire, Sanctitatea Sa a oferit părintelui stareț o icoană argintată, crucea Patriarhiei Ecumenice, precum și un set de Sfinte Vase pentru noua biserică a mănăstirii Nicula, aflată în construcție, apoi a împărțit cruciulițe tuturor credincioșilor, începând cu copiii, care l-au așteptat cu flori.

A urmat o vizită la paraclisul stăreției cu hramul "Sfântul Nicolae", unde se află expuse și câteva manuscrise vechi, după care IPS Arhiepiscop Bartolomeu a invitat pe oaspeți la o agapă frățească.

După-amiază, în partea de sud a noii biserici a mănăstirii, a avut loc punerea pietrei de temelie a Centrului de cercetări Pastoral-Catchetice al Fundației "Episcop Nicolae Ivan", în parteneriat cu Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca și Mănăstirea Nicula. Slujba de sfințire a locului a fost săvârșită de Sanctitatea Sa Bartolomeu, de față fiind Prof. Nicolae Bocșan, Rectorul Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca și alte personalități locale.

În continuare, oaspeții au avut parte de o surpriză plăcută, și anume vizitarea salinei de la Ocna-Dej, unde corurile de studenți și elevi seminariști de la Cluj au susținut un concert religios, în interiorul bisericii cu hramul "Sfânta Varvara", sculptată în sare de către mineri, la 100 m sub pământ.

A doua zi, înalții oaspeți s-au îndreptat spre Cluj, unde au fost întâmpinați, în fața Catedralei Arhiepiscopale, cu Sfânta Evanghelie de către PS Irineu Bistrițeanul, înconjurat de un sobor de preoți, studenți și credincioși. De față, s-au aflat IPS Andrei Andreicuț, Arhiepiscopul Alba-Iuliei, PS

Visarion Rășinăreanu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, PS Vasile Someșanu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, PS Petroniu Sălăjanu, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Oradiei, Bihorului și Sălajului și PS Iustin Sigheteanu, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului. De aici, delegația s-a îndreptat spre Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca unde a fost întâmpinată de către Prof. Dr. Nicolae Bocșan, rectorul acesteia, Prof. Andrei Marga, președintele Consiliului Academic al Universității, corpul decanilor și al profesorilor și, desigur, un mare număr de studenți.

Prof. Andrei Marga a înmănat, cu acest prilej Sanctității Sale, un cadou simbolic, o colecție de troițe românești, cuprinse într-un volum, precum și Regulamentele și Documentele Universității, privind obligațiile unui Doctor Honoris Causa. În Aula Magna a Universității s-a desfășurat ceremonia de decernare a titlului de *Doctor Honoris Causa* Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic. După o scurtă introducere a prof. Andrei Marga, a urmat cuvântul de Laudatio rostit de către Pr. Conf. Dr. Ioan Chirilă, decanul Facultății de Teologie din Cluj, după care Conf. Dr. Florin Strețeanu, Cancelarul General al Universității, a citit în limba latină Proclamația de Doctor Honoris Causa pentru Sanctitatea Sa Bartolomeu, Arhiepiscopul Constantinopolului - Noua Romă și Patriarh Ecumenic.

Sanctitatea Sa a susținut în limba greacă o importantă conferință având ca temă: Relația Stat-Biserică, precizând că Biserica contemporană nu trebuie să repete ororile istoriei Bisericii apusene, cezaro-papismul și papo-țezarismul. Sfântul Voievod Ștefan cel Mare constituie o dovadă grăitoare a faptului că Biserica Ortodoxă Română a avut și are o istorie echilibrată în acest tip de relații. Ceremonia s-a încheiat cu o recepție oferită de Consiliul Academic și Rectoratul Universității "Babeș-Bolyai".

După-amiază, cele două delegații au plecat cu o aeronavă specială spre orașul Suceava, unde au fost așteptați de către IPS Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, IPS Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, PS Ioachim Băcăuanu, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Romanului, PS Corneliu Bărlădeanu, Arhiepiscop-Vicar al Episcopiei Hușilor, domnul Ioan Lungu, primarul municipiului Suceava, un sobor de preoți, credincioși, corul preoților și al seminariștilor și foarte mulți copii îmbrăcați în costume populare bucovinene, care i-au întâmpinat pe oaspeți cu pâine, sare și flori, urându-le "*Bine ați venit!*".

Destinația următoare a fost Mănăstirea Putna, locul în care străjuiește de veacuri la fruntariile țării mormântul Sfântului Voievod Ștefan cel Mare. Îngenunchind pe lespeda din fața mormântului, Sanctitatea Sa s-a închinat

icoanei "Sfântului Ștefan", apoi a adresat un cuvânt de mângâiere viețuito-
rilor mănăstirii, cărora le-a oferit o candelă de argint pentru sfântul mormânt
al ctitorului acestui așezământ monahal. De la Mănăstirea Putna, înalții
oaspeți s-au îndreptat spre orașul Vatra Dornei, unde au poposit peste noapte.

Miercuri, 19 octombrie, Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic a fost aștep-
tat de mulțime de credincioși bucovineni la nou-înființata Mănăstire "Dorna
Arini" de lângă Vatra Dornei, pentru sfințirea bisericii și oficierea Sfintei
Liturghii. Gazdele acestui eveniment au fost IPS Pimen al Sucevei și
Rădăuților, chiriarhul locului, și ctitorul mănăstirii, IPS Teodosie, Arhi-
episcopul Tomisului. Acest nou așezământ monahal a fost construit pe Valea
Bistriței, la cinci kilometri de Vatra Dornei, între păduri de brad și arin, pe
fosta vatră părintească a IPS Arhiepiscop Teodosie al Tomisului. Delegația a
fost întâmpinată de călăreți îmbrăcați în costume populare tradiționale, în
acordul clopotelor și sunetul prelung al tulnicelor.

Soborul ierarhilor care au slujit a fost impresionant: Sanctitatea Sa Bar-
tolomeu, Arhiepiscopul Constantinopolului - Noua Romă și Patriarh Ecu-
menic, IPS Mitropolit Macarios de Siderokastro, IPS Mitropolit Evangelos de
New-Jersey, IPS Mitropolit Genadios de Sasima, IPS Teofan, Arhiepiscopul
Craiovei și Mitropolit al Olteniei, IPS Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului,
IPS Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, PS Gherasim, Episcopul
Râmnicului, PS Damaschin, Episcopul Sloboziei și Călărașilor, PS Ciprian
Câmpineanul, Episcop-Vicar Patriarhal, PS Irineu Slătineanul, Arhiereu-
Vicar al Episcopiei Râmnicului, PS Ioachim Băcăuanul, Arhiereu-Vicar al
Episcopiei Romanului, PS Corneliu Bârlădeanul, Arhiereu-Vicar al
Episcopiei Hușilor și PS Iustin Sigheteanul, Arhiereu-Vicar al Episcopiei
Maramureșului și Sătmarului.

Răspunsurile la strană au fost date de către Corul "Macarios" din
Suceava și Corul "Harisma" al studenților Facultății de Teologie din
Constanța.

În cuvântul de învățătură, Sanctitatea Sa Bartolomeu a vorbit despre
importanța capitală a "altarului" în viața Bisericii și a comunității și, mai cu
seamă, a obștilor monahale.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, IPS Arhiepiscop Teodosie a oferit "Crucea
Sfântului Apostol Andrei" domnului Răzvan Theodorescu, Ministrului Cul-
turii și Cultelor, și domnului Gheorghe Martin, prefectul județului Constanța,
în semn de mulțumire pentru sprijinirea construcției acestei mănăstiri.

După agapa frățească, cele două delegații au plecat spre Mănăstirea
Voronet, unde s-au închinat la mormântul Sfântului Cuvios Daniil Sihastru,

apoi s-au îndreptat spre aeroportul din Suceava, de unde aeronava specială i-a purtat spre orașul de pe țărmul Pontului Euxin, Constanța.

Aici, delegația Patriarhiei Ecumenice a fost întâmpinată în Catedrala arhiepiscopală de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de IPS Nifon Arhiepiscopul Târgoviștei, PS Ambrozie, Episcop-Vicar Patriarhal, PS Sebastian și PS Varsanufie, Episcopi-Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor. Copii îmbrăcați în costume populare au oferit oaspeților pâine, sare și flori, în acordurile fanfarei Comandamentului Maritim și a Trupelor de Uscat din Constanța.

IPS Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, împreună cu slujitorii Catedralei, în prezența a câteva sute de credincioși, a săvârșit o slujbă de Te-Deum în cinstea celor doi Întâistătători de Biserici și a delegațiilor însoțitoare. Seara s-a încheiat cu o cină oferită de chiriarhul locului.

Ultima zi a vizitei delegației Patriarhiei Ecumenice, joi 21 octombrie, a început cu un scurt popas la Prefectura județului Constanța, unde Sanctitatea Sa și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist au fost întâmpinați de dl Gheorghe Martin, prefectul județului Constanța. La întâlnire, au participat dl Petre Stanca, Vicepreședintele Consiliului Județean, domnul Radu Mazăre, primarul municipiului Constanța, și reprezentanții Corpului Consular acreditat la Constanța: Jean Mărie Decaux, consul al Franței, Lazăr Laurențiu, consul al Norvegiei, Taxiarchis-Aghis Christopoulos, consul al Greciei, Charbel Maroun, consul al Libanului, Rapshin Vladimir, consul al Rusiei, Serap Alaay, consul al Turciei și Francis Palosi, Ungaria.

Din partea minorităților religioase, au fost prezenți dl Bagis Sanghirai, muftiul cultului musulman și Monseniorul Ștefan Ghența, Vicarul romano-catolic de Dobrogea.

După întâlnirea de la Prefectură, a urmat festivitatea de decernare a titlului de Doctor Honoris Cauza al Universității "Ovidius" din Constanța, Sanctității Sale Bartolomeu și Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Ceremonia, deschisă de către domnul profesor Victor Ciupină, rectorul Universității "Ovidius", s-a desfășurat în Aula Magna a acestei instituții, în prezența ierarhilor greci și români, a reprezentanților minorităților religioase din Dobrogea, a oficialităților de stat locale și a unui număr mare de studenți. După intonarea imnului academic *Gaudeamus igitur*, preotul profesor Constantin Cornițescu de la Facultatea de Teologie din Constanța, a rostit, în limba greacă, cuvântul de Laudatio pentru Sanctitatea Sa Bartolomeu, iar IPS Arhiepiscop Teodosie, în calitate sa de decan al Facultății de Teologie din Constanța, a prezentat personalitatea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

După ceremonia de conferire a titlului, Sanctitatea Sa Bartolomeu a ținut o prelegere despre *"Semnificația și protejarea celui mai prețios element din Univers: apă"*. Patriarhul Ecumenic a reamintit că resursele de apă sunt grav afectate de poluare și că omul modern are datoria să protejeze aceste resurse vitale.

Din atmosfera universitară, cele două delegații, părăsind străvechea cetate a Tomisului, s-au îndreptat spre complexul bazilical rupestru de la Basarabi. Muntele de cretă, în care au fost săpate bisericuțe și chilii monahale ce atestă vechimea creștinismului pe meleagurile românești, le-a amintit celor doi Patriarhi de istorica provincie a Capadociei, pe care au vizitat-o împreună în luna mai a acestui an.

Ultimul popas, înainte de Aeroportul "Mihail Kogălniceanu", a fost făcut la Crama de la Murfatlar, unde într-o frumoasă atmosferă tradițional românească, IPS Arhiepiscop Teodosie a oferit agapa de despărțire. Au fost rostite cuvinte de rămas bun și s-a făcut o evaluare a vizitei. Concluzia a fost că Ortodoxia are nevoie de unitate. Rememorând unitatea eclezială din primele veacuri, Sanctitatea Sa a arătat că Bisericile Ortodoxe din zilele noastre trebuie să-și găsească și acum, pe lângă dreapta învățătură, fapte care să întărească această unitate. Astfel de fapte sunt, de pildă, canonizările de sfinți făcute de Biserica Ortodoxă Română în ultimii ani, mai cu seamă cea a Sfântului Ștefan cel Mare, căruia i s-a adus cinstire deosebită în acest an.

Spre seară, aeronava specială, venită de la Atena, având la bord delegația Patriarhiei Ecumenice, a decolat de pe Aeroportul "Mihail Kogălniceanu", cu destinația Constantinopol, încheind astfel cea de a șasea vizită în România a Sanctității Sale Bartolomeu, Arhiepiscop al Constantinopolului și Patriarh Ecumenic.

**Pr. Visarion Alexa
Remus Marian**

V. ARTICOLE ȘI STUDII

ARGUMENTUL ONTOLOGIC ȘI CONTESTAREA LUI MODERNĂ

1. Etapele definirii argumentului ontologic

Anselm de Canterbury. Născut în 1033 sau 1034, Anselm a devenit primat al Angliei sub regele Wilhelm cel Roșu. Fire meditativă, dialectician de mare forță, dar și părinte spiritual de mare talent pentru tinerii călugări din abația Bec, Anselm a ajuns să regrete foarte curând liniștea celebrei mânăstiri. Îndatoririle sale oficiale l-au împins inevitabil în mijlocul luptei pentru putere dintre papalitate, care-și apăra la acea vreme privilegiul investiturii, și regele englez care dorea independență față de Biserică. Prins între aceste două imense forțe contradictorii, marele scolastic pare să fi exclamat la un moment dat, potrivit biografului său: "Aș prefera să mă aflu în mijlocul monahilor ca un ucenic tremurând sub nuiuaa învățătorului său, decât ca primat al Angliei sub stăpânirea sediului pontifical."¹ Anselm a devenit însă celebru din cauza argumentului ontologic pentru dovedirea existenței lui Dumnezeu, pe care-l expune în lucrarea sa *PROSLOGION*. Trebuie spus de la început că, deși cunoștea opera lui Aristotel, atât cât era ea accesibilă în secolul al XI-lea, el a fost un mare admirator al lui Augustin; gândirea sa este, deci, marcată de platonism și numai pe acest fond argumentul său capătă semnificația sa adevărată.²

Lucrarea sa, *PROSLOGION*, este consacrată în întregime numai argumentului ontologic; este, de fapt, un opuscul sub forma unei rugăciuni de invocare scris "de o persoană care încearcă să-și înalțe mintea spre contemplarea lui Dumnezeu și care caută să înțeleagă ceea ce crede, "*sub persona*

1. I. Bainvel, *Anselm de Cantorbery*; articol în *Dictionnaire de theologie catholique*, vol...., col.1329

2. J. Bainvel, *op. cit.*, col.1335

conantis erigere mentem suam ad contemplandum Deum et querentis intelligere quod credit."³ Metoda prin care el va căuta să atingă acest țel este aceea a "credinței care caută să înțeleagă, *fides quaerens intellectum.*"⁴ Anselm nu este original în această privință. Metoda sa se găsește schițată deja la Augustin care, pe marginea unui verset din Isaia (VII,9) pe care versiunea sa latină îl tradusese: "Dacă nu veți crede, nu veți înțelege, *nisi credideritis, non intelligetis*", explicase în numeroase ocazii că mai întâi este necesar să crezi tainele credinței, fără să cauți să înțelegi ceva cu rațiunea. Odată admise prin credință, acestea pot fi obiect al cercetării raționale, dialectice, pentru a le înțelege într-o anumită măsură aici pe pământ până ce ne vor deveni în întregime clare după moarte, prin așa-numita viziune preafericită. Anselm dezvoltă însă această metodă până la un punct pe care Augustin nu l-a atins. El se va apleca, deci, asupra studiului credinței cu toate forțele rațiunii, metoda sa devenind metoda scolastică însăși.⁵

Dar iată textele fundamentale din PROSLOGION care pregătesc, sub forma unei rugăciuni, expunerea celebrului argument: "Eu nu pretind, Doamne, să pătrund adâncurile tale; pentru mintea mea ele sunt prea adânci. Vreau să înțeleg, însă, câte ceva din adevărul tău, pe care inima mea îl crede și-l iubește. Eu nu vreau să înțeleg pentru a crede; eu cred pentru a înțelege; mai mult, eu cred că dacă nu voi crede mai întâi, nu voi putea înțelege." "Astfel deci, tu, Doamne, care dai credinței înțelegerea, dă-mi și mie, în măsura în care tu știi că-mi este de folos, să înțeleg că tu ești, așa cum noi toți o credem, și că ești ceea ce noi toți te credem."⁶ Urmează apoi expunerea propriu-zisă a argumentului ontologic în cadrul aceleiași rugăciuni: "Noi credem că tu ești o ființă-decât-care-nu-poate-fi-concepută-o-alta-mai-mare, *aliquid quo nihil majus cogitarii possit.* Ei bine, mai poate exista atunci o natură, *ergo non est aliqua talis natura.* astfel încât cel nebun să poată zice în inima sa: nu există Dumnezeu? Desigur că, auzind aceste cuvinte: *o-ființă-decât-care-alta-mai mare-nu-poate-fi-concepută*, acest nebun înțelege ceea ce aude și ceea ce aude este în gândirea sa, în *intelectu*, deși nu gândește că așa ceva și există. Căci altceva este a fi în gândire și altceva a gândi că acel ceva și există. Astfel, când pictorul concepe mai întâi ceea ce va face, el are în gândire acel lucru, dar el nu gândește că acel ceva și există deja, înainte de a-l fi făcut. Dar odată realizat, tabloul cu pricina îl are și în minte, dar îl gândește și ca deja existent.

3. J. Bainvel, *op. cit.*, col. 1336

4. J. Bainvel, *op. cit.*, col. 1343

5. J. Bainvel, *op. cit.*, col. 1343

6. J. Bainvel, *op. cit.*, col. 1351

"Nebunul, deci, trebuie și el să recunoască faptul că există, cel puțin în gândire, o-ființă-decât-care-alta-mai-mare-nici-nu-poate-fi-concepută; căci când aude aceasta el înțelege (ce aude), *hac cum audit intelligit*, or, ceea ce înțelege există deja măcar în gândire, *et quid quid intelligitur in intellectu est*. Dar, *et certe*, ființa-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-concepută nu poate exista numai în gândire. Căci dacă ea există numai în gândire, se poate concepe că ea există și în realitate; ceea ce este ceva în plus. Dacă, deci, ființa-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-concepută există numai în gândire, atunci această ființă-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-concepută este chiar ființa-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-concepută, *idipsum quo majus cogitari non potest est quo majus cogitari potest*. Așa ceva este, însă, imposibil, căci nu există nici un dubiu o-ființă-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi și aceea este cea care există atât în gândire, cât și în realitate, *existit ergo procul dubio aliquid, quo majus cogitari nuo valel, et intellectu et in re.*"⁷

Acest exercițiu dialectic la care recurge Anselm în textul de mai sus poate părea, la prima vedere, confuz pentru cineva nefamiliarizat cu logica lui. Pe scurt, marele scolastic vrea să demonstreze existența lui Dumnezeu în felul următor: orice om, fie el credincios sau ateu, poate concepe mintal o-ființă-decât-care-alta-mai-mare-nu-ar-putea-fi-concepută; până aici cei doi, atât cel credincios, cât și cel ateu pot fi de acord, atâta doar că în timp ce credinciosul afirmă că o astfel de ființă există și în realitate, ateu sau cel "nebun" neagă o astfel de existență, mărginind-o numai la planul conceptual. "Nebunul", nu crede, deci, că o astfel de ființă ar putea exista și în realitate. Cel credincios îi atrage, însă, atenția, că o-ființă-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-concepută nu poate fi concepută ca existând *numai* în *minte*, căci, față de ea, putem concepe o ființă și mai mare, adică o ființă care are ceva în plus: *există și în realitate*. Or, o astfel de ființă care există și în realitate este cu siguranță mai mare decât o ființă concepută numai în minte, oricât de mare și de desăvârșită ne-am închipui-o. Dacă "nebunul" a acceptat, deci, că poate fi concepută ființa-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-concepută, atunci va trebui să admită că aceasta trebuie să fie *cea care există și în realitate*, nu numai *cea care există doar în mintea sa*.

Anselm reia apoi argumentația de mai sus, dar într-o formă dialectică mai strânsă, mai pătrunzătoare, zicând: "Da, el există și există cu atât mai adevărat, cu cât nici nu poate fi conceput ca neexistând. Căci poate fi concepută o-ființă-despre-care-să-nu-poți-concepe-că-ea-nu-există; or, o astfel

7. J. Bainvel, *op. cit.*, col. 1351

de ființă este mai mare decât aceea-despre-care-poți-concepe-că-nu-există. Așadar, dacă *ființa-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-concepută* ar putea fi concepută ca neexistând, *atunci ființa-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-concepută* nu mai este cu adevărat *ființa-decât-care-alta-mai-mare-nu-ar-putea-fi-concepută*, ceea ce este contradictoriu. Există, deci, *o-ființă-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-concepută* și care nu poate fi concepută ca neexistând și această ființă ești tu, Doamne Dumnezeu nostru. Tu ești, Doamne, Dumnezeuul meu și aceasta cu atât mai adevărat cu cât nici nu s-ar putea concepe că nu exiști."⁸

Aparent, Anselm jonglează cu conceptele. Să-i refacem, însă, traiectoria argumentației sale. Ființa supremă, zice el, adică aceea despre care nu poți concepe nici o limitare, nimic care să-i lipsească, este ființa care le are pe toate: este, deci, ființa căreia cu adevărat nu-i lipsește nici măcar existența reală. Dacă am concepe o ființă căreia i-ar lipsi existența reală, această ființă n-ar mai fi ființa maximă, ființa supremă, adică însuși Dumnezeu; ar fi o ființă inferioară căreia i-ar lipsi ceva: în cazul nostru existența. Or, ființa maximă trebuie să aibă totul, să nu-i lipsească nimic, deci să aibă și atributul existenței reale ca ultimul lucru pe care l-ar mai putea avea. Din motive de completitudine, deci, ființa maximă este aceea-despre-care-nu-poți-concepe-că-nu-există-și-în-realitate. Acest argument nu este distinct de primul, ci o altă formă sub care apare aceeași idee a ființei-care-are-totul, căreia-nu-i-lipsește-nimic, deci nici existența reală.

Acesta este celebrul argument ontologic. Dar, paradoxal, mai importantă decât argumentul lui Anselm este metoda sa filozofică, tentativa sa de a urca treptele cunoașterii lui Dumnezeu de la nivelul inițial al *acceptării necondiționate a afirmațiilor credinței* până la acela al *înțelegerii caracterului lor necesar*, al acceptării lor pe temeuri pur raționale, degajate de orice apel la vreo autoritate anume, mai mult sau mai puțin controversată, întemeiate, deci, pe baze universale. *Fides quaerens intellectum* înseamnă, în fapt, o ridicare a minții de la nivelul unor *opinii teologice* al căror temei este doar autoritatea Bibliei sau aceea a Sfinților Părinți, autoritate valabilă doar pentru cei care deja cred, până la nivelul unor *certitudini teologice*, adică al unor afirmații în care înțelegerii i se oferă cu toată claritatea temeierile lor raționale cele mai înalte și de aceea obligatorii în mod universal atât pentru cei care cred deja, cât și pentru cei care nu cred inițial aceste autorități. Trebuie reținută, deci, această idee a superiorității rațiunii asupra credinței. Desigur, nu în sensul că rațiunea ar înlocui credința sau chiar izvorul aces-

8. J. Bainvel, *op. cit.*, col. 1351-1352

teia: revelația; ci în sensul că rațiunea oferă afirmațiilor credinței caracterul lor necesar, obligatoriu pentru orice minte. Cât de necesară sau de obligatorie devine afirmarea existenței lui Dumnezeu prin întemeierea ei anselmiană în cadrul argumentului ontologic este însă o altă problemă a cărei analiză o vom rezerva finalului acestei expuneri.

René Descartes. Argumentul lui Anselm a fost intens criticat în cursul Evului Mediu, în special de către Toma de Aquino a cărui respingere părea să fi pecetluit soarta acestui mod *a priori* de a dovedi existența lui Dumnezeu. Pe neașteptate, argumentul ontologic a fost reluat de către Descartes, care a făcut din el punctul de plecare al întregului său sistem metafizic. El a văzut în Dumnezeu, în adevărul existenței sale, temeiul ultim al oricărei certitudini umane, în primul rând filozofice. "Trebuie să examinez, spune el, de îndată ce se va ivi ocazia, dacă există un Dumnezeu; și apoi, dacă voi descoperi că există, va trebui să examinez dacă el ne poate înșela; căci, fără cunoașterea acestor două adevăruri, eu nu văd cum aş putea fi sigur de vreun lucru."⁹ Într-o primă fază, deci, Descartes reia argumentul în forma sa anselmiană: "Revenind la examinarea ideii pe care o aveam despre ființa perfectă, zice el, am găsit că existența acesteia era cuprinsă în ea în același fel în care este cuprins în ideea de triunghi faptul că cele trei unghiuri ale sale sunt egale cu două unghiuri drepte sau în ideea de sferă faptul că toate părțile (de pe suprafața) ei sunt la distanță egală de centru, dacă nu chiar mai evident. Că, în consecință, este cu mult mai sigur că această ființă atât de perfectă, care este Dumnezeu, este sau există, pe cât ar putea fi orice demonstrație geometrică."¹⁰

Această demonstrație pe care Descartes o face în favoarea existenței lui Dumnezeu, repetând în fond argumentarea anselmiană, se bazează, așadar, pe *conținutul* ideii de Dumnezeu ființă perfectă, ființă care are toate atributele, deci și pe acela al existenței reale. Descartes adaugă acesteia alte două feluri de demonstrație pe care Anselm nu le-a cunoscut: una în baza *prezenței* ideii de ființă infinită în sufletul nostru, a doua în baza *conștiinței* noastre că suntem existențe relative, iar nu absolute, că existăm nu prin noi înșine, ci prin altcineva care se află mai presus de noi. Argumentul prezenței ideii de Dumnezeu în suflet este formulat în felul următor: "Prin ideea de Dumnezeu înțeleg o substanță infinită, eternă, imuabilă, independentă, atotcunoscătoare, atotputernică, și prin care eu însumi cât și toate celelalte lucruri care există (dacă este adevărat că există vreunul) am fost creați și

9. A. Chollet, *Descartes*, articol în *Dictionnaire de theologie catholique*, col. 539

10. A. Chollet, *op. cit.*, col. 540

produși. Or, aceste avantaje (atribute) sunt atât de mari și de eminente, încât, cu cât le studiez mai atent, cu atât mai puțin le găsesc originea în mine însumi. În consecință, suntem obligați să tragem concluzia că Dumnezeu există. Căci, chiar dacă ideea de substanță există în mine însumi, eu însumi fiind o substanță, eu n-aș putea avea, totuși, în mine însumi ideea unei substanțe infinite, eu care sunt o ființă finită, dacă această idee n-ar fi pusă în mine de către o ființă cu adevărat infinită."¹¹

Ideea lui Descartes este că o ființă finită, cum suntem noi, nu poate avea decât idei finite, corespunzătoare condiției sale finite. Iată, însă, că descoperim în noi idei infinite care descriu o ființă infinită. Astfel de idei nu-și pot avea, evident, originea în noi înșine, biete ființe finite! Ele trebuie, deci, să ne vină din afara ființei noastre, căci descriu o ființă infinită. Nefiind produsul minții noastre finite, simpla prezență în mintea noastră a unor astfel de idei dovedește existența în afara subiectivității noastre a unei ființe infinite, deci a lui Dumnezeu.

Simțind că ideea unei ființe infinite ar putea fi, însă și una pur *negativă*, adică formată doar prin contrast cu propriile noastre gânduri finite, cu propria noastră condiție de ființe finite și, deci, de origine pur umană, Descartes ține să argumenteze conținutul ei *pozitiv*, pentru a-i putea susține originea extraumană. În acest sens, el spune următoarele: "Nu-mi pot imagina că eu nu concep infinitul sub forma unei veritabile idei, ci numai printr-o negație a ceea ce este finit, așa cum înțeleg, spre exemplu, repaosul sau întunericul prin negarea mișcării și a luminii. Dimpotrivă, văd în mod evident că există mai multă realitate în substanța infinită decât în substanța finită și că în mine există mai degrabă noțiunea de infinit decât aceea de finit, adică de Dumnezeu decât de mine însumi. Căci cum ar putea fi posibil ca să pot cunoaște că mă îndoiesc și că doresc ceva, că adică îmi lipsește ceva și că nu sunt deloc perfect, dacă n-aș avea în mine însumi nici o idee despre o ființă mai desăvârșită decât mine prin comparație cu care să-mi cunosc defectele proprii naturi?"¹²

Așadar, prezența unei astfel de idei în suflet poate dovedi existența lui Dumnezeu ca ființă infinită. Or, arată Descartes, eu am o astfel de idee în suflet; deci Dumnezeu există.

Am analizat până aici cele două variante sub care apare la Descartes argumentul ontologic: argumentul conținutului ideii de ființă perfectă, care este și forma sub care apare el și la Anselm, și argumentul prezenței ideii de

11. A. Chollet, *op. cit.*, col. 540

12. A. Chollet, *op. cit.*, col. 540

ființă infinită în sufletul nostru finit. Filozoful francez mai avansează și o altă formă a acestui argument, pe care am putea-o numi argumentul conștiinței caracterului nostru de ființe relative sau imperfecte. Sub această formă, arată A. Chollet, "existența lui Dumnezeu este dovedită prin existența imperfectă a unei ființe care are ideea perfecțiunii."¹³ Acest argument este, de fapt o dezvoltare a celebrului principiu cartezian: *gândesc, deci exist*. În rezumat el este următorul: gândirea mea este în general întunecată și aproape orbită de imaginile lucrurilor sensibile, finite, imperfecte, despre care nu-mi pot forma decât idei corespunzătoare, adică imperfecte. Gândind astfel, îmi dau seama că exist, dar exist în limitele gândirii mele, exist cu alte cuvinte ca o ființă imperfectă. Constat, însă, că în mine există și ideea unei multitudini de perfecțiuni pe care le gândesc; ca ființă imperfectă, cum mă aflu, îmi dau seama că eu nu exist pe măsura acestor gânduri, că ele nu pot fi, în realitate, ale mele. Trebuie, deci, să existe o ființă care să gândească aceste perfecțiuni, care să existe, deci, la nivelul lor ca ființă perfectă asemenea acestor perfecțiuni gândite de mine. Dacă eu care sunt ființă finită le gândesc, înseamnă că există. De fapt, cineva care le gândește și care, deci, există pe măsura lor. "Fie și numai din faptul că eu exist, zice Descartes, și că ideea unei ființe perfecte în mod suveran, adică ideea de Dumnezeu, există în mine, fie și numai din aceasta, deci, existența lui Dumnezeu este foarte evident demonstrată."¹⁴

Cum afirmă și A. Chollet, toate acestea nu sunt argumente distincte, ci forme ale aceluiași argument, care, în rezumat, susține că noi nu putem genera din propria noastră subiectivitate decât gânduri finite, corespunzătoare atât condiției noastre de ființe finite, ca și celei a lumii noastre finite. Or, ideea perfecțiunii absolute, ideea de ființă infinită cu atributele ei corespunzătoare, depășește condiția finită a gândirii noastre, deci vine din afara minții și subiectivității noastre. Așadar, simplul fapt că avem în minte astfel de idei dovedește existența lor obiectivă, adică existența lor în afara noastră.

Baruch Spinoza. Sub influența lui Descartes, Spinoza reia și el argumentul ontologic, dar de pe pozițiile propriei filozofii. În loc să apeleze la ideea de perfecțiune, cum făcuse filozoful francez, Spinoza își bazează propriul argument pe ideea centrală a filozofiei sale, aceea de substanță. Argumentarea sa este următoarea: atâta vreme cât o substanță nu este produsă de cineva, ea își este propria cauză, *causa sui*; fiindu-și propria cauză, nu se mai pune problema dacă ea există sau nu, așa cum s-ar pune în cazul

13. A. Chollet. *op. cit.*, col. 541

14. A. Chollet, *op. cit.*, col. 541

în care existența sa ar depinde de altă substanță sau ființă, ci rezultă cu necesitate că ea există obligatoriu: esența sa implică în mod necesar existența sa reală. Or, Dumnezeu este această substanță absolută, adică această substanță care nu-și datorează propria existență altei substanțe, ci ei înșiși: el este, deci, *causa sui*; prin urmare el există în mod necesar.¹⁵

Cu alte cuvinte, dacă concepem o substanță care să nu mai poată avea drept cauză o altă substanță decât pe ea însăși, atunci această substanță maximă există prin ea însăși, își este sieși propria cauză, *causa sui*. Argumentul lui Spinoza este o altă variantă a argumentului lui Anselm: la filozoful evreu nu mai avem de-a face cu ideea ființei desăvârșite, căreia nu-i mai lipsește nimic, nici măcar existența reală, ci avem de-a face cu ideea cauzei supreme față de care nu există o cauză mai mare. Dacă tot ceea ce există trebuie să aibă o cauză, atunci o astfel de cauză maximă își este, firește, sie însăși propria cauză. Fiindu-și propria cauză nu ne putem imagina că a putut exista vreun timp în care ea să nu fi existat, căci în acest caz acea cauză care ar fi adus-o la existență n-ar mai fi putut fi tot ea, ci o alta mai mare decât ea și anterioară. Fiindu-și propria cauză, cauza maximă există din eternitate, există din totdeauna în mod necesar.

Spinoza nu s-a limitat însă la această formă a argumentului ontologic. El a căuta să-l întemeieze și pe conținutul însuși al ideii de Dumnezeu, mai exact pe caracterul noncontradictoriu al acestei idei. Cheia acestui al doilea argument, spune J. Cottingham, este negarea spinoziană a contingenței. Pentru el, lucrurile în natură au loc fie în mod necesar, fie deloc. Rațiunea acestei alternative rezidă în însăși constituția lor internă, care poate fi coerentă sau contradictorie. Spre exemplu, un cerc pătrat nu poate exista căci natura sa însăși este contradictorie, imposibilitatea sa de a exista fiind cuprinsă în propria-i definiție. *Revenind la problema existenței lui Dumnezeu*, Spinoza arată că ea nu poate fi contestată, căci ar trebui să se arate în acest caz că ideea de Dumnezeu este în ea însăși contradictorie, ceea ce este imposibil. Fiind cu totul coerentă, ideea de Dumnezeu nu este imposibilă, deci implică cu necesitate existența lui Dumnezeu. Astfel, Dumnezeu există în mod necesar.¹⁶

În alți termeni, ideea de Dumnezeu ca ființă perfectă căreia a nu-i lipsește nimic, care nu este limitată de nimic, nu are în sine nimic contradictoriu, nimic care s-o împiedice din motive interne să existe; ea este, deci, posibilă. Or, dacă este posibilă, atunci ea trebuie să existe cu necesitate, căci ființei

15 J. Cottingham, *Raționalistii: Descartés, Spinoza, Leibniz*, Humanitas, București, 1998, p.135

16 J. Cottingham, *op. cit.*, p.136-137

căreia, în desăvârșirea ei absolută, nu-i lipsește nimic, nu-i lipsește nici existența reală. Așadar, dacă existența lui Dumnezeu este posibilă, adică nu este împiedicată de nici o contradicție internă, atunci el există cu necesitate.

Gottfried-Wilhelm Leibniz. Inițial, Leibniz a criticat argumentul ontologic. În special ideea de ființă-decât-care-alta-mai-mare-sau-mai-desăvârșită-nu-poate-fi-concepută. El a arătat că o asemenea formulare este tot atât de contradictorie pe cât este, spre exemplu, ideea celei mai rapide mișcări pe care, aparent, o înțelegem foarte bine. "Nu putem face inferențe sigure din definiții, spune el, până ce nu știm dacă ele sunt reale sau dacă implică vreo contradicție... Să considerăm ideea *celei mai rapide mișcări*, de care - la prima vedere - nu părem a fi străini, întrucât înțelegem ceea ce spunem. De fapt, această idee implică o absurditate. Să presupunem că o roată se învârtește cu cea mai mare viteză. Oricine poate vedea că dacă o spiță a roții este prelungită dincolo de obadă, extremitatea sa se va mișca și mai rapid decât știftul fixat în obadă."¹⁷ Ideea lui Leibniz este clară: dintr-o idee contradictorie sau care conține o contradicție nu putem deduce drept consecință că ceea ce ea descrie și există; or, ideea ființei desăvârșite, decât care alta mai desăvârșită nu poate fi gândită, este, în mod evident, contradictorie asemenea ideii mișcării celei mai rapide, decât care alta mai rapidă nu ar putea fi concepută. Dacă vrem să deducem, totuși, existența lui Dumnezeu din ideea de Dumnezeu, această idee va trebui să fie una absolut coerentă, adică să descrie o ființă posibilă.

Leibniz a preluat viziunea prietenului său Spinoza despre posibil și necesar. Până la Spinoza, dominantă fusese opinia lui Toma de Aquino, potrivit căruia opusul necesarului este posibilul și invers. Fixarea semnificației acestor noțiuni în cadrul acestei relații reciproce se baza pe viziunea aristotelică în materie, preluată de Toma în toată opera sa, dar în special în așa-numitul argument al contingenței sau al *celeia de a treia căi* de dovedire a existenței lui Dumnezeu, unde apare relația dintre posibil și necesar.¹⁸ Leibniz, în acord cu Spinoza, respinge această definiție a posibilului prin contrast cu necesarul; el afirmă că opusul necesarului este imposibilul, așa cum opusul adevărului este contradictoriul. Prin urmare, dacă o idee este coerentă, ea este cel puțin posibilă, dacă nu chiar adevărată, corespunzătoare cu realitatea. Filozoful german accepta, deci, odată cu Spinoza, că în cazul special al lui Dumnezeu, dacă se dovedește că ideea aceasta a unei ființe perfecte este noncontradictorie, atunci, într-adevăr, Dumnezeu există cu necesitate.

17. J. Cottingham, *op. cit.*, p. 138

18. Toma de Aquino, *Summa theologiae*, 1,1,3; Editura Științifică, București 1997, p. 63

Problema lui Leibniz era nesiguranța sa în ceea ce privește noncontradicția ideii de ființă perfectă, adică a ideii de Dumnezeu, de fapt, neîncrederea sa că putem decide caracterul contradictoriu sau noncontradictoriu al unei idei prin simplul exercițiu al rațiunii. Prin această rezervă el se distanța, în fond, de încrederea carteziană nelimitată în posibilitatea noastră de a avea "idei clare și distincte" sau de aceea spinoziană în posibilitatea "ideilor adecvate". "Nu este suficient, spune el, să ne gândim la ceva pentru a afirma că avem o idee despre acel ceva."¹⁹ Dovada sa era ideea, aparent clară și distinctă, a mișcării celei mai rapide. În ciuda rezervelor sale față de argumentul ontologic, cel puțin așa cum apare el la Anselm și la Descartes, Leibniz a crezut, totuși, în valabilitatea sa cu condiția reformulării lui. Reformularea trebuia să aibă în vedere enunțul ideii în cauză sub o formă absolut coerentă, deci în mod cert noncontradictorie. După laborioase analize, Leibniz ajunge să accepte că ideea unei ființe absolut simple și indivizibile, cum este ideea creștină de Dumnezeu, nu poate conține nici o contradicție: "Nimic, spune el, nu poate împiedica posibilitatea a ceea ce nu cuprinde în sine nici o mărginire, nici o negație și, în consecință, nici o contradicție".²⁰ Fiind posibilă, ideea de Dumnezeu implică, deci, realitatea obiectului ei, implică existența lui Dumnezeu.

2. Critica argumentului ontologic

Critici de pe pozițiile logicii. Argumentul lui Anselm, deși a stârmit un mare val de entuziasm la apariția sa printre partizanii argumentării raționale a existenței lui Dumnezeu, a întâmpinat chiar de la început și împotrivire. O primă serie de adversari l-au respins pe motiv că el se bazează pe un sofism. Călugărul Gaunilo este primul care l-a respins încă din timpul vieții lui Anselm. El a spus, în rezumat, că, dacă argumentul lui Anselm ar fi corect, atunci, cu ajutorul unor raționamente de acest fel n-ar putea fi demonstrată doar existența lui Dumnezeu, ci și tot felul de himere ca, de exemplu, insula preafericită, adică aceea care este mai desăvârșită decât toate celelalte insule; o astfel de insulă, având toate perfecțiunile unei insule, nu poate exista doar în minte, nu poate fi doar o himeră, ci trebuie să existe și în realitate, căci insula preafericită care există și în realitate este mai desăvârșită decât aceea care există și în minte. Prin urmare, din însuși conceptul celei mai desă-

19. J. Cottingham, *op. cit.*, p. 138

20. J. Cottingham, *op. cit.*, p. 139

vârșite insule am putea deduce că ea există cu necesitate, căci ceea ce există în realitate este mai mare decât ceea ce există numai în minte.

Contraargumentul lui Gaunilo a părut devastator la vremea sa. Anselm i-a răspuns, însă, că el nu este valabil, căci argumentul ontologic nu se aplică decât într-un singur caz: ființei supreme căreia nu-i lipsește nimic. În ciuda importanței care i s-a acordat, contraargumentul lui Gaunilo este, însă, contradictoriu în el însuși. Să ne imaginăm, într-adevăr, o insulă mai mare decât oricare alta ar putea fi imaginată. Chiar și numai în plan conceptual o asemenea insulă - insula desăvârșită căreia nu-i lipsește nimic - nu este posibilă, căci, oricât de mare ar fi o asemenea insulă, se poate imagina oricând una și mai mare sau dublă; pentru cel-mai-mare-număr-matematic se poate imagina oricând unul care să fie și mai mare, fie și numai cu o unitate în plus! Or, insula-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-imaginată este o insulă a cărei suprafață este infinită, care, prin urmare, nu mai este înconjurată de nici un ocean căci ea reprezintă infinitul spațial însuși. Dar acest infinit este chiar Dumnezeu! Ideea insulei-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-imaginată nu este, așadar, o idee clară, care să poată fi înțeleasă fără nici o dificultate, cum argumenta Gaunilo.²¹ Imposibilitatea ei de a exista în realitate nu este o dovadă împotriva argumentului lui Anselm, căci ea nu este coerentă și nu poate fi concepută nici măcar la nivelul minții.

Un contraargument împotriva argumentului lui Anselm nu poate fi nici ideea vitezei-celei-mai-mari-cu-putință, dar nu din motivul invocat de Leibniz. Într-adevăr, nu poate fi concepută-viteza-cea-mai-mare-cu-putință, căci în exemplul practic dat de Leibniz se vede clar că, pentru orice astfel de caz, există întotdeauna o viteză și mai mare, tot așa cum pentru cel-mai-mare-număr-posibil există un număr și mai mare decât el. În realitate viteza-cea-mai-mare-cu-putință nu este posibilă logic pentru că viteza cu adevărat cea mai mare imaginabilă este viteza instantanee, adică parcurgerea oricărui spațiu și a oricărui timp în mod instantaneu. Or, viteza instantanee nu mai este un proces în desfășurare, ci o atotprezență. Dar ființa capabilă de cea mai mare viteză posibilă este ființa atotprezentă, infinită spațial și temporal, adică chiar Dumnezeu. Ce înseamnă acest lucru? Înseamnă că ideea sau conceptul ființei celei mai desăvârșite sau decât care o alta mai mare nu poate fi imaginată nu este un concept contradictoriu, decât dacă îl înțelegem ca pe un superlativ relativ, iar nu ca pe unul absolut.

Ființa-decât-care-alta-mai-desăvârșită-nu-poate-fi-concepută nu mai este un concept cantitativ, adică ființa care are toate atributele imaginabile,

21. Brian Davics, *Introducere în filozofia religiei*, Humanitas, București 1997, p. 47-48

ci este ființa cu totul simplă, ființa care nu suferă de nici o limitare, de nici o mărginire; în aceste condiții și Spinoza și Leibniz aveau dreptate să afirme caracterul ei posibil, deci necesar să existe. Căci ființa care nu este limitată de nimic nu este limitată nici de inexistență, ea nu are nici început, nici sfârșit, ea există din veșnicie cu necesitate. Conceptul ființei-decât-care-alta-mai-desăvârșită-nu-poate-fi concepută este în realitate un concept calitativ al cărui sens este acela de infinit sub toate înțelesurile posibile.

Mai există un gen de critică logică pe care-l aduc unii conceptului de Dumnezeu definit, cum se știe, la modul maximal: Dumnezeu este atotputernic, atotiubitor etc. Spre exemplu, dacă Dumnezeu este atotputernic, atunci, ar putea el crea o greutate atât de mare încât nici el să n-o mai poată ridica? Dacă nu poate crea o astfel de greutate, atunci nu-i atotputernic; dacă o creează, dar n-o mai poate ridica, de asemenea, nu este atotputernic. Similar: dacă Dumnezeu este atotiubitor, atunci el iubește și să urască - căci a iubi orice înseamnă a iubi și contrariile - și în acest caz nu mai este atotiubitor. Avem aici forma teologică a celebrului sofism sau paradox al mincinosului potrivit căruia toate propozițiile sunt false; dar dacă toate sunt false, atunci și aceasta este falsă și atunci toate propozițiile sunt adevărate; dar atunci și prima: toate propozițiile sunt false, este adevărată și ne întoarcem la început.

Este de remarcat că o înțelegere relativă a atributelor divine superlative face, într-adevăr, din conceptul de Dumnezeu un concept contradictoriu. În realitate, attributele divine elimină orice distincție în Dumnezeu, ba elimină chiar și distincția dintre ele. Atotputernicia nu mai admite cantități mai mari sau mai mici care să intre, pe fondul ei, în contradicție unele cu altele, ci semnifică infinitatea absolută. La fel și în cazul iubirii: în Dumnezeu nu mai încap vreo distincție între bine și rău; iubirea absolută nu suportă ca obiect ceva diferit de ea. Apoi, fiind infinite, toate attributele divine sfârșesc prin a se confunda în mintea noastră în ființa divină unică și absolută. Căci infinitul este infinit din toate punctele de vedere și sub toate aspectele: de aceea este unul singur. Dar acesta este chiar ființa supremă din argumentul lui Anselm. Așadar, conceptul de ființă-decât-care-alta-mai-desăvârșită-nu-poate-fi-concepută și care există astfel cu necesitate nu este deloc contradictoriu, ci foarte real.

Critici de pe poziții metafizice. *Toma de Aquino.* Marele scolastic a criticat și respins argumentul lui Anselm. Mai întâi, el îl reproduce la începutul SUMMEI sale, *questio II, cap.i*, unde spune: "Se spune că sunt cunoscute în mod evident, *per se*, acele lucruri care se recunosc așa numai în baza înțelegerii termenilor, lucru pe care Filozoful (Aristotel, n.n.) îl atribuie demonstrației primelor principii (...). De îndată ce știm ce este tot și parte,

imediat știm că tot este mai mare decât ca o parte a sa. Fiind, deci, înțeles ce înseamnă acest nume Dumnezeu, imediat este înțeles că Dumnezeu există. Căci acest nume semnifică ceva decât care altceva mai mare nu se poate concepe, *significatur enim hoc nomine id quo majus cogitari non potest*. Or, ceea ce există și în intelect și în realitate este mai mare decât ceea ce există numai în intelect. Dacă, deci, acest nume Dumnezeu este înțeles, adică dacă există deja în mine, atunci el există și în realitate. Deci existența lui Dumnezeu este cunoscută prin sine."²²

Cum am spus, Toma a respins argumentul lui Anselm. Există, într-adevăr, spune el, lucruri care pot fi cunoscute prin ele însele. Acestea, însă, sunt de două feluri: unele care pot fi cunoscute prin sine, dar nu pentru noi, altele care pot fi cunoscute prin sine, dar și pentru noi. El dă ca exemplu din a doua categorie propoziția: *omul este animal*. Adevărul acestei propoziții este evident din simpla examinare a termenilor implicați, căci predicatul *animal* este inclus deja în subiectul *om*; într-adevăr, animalitatea face parte din noțiunea de om. O astfel de propoziție avea să fie numită de Kant mai târziu: propoziție analitică.

Există, însă, afirmă Toma, și o serie de lucruri care pot fi cunoscute prin ele însele, dar adevărul propozițiilor care le descriu nu este evident și pentru noi. El dă ca exemplu în acest sens chiar propoziția: *Dumnezeu există*. Adevărul acestei propoziții nu poate fi decis de noi din simpla examinare a termenilor implicați, căci predicatul *există* nu este inclus deja în subiectul *Dumnezeu*. Nu că Dumnezeu nu ar fi existența prin excelență, dar noi nu cunoaștem cu adevărat esența sa în mod direct de așa manieră încât să putem decide că ea implică prin însăși definiția ei și existența. Astfel, Dumnezeu este cunoscut prin sine, dar nu și pentru noi. "Deoarece nu știm despre Dumnezeu ce este, el nu este pentru noi cunoscut (ca existent) prin sine, ci este nevoie să fie demonstrat (ca existent) prin ceva ce este mult mai cunoscut de către noi, și mai puțin cunoscut după natura sa, adică prin efectele (lui Dumnezeu). (...) Din faptul că cineva înțelege ce semnifică acest nume Dumnezeu, adică ceva decât care altceva nu se poate mai mare, nu urmează neapărat că înțelege ce semnificație are acest nume în natura lucrurilor, ci are numai o cunoaștere nesigură a intelectului, *dato etiam quod quilibet intelligat hoc nomine, Deus, significari hoc quod dicitur (scilicet illud quo majus cogitari non potest); non tamen propter hoc sequitur quod intelligat id quod significatur per nomen esse in rerum natura, sed in apprehensione intellec-*

22. Toma de Aquino, *op. cit.*, questio II, cap.I; p.58 (traducere ameliorată).

tus tantum. Nici nu poate argumenta ce este în realitate, nici nu consideră că ar fi în realitate ceva despre care se poate spune că nu poate fi ceva mai mare, lucru crezut, de altfel, și de cei ce consideră că Dumnezeu nu există.²³

Critica lui Toma de Aquino nu este însă relevantă din următorul motiv: el respinge argumentul ontologic cu pretenția platonice ce stă la baza acestuia de a înțelege existența reală a lucrurilor din simplul fapt al înțelegerii esenței lor ideale din cauza aristotelismului său. Ca și Aristotel, Toma este un adversar al metafizicii platonice. El are o altă viziune despre statutul universalităților în raport cu lucrurile și a lui Dumnezeu în raport cu lumea noastră.²⁴ În baza acestei opțiuni metafizice diferite de aceea a lui Anselm, Toma nu crede că poți cunoaște realitatea lucrurilor prin simpla înțelegere intelectuală a esenței lor, ci afirmă că pentru înțelegerea acestei esențe trebuie să pornești de la perceperea existenței sensibile, empirice, a lucrurilor pentru a putea urca mai apoi la înțelegerea esenței lor inteligibile. Aceste considerații metafizice tomiste le vom aborda însă în prelegerea viitoare. Până atunci ne vom mărgini să observăm că obiecția tomistă este validă numai în contextul metafizicii ei proprii, nu și în acela al unei metafizici diferite, cum este cea platonice aflată la baza argumentului lui Anselm.

Immanuel Kant. Kant este, de fapt, cel care a dat argumentului lui Anselm numele de "ontologic". Împotriva acestui argument el a avansat două obiecții mai importante. Prima este aceea că nu există propoziții existențiale necesare; acest caracter al necesității aparține numai propozițiilor logice. Cu alte cuvinte, numai în planul minții putem formula propoziții necesar adevărate prin înșși termenii pe care-i implicăm ca subiect și predicat al lor; avem în acest sens exemplul propozițiilor lor analitice, necesar adevărate prin faptul că semnificația predicatului este deja implicată în definiția noțiunii pe care o exprimă subiectul lor. *Propozițiile existențiale, însă, cum sunt propozițiile sinteti ce, nu sunt adevărate în mod necesar, deoarece semnificația predicatului lor nu este automat implicată în definiția subiectului. Propozițiile existențiale de genul: Dumnezeu există, nu sunt necesare, ci - contingente: predicatul lor - în cazul nostru există - nu este automat implicat în noțiunea subiectului lor - în cazul nostru noțiunea de Dumnezeu.*

Obiecția lui Kant a părut multora ca foarte solidă. Nu trebuie uitat, însă, că ea este făcută pe fondul unei metafizici diferite nu doar față de aceea a lui Anselm, ci și față de aceea a lui Toma de Aquino. Este vorba, cum vom vedea, de o metafizică nominalist-aprioristă. Kant este filozoful care a dat

23. Toma de Aquino, *op. cit.*, questio II, cap. I; p. 59

24. Nonnan Geisler, *Filozofia religiei*, ed. Cartea creștină, Oradea 1999, p. 150

nominalismului medieval întemeierea sa modernă făcându-l aplicabil în domeniul științei. Din acest motiv nu voi aborda aici întemeierea acestei obiecții a filozofului german, amânând analiza pentru o prelegere ulterioară. Mai penetrantă a părut a fi, însă, obiecția că predicatul *există* nu este un predicat real care adaugă o nouă semnificație subiectului; cu alte cuvinte, predicatul existențial nu adaugă nici o notă suplimentară esenței, noțiunii sau definiției unui lucru, nu-i conferă o calitate sau un atribut în plus. „O sută de taleri adevărați, spune Kant, nu conțin nici o monedă mai mult decât o sută de taleri posibili.”²⁵

Predicatul existențial este, cum avea să spună matematicianul Godob Frege, un predicat de ordin secundar, un predicat care nu definește ceva, ci constată doar materializarea, existența reală sau nu a ceva deja definit. Numai predicatele definitorii sau predicatele de ordin prim definesc ceva, adaugă ceva esenței sau noțiunii unui lucru. În consecință, un lucru existent real nu este cu nimic mai mare decât același lucru, dar conceput doar la nivel mintal. Astfel, chiar în cazul ființei maxime a lui Anselm, faptul că ea ar exista și în realitate nu ar adăuga nimic în plus definiției ei ca aceea-ființă-decât-care-alta-mai-mare-nu-poate-fi-concepută. Așadar, existența acestei ființe nu este necesară, căci definirea ei ca cea mai mare posibilă conceptual nu implică în nici un fel existența ei și-n afara minții. Și în acest caz, însă, avem de-a face cu o reminiscență a metafizicii aristotelice a distincției dintre potență și act, dintre esență și existență, actul sau existența ei reală neadăugând nimic nou la ceea ce ființa în cauză era deja în potență, în esența sa.

3. Substratul parmenidian al argumentului ontologic

Toate criticile care s-au adus argumentului ontologic sunt făcute de pe poziții metafizice cu totul diferite de acelea platonice care stau la baza lui și care, de fapt, l-au generat. Toate aceste critici caută să invalideze ceea ce li se pare a fi esența acestui argument, anume trecerea de la ideea de Dumnezeu la existența reală a obiectului acestei idei. În punctul de plecare (al acestui demers), explică teologul catolic J. Bainvel, un fapt psihologic: am ideea unei ființe care răspunde definiției nominale a lui Dumnezeu sub o formă sau alta (ființa decât care alta mai mare nu poate fi concepută, ființă perfectă, ființă necesară). La punctul de sosire, eu trag concluzia logică a existenței *reale* a ființei reprezentate de această idee. Ca procedeu, *analiza*

25. Brian Davies, *op. cit.*, p. 51

însăși a acestei idei unice în genul ei prin proprietatea de a avea drept obiect o ființă în mod necesar *reală*. Iată argumentul anselmian. Într-un cuvânt, el concludă, prin analiza ideii constatate, existența obiectului gândit.²⁶

Este exact interpretarea cea mai improprie a argumentului lui Anselm, aceea care a făcut ca demersul marelui scolastic să nu fie înțeles în adevărată sa semnificație și să sfârșească prin a fi total discreditat astăzi. Dacă luăm în considerare fondul metafizic platonice care l-a generat, vom ajunge la concluzia că drumul pe care l-au urmat atât Anselm, cât și Descartes, spre exemplu, este unul exact invers decât cel descris de J.Bainvel. Argumentarea ontologică nu merge de la idee la obiectul ei real, de la esență la existența acestei esențe, de la posibilitatea unei ființe la existența ei actuală; demersul ontologic merge, dimpotrivă, de la realitatea obiectivă pură la conceperea ei intelectuală după principiul parmenidiano-platonic că numai ceea ce este cu adevărat real poate fi conceput; neființa, inexistența, nu poate fi concepută, ci doar afirmată fără temeii. Cu alte cuvinte, se poate vorbi cu sens numai despre cele ce există. Oricum, acesta este sensul următorului text din Descartes: "Ceea ce noi concepem clar și distinct că aparține naturii... unui lucru oarecare, numai aceasta poate fi spus sau afirmat cu adevărat despre acest lucru; astfel, după ce am cercetat ce este Dumnezeu, noi concepem clar și distinct că aparține... naturii sale ca el să existe; deci putem afirma cu adevărat că există."²⁷

Să rezumăm în continuare esența teoriei platonice a relației dintre realitatea obiectivă și cunoașterea intelectuală. În dialogul REPUBLICA (477a) Platon oferă următoarele trepte ale cunoașterii după gradul lor de adecvare la realitate: cunoașterea propriu-zisă, care se referă la *ceea ce este*; opinia sau presupunerea, care se referă la *ceea ce este și nu este*; necunoașterea, care se referă la *ceea ce nu este*.²⁸ Axioma pe care Platon o așează la baza acestei împărțiri a formelor cunoașterii este, fără îndoială, afirmația parmenidiană că nu se poate vorbi cu sens decât despre ceea ce există. În dialogul SOFISTUL, străinul din Elea spune: "Vorbirea adevărată dă glas celor ce sunt... pe când cea falsă exprimă altceva decât cele ce sunt; pe cele ce nu sunt ea le exprimă ca fiind... Nefiind despre nimeni, (vorbirea adevărată) nici nu putea fi vorbire într-un fel. Am arătat, într-adevăr, că e cu neputință ca vorbirea să nu fie despre nimeni."²⁹

26. J. Bainvel, *op. cit.*, col.1356

27. J. Bainvel, *op. cit.*, col.1353

28. R.M. Hare, Platon. Humanitas, București 1997, p.68

29. Platon, Sofistul, 263 b,c; Editura Științifică și Enciclopedică, București 1989, p.378

Pentru a înțelege și mai bine sensul acestei concepții despre natura cunoașterii voi reaminti aici, în rezumat, fragmentul din FAIDON (79 c,d), pe care l-am citat și-n prelegerea anterioară. Atâta vreme cât stă cu fața către cele sensibile, materiale, supuse veșnicei deveniri și fluctuații, sufletul nu poate avea o cunoaștere sigură, adevărată; afirmațiile sale vor fi schimbătoare, nesigure, după cum este și obiectul pe care ele încearcă să-l descrie, să-l prindă în concepte. Când el își întoarce însă privirile spre lumea ideilor eterne, imuabile, cunoașterea sa capătă substanță, certitudine, și afirmațiile sale vor fi veșnic adevărate, după cum este și lumea reală pe care o descriu. Dacă privirea spre cele materiale, schimbătoare, este ca o orbire progresivă a sufletului, privirea spre lucrurile ideale echivalează cu o iluminare, cu o vedere clară a ceea ce este cu adevărat real. De aceea Platon mai numește intelectul și "ochi sufletesc" (REPUBLICA 533 d); cunoașterea devine în acest context un fel de vedere mentală.

Tot acest mod de a privi relația dintre realitatea obiectivă și cunoaștere își are originea în filozofia lui Parmenide. Vom urca, deci, în timp până la el pentru a înțelege temeiurile ultime ale acestei teorii a cunoașterii. Filozofia marelui eleat are la bază două concepte fundamentale: ființa și neființa. Vorbind despre Parmenide și despre ucenicii săi, Simplicius, un autor antic, îi descrie concepția în termenii următori: "Oamenii aceia admiteau o îndoită ipostază: una e ceea ce există cu adevărat, a inteligibilului, alta a ceea ce devine, a sensibilului, pe care nu se învoiau s-o numească de-a dreptul "ființă", ci "ființă aparentă". De aceea (ei) și spun că *de adevăr nu se poate vorbi decât în legătură cu ceea ce există* și că despre ceea ce devine nu putem avea decât păreri."³⁰ În coerență cu această metafizică bipartită "Parmenide, zice Sextus Empiricus, disprețuia raționamentul de opinie, vreau să spun întemeiat pe reprezentări lipsite de temei, și lua drept criteriu raționamentul științific, cu alte cuvinte fără greș, tăgăduind în același timp orice crezare senzațiilor."³¹

Același Simplicius mai spune: "De vrea cineva să asculte aceste propozițiuni formulate chiar de Parmenide, pe cea care proclamă că afară de ființă nu-i decât neființă și nimic - ceea ce e totuna cu a spune că se poate vorbi numai de ființă - o va găsi în versurile: *căci e tot una a gândi și a fi*."³² Parmenide însuși spune: "Haldem, am să-ți spun (dar tu, ascultându-mi vorba, ia aminte) care sunt singurele căi de cercetare ce pot fi gândite: una,

30. Filozofia greacă până la Platon, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1979, vol. 1, partea a 2-a, p.230-231

31. Filozofia greacă până la Platon, vol. 1, partea a 2-a, p.230

32. Filozofia greacă până la Platon, vol. 1, partea a 2-a, p.231-232

care afirmă că este și că nu-i chip să nu fie, e calea Convingerii (ce însoțește Adevărul); cealaltă, care afirmă că nu e și că trebuie să nu fie, *aceasta, ți-o spun, e o cale ce nu poate fi cătuși de puțin cercetată: căci nici de cunoscut n-ai putea cunoaște ce nu e (pentru că nu-i posibil), nici să-l exprimi...*"³³

Concluzia fundamentală la care Parmenide se oprește și în funcție de care își construiește teoria sa a cunoașterii este următoarea, în propriile sale cuvinte: "Trebuie spus și gândit că ființa este; căci a fi este (posibil), dar neantul nu e (posibil)."³⁴

Textele selectate mai sus conduc la următoarea concluzie: pentru Parmenide, singura realitate care "există" este ființa; opusul acesteia, neființa, "nu există". Aceasta înseamnă că nu putem vorbi cu sens, nu putem concepe mintal cu adevărat decât ceea ce există. În acest context afirmația fundamentală a marelui eleat este aceea că *a fi și a gândi este același lucru*. În schimb, ceea ce nu există, adică neființa, nu poate fi obiect al cunoașterii noastre cu nici un chip: nimicul nu poate fi conceput. Cu alte cuvinte, neființa nu există nici ontologic și, în consecință, nici logic. Parmenide asociază ființei rațiunea, inteligența, ca instrument de cunoaștere ce poate oferi despre aceasta adevăruri, certitudini. Neființa el o asociază însă cu senzațiile care, spune el, oferă doar păreri, deci nu certitudini, adevăruri.

De altfel, Parmenide și explică această viziune a sa în problema cunoașterii ființei și a imposibilității totale de a concepe neființa: prima, ființa, reprezintă tot ceea ce există din totdeauna, fără vreo schimbare, ceea ce este întotdeauna identic cu sine însuși, într-un cuvânt ceea ce *este* pur și simplu. În schimb, tot ceea ce nu este ființă, ceea ce nu *este* în sensul imuabilității absolute, devine și pentru că devine înseamnă că este în permanență supus schimbării; fiind supus schimbării înseamnă că nu are un substrat care să persiste asigurându-i o oarecare continuitate, fie și una minimă; de aceea tot ceea ce devine, de fapt *nu este*. Prin urmare, nu poți concepe decât ceea ce este permanent, ceea ce este neschimbător; nu poți vorbi, deci, cu sens decât numai despre ființă. Neființa neexistând, nu poate fi descrisă conceptual cu nici un chip; dacă încerci să descrii o ipostază oarecare a devenirii, îndată constai că vorbirea ta deja nu mai are obiect, căci acesta a și dispărut, înlocuit de altul. Nu poți vorbi despre cele ce nu există.

Concluzia finală a concepției lui Parmenide este că, pentru a cunoaște un lucru, pentru a-l concepe mintal, el mai întâi trebuie să existe. Faptul că putem gândi, că putem concepe mental un lucru, nu este posibil decât dacă

33. Filozofia greacă până la Platon, vol. I, partea a 2-a, p.232

34. Filozofia greacă până la Platon, vol. I, partea a 2-a, p.233

lucrul respectiv are parte de ființă, există deja anterior cunoașterii. În alți termeni, demersul logic presupune cu necesitate un substrat ontologic. Pe de altă parte, atunci când putem gândi ceva, când îl putem concepe intelectual, este semnul că acel lucru deja există, "căci, încă o dată, e tot una a gândi și a fi." Garanția existenței reale a celor pe care le gândim este că cele ce nu sunt, cele ce n-au ființă și aparțin astfel neființei nu pot fi nici măcar gândite.

Acesta este fondul ideatic pe care poate fi înțeles cu adevărat argumentul ontologic. Simplul fapt că avem conceptul de ființă pură în minte reprezintă garanția existenței acestei ființe, căci nu pot fi concepute decât cele ce există. A cere verificarea acestei concluzii pe calea simțurilor înseamnă a aplica ființei celei imuabile un instrument de cunoaștere cu totul impropriu, al cărui principiu este devenirea, schimbarea permanentă și deci nesiguranța prin excelență. Ființa este o realitate care nu poate fi percepută decât intelectual, prin gândire. "Privește cu gândul, zice Parmenide, cum lucrurile îndepărtate sunt totuși apropiate."³⁵ interpretând acest text, Clement Alexandrinul spune că "atât cine speră, cât și cine crede, vede cu gândul cele inteligibile și viitoare. Într-adevăr, așa cum spunem că există un Drept, spunem că există și un Frumos, ba vorbim și de un Adevăr. Totuși, n-am văzut niciodată cu ochii vreunul din lucrurile acestea, ci numai cu mintea."³⁶

Scos din contextul său parmenidiano-platonic, argumentul ontologic își pierde sensul. A-I contesta de pe pozițiile aristotelismului, cum face Toma de Aquino, sau de pe cele ale nominalismului modernizat, cum face Immanuel Kant, înseamnă a desfășura una atac fără obiect, căci sensul argumentului ontologic este în realitate cu totul în altă parte. Disputa în jurul acestui argument este, cum vom vedea, o formă mascată a disputei medievale în jurul statutului universaliilor.

Pr. lect. dr. Adrian Niculcea

35. Filozofia greacă până la Platon, vol. I, partea a 2-a, p.232

36. Filozofia greacă până la Platon, vol. I, partea a 2-a, p.232

CONCEPTUL DE CHIP ȘI DE ASEMĂNARE LA SFINȚII PĂRINȚI

Creația omului *după chipul* (κατ εἰκόνα) și *după asemănarea* (καθ όμοίωσιν) lui Dumnezeu, așa cum ne este relatată în cartea *Facerea*, la capitolul I, versetele 26-27, apoi în capitolul al II-lea din aceeași carte, unde se arată modul facerii primului om, numit Adam (v. 7) și al femeii sale (v. 21), numită de Adam Eva (III. 20), adevăr reluat în întreaga Sfântă Scriptură, atât a Vechiului cât și a Noului Testament (omul creat de Dumnezeu: Iov X, 8; Lc. III, 8; trupul lui luat din țărână, iar sufletul dat de Dumnezeu: Ecces. XII, 7; I Cor. XV, 47; femeia făcută după bărbat și din el: I Tim. II, 13; I Cor. XI, 8), reprezintă în scrierile Sfinților Părinți punctul central al reflecției lor asupra originii și scopului omului, cu implicații directe asupra felului în care omul este chemat să-și îndeplinească vocația și rostul său în creație.

Acest adevăr fundamental, *Dumnezeu creează pe om cu mâinile Sale din natura văzută și nevăzută, după chipul și asemănarea Sa, trupul făcut din pământ, iar sufletul rațional și gânditor, dat prin suflarea Sa proprie, făcându-l pe om după chipul Său spre a atinge asemănarea cu El*, ne este transmis de Sfânta Tradiție, depășind orice tendință de expunere a acestuia într-un sistem sau într-o schemă, iar încercarea noastră de a-l prezenta într-o anumită ordine, pentru a-l face mai accesibil înțelegerii noastre, nu se dorește o transpunere pe linia scolastică a prezentării, ci trebuie să se aibă în vedere imaginea totală a acestui adevăr, trăit și experimentat de Sfinții Părinți și care gravitează în jurul Persoanei Mântuitorului Iisus Hristos, găsindu-și expresii în viața noastră, încadrată, la rândul ei, în viața cultică a Bisericii.

Așadar, în cele ce urmează, vom vedea, după tradiția patristică, în ce constă conceptele de *chip* și *asemănare* care, la rândul lor, au numeroase implicații dogmatice privind starea primordială a omului, căderea în păcat și consecințele acestui fapt, esența și natura păcatului strămoșesc, rezidirea în Hristos, îndumnezeirea etc., toate adevăruri strâns legate între ele, de care,

însă, nu ne vom ocupa în studiul de față și care vor constitui, prin voia Bunului Dumnezeu, subiectele altor abordări.

1. Semnificația doctrinară a celor două concepte este la Sfinții Părinți inspirată de textul biblic al Septuagintei, detașându-se, pe de o parte, de filosofia greacă, în care sunt întâlnite noțiunile de *chip* (εἰκών) și de *asemănare* (ὁμοίωσις), dar prin care lumea văzută, la care spiritele participă în și prin *chip*, este pusă într-o antinomie radicală cu lumea inteligibilă, iar *asemănarea* consta într-o eliberare a spiritului din pedecapsa sălășluirii în materie prin *chip*, dar și de textul masoretic, pe de altă parte, din care este omisă exprimarea coordonată. Să fim mai expliciti: în textul Septuagintei avem: ...după chipul și după asemănarea Noastră..., pe când în cel ebraic, prin dispariția conjuncției și din text: după chipul, după asemănarea Noastră, nu se face distincția clară dintre *chip* și *asemănare*, putându-se interpreta *chipul* ca o simplă asemănare.

De aceea, Sfinții Părinți, făcând apel la coordonarea care apare în textul grec, disting între *chip* și *asemănare*, legându-le direct de actul creației, iar printre cei dintâi care se întrecă asupra acestei deosebiri este Sfântul Clement de Alexandria, răspunzând că după interpretarea dată de cei dinaintea lui, *chipul* este primit la naștere, iar *asemănarea* se dobândește mai târziu, pe măsura creșterii spirituale¹.

Actul creației omului se diferențiază de creația lumii materiale atât prin actul în sine (Fac. I, 26-27), cât și prin modul creației (Fac. II, 7, 21-22, 24). Sfântul Ioan Damaschinul, vorbind despre unicitatea acestui act, ne spune că *Dumnezeu a creat omul din natura văzută și din cea nevăzută cu propriile Sale mâini, după chipul Său și după asemănarea Sa, făcând corpul său din țărână și dându-i prin suflarea Sa proprie un suflet rațional și inteligibil*². Aparținând prin sufletul său lumii spirituale și prin trupul său lumii materiale, omul apare în cugetarea Sfinților Părinți ca o mică lume în cea mare (*microcosmos*) sau ca o lume mare în cea mică (*macrocosmos*) și aceasta pentru că, ne spune Sfântul Grigorie Teologul, Dumnezeu, dorind să-și manifeste bogăția frumuseților Sale, s-a decis să facă o ființă vie și unică în două firi, firea cea văzută și firea cea nevăzută, primind de la El însuși suflul de viață, care se cheamă suflet rațional și *chip al lui Dumnezeu*, și așa El l-a

1. Clément d'Alexandrie, *Stromate II*, introd. et note de P. Th. Camelot, o. p., texte et trad. Cl. Mondésert, s. j., Sources Chrétiennes 38, 1954, p. 133. Constatându-se că traducerea franceză nu redă, uneori, sensul deplin al textului original, în parcurgerea și citarea textelor din colecția Sources Chrétiennes s-a ținut cont de textul grecesc.

2. Sfântul Ioan Damaschinul, *De fide orthodoxa*, II, 12, PG 94, 920 B.

creat pe om ca o altă lume, *una mare într-una mică* – *έν μικρό μέγας*³. Sfântul Ioan Damaschinul scrie că *Dumnezeu l-a creat pe om ca o altă lume, una mică într-una mare* – *έν μέγλω μικρόν*⁴. În om se amestecă, într-un mod tainic, *Binele și Frumosul după chipul lui Dumnezeu* cu țărâna neagră a pământului pentru ca, ne spune Părintele Iustin Popovici, parafrazându-l pe Sfântul Grigorie de Nyssa, *chipul Divinității transcendente să poată să se întrupeze*⁵.

2. Astfel, omul reprezintă prin el însuși o unificare plină de taină a materiei și a spiritului, adică a lumii văzute prin trupul său și al lumii nevăzute prin suflet, el fiind, după expresia Sfântului Maxim Mărturisitorul, de la început *ipostasul-om* constituit din suflet și trup, nici o parte a *ipostasului-om* nevenind la existență mai târziu, căci aceasta ar transforma pe amândouă când s-ar uni⁶. Sufletul și trupul vin la existență deodată, la început prin creație – se referă la Adam și Eva – apoi prin naștere și prin voia lui Dumnezeu, ca o unitate, dar nu ca o unitate de substanță, ci ca o unitate formată din amândouă⁷. Prin urmare, omul nu este nici un simplu corp, nici un simplu suflet, ci unitatea unui corp și al unui suflet, unitate creată de Dumnezeu, nu într-o succesiune temporară, ci în mod simultan în întregimea lui, iar după Sfântul Irineu, sufletul poate să fie o parte a omului, dar niciodată omul întreg sau desăvârșit; după cum și trupul, el este o parte a omului, dar nu omul întreg. Nici trupul, nici sufletul, luate în parte, nu reprezintă omul, ci *amestecul și uniunea acestora împreună constituite omul întreg*⁸. Părintele Stăniloae, ca un bun cunoscător al tradiției patristice, afirmă că *taina uniunii sufletului și a trupului în omul individual trimite la taina existenței speciei-om, ca uniune dintre suflet și trup*⁹. Tocmai de aceea Sfântul Simeon Noul Teolog atrage atenția asupra faptului că la facerea Evei, Dumnezeu nu a mai suflat în ea *sufflare de viață*, căci era luată din *coasta însuflețită* a lui Adam, *pe care Dumnezeu a făcut-o trup întreg al femeii și*

3. Sfântul Grigorie Teologul, *Cuvântul* 38, 11, PG 36, 324 AB.

4. Sfântul Ioan Damaschinul, *op. cit.*, PG 94, 921 A.

5. Pere Justin Popovitch, *Philosophie orthodoxe de la vérité. Dogmatique de l'Eglise Orthodoxe*, I, Lausanne: L'Age d'Homme, 1992, p. 276; Sfântul Grigorie de Nyssa, *Oratio catechetica*, PG 45, 26 - 29.

6. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigorum Liber*, PG 91, 1324.

7. *Ibidem*, 1101.

8. Irénée de Lyon, *Contre les hérésies*, V, 6, 1, ed. critique, texte et trad. par Adelin Rousseau, Louis Doutreleau, s. j., et Charles Mercier, Sources Chrétiennes 153, 1969, p. 77 - 79.

9. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, p. 381.

pârğa duhului care era cu trupul însuflețit, întru suflet viu și desăvârșit El a făcut-o, lucrându-le îndată pe amândouă om, [adică femeie]¹⁰.

3. Creația omului este precedată de o deliberare în sânul Sfintei Treimi, în urma căreia cele trei Persoane îl fac pe om în mod direct, personal și imediat¹¹. De aceea, Sfinții Părinți spun că nu Dumnezeu-Tatăl singur l-a creat pe om, ci împreună cu Dumnezeu-Fiul și Dumnezeu-Sfântul Duh¹². A fi după chipul lui Dumnezeu – *κατ εικόνα του Θεου* – implică existența unui model, a unui arhetip după care Adam a fost creat de Dumnezeu cel în Treime, iar Sfântul Irineu, comentând versetul 26 din primul capitol al cărții *Facerea*, bazându-se și pe învățătura biblică unde Hristos este numit *chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura. Pentru că întru El au fost făcute toate...* (Col. I, 15-16; cf. și II Cor. IV, 4; Evr. I, 3)¹³, afirmă că acest model este Omul-Dumnezeu, Fiul lui Dumnezeu întrupat *la plinirea vremii* (Gal. IV,4): *În vremurile dinainte, într-adevăr, se spunea că omul fusese făcut după chipul lui Dumnezeu, dar fără a avea o probă, căci încă nevăzut era Cuvântul, după chipul căruia omul fusese făcut, fapt pentru care și asemănarea se pierduseră atât de repede. Dar când Cuvântul lui Dumnezeu S-a făcut trup, El pe amândouă le-a confirmat [adică și chipul și asemănarea]; deoarece și chipul l-a arătat cu adevărat, El însuși devenind ceea ce era chipul Său și a restabilit asemănarea într-un mod sigur, făcându-l pe om în întregime asemănător Tatălui celui nevăzut prin Cuvântul cel văzut¹⁴. Această afirmație diferă întru totul de cea făcută de Marcel de Ancira, după care Logosul primește calitatea de purtător al chipului numai în momentul întrupării¹⁵.*

Toate interpretările patristice ne conduc spre arhetipul Hristos, modelul prin Care omul ajunge să fie regele și preotul întregii creații, nu spre o stăpânire și exploatare rațională, ci spre o stăpânire având ca obiectiv transfigurarea materiei printr-o conlucrare cu harul Sfântului Duh, în vederea realizării stării de asemănare cu Dumnezeu. De aceea, Nicolae Cabasila ne atrage atenția asupra faptului că *natura omului a fost făcută de la început pentru Omul cel Nou, și mintea și dorința pentru El au fost făcute, iar noi*

10. Syméon le Nouveau Théologien, *Traité théologiques et éthiques*, introd., texte critique, trad. Et notes par Jean Darrouzès, A. A., Sources Chrétiennes 122, 1966, p. 196 - 197.

11. Pere Justin Popovitch, *op. cit.*, p. 275; cf. Fac. I, 26 - 27.

12. *Ibidem*.

13. Pentru citarea versetelor biblice, s-a folosit în studiul de față *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.

14. Irénée de Lyon, *op. cit.*, V, 16, 2, p. 216-217; PG 7, 1167 - 1168.

15. Eusebiu de Cezareea, *Contra Marcellum* I, PG 24, 746 AB, 805 BC.

am primit rațiunea ca să cunoaștem pe Hristos, dorința ca să alergăm către El, memoria ca să-L purtăm, fiindcă El a fost modelul celor create. Căci nu cel vechi Celui Nou, ci Noul Adam celui vechi a fost model (Rom. V, 14)¹⁶.

4. Omul, creat după chipul lui Dumnezeu, este format din trup și suflet, iar în această calitate de om întreg tinde către modelul său, spre Dumnezeu, ca persoană într-un dialog cu Persoanele Sfintei Treimi. De aceea, Sfinții Părinți văd *chipul lui Dumnezeu* manifestându-se în toate funcțiunile și mișcările ființei omenești, trup și suflet. Sfântul Epifanie de Salamina, combatând secta audienilor care situa *chipul* doar în corp, scria: *nu este a căuta să definim unde se realizează chipul, ci în a mărturisi existența lui în om, dacă cineva dorește să nu ofenseze harul lui Dumnezeu*¹⁷.

Așadar, Sfinții Părinții nu încearcă o localizare expresă a *chipului*¹⁸, ci el este atribuit când demnității împăratești a omului (Sfinții Ioan Gură de Aur, Grigorie de Nyssa etc.), când e văzut în natura lui spirituală, adică în suflet, sau în partea conducătoare a acestuia, adică în minte-vouç (Sfinții Irineu, Vasile cel Mare etc.), sau în calitățile spirituale ale sufletului: sentimente, voință și minte (Sfântul Ambrozie), sau în harul botezului, sau este asimilat numai unei calități spirituale, cum ar fi voința (Sfinții Élarie, Grigorie de Nyssa, Ioan Damaschin, Fericitul Ieronim etc.), însă fără pretenția de a-l rupe de întregul ființei umane, căci după același sfânt citat mai sus, lucrul acesta rămâne o taină pe care numai Dumnezeu singur o cunoaște.

Prin urmare, noțiunea *chipului* este fondată uneori pe realitățile sufletului și ale manifestărilor lui spirituale, nu în detrimentul corpului, ci ca un urcuș al acestuia, în măsura în care întrecaga ființă umană participă la viața în Dumnezeu (Sfinții Chiril al Ierusalimului, Clement al Alexandriei, Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Grigorie Teologul, Ioan Damaschinul, etc.). Alteori, nu numai sufletul ci și trupul omenesc participă la *chip* ca fiind creat după *chipul lui Dumnezeu* (Sfinții Iustin, Irineu, Grigorie de Nyssa, Epifanie de Cipru, Grigorie Palama etc.). Sfântul Grigorie Palama identifică *chipul* cu omul întreg, constituit din trup și suflet, deoarece *numele de om nu se aplică sufletului sau trupului separat, ci la amândouă împreună, căci împreună au fost create după chipul lui Dumnezeu*¹⁹. Sfântul Grigorie de Nyssa spune că

16. Nicolae Cabasila, *De vita in Christo*, VI, PG 150, 680 AB.

17. Panarion, LXX, 2, 7, ed. K. Holl, Die Griechischen Christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte, Leipzig, 3, 1933, p. 234.

18. Vladimir Lossky, *Théologie mystique de l'Eglise d'Orient*, Paris, 1944, p. 110.

19. Sfântul Grigorie Palama, *Prosopopoetae*, PG 150, 1361 C.

*totul în om, în trupul său și în sufletul său are un sens dorit de Dumnezeu, care ne conduce spre frumusețea divină*²⁰.

Interpretările date de Sfinții Părinții *chipului lui Dumnezeu* din om se completează reciproc, nici unul dintre ei nedorind să se limiteze doar la un anumit aspect sau parte, în mod exclusiv, așa cum va face scolastica mai târziu. De aceea, orice dorință de a schematiza teologia Sfinților Părinți asupra *chipului* riscă să reducă taina omului la un simplu concept filosofic sau la o simplă entitate, cu un sens străin duhului patristic, după care omul în totalitatea lui, trup și suflet, este *chipul lui Dumnezeu*. Având experimentat acest adevăr dogmatic, Sfinții Grigorie de Nyssa²¹ și Maxim Mărturisitorul²² descriu efectele proprii ale *chipului lui Dumnezeu* în toate nivelele ființei umane.

5. Dar prin chip se înțelege atât *bărbatul*, cât și *femeia*, căci fiecare poartă *chipul lui Dumnezeu* nu separat, nici împărțit, ci ca persoană întreagă, purtătoare a *chipului*. *Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său. – Pe om! exclamă femeia, ce mă privește?*, ar fi tentată să se întrebe ca, ne spune Sfântul Vasile cel Mare, *bărbatul a fost făcut, căci, spune ea, Dumnezeu nu a spus aceasta [adică femeia] este „om”, ci prin adaosul „om”, El a arătat bărbatul. – Dar, completează imediat Sfântul Vasile cel Mare, ca să nu folosească cineva, din ignoranță, numele de „om” numai pentru bărbat, El a adăugat: „a făcut bărbat și femeie”. Și femeia este după chipul lui Dumnezeu și are privilegiul de a fi fost făcută după chipul Lui, ca și bărbatul. În același fel, firile lor sunt de aceeași cinste, virtuțile egale, răsplătirile egale, judecata la fel. Să nu zică [femeia]: slabă sunt. Slăbiciunea este a trupului, în suflet este puterea. Deoarece, într-adevăr, de aceeași cinste este chipul lui Dumnezeu, de aceeași cinste să fie și virtutea [lor] și manifestarea faptelor bune*²³. Așadar, în taina creației, prin *om* se înțelege și femeia care este chemată și ea să actualizeze chipul lui Dumnezeu, spre a ajunge la asemănare și îndumnezeire. Atunci când vorbește despre facerea femeii, Sfântul Simeon Noul Teolog spune că Dumnezeu a luat *coasta însuflețită* a lui Adam, *pe care El a făcut-o trup întreg al femeii și pârga duhului care era cu trupul însuflețit, întru suflet viu și desăvârșit El a făcut-o, lucrându-le îndată pe amândouă om*²⁴, înțelegându-se prin *om* femeia, ci nu bărbatul.

20. Sfântul Grigorie de Nyssa, *De mortuis*, PG 46, 517 BC.

21. Idem, *De hominis opificio*, PG 44, 161 A - 164 B.

22. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, PG 91, 1081 - 1085.

23. Basile de Césarée, *Sur l'origine de l'homme*, introd., texte critique, trad. et notes par Al. Smots, s. j. et M. Van Esbroeck, s. j., Sources Chrétiennes 160, 1970, p. 213 - 214.

24. Syméon le Nouveau Théologien, *op. cit.*, p. 196 - 197.

Sfântul Grigorie de Nyssa ne îndeamnă să examinăm cu precizie cuvintele creației și în felul acesta vom descoperi, pe de o parte, că altceva este cel ce a fost făcut după chip, iar pe de altă parte, că altceva cel pe care-l vedem acum în mizerie. „Și a făcut Dumnezeu, spune [Sfânta Scriptură], pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut”. Așa se încheie zidirea celui ce a fost făcut după chip. Apoi se reia cuvântul despre creație și se spune: „a făcut bărbat și femeie”. Fiecărui îi este cunoscut, cred, că în afara modelului [care este Hristos] se înțelege [aceasta]: căci „în Hristos”, după cum spune Apostolul, „nu mai este parte bărbătească și parte femeiască (Gal. III, 28)”. Dar Sfânta Scriptură spune că nu în acestea s-a deosebit omul. Căci dublă este zidirea firii noastre, care este și spre asemănarea dumnezeiască, și spre distingerea sugerată de această deosebire. În felul acesta face interpretare Sfânta Scriptură din înlănțuirea celor scrise: mai întâi, pe de o parte, s-a spus „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut”, apoi celor ce s-au spus s-a adăugat că „a făcut bărbat și femeie”²⁵. Ei au fost creați ca două persoane depline, aflate într-un dialog al iubirii celei mai presus de această deosebire în trup. Și unul ca și celălalt, prin unul ca și prin celălalt, iar prin ei întreaga natură, erau chemați să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu. Dar prin cădere, diferența de sex își pierde armonia și starea primordială, ieșind din taina creșterii și înmulțirii în starea de asemănare cu Dumnezeu, și apare ca adăugată naturii omului, deși nu este străină naturii acestuia, pentru ca omul să poată crește și să se înmulțească într-un mod propriu naturii decăzute.

În felul acesta, prin chipul lui Dumnezeu, omul participă la viața în Hristos, iar prin zidirea trupestă și creația divizată în bărbat și femeie²⁶, la viața firii zidite și decăzute, dar nu din cauza acestei divizării, ci datorită căderii, căci sub aceeași formă divizată ei erau chemați să ajungă la asemănare chiar de la creația lor, deci înainte de cădere.

6. Sfinții Grigorie de Nyssa²⁷ și Anastasie Sinaitul²⁸ afirmă că a fi creat după chipul lui Dumnezeu înseamnă nu numai a fi expresia unei acțiuni comune a celor trei Persoane, ci de a purta amprenta fiecăreia dintre Ele, această dimensiune trinitară a chipului împlinindu-se prin harul făcut lucrător și primit la Sfântul Botez, ajungând la asemănare, adică la starea de om desăvârșit. În felul acesta, omul este înrudit cu Dumnezeu, ne spune Sfântul

25. Sfântul Grigorie de Nyssa, *op. cit.*, PG 44, 181 AC.

26. *Ibidem*, 181 CD.

27. Idem, *De eo, quid sit, ad imaginem et ad similitudinem*, PG 44, 1327 - 1346.

28. Sfântul Anastasie Sinaitul, *In Hexaemeron*, VI, PG 89, 931 A-932 A.

Grigorie de Nyssa²⁹. Sfântul Macarie Egipteanul afirmă că *din toată zidirea, numai cu omul a avut plăcerea Dumnezeu să comunice, iar aceasta ca să înțelegem înrudirea lui Dumnezeu cu omul și a omului cu Dumnezeu*³⁰, astfel încât cea mai mare înrudire cu Dumnezeu³¹ o are omul. Sântul Grigorie Teologul, întrebându-se cu psalmistul: „*Ce este omul ca să-Ți amintești de el?*” (Ps. VIII, 5), uimindu-se de taina omului, răspundea: *ce este acest nou mister privitor la mine? Mic sunt și mare, fără importanță și măreț, muritor și nemuritor, pământesc și ceresc*. Prin aceasta dorea să arate că în om se întâlnesc cele două lumi, făcându-se părtaș la fiecare din ele, prin virtuțile lor: *acelea*, adică faptul de a fi mic, fără importanță, muritor și pământesc, înțelegându-se prin ele caracterul trecător al lumii văzute, *il înrudesesc cu lumea de jos, acestea*, adică starea de a fi în același timp mare, măreț, nemuritor și ceresc, acestea exprimând caracterul lumii nevăzute, dar și realizarea asemănării, [*il înrudesesc*] *cu Dumnezeu, acelea cu trupul, acestea cu sufletul*.³²

*Așadar, omul, creat printr-un act special al lui Dumnezeu, are o poziție specială nu numai față de întreaga creație, ci și în raportul ei cu Dumnezeu, chemat fiind să mijlocească pentru ea în fața Creatorului, căci în calitate de pământ, după același Sfânt Părinte, omul este legat de viața de jos; dar fiind și o părțică dumnezeiască, prin suflet, omul poartă în sine dorința vieții viitoare*³³, ducând cu el spre transfigurare și îndumnezeire întreaga creație.

Ființa primului om, prin *chipul lui Dumnezeu* pe care-l purta, participa permanent la vederea luminii dumnezeiești. Așa se face că urmașii lui Adam, după căderea lui și primirea harului mântuitor prin jertfa Fiului lui Dumnezeu, sunt datori să actualizeze și să sporească acest dat, printr-o continuă lucrare a virtuților și participare la viața divină. Sfântul Grigorie de Nyssa, legând participarea de înrudire, ne aduce la cunoștință adevărul că *este ceva care înrudește pe om cu Dumnezeu, adică chipul*, deoarece pentru a participa la Dumnezeu este indispensabil să posede în ființa sa omul ceva ce corespunde Celui participat³⁴.

7. Dacă *chipul* este, prin creație sau prin re-creația primită prin Sfintele Taine de inițiere în viața creștină, Botezul, Mirungerea și culminând cu

29. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Oratio catechetica*, PG 45, 21 CD.

30. Sfântul Macarie Egipteanul, *Omilia 45*, PG 34, 789 CD.

31. *Ibidem*, 785 BC.

32. Sântul Grigorie Teologul, *Oratio VII*, PG 35, 785 BC.

33. Idem, *Carminum Liber I, Poemata Dogmatica*, PG 37, 452.

34. Sfântul Grigorie de Nyssa, *op. cit.*, PG 45, 21 C

Dumnezeiasca Împărtășanie, participare cu Dumnezeu, înseamnă că în chip este implicată, ca o poruncă, tendința de îndumnezeire³⁵, adică calitatea omului de a tinde prin chipul său la asemănarea cu Dumnezeu, iar după asemănarea lui Dumnezeu – *καθ' ομοίωσιν* – presupune efortul permanent al creșterii spirituale, căci așa după cum am purtat chipul celui pământesc – adică al lui Adam – datori suntem să purtăm și chipul celui ceresc – adică cel al noului Adam care este Hristos, Fiul lui Dumnezeu (I Cor. XV, 49).

Origen menționează cuvintele: „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său”, în care nu se vorbește despre asemănare, demonstrează că omul a primit la prima sa creație demnitatea de chip, în timp ce realizarea asemănării este rezervată pentru sfârșit, adică omul trebuie să o dobândească el însuși, prin propriile sale eforturi, imitându-L pe Dumnezeu, pentru că a primit la început, prin demnitatea chipului, o posibilitate de desăvârșire³⁶. Această posibilitate este moștenită de fiecare om, iar potențarea ei se realizează în legătura personală cu Sfânta Treime, printr-un proces progresiv, în urma unei continue asceze³⁷, de conlucrare a voinței omului cu harul necreat și de viață făcător, dat prin puterea Sfântului Duh, astfel încât omul, trup și suflet, primește în dar viața veșnică și participă la nemurire.

Vorbind despre versetele 26-27 din capitolul I al cărții *Facerea*, Sfântul Grigorie de Nyssa se întrebă: *Pentru ce nu a acționat după intenția Sa? Pentru ce nu se zice: „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul și după asemănarea Sa”?* Oare ar fi fost Creatorul incapabil de acest lucru? Ar fi o nelegiuire să vorbim așa. Sau poate Și-a schimbat intenția? Nicidecum. Și explicându-ne, continuă: *Sfânta Scriptură nu spune nici că Creatorul nu a avut puterea să o facă, nici că planul Său nu a fost îndeplinit. Pentru ce rațiune atunci s-a omis să se spună: „și după asemănarea Sa”?* Rațiunea constă în faptul că noi suntem „după chip” prin creație, iar „după asemănare” ajungem prin noi înșine, prin voința noastră liberă. A fi după chipul lui Dumnezeu ne aparține prin creația noastră primă, dar a ne face după asemănarea lui Dumnezeu depinde de voința noastră. Dar chiar și ceea ce depinde de voința noastră nu se găsește în noi decât ca posibilitate perso-

35. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 1... p. 397.

36. Origen, *De Principiis*, PG 11, 333c.

37. Această asceză nu aparține numai celor consacrați vieții monahale, ci are aceiași intensitate și formă și pentru cei uniți prin Taina Cununii. Realizarea spirituală în familie se realizează printr-o comuniune de iubire în care *cei doi se completează nu numai pe planul trupesc, ci și pe cel spiritual* (Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, III, p. 185), prin mijloacele ascezei, pentru actualizarea chipului și realizarea asemănării cu Dumnezeu, încât iubirea nu se poate reduce numai la unirea trupească, nici nu se poate pleca numai de la aceasta pentru actualizarea chipului, cum tinde să afirme în mod eronat reprezentanți (Paul Evdokimov, Christos Yannaras etc.) a unui curent numit *mişcarea neo-ortodoxă*, vezi Pere Patric, *La Doctrine des Néo-orthodoxes sur l'Amour*; Fraternité Orthodoxe Saint Grégoire Palamas, Paris.

nală, iar noi nu o obținem decât prin propria noastră muncă. Dacă Dumnezeu, propunându-Și să-l creeze pe om, n-ar fi zis mai întâi: „Să facem om...și după asemănarea Noastră”, și nu ne-ar fi dat în același timp posibilitatea asemănării cu El, nu am fi putut ajunge la asemănarea cu Dumnezeu prin propriile noastre puteri. Dar, de fapt, în creație am primit posibilitatea de a deveni asemenea lui Dumnezeu și, dându-ne această posibilitate, Dumnezeu ne-a făcut pe noi înșine lucrătorii asemănării noastre cu El, spre a ne dărui răsplată pentru activitatea noastră și spre a ne deosebi de chipurile lipsite de viață, ieșite din mâinile artistului³⁸.

Prin asemănarea cu Dumnezeu, Sfântul Ioan Gură de Aur înțelege procesul prin care omul se face asemănător lui Dumnezeu, atât cât poate el, pe calea blândeții, a smereniei și a altor virtuți, în general³⁹.

Sfinții Părinți spun că omul este o creatură care a primit porunca să devină dumnezeu, după har, ci nu după ființă. Prin această deosebire între chip și asemănare, ei afirmă că chipul s-a păstrat în om și după cădere, redus la o stare de tăcere, dar niciodată pe deplin pierdut, el putând să fie actualizat în mișcarea de asemănare⁴⁰. Mântuitorul Iisus Hristos, prin Nașterea, Patimile, Jertfa de pe Sfânta Cruce și Învierea Sa restabilește chipul omului, dându-i putere prin harul Sfântului Duh. Sfântul Grigorie Teologul spune că Hristos a venit să cerșească corpul meu pentru ca eu să mă îmbogățesc de divinitatea Sa⁴¹, pentru că sufletul a fost creat după chipul lui Dumnezeu, astfel încât omul să aspire, cu toată ființa lui spre unirea cu Dumnezeu⁴².

Pentru Sfântul Grigorie de Nyssa, Cuvântul se face trup pentru a repune trupul nostru în sensul chemării și împlinirii spirituale. Așadar, firea cea învechită și cea pierdută trebuia să devină noua zidire în Hristos⁴³, căci cel ce este în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi (II Cor. V, 17). Dumnezeu-Tatăl, Care ne-a împăcat cu sine prin Hristos (II Cor. V, 18), a dat omului putința să-și redescopere vocația, reînnoindu-i firea prin lucrarea harului Sfântului Duh și în felul acesta chipul, implicând întreaga ființă a omului ca unul ce este în ea, a devenit lucrător spre asemănarea, prin harul necreat, cu Dumnezeu.

În lumina acestui adevăr, după chipul înseamnă mintea și libertatea, ne face cunoscut Sfântul Ioan Damaschinul⁴⁴, iar după asemănare înseamnă asemănarea în virtute, pe cât e cu putință, cu Dumnezeu Care ne-a dat nouă

38. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Cuvântul I la cuvintele Scripturii*: „Să facem om după chipul și asemănarea Noastră”, PG 44, 272 D - 273 AB.

39. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Genesis, Homil. X*, PG 53, 84-85.

40. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 398.

41. Sfântul Grigorie Teologul, *Oratio XXXVIII*, PG 36, 325 BC.

42. Idem, *Oratio XLV*, PG 36, 632 BC.

43. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Contra Eunomium II*, PG 45, 637 AB.

44. Sfântul Ioan Damaschinul, *De fide orthodoxa*, II, 12, PG 94, 920 B.

*slujirea împăcării (II Cor. V, 18), deoarece Dumnezeu l-a creat pe om curat, drept, virtuos, scutit de orice lipsă sau tristețe, împodobit cu toată virtutea*⁴⁵, astfel încât omul, prin voința lui, stimulată și ajutată de prezența harului, poate să ajungă la o comuniune maximă cu Dumnezeu.

După învățătura Sfântului Vasile cel Mare, chiar însăși structura corpului uman arată această vocație a omului: *Poziția corpului tău este pentru tine o învățătură a scopului pentru care tu ai fost creat: tu ai fost făcut ca să stai în picioare pentru ca viața ta să nu se târască pe pământ, ci să privești spre cer și spre Dumnezeu Care acolo se găsește, la fel să nu te grăbești spre plăcerile animalice, ci să trăiești în conformitate cu rațiunea care ți-a fost dată, spre o viață cerească*⁴⁶.

Scopul existenței omului, scrie Sfântul Grigorie Teologul⁴⁷, este acela de a ajunge la îndumnezeire, iar pentru a o atinge, Sfântul Atanasie cel Mare atrăgea atenția asupra faptului că Dumnezeu ne-a dat prin Cuvântul Său forțele necesare trăirii unei vieți sfinte, având putința de a ne face părtașii fericirii veșnice⁴⁸. După Sfântul Ioan Damaschinul, Dumnezeu i-a creat pe oameni *după chipul Său* pentru ca ei să poată, prin aspirația înăscută în ei, să crească permanent spre realizarea desăvârșirii lor duhovnicești, atingând, astfel, scopul ultim al existenței lor, îndumnezeirea⁴⁹.

Așadar, Sfinții Părinți, făcând distincția dintre *chip* și *asemănare*, ne dezvăluie taina omului, ca fiind *cel mai complet și cel mai variat dintre ființele vii*⁵⁰, și misiunea lui, *să ajungă, după asemănarea lui Dumnezeu, la starea de îndumnezeire*. Omul, după chipul lui Dumnezeu creat, poartă în el dimensiunea ontologică a chipului, într-o potență a asemănării după Dumnezeu prin har, care se face operant cu voia omului numai dacă acesta din urmă se exprimă prin voința sa în acest sens, ajungându-se la *sinergie*, adică la conlucrarea cu Dumnezeu cel în Treime Slăvit, astfel încât harul vine în ajutorul efortului nostru spiritual, care implică și un demers intelectual mai presus de rațiune, având nevoie de voința omului pentru a fi pe deplin lucrător. În felul acesta se ajunge la unirea cu Hristos, Cel care ne-a răscumpărat din robia morții spre viața de veci și Care ne-a poruncit: *Fiiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel Cerească desăvârșit este* (Mt. 5, 48).

Doctorand Ion Croitoru

45. *Ibidem*, PG 94, 921 A.

46. Sfântul Vasile cel Mare, *De hominis structura*, II, PG 30, 57 CD.

47. Sfântul Grigorie Teologul, *Oratio V, Contra Julianum II*, PG 35, 664 C.

48. Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvânt despre intruparea Logosului*, PG 25, 101 B.

49. Sfântul Ioan Damaschinul, *op. cit.*, PG 94, 924 A.

50. Sfântul Grigorie Teologul, *Oratio II*, PG 35, 425 AC.

PATIMILE ȘI PURIFICAREA OMULUI PRIN VIRTUȚI

Deși știința și tehnologia au atins astăzi culmi nebănuite descoperind mijloace și metode de lucru din cele mai sofisticate pentru a ușura viața omului, totuși acesta s-a îndepărtat de Dumnezeu și puțini creștini mai cinștionează păcatul.

Dacă în trecut exista o conștiință clară a păcatului, care era simțit ca o adevărată sfâșiere a firii, lucru ce-l ducea de multe ori pe om la o căință continuă și sinceră, astăzi se săvârșesc păcate în mod frecvent și foarte puțini mai disting între ce este bine și ce este rău, nemaiputând să facă o diferență între păcatele grele și cele ușoare.

În sufletul omului s-a produs un transfer al calității de plăcere de pe planul spiritual pe cel biologic, orientat mai mult față de lumea de aici decât față de cea spirituală.

De aceea fiecare creștin este chemat azi mai mult ca oricând să convertească patimile ca mișcări iraționale în virtuți raționale, care printr-o comuniune cu harul divin, să transfigureze firea umană și să întărească comuniunea omului cu Dumnezeu.

A. DESPRE PATIMI

1. Noțiunea de patimă

Cuvântul patimă provine de la verbul grecesc *πάσχω* care se traduce prin: a suferi, a suporta, a îndura. Conform dicționarului general al limbii române, “patima este un sentiment puternic, violent, care întunecă rațiunea, este o iubire excesivă pentru ceva, o pornire nestăpânită pentru satisfacerea unei dorințe, este o suferință fizică, un chin”.¹

1. Vasile Breban, *Dicționar general al limbii române*, Editura științifică și enciclopedică, București 1987. p.747

După Platon, noțiunea de patimă e legată de tripartiția sufletului: partea rațională (λογιστικόν), partea irascibilă (θυμικόν) și partea concupiscentă (ἐπιθυμητικόν). Acestea două din urmă sunt de origine accidentală și constituie partea pasională a sufletului²

Stoicii consideră patimile ca maladii ale sufletului opuse virtuților, viața morală fiind o luptă continuă între rațiunea liberă și pasiune.

Clement Alexandrinul le numește instincte. După el: *instinctul este o tendință a minții care se îndreaptă spre un lucru sau se întoarce de la el. Patima este un instinct excesiv ce depășește măsura rațională, sau un instinct dezlănțuit și nesupus logosului*³.

Sfântul Grigorie de Nyssa vorbește despre puterile (δυνάμεις) create de Dumnezeu în suflet și destinate să-i servească drept instrumente și unelte omului. Păcatul a introdus elemente străine în natura umană, elemente proprii naturii animale iraționale. Aceste puteri au devenit primejdioase fiindcă spiritul a pierdut controlul asupra lor. Pe acestea Sfântul Grigorie le numește patimi.⁴

Un loc aparte ocupă noțiunea de patimă în concepția părinților filocalici. Sfântul Filotei Sinaitul o definește *“ca ceva ce se află cuibărit de multă vreme cu împătımire în suflet”*⁵, iar Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă *“că este o mișcare a sufletului împotriva firii, fie spre o iubire nerațională, fie spre o ură fără judecată a vreunui lucru, sau din pricina vreunui lucru din cele supuse simțurilor. De pildă e o mișcare spre iubirea nerațională a mâncărilor, sau a femeii sau a avuției, sau a slavei trecătoare, sau a altui lucru din cele supuse simțurilor sau din pricina acestora. Sau e o mișcare spre ura fără judecată a ceva din cele spuse mai înainte sau din pricina acestora”*⁶

Cititor asiduu al scrierilor Sfinților Părinți, Sfântul Teofan Zăvorătul dă o definiție complexă a patimii ca fiind *“dispoziția față de păcat, înclinația spre păcat sau dorința fermă și constantă de a păcătuți într-un mod oarecare. Ea nu aparține firii noastre și este străină de dânsa. Lucrează pătrunzându-ne atât în suflet cât și în trup, supunându-ne duhul, conștiința și liberul arbitru sub puterea ei; robindu-ne în felul acesta întreaga noastră ființă”*.⁷

2. Tomas Spidlic, *Spiritualitatea Răsăritului creștin*, Trad.diac Ion Ieă Jr., Editura Deisis, Sibiu 1997, p. 300

3. Ibidem p. 300

4. Ibidem p.302

5. Sfântul Filotei Sinaitul, *“Capete despre trezvie”* în Filocalici, Vol.IV, trad.Pr.Prof.Dr.Dumitru Stăniloae, Ed.Harisma, București, 1994, p. 134.

6. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *“Capete despre dragoste”*; în Filocalici, vol.II, trad.Pr. Dumitru Stăniloae, Ed.Harisma, București, 1993, p. 82

7. Sfântul Teofan Zăvorătul, *“Viața duhovnicească și cum o putem dobândi”*, trad.Prof.Grația Lungu Constantinescu, Ed.Buna Vestire, Bacău, 1999, p. 234

2. *Esența patimii*

Din analiza minuțioasă a definițiilor prezentate mai sus constatăm că patimile sunt forțe (puteri) intrinseci ale sufletului, corupte din cauza păcatului și a îndepărtării omului de Dumnezeu. Se cuibăresc în suflet creind probleme grave întregii noastre ființe, ducând la întunecarea înținerii și sfărtecarea chipului lui Dumnezeu și a frumuseții lui.

Ele copleșesc voința încât omul patimelor nu mai este un om al voinței, ci se spune despre el că este un om stăpânit, rob, purtat de patimi.⁸

Patimile reprezintă o sete a omului după infinit îndreptat într-o direcție în care nu-și poate afla mulțumirea. Obiectele pe care acestea le caută nu pot să le procure satisfacție, pentru că ele sunt finite și ca atare nu corespund setei nemărginite a patimilor. Omul pătimăș se află într-o continuă preocupare cu nimicul, căci caută să-și astâmpăre setea infinită cu nimicul patimilor sale. Chiar când patima are nevoie de persoana umană pentru a se satisface, o reduce și pe aceasta tot la caracterul de obiect, sau vede și folosește din ea numai latura de subiect.⁹

Patima este o fugă nedomolită după lume, este o forță ce ne poartă fără voia ei, este semnul unei căderi a ființei noastre într-o stare de pasivitate. Firea noastră, vrând nevrând tot trebuie să-și manifeste tendința după un centru, în afară de ea. Prin patimi centrul acesta a fost mutat de la Dumnezeu la om, astfel și-a pierdut tendința simplă și rectilinie devenind un nod de contradicere. Ea este expresia unui egoism acerb, vrând să facă să graveze toate lucrurile în jurul său.¹⁰

Este ceva irațional. Totul în lume este rațional în schimb patima e o mișcare a sufletului împotriva rațiunii. Suprema iraționalitate se arată în faptul că, deși omul pătimăș își dă seama tot mai mult că lucrurile finite nu pot răspunde aspirației lui după infinit, iar această constatare îl umple de plictiseală și descurajare, totuși el continuă să se lase purtat în momentul următor de patima sa egocentrică, ca și cum prin ea ar absorbi infinitul, nedându-și seama că infinitul adevărat e un spirit la care nu poate fi absorbit fără voia sa, căci este subiect cu care trebuie să intre în comuniune, ca libertate cu altă libertate.¹¹

În concluzie, analizând trăsăturile fundamentale ale patimilor constatăm că ele sunt energii deformatate, nefirești sufletului care duc la anchilozarea,

8. Pr.Prof.Dumitru Stăniloie, *Teologia morală ortodoxă*, vol.III, Ed.Institutul Biblic și de Misiune al B.O.R., București 1986, p. 55

9. Ibidem, p.50

10. Ibidem, p.57

11. Ibidem, p.58

îmbolnăvirea și chiar moartea omului cuprins de acestea. E o înstrăinare egoistă, un atașament maladiv față de noi înșine. Ea se caută în toate doar pe sine, se iubește în toate doar pe sine. Și întrucât nu se poate atinge pe sine în nimic, această afecțiune față de sine se transformă în ură oarbă față de toate.¹²

3. Dovezi despre existența patimilor în Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție

Atât Sfânta Scriptură cât și scrierile patristice ne dau numeroase mărturii despre existența patimilor. În Vechiul Testament patima era considerată o dorință, o poftă păcătoasă de care omul trebuie să se ferească. Acest îndemn îl aflăm prezentat într-un mod succint în cartea Înțelepciunea lui Iisus Sirah *“Nu urma dorințelor și tăriei tale ca să umbli în poștele inimii tale”* (V, 2). *„După poștele tale nu merge și de la poștele tale te întoarce. De vei da sufletului tău plăcerea poștei, te vei face pe tine bucurie vrăjmașilor tăi”* (XVIII, 30-31).

„Pofta pântecelui și a împreunării trupului să nu mă cuprindă și duhului celui fără de rușine să nu mă dai” (XVIII, 5).

În Noul Testament Mântuitorul Iisus Hristos ne vorbește adesea despre existența patimilor și ne atrage atenția asupra urmelor nocive și distructive ale lor. La întrebarea fariseilor și cărturarilor *“Pentru ce nu umblă ucenicii Tăi după datina bătrânilor și mănâncă pâine cu mâinile nespălate?”* (Marcu VII, 5), El atrage atenția asupra omului cel dinlăuntru: *„Căci dinlăuntru, din inima omului ies cugetele cele rele, desfrânările, hoșiile, uciderile, adulterul, lăcomiile, vicleniile, înșelăciunea, nerușinarea, ochiul pizmaș, hula, trufia, ușurătatea. Toate acestea ies dinăuntru și spurcă pe om”* (Marcu VII, 21-23).

Interpretând pilda semănătorului cu referire la sămânța *“căzută între spini”* Mântuitorul afirmă că patimile sunt cele care înăbușă sămânța, nelăsând-o să rodească *„cea căzută între spini, sunt cei ce aud cuvântul dar umblând cu grijile și bogăția și plăcerile vieții se înăbușă și nu rodesc”* (Luca VII, 14).

Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Galateni numește patimile ca lucrări ale trupului, pentru că ele se îndreaptă spre cele sensibile *“Iar faptele trupului sunt cunoscute ca unele ce sunt: adulter, desfrânare, necurățire, destrăbălare, închinare la idoli, fermecătoare, vrajbe, certuri, zavistii, mâinii, gâlcevi, dezbinări, eresuri, pizmuiri, ucideri, beții, chefuri și cele*

12. Ierom Gabriel Bunge, *Akedia, plictiseala și terapia ei după Avva Evagrie Ponticul, sau sufletul în luptă cu demonul amiezii*, trad. Diac. Ioan Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 1999, p. 8.

asemenea acestora, pe care vi le spun dinainte, precum dinainte v-am și spus că cei ce fac unele ca acestea nu vor moștenit împărăția lui Dumnezeu” (Galateni V, 19-21).

În Epistola către Romani Sfântul Apostol Pavel referindu-se la cei care s-au lepădat de Dumnezeu pentru a sluji idolilor arată că patimile sunt acelea care le-a întunecat mintea să facă răul “și precum n-au încetat să aibă pe Dumnezeu în conștiință așa și Dumnezeu l-a lăsat la mintea lor fără judecată ca să facă cele ce nu se cuvine: Plini fiind de toată nedreptatea de desfrânare, de viclenie, de lăcomie, de răutate; plini de pizmă, deucidere, de ceartă, de înșelăciune, de purtări rele, bârfitori, grăitori de rău, urători de Dumnezeu, ocărători, semeți, trufași, lăudăroși, născocitori de rele, ne-supuși părinților, neînțelepți, călcători de cuvânt, fără dragoste și fără milă” (Romani I, 28-31).

Adresându-se ucenicului său Timotei, Sfântul Apostol Pavel îi înfățișează acestuia tabloul zilelor “din urmă” în care patimile vor pune stăpânire pe mulți credincioși. “Vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumiți, fără cucernicie, lipsiți de dragoste, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, cruzi, neiubitori de bine, trădători, necuvincioși, îngâmfați, iubitori de desfătare mai mult decât iubitori de Dumnezeu, având înfățișarea adevăratei credințe dar tăgăduind puterea ei” (II Timotei, cap.III, 2-5).

Nici Sfinții Părinți nu au fost mai prejos și s-au aplecat cu multă competență asupra patimilor evidențiind rolul nefast pe care acestea îl au asupra omului. La început omul nu a fost făcut împătimit. Au apărut patimile după căderea acestuia în păcat, constând în pervertirea energiilor firești ale sufletului și abaterea lor de la calea firească la cea nefirească. Patimile spune Avva Dorotei “nu le avem în chip firesc căci nici nu au vreo ființă sau vreun ipostas; ci sunt ca întunericul care nu există (nu subzistă) după ființă, ci sunt ca o boală (o patimă) a văzduhului care se ivesc după aceea din lipsa luminii. Abătându-se sufletul de la virtuți, din iubirea de plăcere a dat naștere patimilor (boalelor) și le-a întărit pe acestea împotriva sa”¹³

Sfântul Ioan Scărarul face chiar o demarcație între însușirile firești ale sufletului și patimi, care sunt nefirești și trebuie convertite spre bine “Dumnezeu nu este nici creatorul nici pricinuitorul răului. S-au înșelat așadar aceia care au spus că există în suflet unele patimi firești, neștiind că noi suntem aceia care am schimbat în patimi însușirile proprii firii noastre așa precum am transformat în desfrânare instinctul nașterii de prunci; tot din

13. Avva Dorotei, “Despre frica și chinurile viitoare, în Filocoli, vol.IX, trad.Pr.Prof.Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1980, p.606

fire apoi ni s-a dat mânia împotriva șarpelui, dar noi am folosit-o împotriva aproapelui; din fire avem râvna cu care ne sârguim spre a dobândi virtuțile, dar noi râvnim spre rău; în mod firesc sufletul dorește slava, însă pe aceea de sus; în mod firesc se mândrește dar împotriva demonilor; așisderea ne veseлим dar numai pentru darurile primite de la Domnul și pentru fericirea aproapelui; noi am primit de la natură ținerea de minte a răului, dar numai împotriva vrășmașilor sufletului, precum am primit și pofta de mâncare nu însă și cea de neînfrânare¹⁴.

4. Clasificarea patimilor

Împărțirea patimilor a fost făcută de către Sfinții Părinți în funcție de constituția omului, unele adresându-se sufletului, iar altele trupului. Evagrie Ponticul spune: “că trebuie făcută o distincție între patimile sufletului care provin din relațiile interumane și cele ale trupului, care provin din nevoile lui. Acestea din urmă sunt relativ ușor de stăpânit cu mijloacele ascezei, cele dintâi însă îi urmăresc pr oameni până la moarte. Patima sufletească îi atacă în special pe bătrâni, în vreme ce tinerii au de-a face mai mult cu patima trupească”¹⁵.

Sfântul Maxim Mărturisorul afirmă și el în această privință “Dintre patimi unele sunt trupești, altele sufletești. Cele trupești își iau prilejul din trup, iar cele sufletești lucrurile din afară”¹⁶.

Folosind același criteriu de clasificare Sfântul Ioan Damaschian ne oferă o listă aproape completă a patimilor sufletești și trupești; patimi sufletești sunt acestea: uitarea, nepăsarea, neștiința. Când ochiul sufletului, sau mintea e întunecată de acestea trei e luată apoi în stăpânire de toate patimile: neevlavia, credința strâmbă sau erezia blasfemiei, iușimea, mânia, amărăciunea, înfurierea năpraznică, ura de oameni, pomenirea răului, vorbirea de rău, osândirea, intristarea fără temeі, frica, lașitatea, cearta, rivalitatea, pizma, slava deșartă, mândria, fățărnicia, minciuna, necredința, zgârcenia, iubirea de materie, împătımirea, afecțiunea pentru cele pământești, trândăvia, miicimea de suflet, nemulțumirea, cărtirea, înfumurarea, părerea de sine, îngâmfarea, iubirea de stăpânire, dorința de a plăcea oamenilor, viclenia, nerușinarea, nesimțirea, lingușirea, înșelăciunea, ironia, duplicitatea, învoirea cu păcatele părții pătimașe și gândirea deasă la ele, rădăcirea gândurilor, iubirea de sine, care e maica și rădăcina tuturor relelor, iubirea de argint, reaua nărvire și răutatea.

14. Sfântul Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, trad Mitropolit Nicolae Corneanu, Editura Amarcord, Timișoara, 1994, p.443

15. Ierom Gabriel Bunge, *op.cit.*, p.61

16. Sfântul Maxim Mărturisorul, *op. cit.* p. 71

Iar patimile trupești sunt: lăcomia pântecelui, nesățurarea, desfătarea, beția, mâncarea pe ascuns, iubirea de plăceri felurite, curvia, preacurvia, desfrâul, necurătenia, amestecarea sângelui (incestul), stricarea poruncilor, împreunarea cu dobitoacele, poftele rele și toate patimele urâte și potrivnice firii, furtul, jefuirea celor sfinte (sacrilegiul), hoția, uciderea, orice moleșie trupească și bucurie de voile trupului mai ales când trupul este sănătos, ghi-cirile, descântecele, farmecele, prezicerile, iubirea de podoabe, ușurătatea, moliciunile, înfrumusețările, vopsirea feței, pierderea vremii, umblarea fără rost, jocurile de noroc, reaua și pătimașa întrebuițare a lucrurilor dulci ale lumii, viață iubitoare de trup, care îngroșând mintea o face pământeană și dobitocească și nu o lasă niciodată să tindă spre Dumnezeu și spre lucrarea virtuților.”¹⁷

La fel Sfântul Grigorie Sinaitul face o împărțire sistematică repartizându-le într-o anumită ordine. “Patimile, afirmă el, au felurite numiri dar se împart în trupești și sufletești, Cele trupești se subîmpart în dureroase și pricinuitoare de păcat, cele dureroase se împart iarăși în boli și pedepse povăuitoare. Cele sufletești se împart în patimi ale mâniei, ale poftei și ale rațiunii. Cele ale rațiunii se subîmpart în nălucitoare și cugetătoare. Dintre acestea unele se nasc din voință prin reaua întrebuițare, altele sunt fără voie, din vreo silă cum sunt patimile zise fără vină. Părinții le-au numit pe acestea urmări sau însușiri firești. Altfel sunt patimile trupești și altele cele sufletești; altele cele ale poftei și altele cele ale iuțimii (mâniei); altele cele ale rațiunii, și altele cele ale minții și ale închipuirii. Dar se însoțesc între ele și lucrează unele cu altele, cele trupești cu cele ale poftei, cele sufletești cu cele ale iuțimii; și iarăși cele raționale cu cele ale minții și cele ale minții cu cele ale imaginației și ale amintirii”.¹⁸

O altă clasificare a patimilor se face în funcție de modul de viață pe care îl practică creștinii. Întrucât monahii practică asceza și patimile cu care se confruntă aceștia diferă de patimile specifice mirenilor.

Sfântul Ioan Scărarul mărturisește că “precum celor din lume iubirea de argint le este rădăcina tuturor relelor, tot astfel este lăcomia pântecelui pentru monahi.”¹⁹

Pentru a ilustra această afirmație Sfântul spune că “unele dintre patimi se nasc înăuntrul sufletului trecând apoi în trup, altele urmează întocmai calea contrară, se zămislească în trup și se manifestă în suflet; această a doua

17. Sfântul Ioan Damaschin, *Cuvânt minunat și de suflet folositor*, Filocolia, vol.IV, trad.Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1994, p. 113-114

18. Sfântul Grigorie Sinaitul, *Capete în acrostih*, Filocalia, vol.VII, trad.Pr.Prof.Dumitru Stăniloae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1977, p 113-114

19. Sfântul Sfântul Ioan Scărarul, *op.cit.*, p.422

posibilitate se aplică în special celor ce sunt din lume, pe când cea dintâi celor ce petrec în singurătate, ca unii ce numai văd obiectele sensibile care să-i excite.”²⁰

Există însă diferențe între patimile care se stârnesc în caz de boală atât în ceea ce îi privește pe monahi cât și pe mireni. “Demonii mâniei, iar unori și ai hulei (blasfemiei) întovărășesc pe oamenii ce trăiesc în lume când sunt bolnavi. Cei care s-au retras însă din lume, dacă își pot satisface toate nevoile lor din belșug sunt atacați de către demonul lăcomiei pântecelui și demonul desfrânării. Iar dacă petrec în oarecare locuri lipsite de mângâiere și pricinuitoare de multe nevoințe au mereu de vecini pe demonul trândăviei și al tristeții.”²¹

5. Stârnirea patimilor și împătımirea

În toate scrierile duhovnicești se arată faptul că patimile sunt stârnite de satana care ne momește și aruncă în mintea noastră un gând păcătos. “Aceasta este prima răsărire a cugetului, că am putea săvârși o faptă păcătoasă înfățișându-ne în fața minții la început ca o simplă posibilitate. Acest gând nu e un păcat pentru că noi nu am luat față de el nici o atitudine, ci e doar gândul simplu a unei eventuale fapte păcătoase, nezugrăvindur-ne încă nici o imagine concretă a acelei fapte și a împrejurărilor în care s-a putut săvârși.”²²

În această privință Sfântul Maxim Mărturisitorul ne explică “mai întâi amintirea aduce gândul simplu în minte, care zăbovind stârnește patima. La rândul ei, nefiind scoasă afară patima înconvoaie mintea la învoire; întâmplându-se aceasta se ajunge la păcatul cu fapta.”²³

În mod similar Sfântul Isihie Sinaitul trasează calca de la gând la făptuire “întâi este momeala (atacul); al doilea însoțirea sau amestecarea gândurilor noastre cu cele ale dracilor vicleni, al treilea consimțirea (învoirea) minții de a se afla între cele două feluri de gânduri ce se sfătuiesc în chip păcătos, al patrulea este fapta din afară sau păcatul”.²⁴

O analiză completă a stârnirii patimilor o aflăm însă la Sfântul Ioan Scăraru. Acesta expune într-un mod magistral etapele subjugării omului “momeala este cuvânt gol sau imagine a ceea ce ni s-a întâmplat mai de curând

20. *Ibidem*, p.319-320

21. *Ibidem*, p.412

22. Ierom Drd Irineu Pop, *Purificarea de patimi prin virtuți în lumina Patericiului*, în G.B., nr. 7-4, 1985, p.513

23. Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă*, trad. Irina Luminița Niculescu, Ed. Învierea, Arhiepiscopia Timișoara, 1988, p. 300

24. Isihie Sinaitul, *Cuvânt despre trezie*, în Filocalia, vol.IV, trad. Pr.Prof.Dr.Dumitru Stăniloae, Editura Harisma, București, 1994, p69

și pătrunde în minte. Ea este fără de păcat. Urmează însoțirea; cu sau fără de patimă la ceea ce ni s-a arătat în minte dar nici aceasta nu este în întregime păcat. Consimțământul este înclinarea sufletului cu plăcerea spre ceea ce i s-a arătat; acesta poate fi bun sau rău, după starea celui ce se nevoiește. Robirea este o silnică și neconsimțită încătușare a inimii, sau o statornică alăturare de ceea ce i s-ar fi întâmplat și pieire a prea buneii noastre așezări; ea trebuie judecată într-un fel dacă se întâmplă în vremea rugăciunii și într-alt fel dacă se întâmplă în afara rugăciunii. Lupta este egalitatea de forțe între cel care este ispitit și cel care ispitește conform căreia sufletul învinge sau este învins după cum îi este voia; ea este aducătoare de cununi sau de pedepse”.²⁵

În cele din urmă ajungem la patimă care este cu adevărat viciul care s-a cuibărit de multă vreme în suflet și care prin deprindere l-a condus pe om spre o astfel de obișnuință cu păcatul încât, de bună voie și cu plăcere îi devine sclav. O dată săvârșit păcatul, trebuie pedepsit “ori în viața de aici printr-o pocăință corespunzătoare, ori în viața viitoare prin supunere la chinuri”.²⁶

Omul cuprins de patimi este un rob al lumii, el legându-se de suprafața exterioară a lucrurilor. Își împlinește existența sa cu lumea și își consumă energia sa în așteptarea și căutarea de plăceri și în teama durerii viitoare.²⁷

Aceste așteptări și temeri ne produc griji care devin factori ai împătimirii și lociitori statornici ai acesteia. Cel pătimaș fiind îndeosebi legat de lucruri, nu este disponibil pentru Dumnezeu, păcatul despărțindu-l de creatorul său.

Înnoirea începe cu adevărat, când inima cuprinsă de patimi va aprinde de căldura Duhului Sfânt când gândul începe să se purifice, să se lumineze și să intre în comuniune cu Dumnezeu, care îi dă putere să crească în viața virtuoasă.

B. PURIFICAREA OMULUI DE PATIMI PRIN VIRTUȚI

1. Vindecarea de patimi prin virtuți

Având în vedere puterea distructivă și impactul lor anihilant asupra întregii existențe umane trebuie ca omul să se elibereze de acestea. Vindecarea patimilor nu este în exclusivitate dumnezeiască, ci este conlucrare (sinergie) între om și Dumnezeu. Mai întâi este nevoie de harul lui hristos, purificarea omului de patimi efectuându-se prin energiile divine care se împărtășesc oamenilor prin Sfintele Taine și Ierurgii. Numai cei care trăiesc în Hristos

25. Sfântul Ioan Scăraru, *op.cit.*, p.410-420

26. Mitrop.Hirietheos Vlachos, *op.cit.*, p.301-302

27. Ibidem, Dr.Irineu Pop, *op.cit.*, p.513

Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftetele. Dacă trăim cu duhul, cu duhul să și umblăm” (Galateni V, 24-25)

Datoria omului, ne învață Sfântul Macarie Egipteanul “este să se opună, să lupte și să se bată cu păcatul, însă singurul care-l poate dezrădăcina este Dumnezeu. După cum nu este posibil ca ochiul să vadă fără lumină, să vorbească cineva fără limbă, să audă fără urechi, să meargă fără picioare și să lucreze fără mâini, tot așa nu e posibil să se mântuiască cineva fără Hristos, nici să intre în împărăția cerurilor. Deși omul se poate împotrivi păcatului, numai puterea divină poate dezrădăcina păcatul și relele care îi urmează”.²⁸

Alături de harul lui Dumnezeu se impune voința omului care luptă împotriva patimilor pentru că “vindecarea patimilor înseamnă în primul rând preschimbarea lor în virtuți; din moment ce pasiunile nepătimitoare (cele firești și curate) au fost pervertite, este de așteptat ca prin procedee psiho-terapeutice să fie readuse la starea inițială, să fie reconvertite în virtuți”.²⁹

2. Credința și pomenirea numelui lui Iisus Hristos

Credința este primul pas în viața duhovnicească. Cuvintele Domnului “Credința ta te-a mântuit” fac să ne pătrundă în adâncul minții și inimilor noastre puterea credinței, punând temelie tainică în cele pe care le vom săvârși. Ea este prin fire începutul virtuților astfel încât binele fiind sfârșitul virtuților e concentrat înlăuntrul credinței. Credința e binele concentrat, iar binele e credința actualizată. Prin ea se face începutul comuniunii noastre cu Dumnezeu și înaintarea spre asemănarea tot mai deplină cu El. În actul credinței Dumnezeu are inițiativa relației noastre cu El, pentru că El nu numai că nu ni se descoperă și ne cheamă la comuniune cu El ci ne dă și puterea de a răspunde acestei chemări prin harul dumnezeiesc”.³⁰

Prezența credinței covârșește toate durerile și necazurile “că cel care are credință mare nu trebuie să-și mai facă vreo grijă despre viața sau despre moartea sa, ci de ar vedea chiar fiara sălbatică sau ridicări de draci sau de oameni răi nu se mai înspăimântă deloc, ca unul ce cunoaște că sunt făpturi ale unui și aceluiași făcător”.³¹

Eficacitatea ei depinde de colaborarea noastră cu Dumnezeu ca să înaintăm pe drumul virtuților spre desăvârșire. Credința este o virtute, e un bine și se arată ca bine prin conlucrarea noastră cu Dumnezeu. Această conlucrare

28. Macarie Egipteanul, *Omilia a III-a*, aprod. Mitrop. Hiriethos Vlachos, *op.cit.*, p. 310-311

29. Mitrop. Hiriethos Vlachos, *op.cit.*, p.307

30. Pr.Prof.Dr.Dumitru Radu, *Credință și credinciosie*, în GB, art.nr.5-8, mai – august, 1997, p.25

31. Petru Damaschin, *Invățăturile duhovnicești* în Filocalia, vol.V, trad.Pr.Prof.Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic de Misiune al B.O.R., București, 1976, p.195

constă la început din simpla voință de a crede și nu din voința de a face ceva. De altfel în mod inevitabil prima încordare a vointei noastre în vederea binelui nu poate avea decât acest obiect, a crede, iar cine vrea să creadă ajunge să poată să creadă. Nu există om care vrând cu știință să creadă, să nu fi ajuns la putința de a crede. Dar faptul că vrând cineva să creadă ajunge să poată crede, se datorește prezenței unui har prealabil în noi (harul de la botez) căci prin simpla voință a sa, omul n-ar ajunge niciodată să creadă.³²

Credința fiind o raportare a mea la Dumnezeu nu se poate întări decât să mă gândesc des la El, nu ca la o temă de reflecțiune filozofică, ci ca la Cel de care eu depind în toate ale mele și care mă poate ajuta în insuficiențele mele. Gândul la Dumnezeu se întreține prin pomenirea deasă a lui Dumnezeu făcută cu evlavie și cu sentimentul că depind de El “a ne ruga totdeauna și neîncetat lui Dumnezeu înseamnă nici mai mult nici mai puțin decât a ne ruga totdeauna și pretutindenii și nu ca o lucrare pe lângă celelalte activități, ci în același timp și sens cu ele”³³

Fiind întreținută de rugăciune, credința crește, se dezvoltă, arătând prin aceasta că simțim pe Dumnezeu și ne deschidem mai mult Lui. În felul acesta se întărește și se luminează și rațiunea încât nu mai aderă așa de ușor la săvârșirea păcatului. Deși e prezentă de la început ea crește prin toate virtuțile pe care le dobândim ulterior. Fiecare virtute odată dobândită nu se mai pierde, dacă stăruim pe calea ascendentă a vieții creștine duhovnicești.³⁴

3. *Frica de Dumnezeu și gândul la judecată*

Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii spune psalmistul David și așa afirmă și orice om care-și vede legat sensul vieții sale de existența lui Dumnezeu ca persoană absolută.

Frica de Dumnezeu este primul rod care se naște din credință deoarece să-ți fie frică de Dumnezeu trebuie mai întâi să crezi în El. Dacă prin credință ni se dăruiește un început de evidență a prezenței lui Dumnezeu, prin frică ni se sporește revelarea acestei evidențe și acest spor îl simțim ca o forță atât de puternică încât e în stare să înmoaie, sau să rupă toate legăturile care ne înlănțuiesc de lume; împătımirea, frica și grija lumească. Dumnezeu care ne revelează puterea Sa în frică, ne face să ne temem de a cădea în brațele păca-

32. Pr.Prof.Dumitru Stăniloaic, *op.cit.*, p.96

33. Ierom Gabriel Burge, *Practica rugăciunii personale după tradiția Sfinților Părinți*, trad. Diac. Ioan Ică Jr, Editura Deisis, Sibiu, 1996, p.109

34. Ierom Drd.Irineu Pop, *op.cit.*, p.515

tului sau ale lumii. Frica de Dumnezeu copleșește frica de lume, promovând frica de a nu ne pierde în lume prin alipirea de ea și a ne asimila cu ea.³⁵

Cei începători în viața duhovnicească au o frică de robi, frică de pedeapsa lui Dumnezeu. Cei avansați au o frică din iubire, frică de a nu leza dragostea infinită “a Celui ce este iubire”, de a nu se lipsi de bunătatea Celui iubitor care și-a dat viața pentru mântuirea noastră. Aceasta e frica curată care alături de credință întărește mintea, iar mintea îngenuncheată sub frica de Dumnezeu nu e micșorată ușor de cei ce o clatină. Cel ce se teme de Dumnezeu își dă seama de nimicnicia lumii și nu se teme că va pierde fericirea fragilă pe care i-o oferă lumea păcatului.³⁶

Omul virtuos se teme să nu cadă în brațele lumii și ale răului pentru că “cel curățit și fără de păcat se teme, nu fiindcă greșește ci fiindcă este om schimbăcios și îndemânatic la rău. El cu cât se înalță în agonisirea virtuților cu atât se teme mai mult ca unul ce cugetă smerit”.³⁷ Frica de Dumnezeu este nedezipită de judecata din urmă. Gândul la moarte și la judecată întreține în om o conștiință trează a păcătoșeniei proprii și dorința de a se curăți prin pocăință de balastul păcatelor.³⁸

4. Pocăința și lacrimile

Pocăința odrăslită din credință și frică de Dumnezeu este o virtute prin care reînnoiește botezul, prin care omul se eliberează de păcat, curățindu-și conștiința. Ea apare ca un act voluntar deliberat de orice alte motive, ilustrând stadiul viețuirii noastre în Dumnezeu.

Pocăința este o întâlnire profundă a penitentului cu Hristos fiindcă ea trebuie să aducă nu numai iertarea păcatelor ci și reactualizarea comuniunii cu Hristos. Ea reprezintă o cale de însănătoșire și de desăvârșire a sufletului. Nu este numai o virtute dovedită în anumite momente, ci o atitudine permanentă, un curent continuu de viață spirituală. Sfățuirea cu sine și căința pentru rățacirile vieții, nevoia de a te îndrepta și purifica, de a îți se descoperi rănile și problemele vieții, starea unică pe care o încerci când auzi: „te iert și te dezleg de toate păcatele și te simți din nou împăcat, restabilit în armonia ta launtrică, constituie o experiență comună tuturor celor ce afirmă existența unui adevăr divin fundamental și a unei legi morale.

Prin căință omul credincios se eliberează de sub complexul vinovăției sale, iese din lincezeala morții sufleteștiși caută să se depășească pe sine

35. Pr.Prof.Dumitru Stăniloae, *op.cit.*, p.102

36. Ierom Drd.Irineu Pop, *op.cit.*, p.515

37. Petru Damaschian, *op.cit.* în Filocalia, vol.V ,p.199

38. Ierom Drd. Irineu Pop, *op.cit.* p 516

printr-un dinamism ascendent. Dumnezeu nu ne-a lăsat să ne mulțumim cu ceea ce am săvârșit și se cheamă totdeauna mai sus³⁹.

Sunt de folos pocăinței și lacrimile pentru că sunt semnul ieșirii minții la viața cea nouă, sunt arvuna veacului viitor. Acolo unde se stăruie cu ostenelele pocăinței și cu căldura inimii în greaua pătimire, curg râuri de lacrimi din umilinta inimii, acolo se dărmă toate întăriturile, se stinge tot focul patimilor și se săvârșește renașterea de sus, prin venirea Mântuitorului și sufletul se face iarăși palat al curăției pentru că cine plânge își spală întinăciunea trupului și a sufletului produsă de păcat și se eliberează de patimi.

5. Înfrânarea și postul

Înfrânarea înseamnă nu numai depărtarea de la cele opt patimi trupești enumerate de părinții filocalici: lăcomia pântecelui, iubirea de avuție, curvia, mânia, întristarea, lenea, slavă deșartă și mândria, ci mai înseamnă abținerea de la alte păcate care se pot săvârși cu gândul, cu cuvântul și cu fapta și de la tot ce le poate prileji.

Omul neînfrânat devine sclavul lumii și își pierde suveranitatea în mijlocul ei întrucât lucrurile și persoanele îi devin opace.⁴⁰ Numai prin frânarea impulsurilor sale inferioare, omul limitează patimile și își restabilește libertatea spirituală, pentru că: „Cel care vrea să aibă înfrânarea și nepătimirea e dator să se stăpânească pe sine înlăuntru și în afară și să fie ca unul ce e mort cu trupul și cu sufletul față de lumea aceasta și de oameni.”⁴¹

Postul este cel mai nimerit antidot împotriva patimilor. Creștinul prin post stăpânește instinctul de hrană, dar și celelalte pofte trupești și sufletești concentrându-se mai ușor la cele dumnezeiești. „El curățește păcatele și fărădelegile, face sufletul cuviincios, sfințește cugetarea, alungă dracii și ne apropie de Dumnezeu”⁴².

În condiții de post omul poate să crească mai ușor în Hristos pentru că așa după cum afirmă și Sfântul Maxim Mărturisitorul: „Sunt unele lucruri care opresc patimile din mișcarea lor și nu le lasă să sporească în creștere. De pildă postul, osteneala și privegherea nu lasă pofța să sporească, ci o înfrânează și o împuținează”⁴³.

Adevăratul creștin care practică cu tărie postul va putea să se elibereze de tirania viciilor și să fie liber de orice patimi care-l cuprinde în vâltoarea vieții dobândind astfel neprihănirea.

39. Ierom Drd. Irineu Pop, *op.cit.* p 516

40. *Ibidem*, p. 517

41. Petre Damaschin *op.cit.* în Filocalia vol.V ...p 203

42. Evagrie Particul, *Schiță monarhicească în care se arată cum trebuie să ne nevoim și să ne liniștim* în Filocalia, vol.I, trad. Pr.Prof.Dr.Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 1999, p.60

43. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Capete despre dragoste*, în Filocalia vol.IV, trad. Pr.Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 1993, p. 89.

6. Paza minții și a gândurilor

Îndemnul „privegheați și vă rugați” este actual totdeauna pentru că omul este supus ispitelor. Privegherea promovează concentrarea minții într-o meditație continuă îndreptată asupra ei însăși. Scopul acestei adunări în sine este ca omul să-și observe gândurile, ca pe cele rele să le alunge din prima clipă, iar pe cele bune să le asocieze îndată ce apar cu gândul la Dumnezeu, ca să nu se abată spre rău.⁴⁴

Paza minții prin care se realizează curățirea gândurilor e un pas important spre nepătimire, e o actualizare a inimii celei bune a lui Hristos, care S-a sălăjluit în ea de la botez. „Două bunuri ne aduce harul cel sfânt prin botezul renașterii, dintre care unul covârșește nemărginit pe celălalt. Cel dintâi ni se dăruiește îndată căci ne înnoiește în apa însăși și luminează toate trăsăturile sufletului, adică „chipul” nostru, spălând orice zbârcitură a păcatului nostru. Iar în celălalt așteaptă să înfăptuiască împreună cu noi ceea ce este „asemănarea”. Deci când începe mintea să guste întru-multa simțire din dulceața Prea Sfântului Duh, suntem datori să știm că începe harul să zugrăvească, așa zicând, peste chip, asemănarea⁴⁵.

Numai îndrumând spre această inimă purificată prin Hristos gândurile bune, care în definitiv tot prin ea răsar și numai raportându-ne la ea pe cele rele, putem reuși în lucrarea de curățire lăuntrică a noastră. „Prin inima bună lucrează Dumnezeu, prin inima rea duhurile rele, inima bună privește spre infinitul de lumină, luminându-se din el, inima rea spre infinitul de întuneric întunecându-se din el. În fața fiecăreia din ele se deschide un abis. În fața celei bune abisul vieții, în fața celeilalte abisul negru, negativ, al golului, al platitudinii care ne atrage și el, dar în chip pătimăș, înșelându-ne cu atracția unei false infinități, în fața celei bune abisul fericirii nesfârșite, în fața celei rele a plăcerii urmate de nemulțumirea monotonă fără sfârșit”⁴⁶.

Deci gândurile bune se cuvînc să le aducem lui Hristos drept jertfă curată pentru că ele sunt mereu pândite de gândurile noastre pătimășe și murdare, care le vatămă frumusețea și puritatea lor. Mintea să petreacă pururea cu atenția îndreptată spre inimă, adică spre cel sălăjluit în ea, căci îndată de se depărtează de inimă dă loc puterii diavolului⁴⁷.

7. Nădejdea

În mod obișnuit, prin nădejde înțelegem așteptarea împlinirii unei făgăduințe pe care ne-a făcut-o cineva, sau așteptarea realizării unei dorințe, sau

44. Pr.Prof dr. Dumitru Stăniloae, *op.cit.* p 126

45. Diadoh al Foticei, *Cuvânt ascetic*, în Filocalia vol.I trad. Pr.Prof dr.Dumitru Stăniloae, Ed.Humanitas, București, 1994, p.379

46. Pr.Prof Dr. Dumitru Stăniloae, *op.cit.* p. 126

47. Marcu Ascetul, *Despre botez*, în Filocalia, vol.I, p.379

a împlinirii uni scop. Este o năzuință plină de încredere spre un bun viitor, posibil, de dobândit.

Nădejdea creștină este dorul și așteptarea cu încredere a împlinirii tuturor bunătaților făgăduite de Dumnezeu omului, care face voia lui, fiindcă Dumnezeu este credincios făgăduinței Lui, „este o înaintare, o săritură peste vreme, este un ochean care aproprie de ochii sufletești lucrurile foarte depărtate. Nădejdea este o adevărată îndrăzneală către Dumnezeu, ce se dă în inima omului ca să nu deznădăjduiască niciodată de harul lui Dumnezeu atât pentru iertarea păcatelor cât și pentru orice dorință când se cere vreun bine din cele vremelnice și din cele veșnice”⁴⁸.

Creștinul care rabdă are speranța vie că primește mângâierea și răsplata, dacă nu pe pământ, măcar în lumea cealaltă. Nădejdea e firească omului care în mod natural este orientat spre viitor. Grija, aduce frământarea, iar nădejdea liniște, siguranță și putere pe care le primește de la Cel nădăjduit. Numai datorită ei creștinii pot rezista tuturor încercărilor la care sunt supuși, dând dovadă de tărie sufletească, răbdare și încredere, așteptând izbăvirea. Creștinul care nădăjduiește nu dă niciodată înapoi ci aleargă mereu spre o ținută. El rabdă orice necaz și strâmtorare cu speranța vie că Hristos va lua chip în El (Galateni, 4, 19). Prin nădejde omul credincios se face părtaj veșniciei și trăiește în ceruri⁴⁹.

8. Răbdarea necazurilor

Părinții Patericului ne arată că Dumnezeu conduce pe om spre desăvârșire nu numai prin purtarea de grijă (providență) ci și prin judecată, care cuprinde pedepse pe care ni le trimite din cauza păcatelor săvârșite, ca să ne îndrepte sau să ne ferească de la ispite și necazuri. Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spune: „Acela care iubește lucrurile bune și frumoase tinde de bunăvoic spre harul îndumnezeirii, fiind călăuzit de providență prin rațiunile înțelepciunii, iar acela care nu e îndrăgostit de acesta e tras de la păcat împotriva voii lui și lucrul acesta îi face judecata cea dreaptă prin diferite moduri de pedeapse. Cel dintâi, adică iubitorul de Dumnezeu e îndumnezeit prin providență, cel de al doilea, adică iubitorul de materie e oprit de judecată să ajungă la osândă”⁵⁰.

Dacă înfrânarea și paza gândului vizează îndeosebi patimile poftei (lăcomia pântecelui, curvia, iubirea de avuție), răbdarea față de nemulțumirile ce ni le provoacă cei din jur și suportarea anumitor necazuri care vin asupra

48. ** *Învățătura de credință creștină ortodoxă*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1952, p. 222

49. Ienom Drd. Irineu Pop, *op.cit.* p.519

50. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în Filocalia vol.III, trad. Pr.Prof Dr.Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București 1994 p. 259

noastră, au rolul de-a stăvili patimile mâinii (întristarea și supărarea). Adesea necazuri sunt simțite de om ca un fel de părăsire din partea lui Dumnezeu, dar ele au un rost pozitiv, pedagogic, de îndreptare, ajutându-l în eforturile sale. Diadoh al Foticeii, ne mărturisește în această privință „Căci părăsirea (îngăduința) în scop de povățuire nu lipsește nicidecum sufletul de lumina dumnezeiască, ci harul își ascunde numai cum am zis, de multe ori prezența în fața minții ca să împingă oarecum sufletul înainte prin răutatea dracilor, spre a căuta cu toată frica și cu multă smerenie ajutorul lui Dumnezeu, cunoscând câte puțin răutatea vrășmașului său. Este ceea ce face mama care depărtează puțin copilul de la sânul său dacă se poartă cu neorânduială față de regulile alăptării, ca speriat de niscai oameni cu fețe urâte ce stau împrejur sau de niscai fiare să se întoarcă cu frică multă și lacrimi la sânul maicii”⁵¹.

Judecata ne face să suportăm încercările de durere, ea fiind un remediu în stăvilirea patimilor. Avva Pimen, spunea: „Bună este ispitirea că aceasta va face pe om mai lămurit”⁵².

Răul începe cu momeala plăcerii și sfârșește în durere, în timp ce binele începe cu osteneală, încercări, ispite, uneori chiar un fel de cruce, dar se încununează cu bucurie și răsplătă și cu prezența Duhului Sfânt „orice întristare după Dumnezeu face parte din ființa evlaviei, căci adevărata dragoste se probează prin cele ce-i stau împotriva. Nu zice că poți câștiga virtutea fără necazuri, căci virtutea neaprobată în necazuri nu este întărită”⁵³.

Suferințele și necazurile vin din îngăduința lui Dumnezeu pentru întărirea noastră, dar și răbdarea vine din puterea cu care Hristos a răbdat crucea și moartea. Dacă nu are cineva pe aceasta, niciodată nu va putea sta la războiul cel nevăzut.

Răbdarea are puterea să omoare deznădejdea care de cele mai multe ori distruge sufletul. Ea mângâie sufletul și-l întărește ca să nu slăbească de *mulțimea necazurilor*. „Pe ca neavădu-o Iuda a găsit moartea cea îndoită, ca un lipsit de experiența războiului. Pe ea avându-o frunțașul Petru, deși a căzut, dar ca un încercat în război a biruit pe diavolul, care-l doborăse”⁵⁴.

Deci fiecare faptă bună, fiecare osteneală săvârșită în răbdare poartă în ea rod și răsplătă, frumusețe și iradiere a harului Duhului Sfânt.

9. Nepățimirea (apatia)

Creștinul care tot timpul vieții a dus o luptă acerbă împotriva patimilor și s-a statornicit în realizarea binelui căpătând nenumărate virtuți, ajunge să fie liber de orice patimă, dobândind virtutea nepățimirii.

51. Diadoh al Foticeii, *op.cit.* Filocalia vol I, p 377

52. Ierom Drd.Irineu Prof. *op. cit.* p. 518

53. Marcul Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, Filocalia vol.I, p.242

54. Petru Damaschin, *op.cit.* Filocalia vol.V p.205-206

Ea este culmea spre care se îndreaptă tot efortul nevoițelor și treapta supremă a tuturor virtuțiilor. Ea nu e o stare negativă, căci absența răului nu poate fi o stare negativă ci este o stare de pace a sufletului. Nepățimirea nu înseamnă numai a nu simți patimile, ci a nu le primi⁵⁵.

Diadoh al Foticeei, ne spune că „nepățimirea nu înseamnă a nu fi războiți de draci, căci atunci ar trebui să ieșim, după Apostol din lume (I Corinteni 5, 10), ci războiți fiind de ei să rămânem nebiruiți. Căci și luptătorii îmbrăcați în fier sunt țintă săgeților trimise de vrăjmați și aud sunetul săgeților, și văd săgețile primite, dar nu sunt răniți de ele pentru tăria îmbrăcăminții de război⁵⁶.

Cel ce a atins nepățimirea numai păcătuște ușor nici cu fapta, nici cu cuvântul, nici cu gândul și pofta nu i se mai îndreaptă spre păcat. Eliberat de patimi și împodobit cu virtuți nepățimitorul este deasupra celorlalți „așadar eliberat de patimi cu adevărat este și se cunoaște acela care și-a făcut trupul nesticăcios, care și-a înălțat mintea deasupra tuturor celor create, care a supus toate simțurile și care punându-și sufletul înaintea feței Domnului tinde pururea către Dânsul, chiar mai sus de puterile Sale⁵⁷.

Nepățimirea presupune o participare la demnitate împărătească alui Hristos. Omul nepățimitor privește lumea cu o iubire dezinteresată, dar în sprijinul mântuirii semenului său. Omul nepățimitor nu mai este rob al lumii ci al lui Dumnezeu, care îl stăpânește până în străfundul inimii sale „Cel care s-a învrednicit de o astfel de stare fiind încă în trup, adăpostește pururea în sine pe Dumnezeu care-l ocârmuiește în toate cuvintele, faptele și gândurile și care prin lumina interioară ce-i luminează sufletul, îl face să audă oarecum glasul vocii Sale dumnezeiești, ridicându-l deasupra întregii cunoștințe omenești”⁵⁸.

Nepățimitorul nu mai privește și nu mai cugetă lucrurile prin prizma poftei ce se cere satisfăcută prin ele, nu mai face din lucruri obiecte raportate la sine care devin simple mijloace ale egoismului său. Pentru el acum lucrurile au un scop bine definit. Persoanele umane îi apar ca ființe iubitoare ce așteaptă ajutorul său⁵⁹.

Culmea la care se ajunge prin abolirea de patimi e libertatea sufletului de lanțuri și poverile lor și odată cu această înviere sau ridicarea peste toate legile și forțele înrobitoare. Acest fapt este posibil prin Hristos Cel Înviat întru care „avem puterea să murim și noi patimilor și poftelor egoiste să murim noi înșine și să trăim o viață nouă, biruitoare în toată ființa noastră de

55. Pr.Prof dr.Dumitru Stăniloae, *op.cit.* p 151

56. Diadoh al Foticeei *op.cit.* Filocalia vol.I,p 386

57. Sfântul Ioan Scăraru *op.cit.* p 509

58. *Ibidem*

59. Pr.Prof dr.Dumitru Stăniloae, *op.cit.* p 154-155

dăruire în Hristos lui Dumnezeu”⁶⁰. Cine ajunge la această nepătimire gustă fericirea deplină, căci așa cum exclamă Sfântul Pavel: „nu mai trăiesc eu ci Hristos trăiește în mine”. „, Cel desăvârșit în iubire și ajuns la culmea nepătimirii nu mai cunoaște deosebirea între al său și al altuia, între a sa și a altuia, sau între credincios și necredincios, între rob și slobod, sau între bărbat și femeie. Ridicat mai presus de tirania patimilor și căutând cea una a oamenilor acesta privește pe toți la fel și are față de toți aceeași dragoste”⁶¹.

CONCLUZII

Purificarea omului de patimi prin virtuți poate fi considerată ca una din cele mai profunde lucrări la care este chemat omul, creștinul adevărat.

Fiindu-i sădită în fire o aspirație continuă după Dumnezeu, de multe ori acesta dă frâu liber pasiunilor sale, la început nepăcătoase, ajungând astfel să-și uite menirea sa. El cade pradă patimilor de tot felul care îi sunt nefirești și se îndreptează astfel de Dumnezeu, căutându-se în toate doar pe sine, devenind egoist și închis la tot ce presupune altruism.

De aceea este nevoie de vindecarea patimilor sale, care nu este altceva decât preschimbarea lor în virtuți, din moment ce pasiunile nepătimitoare (cele firești și curate) ale omului au fost pervertite.

Practicarea virtuților antrenează și activează întreaga ființă omenească întărind-o, curățind-o și înscriind-o pe calea unirii cu Cel care a creat-o. Virtutea e un sinergism între harul lui Dumnezeu și puterile omului, omul devenind „om”, numai în comuniune cu Dumnezeu.

Purificarea de patimi ne deschide drum spre Dumnezeu, ne călăuzește spre cunoașterea și spre vederea sa. Fericita liberare de patimi afirmă Sfântul Iona Scărarul, „ridică mintea cea săracă de la pământ la cer, iar pe cel „sărac” îl scoală din urâciunea patimilor. Dar prealăudata dragoste îl pune alături de întâistătătorii poporului Domnului, de Sfinții Îngeri”⁶².

Purificarea de patimi este perspectiva eternă a îndumnezeirii omului.

Pr. drd. Dorin Zarioiu

60. Pr.Prof dr.Dumitru Radu, *Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema comuniunii în Ortodoxia*, an XXI, nr. 1-2 1978, p 51

61. Sfântul Ioan Scăraru *op.cit.* p 514

62. Sfântul Ioan Scăraru, *op.cit.* p. 514

VI. BISERICA ȘI PROBLEMELE VREMII

POZIȚIA BISERICII FAȚĂ DE PROBLEMELE TINERILOR

Tinerii și Biserica, constituie azi, un subiect de o deosebită însemnătate, căci ei, tinerii se numără printre privilegiații atenției pline de afecțiune a Bisericii și pe care Biserica strămoșească îi privește ca pe o speranță a ei.

Cum sunt, ce anume caută tinerii de azi ? S-ar putea spune că și ei sunt ceea ce au fost dintotdeauna tinerii, căci este ceva în om care nu suferă schimbări. Mai mult decât în cazul celorlalte vârste, această afirmație își găsește confirmarea în tinerețe, ceea ce nu înseamnă totuși că tinerii de azi nu sunt diferiți față de cei ce i-au precedat. Și tinerii de azi îl caută pe Dumnezeu, caută sensul vieții, caută răspunsurile definitive de genul: *“Ce trebuie să fac pentru a moșteni viața de veci?”* (Lc. X, 25). În această căutare nu se poate să nu întâlnească Biserica și însăși Biserica nu se poate să nu-i întâlnească pe tineri. Este nevoie doar ca Biserica să înțeleagă în profunzime ce este tinerețea, ce însemnătate are ea pentru fiecare om. Este nevoie ca și tinerii să cunoască Biserica, să-L cunoască în ea pe Hristos, care merge de-a lungul veacurilor cu fiecare generație, cu fiecare om.

În viața unui tânăr importantă este ziua când se convinge că Iisus este singurul prieten care nu-l va dezamăgi niciodată, pe care se va bizui totdeauna.

Întrebat fiind de Dl. Sorin Dumitrescu : “ N-ar fi necesară totuși, o implicare mai profundă a Bisericii în istorie? Aduceți-vă aminte că în timpul Eteriei, călugării au coborât din Sfântul Munte, cu isihism cu tot, și s-au dus

să lupte. Athosul s-a golit pentru o vreme...”, părintele Stăniloae a răspuns: „Nu e timpul să luptăm cu armele așa cum au luptat grecii atunci; acum se impune să luptăm spiritual, cu armele teologiei, să aducem lumea la credință. Numai credința în Hristos ne poate reunifica și ne-ar putea reda puterea pe care am avut-o. Altfel, să știți ne prăpădim ca neam. Panta asta a necredinței pe care mergem duce la prăpastia desființării...Mă tem că nu exagerez!“

Cuvintele **teologului** sunt deopotrivă un îndemn și un avertisment. Un îndemn, în a folosi armele teologiei pentru a readuce acest neam la ceea ce a fost de-a lungul istoriei sale. Un avertisment, deoarece “prăpastia desființării” ne poate amenința în orice moment, dacă nu vom reuși acea implicare a Bisericii în istorie, o implicare profundă, care să transforme această societate, aflată într-o profundă criză morală, redându-i ceea ce s-a pierdut în deceniile trecute: **CREDINȚA ÎN DUMNEZEU!**

Deci, credința în Dumnezeu este acea salvare pe care cei tineri o pot găsi în Biserica neamului, căci ea, credința în Dumnezeu a călăuzit generații de-a rândul și își are izvorul în însăși ființa neamului românesc. Când spui român, spui indirect creștin și ortodox. De aceea, Biserica-mamă iubitoare, mai ales a celor tineri, care au nevoie de îndrumarea ei, vine în întâmpinarea acestora cu întregul ei tezaur spiritual, atât doctrinar cât și moral și cultic.

Religia adevărată, deplină și desăvârșită este și rămâne cea creștină, cu învățătura ei descoperită de Dumnezeu, cu morala ei cea mai înaltă, cu slujirea ei cultică desăvârșită spiritualizată și, în întregime ridicată la culmea perfecțiunii de către Însuși Întemeietorul ei și sufletul ei permanent viu în ea, Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat și adevăratul nostru Dumnezeu.

Biserica Ortodoxă este adevărata Biserică, pentru că ea singură a păstrat fără schimbare tot ceea ce provine de la Mântuitorul și de la Sfinții Apostoli, în forma în care s-a stabilit de către Sfinții Părinți și de Sinoadele Ecumenice.

Învățătura ei dogmatică, morală și cultul sunt aceleași care au fost profesate și practicate în timpul primelor opt secole.

Ea singură se poate numi Una, pentru că numai ea recunoaște de unic cap al ei pe Mântuitorul Hristos și păstrează unitatea credinței și a învățăturii ce i-a fost încredințată de El. Ea singură este Sfântă, pentru că numai ea se folosește așa cum a rânduit Mântuitorul, de roadele jertfei Sale pe Cruce și de Harul Sfântului Duh și deci numai ea conduce fără greș pe oameni la mântuire.

Biserica Ortodoxă singură este Sobornicească, pentru că numai ea se întemeiază pe hotărârile Sinoadelor Ecumenice și este, deci, îndreptățită a răspândi în toată lumea și a trăi până la sfârșitul veacurilor.

Ea singură, în sfârșit, este Apostolică, pentru că numai ea a păstrat organizarea dată de Sfinții Apostoli și a rămas neclintită pe temelii puse de ei, potrivit poruncii Domnului.

Participarea creștinilor, fie personală, fie colectivă la accelerarea istoriei în înnoirea societății trebuie să fie orientată către principii teologice, misionare și pastorale autentice. Această participare ridică problema relației dintre Biserică și poporul credincios, deci și tinerii, relație care, în cursul istoriei, mai ales în deceniile trecute n-a fost lipsită de ambiguități. În condiții de libertate și de adevărată autonomie, care este opțiunea Bisericii?

În primul rând, raportul dintre Biserică și popor, în care este integrat și tineretul, este de natură personală, adică în tot ceea ce face Biserica, ea trebuie să conteze pe experiența poporului și să valideze această experiență. Aceasta cu atât mai mult cu cât, în regimul trecut, regim care n-a ținut seama nici de voința individului, nici de mentalități colective, poporul a fost ignorat. Vocea persoanei și libertatea poporului erau socotite elemente exterioare, perturbatoare, iraționale. În acest context, nici Biserica, cu toată spiritualitatea ei personalistă și comunitară, n-a putut conta pe un corp de credincioși activi. Biserica a avut greutate să păstreze vie moștenirea creștină în ansamblul social din cauza acestei participări reduse a credincioșilor la transmiterea tradiției. Creștinismul apărea din această cauză ca o instituție arhaică, păstrând tradiția în stereotipuri din altă epocă. De aceea, astăzi se cere ca experiența contemporană a poporului să fie scoasă la suprafață, ceea ce va da altă față creștinismului. Poporul trebuie să fie chemat să ia parte la păstrarea și transmiterea valorilor creștine pentru întreaga societate, iar un rol însemnat pentru aceasta îl au tinerii.

În al doilea rând, alianța dintre Biserică și popor nu este o alianță politică, deoarece vocația Bisericii nu este de a dicta structuri și orientări politice, ci de a chema la credință și convertire aceste structuri. Biserica a admis, prin iconomie, în anumite circumstanțe, să fie asociată cu o instituție națională. Ea a jucat adesea un rol important în ceea ce privește unitatea etnică și identitatea culturală a poporului.

Nimeni nu poate să nege acest rol. Problema este că nici o formă de cooperare dintre religios și politic n-a fost un mecanism ideal. Când a constatat că „simfonia” este în detrimentul ei, Biserica a făcut o declarație de autonomie politică, optând pentru alte forme de colaborare în care prevalează principiul profetic, misionar, pastoral. Oricât de insistentă este argumentarea istoricilor privind stereotipia simfoniei în țările ortodoxe, să nu se uite faptul că opțiunea Bisericii este de natură pastorală, adică ea este mână de compasiune față de poporul credincios, deci față de tineri, pe

care vrea să-l slujească prin diferite forme de simfonie. Responsabilitatea pastorală a Bisericii trece dincolo de interesele egoiste ale unui guvern sau puteri politice. Biserica poate iniția acum o simfonie profetică, în care ea devine interlocutor critic, constructiv al societății în ansamblul ei și ajutor moral al tineretului, spre binele poporului dreptcredincios.

Una din cele mai semnificative acțiuni în liturgica ortodoxă este aceea când preotul se întoarce cu fața către credincioși, se pleacă înaintea lor, cerându-le iertare și binecuvântându-i în același timp. Ritualul care precede procesiunea preotului din altar în centrul bisericii, când credincioșii identifică darurile lor aduse spre sfințire, arată cel mai bine sensul liturgic al Euharistiei și preoției: preotul **nu este trimis să fie slujit, ci să slujească pe alții**. Una din carențele pastorației din ultimii ani este aceea că grija pentru constituirea parohiei ca o comunitate unitară, deschisă și solidară, a trecut pe plan secundar. Grijiuli cu ornamentarea locașului de cult și cu estetica slujbelor, preotul neglijează uneori ceea ce este esențial, anume conviețuirea parohienilor; extinderea în trupul parohial este vitală și se întreabă cum se poate remedia starea de lucruri din parohie: dezmembrarea comunității, absența credincioșilor de la liturghie, indiferența tineretului față de credința tradițională, lipsa de educație creștină a mamelor și copiilor.

De aceea, se pune imperios întrebarea: cum trăiesc creștinii *ca* Biserică, nu *în* Biserică, în ce măsură „*calea*” lor, spiritualitatea lor, este o călăuză spre societate în ansamblul ei, sau dezorientează societatea?

Putem reține aici următoarele nuanțe:

- Biserica este înainte de orice o comunitate care trăiește dintr-o alianță, comunitate care păstrează vie memoria acestei alianțe realizată de Iisus Hristos. Ea oferă, deci, un punct de referință în istoric, un model comunitar, care este proclamat și comemorat în fiecare duminică și sărbătoare la LITURGHIE.

Lipsa de alianță, de memorie, ar duce la dispariția Bisericii. Societatea umană, de asemenea, ca să existe, are nevoie de memorie, de moștenire.

- Biserica este comunitate fondată pe valori evanghelice ca iertarea și iubirea, comuniunea și compasiunea. În această comuniune creștină sunt chemați să stea față către față, să se dezlege unii pe alții, să ridice barierele care-i separă, să risipească suspiciunile care-i stigmatizează.

Împăcarea cu semenii este o condiție de a servi și de a oferi la altar.

Exigențele și imperativele liturghiei sunt severe: du-te și te împacă cu adversarul, dezleagă pe cel ce stă sub tiranie, fă dreptate celui ce este exploatat.

- Biserica trebuie să se străduiască să fie un mediu în care libertatea lui Dumnezeu față de oameni să fie mereu recunoscută și apărată. Credința înseamnă ascultarea față de autoritatea lui Dumnezeu, pentru a face astfel distincție între faptele lui Dumnezeu și faptele umane. Nu se poate pune pe seama lui Dumnezeu ceea ce nu-i aparține. Autoritatea și libertatea lui Dumnezeu cer ca orice societate să fie liberă de orice formă de dictatură. „*Față către față*” înseamnă a recunoaște judecata lui Dumnezeu în totul.

- „*Cu fața la popor*” înseamnă, de asemenea, răspunderea preotului pentru etica socială a credincioșilor, deci și a tinerilor. Creștinii cunosc din experiență că, cele trei virtuți teologice, credința, speranța și iubirea lor pot deveni un fapt de societate, un fapt care influențează și este influențat de societate.

Prin modul lor de a gândi și a trăi, creștinii - deci, implicit și cei tineri - antrenează și societatea spre anumite valori și pe anumite căi. Și invers. Ei pot fi mânați de societate în diferite direcții. Parohia nu este ceva exterior, sau izolat, independent în raport cu comunitatea socială. Ea nu există în afară de experiența actuală a creștinilor. Iar în această experiență avem nevoie de tineri, avem nevoie de entuziasmul tinerilor, avem nevoie de bucuria de a trăi care-i însuflețește pe tineri. În ea se reflectă ceva din bucuria originală a lui Dumnezeu când l-a creat pe om. Tinerii trăiesc însăși această bucurie. Bucuria este aceiași pretutindeni, fiind totuși mereu nouă, originală. Tinerii știu să și-o exprime în felul lor.

Biserica trebuie să încurajeze și să-i îndemne mereu pe tineri cu cuvinte, de genul: „*Voi sunteți nădejdea Bisericii și a neamului. Voi sunteți nădejdea lumii!*” În acest context, este greu de spus că tineretul respinge valorile tradiționale, că abandonează Biserica. Experiențele educatorilor și ale preoților confirmă idealismul caracteristic al acestei vârste, chiar dacă în prezent el se exprimă poate mai ales sub forma criticii, pe când altă dată se traducea pur și simplu prin angajare.

Ce este tristețea? Nu este doar o perioadă a vieții corespunzând unui număr de ani dat, ci este totodată un timp dăruit de Providență fiecărui om ca o datorie, un timp în care omul caută, asemenea tânărului din Evanghelie, răspunsul la întrebările, privitoare nu numai la sensul vieții, dar și la un proiect concret pe care va putea începe să-și construiască viața. Iată caracteristica într-adevăr esențială a tinereții. Fiecare educator, începând cu părinții, dar implicând și păstorul sufletesc, preotul, trebuie să cunoască bine această caracteristică și trebuie să o poată identifica în fiecare tânăr. Chiar mai mult, trebuie să iubească ceea ce este esențial pentru tinerețe.

Dacă în fiecare perioadă a vieții sale omul dorește să se afirme, să întâlnească dragostea, în perioada tinereții o dorește în chip și mai intens. Dorința de afirmare nu trebuie înțeleasă ca o posibilitate de a legitima totul, fără excepție. În fapt, tinerii nu vor așa ceva: sunt dispuși să accepte aducerea la ordine, vor să li se spună DA sau NU. Au nevoie de îndrumători, și și-i doresc foarte apropiați. Dacă recurg la persoane cu autoritate, o fac pentru că le simt pline de căldură umană și capabile să-i însoțească pe drumul ales de ai. Este clar că problema esențială a tinereții e de natură profund personal-istă. Tinerețea este timpul personalizării vieții omenești. Este și perioada descoperirii comuniunii. Tinerii știu că vor trebui să trăiască pentru ceilalți, știu că viața lor are sens în măsura în care devine un dar gratuit pentru aproapele. De aici își trag originea toate vocațiile, atât cele sacerdotale sau religioase, cât și vocațiile pentru căsătorie și familie. Chiar și chemarea către căsătorie este o vocație, un dar al lui Dumnezeu.

Vocația către dragoste constituie, firește, cale spre cel mai apropiat contact cu tinerii. Preotul trebuie să-și dea seama destul de repede de această realitate. Tinerii trebuie să cunoască ce este dragostea. Iubirea este minunată. Tinerii, în fond, caută totdeauna în iubire frumusețea, vor ca iubirea lor să fie frumoasă.

„Din respect față de Biserica Ortodoxă Română, greva studenților se amână până luni 30 oct. a.c.” – anunța miercuri 25 oct. 1995, la principala emisiune de actualități, purtătoarea de cuvânt a studenților, Alina Grigorescu. Iată, deci, atitudinea tineretului față de Biserică! Dar a Bisericii !?!

Biserica are datoria să examineze propria ei viață internă pentru a căuta ce este nou, surse noi, mai ales să scurteze bine alianțele ei vechi și noi cu puterile politice. Ea trebuie să aibă curajul să spună unor forțe și stări care s-au agățat de-a lungul anilor de trupul ei istoric: „*Vremea s-a împlinit*” (Mc. I, 15). Căci nu se poate obține ceva nou câtă vreme nu se termină cu ceea ce este vechi, cu restul. „*Dacă grăunțele de grâu care cade în pământ nu moare, el rămâne singur; dar dacă va muri, el va aduce roadă multă*” (Ioan XII, 24), moartea și învierea, distrugerea a ceea ce este vechi și construirea a ceea ce este nou, nu pot fi luate separat. Biserica trebuie să ajungă la acest punct radical, anume, de renunțarea la „restul” care o împiedică să-și asigure continuitatea și priza asupra istoriei actuale.

Prin urmare, prezența și lucrarea Bisericii, într-o societate secularizată, au exigențele și urgențele lor care trebuie să fie bine cunoscute. Printre acestea, una dintre cele mai importante este problema tinerilor și a conștientizării apartenenței acestora la Biserică. Privind spre societate, Biserica trebuie să facă „*socoteala*” (Luca XIV, 28-31) în termeni de posibilități și deficiențe

misionare. Căci continuitatea Bisericii depinde de acțiuni și programe misionare specifice, în cadrul cărora grija față de cei tineri trebuie să ocupe un loc deosebit.

Criza morală actuală, ce poate afecta profund și tineretul țării, ne duce cu gândul la criza trăită de Meșterul Manole în opera de ridicare a Bisericii de la Curtea de Argeș: „*Dar orice ziua lucra, noaptea se surăpa !*” atunci, el pune în acțiune întreg poporul, prin jertfa căruia se înalță monumentul, pe care azi toți îl admirăm.

Parte cea mai critică a acestei examinări este aceea de a vedea dacă noi construim în prezența lui Dumnezeu, pe temelia pe care El a pus-o, pe căile deschise de El: „*Aceasta este piatra cea neluată în seamă de către voi, zidarii, care a ajuns în capul unghiului; și întru nimeni altul nu este mântuirea, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi*” (Fapte IV, 11-12). Dacă ne conducem doar după timp și ambiții, putem construi toată noaptea fără să avansăm, ca Meșterul Manole, ca apostolii care au pescuit toată noaptea fără să prindă ceva (Ioan XXI, 3). Numai în prezența lui Hristos, la îndemnul și puterea Acestuia, noi putem să terminăm ceea ce am început. Această conștiință că „*Domnul este acolo*” (Ioan XXI, 4-7) explică entuziasmul și succesul ctitorilor Ortodoxiei române înscrși în pomelnicul ei sfânt.

Biserica posedă mesaje, proiecte și mecanisme de stimulare și compensație care au un randament foarte ridicat în activitatea de educare a copiilor și tineretului. Puritatea lor morală, gradul sporit de sensibilitate, afectivitatea și imaginația constituie o materie primă ideală pentru demersul religios de formare a caracterelor. Biserica dispune de pârgii educative specifice, unele chiar unice, care pot fi folosite cu randament numai de către ea. Concepții și practici ca bunătatea și puterea lui Dumnezeu, păcatul, pocăința, mântuirea, faptele bune, raiul și iadul etc., au avut o influență formativă asupra majorității credincioșilor, dar mai ales în cazul unora care au îndeplinit funcții morale de o însemnătate deosebită pe care nu ar fi reușit să le suplinească nici o instituție laică.

Ne-am referit numai la câțiva din factorii care pledează pentru ideea necesității folosirii și în viitor a valențelor educative ale religiei. Toate aceste valențe ale religiei au fost de-a lungul veacurilor și rămân și astăzi soluțiile concrete pe care Biserica Neamului le pune în fața celor tineri, deoarece „*Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același*” (Evrei XIII, 8), El fiind „*Calea, Adevărul și Viața*” (Ioan XIV, 6) și „*în El trăim și ne mișcăm și suntem*” (Fapte XVII, 28).

De aceea, Biserica noastră strămoșească are datoria de a fi alături de toți cei care vor făuri, nu numai viitorul de mâine al țării, dar vor fi și cei care

vor duce mai departe focul nestins de secole al credinței strămoșești, predându-l integru, fără pată și cu dragoste, celor care le vor urma.

Tineretul este speranța nației, căci nu trebuie privită tinerețea doar prin ceea ce implorăm noi în rugăciunile către Dumnezeu, anume „*păcatele tinereții nu le pomeni, Doamne*”, ci tinerețea trebuie privită, de toți cei care doresc propășirea neamului și a Sfintei Sale Biserici, drept creatoare, lucrătoare prin faptă în iubire, conciliatoare, energizantă, purtătoare a unui mesaj reînnoit pentru generațiile următoare, care la rândul-le, trebuie să poarte amprenta tinereții, pentru a putea fi la înălțimea idealurilor celor ce, de-a lungul istoriei, au purtat vie credința strămoșească și totodată ființa acestui neam și popor, atât de binecuvântat de Dumnezeu.

Mesajul Bisericii către cei tineri trebuie să fie unul purtător de neșarmurită dragoste, de dorință de dialog fără echivocuri, de înțelegere profundă a problemelor cu care cei tineri se confruntă, de impunere, chiar, a unor norme morale față de cei care conduc pentru un timp țara, pentru a înțelege că puterea este ceva care se poate pierde foarte ușor, dacă liber-cugetarea și dezinteresul față de viitor își pun pecetea asupra conducerii și guvernării lor.

Biserica, alături de Armată, potrivit tuturor sondajelor de opinie făcute în ultima vreme, reprezintă instituția care se bucură de încrederea, aproape unanimă, a membrilor societății românești de astăzi.

Deci, dacă peste 90% din populația țării are încredere în Biserică, dacă 87% din membrii societății noastre sunt de credință ortodoxă, atunci cuvântul Bisericii, pentru problemele cu care se confruntă societatea românească și tineretul țării în special, trebuie să fie unul care să-și găsească ecoul cuvenit în fața celor care, pentru o vreme sunt hărăziți să conducă destinele țării.

Sfatul Bisericii ar trebui să fie hotărâtor în orice problemă, așa cum odinioară, pe vremea dreptcredincioșilor noștri voevozi, domni și regi, era ascultat și pus în practică.

Numai așa implicarea Bisericii în istorie își găsește rolul și numai așa poate vom scăpa de ceea ce marele teolog numea „*prăpastia desființării*”.

Pr. prof. Ioan Stan

SECTARISMUL, O PROVOCARE ÎMPOTRIVA CREDINȚEI ADEVĂRATE

1. Fenomenul sectar din perspectivă ortodoxă

Sectarismul, adică divizarea în minorități religioase¹, nu este un fenomen nou în istorie, căci prin însăși conformația unicat a personalității umane, există întotdeauna posibilitatea ca doi oameni să aibă două păreri diferite (*Și duo faciunt idem, non est idem*).

În esență aceste diversificări pornesc de la amestecarea limbilor la Turnul Babilonului, când unitatea omenirii a încetat. Fiecare popor a început să-și croiască tradiția, cultura și istoria lui proprie, toate acestea fiind altoite pe întunecarea minților, datorată căderii în păcat, astfel că până azi fiecare își are mintea lui individuală, aparte, care apoi individualizează totul.²

Inevitabilitatea fenomenului sectar a confirmat-o însuși Mântuitorul: *Vai lumii din pricina smintelilor, că smintelile trebuie să vină!* (Matei 18,7).

În baza spuselor scripturistice putem trage următoarea concluzie: *în omenire, există, inevitabil, pe de o parte, născocitori de sminteli, iar pe de altă parte victime*³: *Vedeți să nu vă amăgească cineva. Căci mulți vor veni în numele Meu și pe mulți vor amăgi. Și mulți prooroci mincinoși se vor scula și vor înșela pe mulți* (Matei 24,4-5); *Eu știu că, după plecarea mea, vor intra între voi lupi crânceni, care nu vor cruța turma. Și dintre voi înșivă se vor ridica bărbați, grăind învățături răstălmăcite, ca să tragă pe ucenici după ei* (Faptele Apostolilor 20, 29-30).

Atât Mântuitorul cât și Apostolii constată că sectarismul este ceva de neînălțurat dar totuși explicabil: *Aud că atunci când vă adunați în biserică,*

1. Bryan Wilson, apud Pr. Gheorghe Petraru, *Ortodoxie și prozelitism*, Trinitas, Iași, 2000, p.136.

2. prot.dr. P. Deheleanu, *Manual de sectologie*, Tipografia Diecezană, Arad, 1948, p.17.

3. *Ibidem*, p.18-19

între voi sunt dezbinări. Și în parte o și cred; căci trebuie să fie între voi și eresuri, ca să se învedereze între voi cei încercați (I Corinteni, 11, 18-19), ba mai mult: eresurile sunt necesare pentru învederarea celor tari în credință astfel luând ființă multe din cărțile Scripturii sau Tradiției, scrise nu din dorința de a face teologie sistematizată ci pentru a furniza o relatare scrisă a vieții Mântuitorului și, mai ales, pentru a răspunde întrebărilor legate de credință.

Iată ce spune Tertulian vizavi de aceasta: *Condiția vremurilor de acum mă obligă să vă atrag luarea aminte că nu trebuie să ne mirăm de aceste erezii, nici fiindcă există, căci aceasta este menirea lor să se ispitească prin ele și să fie pusă la încercare credința. În deșert, așadar, și fără să cugete îndeajuns se minunează unii că ereziile au atât de mare putere. Dacă n-ar avea putere ele n-ar exista.*⁴

Având deci menirea de a ispiți, eresurile nu sunt păcat prin ele însele, dar știut fiind faptul că cele mai multe ispitiri vin de la Satana ele intră în opoziție cu voia lui Dumnezeu însă nu o depășesc chiar dacă *păcatul este împotriva lui Dumnezeu; Dumnezeu a permis căderea în păcat deoarece în atopoternicia Sa poate să scoată binele chiar și din rău. Totuși faptul că nu este dincolo sau în afara voii lui Dumnezeu nu-l scuză și nici nu-l explică. Păcatul rămâne o enigmă.*⁵

Concluzionând, constatăm generalitatea a ceea ce numim fenomenul sectar, și în plus îl înțelegem și din prisma activității diavolului în lume, care *dintru început a fost ucigaș de oameni* (Ioan VIII, 4), căci cine altcineva ar putea fi patronul unora din aceste nefaste manifestări?

2. Delimitari terminologice

Așadar de când se știe (de fapt de când a zis Adam: Sunt gol și m-am ascuns) omenirea se confruntă cu opoziția manifestată în diverse domenii, inclusiv și în cel religios. Se impune, așadar, o prealabilă precizare a termenilor care definesc aceste manifestări.

Ce este o sectă? Etimologic⁶ cuvântul *sectă* are originea în verbul latin “secare”-a tăia, sau, potrivit altor specialiști, în verbul “sequi”-a urma.

4. Tertulian, *Despre prescripția contra ereticilor*, în volumul *Apologeți de limbă latină*, colecția P.S.B., nr.3, București, 1981, p.138.

5. Anthony A. Hœckema, *Created in God's Image*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1986, p.132.

6. diac.P.I. David, *Invazia sectelor. Coarnele fiarei apocaliptice în mileniul III*, vol.1 *De la erezii vechi la secte religioase ale timpului nostru*, Editura Crist-1, București, 1997, p.15 și urm.; Al.N.Constantinescu, *Sectologie*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1943, p.7-8; prot. dr.P.Deheleanu, *op.cit.*, p.11-13; Jean-Francois Meyers, *Sectele-neconformisme creștine și noi religii*, ediția a doua revăzută, traducere de Roxana Pitea, Editura Enciclopedică, București, 1998, p.5-6.

Astfel, în primul caz, prin sectă înțelegem grupul care se desprinde dintr-o comunitate, de unde se subînțelege că ea este un factor de sciziune, iar în al doilea se accentuează forța carismatică a liderului, care se erijează în cauza sciziunii. După cum spuneam, sectele nu sunt un fenomen nou; *Platon și Aristotel au avut seizii lor, care dacă nu s-ar fi masacrat, s-ar fi înfruntat în plan ideologic*⁷ și este îndeobște cunoscut faptul că actuale mari religii, precum jainismul sau budismul, au debutat în stadiul de secte. Totuși termenul generalistic pentru definirea fenomenului a apărut în spațiul creștin și de aici s-a extins ca atare.

Sociologul Peter Berger definește secta drept *un grup religios, restrâns numeric, care trăiește într-o stare de permanentă tensiune cu întreaga societate, închis influenței acesteia, și pretinzând membrilor ei o fidelitate și o solidaritate desăvârșită*.⁸

Wach înțelege prin sectă *o mișcare socială spontană, care ia naștere în condiții ușor de descris, se separă de grupul în care trăiește, trece printr-o perioadă de conflict și conștiință accentuată a propriei sale existențe, care se concretizează într-o organizație, trece apoi printr-o perioadă de izolare și integrare, în care se poate întâmpla să dezvolte o formă comunitară de viață, reia în mod gradat contactele cu comunitatea mai vastă și prezintă în cele din urma tendința de a se lăsa absorbită de grupul din care s-a desprins*.⁹ În general, din punct de vedere sociologic, secta este o grupare religioasă, de dimensiuni mici, care respinge majoritatea stilurilor de viață și valorile societății, membrii sectei considerând celelalte interpretări religioase ca fiind cronate și apreciind societatea globală ca fiind decadentă sau diavolească.¹⁰

Cu acest sens, de separare, de urmare a unei alte învățături, cuvântul "sectă" este folosit într-o mare diversitate de domenii (politic, educativ, artistic), tot el fiind destul de uzitat și în alte spații lingvistice; de exemplu Websterul reține la primul sens al cuvântului "sectă": *grupare de persoane care aderă la o doctrină specifică*¹¹, iar Larousse-ul: *ansamblu de persoane profesând aceeași concepție (filosofică, religioasă etc.)*¹²; definiții

7. Jean-Marie Abgrall, *La mécanique des sectes*, PUF, Paris, 1996, p.15.

8. Jean-Francois Meyers, *op.cit.*, p.6.

9. Joachim Wach, *op.cit.*, p.142.

10. *Dicționar de sociologie*, coordonatori : Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu; secretar Alfred Bulai, Babel, București, 1993, p.535.

11. *The New Webster Encyclopedic Dictionary of the English Language*, Grammercy Books, New York, 1997, p.597.

12. *Le petit Larousse*, Librairie Larousse, Paris, 1994, p.926.

asemănătoare regăsim în Hachette¹³, Littre¹⁴, Maxidico¹⁵ și Oxford¹⁶, reprezentative pentru limbile engleză și franceză.

Dicționarul Enciclopedic Român dă următoarea definiție: *comunitate religioasă (creștină, islamică, budistă etc.) desprinsă din bisericile oficiale respective, generată de iluzia unor pături sociale oprimate după care prin crearea unei "religii noi" ar putea fi învinse contradicțiile orânduiriilor bazate pe exploatare.*¹⁷ De asemenea toate definițiile precedente leagă cuvântul "sectă" de erezie.

În practică termenul sectă a fost monopolizat mai ales în politică și în religie, unde a căpătat un caracter peiorativ cu periculoase consecințe practice, sectanții fiind persecutați sau eliminați ca adversari periculoși în multe rânduri¹⁸ (mulți raționaliști și filosofi au fost socotiți sectari și tratați ca atare).

Noțiunea de sectă nu are valoare absolută, ea variază în funcție de contexte culturale, religioase, naționale ; ceea ce într-un loc va fi calificat drept *sectă* nu va avea neapărat același statut și în altă parte. Caracteristica definitorie a sectei este de a urma o cale spirituală neconformistă în raport cu instituțiile religioase "oficiale", cu marile tradiții religioase mondiale "recunoscute" unanim.

Pentru a defini aceste neconformisme spirituale, limba engleză are un alt cuvânt *cult*, care pe lângă sensul primar rit (care trece în planul al doilea), mai desemnează o religie sau o sectă, considerată a fi falsă sau extremistă, deci cu un sens mai peiorativ decât secta.¹⁹ În aceeași accepțiune termenul este folosit și în sociologie, accentuându-se mai ales rolul liderului carismatic și numărul mai mare de adepți decât în cazul sectei (care, de altfel, se poate transforma în cult destul de ușor).²⁰

În ultimul timp, pentru o mai eficientă disimulare a adevăratelor intenții ale sectelor sau, poate, pentru o mai potrivită încadrare din punct de vedere științific, s-a lansat expresia *nouă mișcare religioasă* (new religious move-

13. *Le Dictionnaire Essentiel . Dictionnaire Encyclopedique Illustre*, Hachette, Paris, 1992, p.1667.

14. *Dictionnaire de la Langue Francaise, abrege du dictionnaire de Emile Littre par A.Beujean*, vol.III, Editions de l'Erable, Paris, 1967, p.1086.

15. *Le Maxidico-Dictionnaire Encyclopedique de la Langue Francaise*, Editions de la Connaissance, Paris, 1997, p.1004.

16. *Oxford Dictionary*, Darsling Kindersley Limited and Oxford University Press, London, 1998, p.746.

17. *Dicționar Enciclopedic Român*, vol.IV, Editura Politică, București, 1996, p.348.

18. C. Cuciuc și C.Dupu, *op.cit.*, p.72.

19. *Webster's...*, *op.cit.*, p.165.

20. *Dicționar de sociologie*, *op.cit.*, p.147.

ment). Grupările înglobate în această categorie nu pot fi încadrate în grupul sectelor, deoarece nu s-au născut din nici o altă grupare, ci au o geneză proprie, datorată, în principal activității intense ale liderilor lor. Specialiștii înțeleg aici grupări noi, ivite în special în secolul XX, precum Scientologia, Santeria, Eckanbar, Biserica Unificării ș.a.

Deși nu departe de adevăr, este totuși discutabilă încadrarea unor asemenea grupări în categoria sectelor; căci pe lângă imposibilitatea stabilirii unei filiații cu o grupare mamă, aceste noi grupări au pretenția stabilirii unor noi norme religioase și o bună parte din seva lor doctrinară, aparține spațiului religios asiatic, care are o cu totul altă optică și nivel de toleranță față de neconformismele religioase.²¹

3. Obiectul studiului

Teoretic, secta este mediul în care atitudinea *sunt credincios, dar nu practicant*, nu este îngăduită, unde nu te târguiești nici asupra doctrinei, nici asupra comportamentului, și în care este luat extrem de realist îndemnul la vigilență al Apocalipsei: *Nu ești rece nici fierbinte. O de-ai fi rece sau fierbinte! Fiindcă ești căldicel am să te vărs din gura Mea* (Apocalipsa 3,15-16). Toate sectele își revendică calitatea de Biserică adevărată și prin aceasta exclud, total sau parțial, de la această calitate alte grupări. Istoria a arătat cum unele secte pot deveni Biserici dominante sau viceversa.

În ciuda bunelor intenții, care rămân mai totdeauna la stadiul declarativ, realitatea existentă în sânul unei secte este cu totul alta.

Clasificarea sectelor este o întreprindere destul de riscantă; criteriile unei asemenea clasificări sunt foarte diverse, în funcție de distanțarea de religia mamă, în funcție de acuratețea dizidenței, în funcție de practici sau de proveniență, etc.

Bryan Wilson propune o interesantă clasificare a fenomenului sectar:

- secte de tip **conversionist**, care sunt marcate de o viziune dualistă, maniheică despre lume (evangheliști, bapțiști, metodiști, penticostali);
- secte de tip **revoluționar**, în general eshatologice (advenștii);
- secte de tip **introvertit**, grupări care consideră retragerea din lume drept singura cale de salvare (anabapțiști, amish, quakeri);
- secte de tip **taumaturgic**, care promovează primatul miracolului asupra învățăturii de credință (antoinismul, știința creștină, umbanda);
- secte de tip **utopic**, care-și propun să construiască o lume nouă (menomișii);

21. Bryan Wilson, *op.cit.*, p.70.

-secte de tip **manipulativ**, categorie în care intră numeroase mișcări sectare, mai ales de nuanță ocultistă, esoterică și gnostică, constituind mișcarea “noii religiozități”.²²

Obiectul studiului de față îl constituie tocmai acele practici uzitate de aceste secte manipulative, care au drept scop final îndoctrinarea și supunerea adepților la dispoziția liderului. Aceste secte își claustrează adepții într-un sistem totalitar și coercitiv, prin intermediul unor tehnici de manipulare sau persuasiune, care afectează atât partea fizică cât și cea sufletească, și sunt conduse de un lider autoritar, care are în ochii membrilor o poziție exclusivă de mediator între oameni și Dumnezeu sau o putere supremă, cu o puternică structură ierarhică, cu puternice concepții elitiste și exclusiviste care exercită o dominație de tip îndoctrinator asupra membrilor prin intermediul unor tehnici, bine studiate, de manipulare mentală. O mare parte din cultele care activează azi în Occident, utilizează frecvent asemenea practici și sunt taxate ca atare de opinia publică.²³

Asemenea tip de sectă este uneori numit « coercitivă » și este definită ca fiind *o mișcare totalitară prezentându-se sub forma unei asociații, grup religios, cultural ș.a.m.d., care cere membrilor un devotament total și devoțiune din partea grupului, mai mult decât oricărei persoane. Aceste mișcări folosesc tehnici de manipulare, persuasiune și control destinate a materializa obiectivele liderului, care provoacă la adepți o dependență totală de grup, în detrimentul anturajului familial și social.*²⁴

Însă nu doar sectele recunoscute ca fiind « manipulative », utilizează tehnici de manipulare ci și multe alte secte recurg la astfel de tehnici în aceleași scopuri (supunerea adepților).

Nu vom porni însă cu prejudecăți dăunătoare unui studiu cât de cât obiectiv; de aceea reținem, spre ilustrare, următoarea meditație a unui specialist: *Sunteți un antropolog roman din secolul I al erei noastre. Anchetatorii vă semnalează un fel de sectă mesianică evreiască acționând de puțin timp în Palestina, dar care a fost pe punctul să dispară la Ierusalim. Conducătorul ei a fost răstignit pentru instigare la revoltă. Grupul nu are o ierarhie bine stabilită: pare acum împărțită în două facțiuni, una în jurul unui anume Pavel, cealaltă la Ierusalim în jurul unui evreu numit Iacov. Nu există nici un text religios, doar o tradiție orală relatând minunile întemeietorului.*

22. Bryan Wilson apud pr.Gheorghe Petraru, *op.cit.*, p.215-220.

23. Judy Narinsky, *Q&A Brainwashed : Rick Ross talk about deprogramming members of religious cults*, în “Wilamette Week”, Portland, Oregon, 1 noiembrie 1995.

24. Jean-Marie Abgrall, *op.cit.*, p.127.

*Care sunt pronosticurile dumneavoastră, în privința unui grup legat de tulburările social-politice ale lumii evreiești din această perioadă? Care vi se par șansele de supraviețuire?*²⁵

Bineînțeles această scurtă meditație are deficiențele ei dar merită reținută ideea cadru: fiecare are dreptul la prezumția de nevinovăție și de aceea orice studiu asupra realităților religioase trebuie făcut în spiritul dragostei și al dreptății.

4. CAUZE CARE AU GENERAT ȘI AMPLIFICAT FENOMENUL SECTAR

Însuși Mântuitorul ne-a avertizat, după cum spuneam mai sus, că vom fi confrunțați cu prooroci mincinoși și falși Mesia: *Feriți-vă de proorocii mincinoși, care vin la voi în haine de oaie, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori* (Matei 7,14); aceasta nu înseamnă că Dumnezeu ne-a condamnat să ne confruntăm permanent cu antagonismul opiniilor, ci totul se explică prin atotștiința și preștiința lui Dumnezeu, care a cunoscut omul în totalitate încă de la facerea sa (în acest sens Sfântul Ioan Damaschin spune că unitatea împărțita pe genuri a neamului omenesc a fost făcută de Dumnezeu odată cu crearea omului, în preștiința Sa despre căderea în păcat).²⁶

Suntem uneori tentați să catalogăm, cu lejeritate și condescendență, pe cei care aleg calea sectelor, drept deficienți mental, însă nicăieri în spusele Mântuitorului nu putem detecta justificarea acestei afirmații; totuși dacă acest lucru este pe alocuri conform cu realitatea (mai ales în țara noastră), avem de-a face cu o excepție care nu face decât să confirme regula, căci, în general, sectarii de astăzi nu pot fi caracterizați în nici un caz deficienți mental²⁷, miezul problematicii apariției fenomenului sectar fiind mult mai profund.

Cauze ale apariției sectelor

Așa după cum spuneam cauza fundamentală a apariției sectelor o constituie libertatea de voință a omului, care are posibilitatea alegerii binelui sau răului. Manualele de specialitate²⁸ ne descriu câteva cauze ale apariției

25. Anson D. Shupe. *Six Perspectives on New Religious : A Case Study Approach*, Edwin Mellen, Press, New York, 1981 apud Jean-Francois Meyers, *op.cit.*, p.13.

26. V. Karras, *Patristics view on the Ontology and Gender*, în *Persanhood: Orthodox Cristianity and the Connection between Body, Mind and Soul* apud preot prof. dr. John Breck, *Darul sacru al vieții*, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2001, p.100.

27. Judy Narinsky, *art.cit.*

28. M.A. Calnev, *Metodica misionară*, Editura secției culturale a Consiliului Eparhial, Chișinău, 1931; Anatol Chircev, *Psihologia atitudinilor religioase cu privire specială la români*, Editura

fenomenului sectar, cauze care sunt principalul motor al apariției sectelor; le vom reține în expunerea diaconului profesor Petre David:

-Cauze religioase sau influența răului: forța demonică, falsele noutăți și credința originală, dorința de conducere, slăbirea și deformarea imaginii credinței, refuzul adevărului revelat;

-Cauze sociale sau lipsa de respect pentru comunitate: dorința de câștig, nerespectarea demnității omului, contrastul între lux și sărăcie, lipsa măsurilor autorității bisericești, confuzia între comunitatea bisericească și societate;

-Cauze morale: destrăbălarea în toate privințele, slăbirea vieții de familie, lipsa de evlavie a unor slujitori, lăcomia;

-Cauze culturale: lipsa de informare, confundarea Evangheliei cu o învățătură omenească, nepăsarea față de concepțiile greșite, nerecunoașterea meritului Bisericii în cultura popoarelor, lipsa de cultură generală și teologică;

-Cauze psihomaladive: răutatea sau perversitatea, gândurile urâte, bolile incurabile.²⁹

Fără a nega importanța și realitatea unor asemenea factori trebuie spus că analiștii fenomenului sectar, teologi, istorici sau psihologi, sunt de acord a considera sectarismul modern și proliferarea sectelor precum și apariția unui nou tip de religiozitate drept o consecință a *umanismelor atee contemporane de tip marxist, nietzscheian, materialist și a consumerismului civilizației actuale.*³⁰

În ultimii două sute de ani civilizația umană s-a schimbat fără precedent: progresul a adus un grad foarte ridicat de confort, s-a mărit considerabil speranța de viață a individului dar s-a și produs o puternică secularizare a individului și a societății. Astăzi acest fenomen este dublat de o revalorizare a sacrului, de o desacralizare a ordinii umane și sociale, dar nu prin sacrul tradițional, exprimat și manifestat ca Biserică a lui Hristos ci prin forme de religiozitate, care îmbină precepte creștine, orientaliste, neo-păgâne, magice care uneori frizează absurdul.

Institutului Pedagogic, Sibiu, 1941; Al.N. Constantinescu, *Sectologie*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1943; diac.prof.dr. P.I. David, *Călăuza creștină-sectologia-pentru cunoașterea și apărarea dreptei credințe în fața prozelitismului sectant*, Editura Episcopiei Argeșului, Curtea de Argeș, 1994; Petre Deheleanu, *Manual de sectologie*, Tipografia Diecezană, Arad, 1948; pr.Al. Sevoznicov I, *Psihologia sectelor religioase- studiu analitic asupra cauzelor și fondului mișcării sectare*, Tipografia Eparhială, Chișinău, 1939.

29. diac.prof.dr.P.I. David, *op.cit.*, p.3-17.

30. Jean Vermette, *Des chercheurs de Dieu "hors frontiers". Sectes et nouvelles religions*, Desclee de Brouwer, Paris, 1979 apud pr.Gheorghe Petraru, *op.cit.*, p.205.

Diagnosticul cel mai exact al civilizației actuale este “pierderea absolutului”, absolut identificat în metafizica tradițională cu esența divină; această situație are la bază o mutație semnificativă creată în creștinism de mutațiile apărute în sânul protestantismului, îngemănate cu intoleranța și deficiențele practice ale Bisericilor istorice, care s-au amestecat cu un segment ocultist occidental și, în vremea noastră, cu teologii liberale ale secularizării ce propun o viziune post-creștină eliberată de mitologie, de supranatural și de religios.³¹

Anul 1968

Anul 1968 a fost un marcat de puternice frământări sociale; binecunoscutele revolte studențești, cu epicentrul în Franța au generat o ridicare a celorlalte clase sociale împotriva unui sistem care sufoca.

Tulburările au cuprins întreaga lume: Praga, care protesta împotriva ocupației sovietice, este vocea unui Est al Europei neputincios în fața tancurilor comuniste, studenții din Paris, Berlin, Roma, Madrid, Bruxelles, Washington, Cleveland, Brasil, Belgrad, toți aparținători ai generației “baby-boom”-ului de după război, care nu cunoscuseră privațiunile anilor '30 și '40, contestă o societate de consum a cărei autoritate nu vor s-o mai recunoască, populația de culoare din Statele Unite, tulburată de asasinatul lui Martin Luther King jr., se ridică împotriva dominației albe cerând egalitatea în drepturi, peste tot este criticată intervenția americană din Vietnam (care a jucat rolul de catalizator pentru nemulțumirile sociale din toată lumea³²), decolonizarea provoacă importante conflicte în Africa, în Irlanda de Nord începe lupta I.R.A., al doilea Kennedy este ucis, mișcarea arabă strânge rândurile împotriva Israelului ș.a.

Criza din 1968 este o surpriză pentru toată lumea; ea se înscrie într-un val de mișcări de protest pe plan mondial, comun tuturor țărilor dezvoltate, depășind cadrul politic și punând în discuție însăși fundamentele societății industriale.³³ În lumea studențească, port-drapelul mișcărilor sociale din '68, protestul la început politic, întruchipat de Noua Stânga, devine mai apoi o adevărată mișcare de contracultură, care a făcut modă la timpul său.

Nu se poate vorbi de un front comun în rândurile studențimii, avangarda mișcării, și nici despre o conducere a unui centru inițiator subversiv, ci, dimpotrivă, se poate constata o anumită izolare între diversele componente

31. pr.Gheorghe Petraru, *op.cit.*, p.206.

32. Anne Carrol, Jean Garrigues et Martin Ivermel, *Dictionnaire d'histoire du XX siecle*, Hatier, Paris, 1993, p.162-163.

33. *Ibidem*, p.238-239.

ale mișcării sociale a anului 1968. De asemenea nici ipoteza analogiilor de situații, în funcție de izomorfisme economice, sociale sau politice, nu poate elucidă cauzele izbucnirii protestelor, căci există diferențe majore în ce privește sistemele economice și politice ale țărilor care au cunoscut focare revoluționare; unele țări, precum Franța sau fosta R.F.G., au cunoscut în deceniul șase o expansiune economică certă și o îmbunătățire a nivelului de trai și nu o recesiune, care în general precedă mișcărilor revoluționare.³⁴

Mișcărilor din 1968 au cauze care depășesc cadrul economic sau politic; ele au avut un caracter antigerontocratic și antipaternalist, izvorând din necesitatea unei înnoiri, unei primeniri a societății industriale.³⁵ *Societățile industrializate produc într-adevăr structuri depersonalizate care dau naștere unor situații de criză la nivel industrial și colectiv. Aceste situații determină apariția unor aspirații sau nevoi pe care sectele afirmă că le pot satisface cu ușurință. Acestea sunt tot atâtea expresii ale unor căutări umane ale integrității și armoniei, ale participării și împlinirii la toate nivelurile existenței și experienței umane, dar în aceeași măsură și tentative de întoarcere la căutarea omenească a adevărului și a semnificației, la căutarea acelor valori constitutive care, în anumite epoci ale istoriei (atât colective cât și individuale), par să fi fost ocluate, distruse sau pierdute de persoanele derutate de o schimbare rapidă, datorită tensiunii accentuate sau a fricii.*³⁶

Din 1945 asistăm la o regresie a sentimentului religios, pe care-l putem raporta la influența crescândă a unei culturi occidentale laicizate, regresie care ia capăt odată cu etapa 1968, când se observa o *întoarcere la religios*, în special în profitul noilor mișcări sectare. Iată o statistică³⁷ care indică, în cifre, cum au progresat noile mișcări religioase (sectele), comparativ cu celelalte religii în decursul secolului trecut (cifrele sunt exprimate în milioane):

Etapa începută în anul 1968 poate fi considerată un debușeu al unei societăți care nu mai putea suporta, care avea nevoie de o revalorizare din temelii a existenței, pe baze complet diferite.³⁸ Mișcărilor sociale din 1968 nu au avut drept consecință schimbări politice structurale însă urmările au fost de altă natură, ele putându-se observa și astăzi într-o multitudine de direcții

34. Serge Berstein și Pierre Milza, *Istoria Europei. Volumul 5: secolul XX (din 1919 până în zilele noastre)*, Institutul European, București, 1998, p.294-295.

35. Edgar Morin, *Sociologie*, Fayard, Paris, 1984, p.315.

36. *Les phenomenes des sectes ou nouveaux mouvements religieux, defi pastoral*, raport al Vaticanului prezentat de Jean Vermette în J.Vermette, *Les secjes et l'Eglise catholique*, Paris, 1986 apud J.Vermette, *Sectele*, Meridiane, București, 1996, p.31.

37. Anne Carrol, *op.cit.*, p.377.

38. A.M. Fillipi-Codacioni, M.Frangard, Y.Gauthier, *Histoire de 20 siecle*, Bordas, Paris, 1991, p. 216.

și orientări. Una din aceste consecințe este *proliferarea sectelor pe Bătrânul Continent, ca filiale ale organizațiilor-mamă aflate în S.U.A*³⁹, astfel că o mare parte a sectelor existente astăzi în Franța, Germania sau Marea Britanie sunt sucursale ale unor secte multinaționale, care pătrund în urma mișcărilor sociale din 1968.

Totul începe pe coastele californiene odată cu mișcarea *Jesus Revolution*. Urmărind mass-media vremii, vedem pe acei “Jesus freaks” și “Jesus People”, bărboși, pletoși, murdari și îmbrăcați cu cămăși fistichii, proclamând că: “The message is Jesus”. Prezenți constant în viața cotidiană, ei cereau automobiliștilor să manifeste dragostea pentru Iisus claxonând sau cumpărătorilor de la super market bătând din palme.

Incontestabil, America anilor '60 a fost scuturată de un suflu contestatar, care a favorizat coroborarea elementelor necesare proliferației sectelor. Cel mai important din aceste elemente a fost mișcarea hippie. Despre hippie scria sociologul Tuli Kupferberg, în 1967 că *manifestă dezgust pentru actuala bătrână societate și caută să se retragă, să părăsească jocul*⁴⁰. Asistăm la o incredibilă căutare, la încercări de orice natură și la crearea de noi forme de viață comunitară, tribalizare (restructurarea vechii familiei, destrămate de societatea de consum, principalul slogan la care se rezumau fiind, de fapt, “noi contra universului”).

Noi forme economice sunt vizate, se ajunge la preconizarea unui nou comunism primitiv. Tinerii în căutarea absolutului părăsesc marile orașe, care sufocă și distrug, și pleacă către “satul viu”. Astfel au luat naștere comunitățile “Flower Power”, stabilite pe Coasta de Vest. Liderii ei predicau preeminența plăcerii și distracției asupra muncii, care nu li se părea deloc eliberatoare, și respingeau apartenența la societatea de consum care conducea la abrutizare.⁴¹ Toate acestea se traduc printr-o multiplicare a noilor forme de familie, în special “familia lărgită”, un fel de trib numit colectivitate, care avea în comun muzica lui Bob Dylan, profetul anilor '60, și consumul de droguri. Conform ziarelor din epocă, mai mult de 2000 de comunități sectare, în formă embrionară, existau la ora respectivă, dar unele din ele aveau nu mai mult de 15-20 de adepți.

Distingem două forme de comunități:

-prima grupează comunitățile instalate la periferia marilor orașe, în care se împart echitabil sarcinile casnice și educative;

39. Xavier Pasquini, *Les sectes-un mal de civilisation*, Jacques Grancher, Paris, 1993.

40. Edgar Morin, *op.cit.*, p.322.

41. *Ibidem*, p.19-20.

-a doua grupă a celor implantate în mediul rural, în care practica religioasă ocupă locul primordial, care influențează toate activitățile comunității, structurate și efectuate în funcție de ea.

Trăsătura comună a acestor două tipuri de colectivități umane este egala supunere la utopie. Toți acești adepți aderă la un vis social și mistic, pe care îl trăiesc până la capăt, obiectivul lor final fiind schimbarea societății și dând naștere, de fapt, la o contracultură.⁴²

Societatea de consum și progresul tehnic sunt disprețuite împreună cu valorile lor morale și familiale laolaltă cu referințele culturale. Pentru viitor se credea că oamenii nu vor mai fi o « turmă » în mâna conducătorului ci fiecare individ își va aduce aportul la conducerea societății, că fiecare va deveni responsabil de existența sa. Acest entuziasm al ideilor nu era însă decât un paravan căci în obscuritate se lucra la creionarea siluetelor altor tineri care au făcut idolii să cadă dar care nu erau îndeajuns de capabili de a-și lua soarta în propriile mâini. În căutarea unui punct de reper în societate, ei și-au ațintit privirea spre acei “guru” atât de binevoitori și demni de încredere dar atât de obscuri în intenții și mult prea puțin interesați în atingerea acelor “frumoase” idealuri, pe care le propovăduiau. Astfel, acest suflu juvenil, cu intenții atât de nobile, care contesta autoritatea, și-a trădat impetuoasa nevoie de autoritate și va merge să caute sprijin în ceea ce era mai caricatural: abandonul de sine, supunerea la o disciplină de fier, asceza exacerbată, pe scurt tot ceea ce respinseseră cu atâta putere înainte.⁴³

Continentul american, “Canaanul sectelor”?

Max Weber afirma că America este *fica reformei* iar capitalismul american este un *avatar al protestantismului*. Există, incontestabil, un strâns raport între criza catolicismului din secolul al XVI-lea și colonizarea Americii în secolele următoare pentru că primii coloniști de pe “Mayflower” emigraseră pe noul continent, nu neapărat din dorința de aventură sau îmbogățire, ci, mai ales, pentru a scăpa de oprimarea religioasă engleză. Luther, Calvin ca și ceilalți reformatori au dat individului o autonomie religioasă și politică care a găsit în America un teren de aplicare adecvat.

Contrar opiniei comune, americanul de rând nu este un ateu; un ateu american ar fi aproape o contradicție în termeni, căci a nu crede în Dumnezeu înseamnă a nu crede în America⁴⁴ (conform indicelui Gallup, în 1986 frecvența participării la serviciile religioase, în cadrul diverselor culte, era de

42. *Memoire du XX-e siecle: 1960-1969*, SEED Encyclopedies Bordas, Paris, 1989, p.248-281.

43. Xavier Pasquini, *op.cit.*, p.21.

44. Gheorghe Argeșanu, *Final de secol american. Statele Unite ale Americii-schișă de profil*, Curtea Veche Publishing, București, 1999, p.25.

49%, la o populație de peste 250 de milioane de locuitori).⁴⁵ “Visul american” nu este doar o speranță de propășire materială, ci mai degrabă este un vis de fericire care presupune aportul providenței, deci al lui Dumnezeu (Dwight Eisenhower spunea: *guvernul nostru nu va realiza nimic dacă nu-și va pune speranța în Dumnezeu*). Americanul de rând crede cu tărie în planul providențial al lui Dumnezeu pentru America, el se confrunta la tot pasul cu practici religioase, și însuși statul american, prin legile sale, recunoaște ba chiar autorizează preeminența puterii divinității asupra realităților seculare și chiar, uneori, America este văzută ca o religie. În această direcție primul amendament al Constituției americane garantează libertatea de expresie a religiei: *Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise of thereof*.⁴⁶

Totuși pentru a nu suferi neplăcerile din Regatul Unit, Părinții Fondatori au elaborat așa-numitul **wall of separation**, zidul de separație între formele de organizare religioasă și stat. De aceea statul american nu cunoaște până astăzi un *establishment*, o religie de stat, căci tocmai oprimarea religioasă a Coroanei britanice îi determinase, pe părinții statului american, să-și găsească scăparea în coloniile de peste mări (jumătate din primele colonii erau fondate de congregații religioase; de exemplu calvinismul puritani au înființat Noua-Anglie, quakerii Pennsylvania și catolicii Maryland, ș.a.m.d.).

Iată ce declarau Părinții Fondatori în 1787: *Suntem un popor religios, ale căror instituții presupun existența unei Ființe Supreme. De aceea garantăm libertatea de exprimare a evlaviei religioase potrivit libertății de a alege a fiecăruia; găsim potrivit ca fiecare să-și exprime convingerea religioasă așa cum dorește și nu încurajăm nici o atitudine din partea guvernului care ar favoriza un anumit grup religios în detrimentul altuia*.⁴⁷ Însăși autorii Declarației de Independență și-au afirmat clar apartenența religioasă: 36 erau anglicani de diverse nuanțe, 13 congregaționaliști, 6 prezbiterieni, 1 baptist, 1 quaker, 1 catolic.

Separația dintre diferitele forme de organizare religioasă și stat este un principiu la care aderă orice cetățean, principiu care își trage seva din opiniile reformiste ale secolului XVI-lea, potrivit cărora Dumnezeu a instituit două regate: unul ceresc, unde Biserica exersează autoritatea spirituală, și unul pământesc, unde magistrații civili exersează autoritatea temporară. Primii legislatori erau devotați opiniilor lui Luther, Calvin, Th. More, J. Milton ș.a., care susțineau energic opinia potrivit căreia controlul statului

45. Michel Reze et Ralph Bowen, *Introduction a la vie americaine*, Masson, Paris, 1991, p.91.

46. *The New Webster's Dictionary of the English Language*, op.cit., p.1004.

47. Arlin M. Adams and Charles J. Emmerich, *A Nation Dedicated to Religious Liberty. The Constitutional Heritage of Religious Clauses*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1990, p. 78.

asupra religiei a *corupt credința și coerciția credinței a distrus adevărata pietate*.⁴⁸

În acord cu principiile Declarației de Independență, ale Constituției și ale primilor legislatori, statul american își reglementează astăzi raporturile cu cultele respectând patru principii, strict observate și astăzi:

-*federalismul*; așa cum se întâmplase cu numeroase probleme juridice, problemele de natură religioasă au fost lăsate la dispoziția guvernelor statelor, care reglementează raporturile statului cu cultele potrivit particularităților specifice;

-*separarea instituțională*: dacă alianța politic-religios nu putea fi decât dăunătoare ambelor părți, s-a decis delimitarea clară a instituției statului și a instituției ecleziale, de orice natură ar fi (asta nu exclude trăirea religioasă a oamenilor politici, cum este cazul lui Nixon care era quaker practicant, ba chiar lansarea în politică a unora dintre liderii religioși, cum a fost cazul lui R. Niebuhr sau M. Luther King jr.);

-*acomodarea*; orice doctrină se exercită liber, bineînțeles în spiritul legalității, iar când intervin conflicte de interese statul este dator să le aplaneze prin acomodarea intereselor sale; în general acest principiu este invocat când apar tensiuni între datoriile civice și convingeri religioase, acomodarea făcând apel la promovarea unui echilibru și unei coeziuni interne, prin abținerea de la impunerea de reguli nenecesare și împovăraătoare;

-*neutralitatea benevolă*: guvernul nu preferă nici un grup religios asupra altuia (*În democrația noastră , statală și națională, guvernul trebuie să fie neutru în privința opiniilor sau practicilor religioase. Nu poate fi ostil nici unei religii și nici nu sprijină o anumită religie, în detrimentul alteia*).⁴⁹

Toate acestea au generat un context social extrem de favorabil înmulțirii manifestărilor de natură religioasă. recte sectele. care nu mai pot fi controlate, dacă se înscriu în cadrul respectării legalității, căci asta ar aduce atingere primului amendament al Constituției, care pentru orice american este sacru, fără nici un fel de exagerare. Ba mai mult, în spiritul respectării celor patru principii enunțate mai sus, s-au creat o seamă de facilități pentru culte, din care câteva sunt în vigoare până astăzi, cum ar fi o serie scutiri fiscale, gratuitatea transportului pentru școlile confesionale, cadru legal foarte eficient, de natură a stimula sponsorizarea religioasă ș.a.m.d.

Bineînțeles, fondatorii statului american nu aveau drept scop crearea unei asemenea situații, însa din spirit de opoziție față de realitățile engleze

48. *Ibidem*, p.112.

49. Thomas Jefferson apud Arlin M. Adams and Charles J. Emmerich, *op.cit.*, p.154.

50. Gordon J. Melton, *Encyclopedia of American Religions*, sixth edition, Gale, Detroit, 1998, p.25.

au urmărit crearea unui climat social și juridic armonios dezvoltării libere a sentimentului religios și de asemenea au urmărit stoparea oricărei tentative de obstrucționare a religiei de către stat, astfel că astăzi numărul “religiilor” din America este estimat a fi între 3000 și 8000⁵⁰, într-o continuă creștere căci, practic, dacă cineva vrea să se declare Mesia, și găsește câțiva adepți care să-l urmeze, se bucură de același tratament, de care se bucură și comunitățile baptiste, spre exemplu, din partea statului.

4. Mutațiile structurale și frustrările secolului XX

Spațiul religios occidental ține de o religiozitate specifică reformei, care a luat naștere prin coroborarea unor situații specifice, caracteristici care i-au imprimat actuala conformație. Aceste realități sunt însă în continuă prefacere și transformare ceea ce determină o oarecare inadecvare a realităților religioase tradiționale cu realitățile cotidiene, fapt ceea ce a determinat întoarcerea oamenilor spre forme religioase mai spiritualizate

Civilizația umană poate fi împărțită în doua etape: din aprox. 8000 î. H. până în 1650-1750 se întinde epoca agricolă, după care începe epoca industrială.⁵¹ Delimitarea aceasta este în afară de orice dubiu, căci în ultimii 300 de ani, deci în epoca industrială, se remarcă diferențe nete față de perioada precedentă, de la obiecte uzuale până la macrostructură (pe când viteza medie de deplasare până în 1750 era de aprox. 10 km/ora, în perioada următoare, într-un interval de 150 de ani, a ajuns la peste 100 km/ora; pe când timp de 9000 de ani comunicarea dintre Asia și Europa era o adevărată aventură și dura luni de zile, în decurs de 250 de ani ea se poate face în aprox. 9 ore în condiții de deosebit confort; dacă timp de multe secole educația era un mare privilegiu, după 300 de ani ea a devenit un drept inalienabil al ființei umane mai presus de orice dubiu).

Cele două civilizații au intrat în conflict deschis la cumpăna veacurilor XVI și XVII pentru desemnarea liderului; exemplu concludent în aceasta direcție este Războiul Civil american la originea căruia, pe lângă problemele de ordin economic (taxele vamale) și cele sociale (sclavia) a stat o problemă de *ordin mult mai mare: cine va conduce noul și bogatul continent-fermierii sau industriașii, reprezentanții civilizației agricole sau a celei industriale.*⁵² Aceeași ciocnire a avut loc în Europa și Asia dar toate s-au soldat cu izbânda civilizației industriale, care a imprimat la rândul ei schimbări specifice în structura societății, după cum spuneam.

51. Alvin Toffler, *Șocol viitorului*, Editura Politică, București, 1980, p.211.

52. Idem, *Al treilea val.*, Editura politică, București, 1983, p.509.

Aceste schimbări s-au resimțit mai ales în plan spiritual, în principal în acele părți ale lumii care au trecut la o organizare a societății de tip industrial; astfel însuși caracterul de masă al educației este o necesitate în adaptarea și crearea unui individ care să facă față cu succes la procesul industrial de producție. În special structura protestantismului s-a constituit ca bază ideologică religioasă a acestei civilizații.

În ultimii 40-50 de ani asistăm la o serie de schimbări structurale ale societății determinate de prefacerile tehnice; epoca lucrătorului industrial a trecut, tendința generală este a unei tehnicități foarte avansate, care permite individului o reconsiderare a propriei existențe, ceea ce-l determină să se aplece cu mai multă stăruință asupra trăirii religioase, pe care civilizația industrială a standardizat-o și a sterilizat-o.

Secretul sectelor e simplu: au înțeles nevoia de comunitate, de structură și de sens a omului modern și o exploatează în folos propriu. Celor însingurați sectele le oferă, la început căldura unei prietenii nediscriminatorii. Iată ce spune un reprezentant al Bisericii Unificării: "Când vedem că cineva e singur, ne ducem și stăm de vorba cu el. Există în mijlocul nostru o mulțime de oameni însingurați". Gratiudinea pe care o simt membrii cultelor pentru această căldură este atât de mare, încât sunt dispuși ca în schimbul lor să rupă contactul cu familiile lor și cu prietenii de până atunci, să doneze sectei toată agoniseala lor de o viață, să abandoneze stupefiantele sau chiar viața sexuală.⁵³

Societatea industrială suprasolicită individul și-l suprasaturează cu informații încât acesta nu mai este capabil să discernă, aruncându-l practic în ghearele sectelor, care-i oferă o structură, un sens, o coerență, care nu mai obligă pe individ să fie tot timpul "cu garda sus", îl scutesc să mai gândească, toată povara decizională fiind lăsată la latitudinea liderului, i se oferă o comunitate, o familie. În schimbul acestora secta pretinde un preț foarte ridicat: *sacrificarea oarbă a eului*⁵⁴, care pentru unii este singura alternativă la dezintegrarea personalității.

Toate repercusiunile determinate de civilizația industrială au stimulat pentru început o secularizare apoi o revitalizare și revalorizare a sentimentului religios însă fără o normă veritabilă și cu adevărat valoroasă, ceea ce a stimulat apariția puzderiei de secte care astăzi își fac simțită prezența peste tot în societate.

Pr. lect. drd. Istodor George

53. *Ibidem*, p. 505-506.

54. *Ibidem*, p.507.

VII. DOCUMENTARE

NOI ÎNDREPTĂRI ÎN TEXTUL SFINTEI LITURGHII

În Biserica Ortodoxă Română, după cum se știe, limba de cult este aceeași cu limba curentă. Adică, spre deosebire de alte Biserici Ortodoxe, unde încă se mai folosesc la slujbe limbi vechi, ieșite din uz, la noi, limbajul folosit în vorbirea și scrierea de zi cu zi este același cu cel din slujbele bisericești. Dar, de-a lungul timpului, limba din afara spațiului eclesial a suferit o seamă de transformări, evoluții și schimbări de sens ale unor cuvinte. În acest sens, Biserica, din timp în timp, a luat măsurile de rigoare revizuind textele slujbelor bisericești pentru a le face înțelese creștinului respectivei epoci. Așa se explică și inițiativa Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului de a aduce la zi, prin unele modificări de cuvinte, topică sau punctuație, textul Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur. În ședința sa de lucru din 15 iunie 2004, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a luat în examinare propunerile Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu, care a propus ca, până la diortosirea întregului Liturghier și, în general, a tuturor cărților de cult, Sfântul Sinod să examineze și să aprobe o seamă de îndreptări în Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur (hotărârea nr. 2406). În virtutea evoluției limbii române, Sfântul Sinod a hotărât că aceste îndreptări sunt urgente și folositoare pentru o viitoare ediție a Liturghierului, textul respectiv fiind inclus și în Cântările omofone ale Sfintei Liturghii. Astfel, în spiritul preocupărilor mai vechi pentru diortosirea Liturghierului, ale Pr. Prof. Petre Vintilescuși Pr. Prof. Ene Braniște¹, s-au aprobat următoarele îndreptări:

1. Pr. Prof. Ene BRANIȘTE, Observațiuni și propuneri pentru o nouă ediție a Liturghierului românesc, în "Biserica Ortodoxă Română", 1945, nr. 11-12, p. 599-613; 1946, nr. 4-6, p. 194217; 1946, nr. 7-9, p. 333-351 și în extras, București, 1946, 61 pagini.

PESTE TOT:

În loc de: Strana, se va scrie corect: Poporul;

În loc de: Cu pace, Domnului să ne rugăm, se va scrie corect: Cu pace Domnului să ne rugăm (fără virgulă);

În loc de: închinăciunea, se va scrie corect: închinarea;

La RUGĂCIUNEA ANTIFONULUI ÎNTÂI: În loc de:...și cu cei care se roagă..., se va scrie corect: ...cu cei ce se roagă...;

La RUGĂCIUNEA ANTIFONULUI AL DOILEA:În loc de: dumnezeiască puterea Ta, se va scrie corect: dumnezeiasca Ta putere;

La "APĂRĂTOARE DOAMNĂ":În loc de: Ci ca ceea ce ai stăpânire, se va scrie corect: Ci ca una ce ai stăpânire;

La FERICIRI:La fericirea a 9-a, în loc de actuala formulare: Fericiți veți fi când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine (sau, în variantă: ...mințind din pricina Mea), se va scrie corect: Fericiți veți fi când din pricina Mea vă vor ocări și vă vor prigoni și, mințind, vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră (textul îndreptat din ediția jubiliară a Bibliei);

La RUGĂCIUNEA CÂNTĂRII CELEI ÎNTREIT SFINTE (și în toate cazurile asemănătoare):- În loc de: Care, se va scrie corect: Carele sau Cel ce;

La RUGĂCIUNEA CERERII STĂRUITOARE (și în alte cazuri, în funcție de context): - În loc de: ...și ne miluiește pe noi, după mulțimea milei Tale, se va scrie corect: ...și ne miluiește după mulțimea milei Tale;

Idem, Noua ediție a Liturghierului românesc (1950) în comparație cu cele anterioare, în "Studii Teologice", 1951, nr. 9-10, p. 563-580.

Idem, Limba Liturghierului românesc; evoluția și importanța ei pentru formarea și unitatea limbii noastre literare, în "Biserica Ortodoxă Română", 1982, nr. 3-4, p. 305-314.Pr. Prof. Petre VINTILESCU, Contribuții la revizuirea Liturghierului românesc. Proscomidii și Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur. Studiu și text, București, 1931, 160 pagini.

Idem, Însemnări pentru o nouă ediție a Liturghierului, București, 1947, 57 pagini.

Idem, Pentru o nouă ediție în pregătire a Liturghierului, "Biserica Ortodoxă Română", 1955, nr. 34, p. 290-310.

Idem, Liturghierul explicat, București, 1972, 384 pagini.

La RUGĂCIUNEA PENTRU MORȚI: - În loc de: și orice greșeală au săvârșit ei (..) iartă-le lor, se va scrie corect: și pentru tot ceea ce au greșit ei (...) iartă-i!

La RUGĂCIUNEA DIN TIMPUL CĂNTĂRII HERUVIMICE:

- În loc de: ...și fără schimbare, Te-ai făcut om și Arhiereu al nostru Te-ai făcut..., se va scrie corect: ...și fără schimbare Te-ai făcut om, și Arhiereu al nostru Te-ai făcut...;

- În loc de: și învrednicește-mă, cu puterea Sfântului Tău Duh (..) să stau înaintea Sfintei Tale mese acesteia..., se va scrie corect: și cu puterea Sfântului Tău Duh învrednicește-mă (...) să stau înaintea acestei Sfinte Tale mese...;

În loc de: plecându-mi grumajii mei, și mă rog Ție:, se va scrie corect: plecându-mi grumajii, și Ție mă rog;

La CĂNTAREA HERUVIMICĂ:

Se menține textul actual: Noi, care pe heruvimi cu taină închipuim...

După VOHODUL MARE:- În loc de: Iosif (...) luând preacurat trupul Tău..., se va scrie corect: Iosif (...) luând preacuratul Tău trup...;

În loc de: în iad cu sufletul, ca un Dumnezeu, se va scrie corect: în iad cu sufletul ca un Dumnezeu (fără virgulă);

În loc de: toate umplându-le, Cel ce ești necuprins, se va scrie corect: pe toate umplându-Ie, Tu, Cel ce ești necuprins;

La ecteniile "SĂ PLINIM..." - În loc de: ...la Domnul să cerem, se va scrie corect: ...de la Domnul să cerem.

După "SĂ STĂM BINE":În loc de: Mila păcii, jertfa laudei, se va scrie corect: Dar de pace, jertfă de laudă; .

La ecfonisul: "CĂNTAREA DE BIRUINȚĂ...":În loc de: Cântarea de biruință, cântând..., se va scrie corect: Cântarea de biruință cântând... (fără virgulă);

La "CU ACESTE FERICITE PUTERI..."În loc de: în noaptea în care a fost vândut și mai vârtos pe Sine însuși S-a dat pentru viața lumii, luând pâinea..., se va scrie corect: în noaptea în care a fost vândut - și mai degrabă El pe Sine Însuși S-a dat pentru viața lumii -, luând pâinea...;

În loc de: ...și fără prihană mâinile Sale..., se va scrie corect: ...și neprihănitele Sale mâini...

La ANAMNEZĂ:În loc de: Luați, mâncați, acesta este trupul Meu, Care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor, se va scrie corect: Luați, mâncați, acesta este trupul Meu, Cel ce se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor;

În loc de: Beți dintru acesta toți, acesta este sângele Meu, al Legii celei noi, Care pentru voi și pentru mulți, se varsă, spre iertarea păcatelor, se va scrie corect: Beți dintru acesta toți, acesta este sângele Meu, al Legii celei noi, Cel ce pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor;

La "ADUCÂNDU-NE AMINTE...":În loc de: ...și de cea de a doua și slăvită iarăși venire, se va scrie corect: ...și de cea de a doua și slăvită venire;

La "ALE TALE...": Se va mentine textul actual: Ale tale dintru ale Tale, Ție Ți-aducem de toateși pentru toate;

La EPICLEZĂ:În loc de: Doamne, Cel ce ai trimis pe Preasfântul Tău Duh, în ceasul al treilea, Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci ni-L înnoiește nouă, celor ce ne rugăm Ție, se va scrie corect: Doamne, Cel ce pe Preasfântul Tău Duh în ceasul al treilea L-ai trimis Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci ni-L înnoiește nouă, celor ce ne rugăm Ție;

Înainte de TATĂL NOSTRU (ecfonisul):În loc de actuala formulare, se va scrie corect: și ne învrednicește pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă, să cutezăm a Te chema Tată, pe Tine, Dumnezeuul cel ceresc,și să zicem:La TATĂL NOSTRU:

În Liturghier se va introduce textul din Biblia jubiliară (oficializat de către Sfântul Sinod);

În Cântările Sfintei Liturghii se va menține textul actual;

La RUGĂCIUNILE ÎMPĂRTĂȘIRII:În loc de actuala formulare, se va scrie corect:Cred, Doamne,și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu-cel-Viu, Cel ce ai venit în lume să-i mântuiești pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu. Cred, de asemenea, că acesta este însuși Precuratul Tău Trup și că acesta este însuși scumpul Tău Sânge. Deci mă rog Ție: Miluiește-măși iartă toate greșalele mele cele de voie și cele fără de voie, cele cu cuvântul, cele cu fapta, cele cu știință sau cu neștiință. și mă învrednicește ca fără de osândă să mă împărtășesc cu Precuratele Tale Taine, spre iertarea păcatelorși spre viața de veci. Amin.Cinei Tale celei de Taină, Fiule al Lui Dumnezeu, astăzi părtaș mă primește; că nu voi spune vrăjmașilor Tăi Taina Ta, nici sărutare îți voi da ca Iuda; ci ca tâlharul mărturisescu-mă Ție: Pomenește-mă, Doamne, întru împărăția Ta.Nu spre judecată sau spre osândă să-mi fie împărtășirea cu Sfintele Tale Taine. Doamne, ci spre tămăduirea sufletuluiși a trupului.

După: "SFINTELE, SFINȚILOR!" - În loc de: Unul Sfânt..., se va scrie corect: Unul este sfânt...

Sfântul Sinod a aprobat ca îndreptările de mai sus să fie folosite și în alte texte liturgice și să fie incluse și în broșura "Sfânta Liturghie în cântare omofonă" ce se va edita de către Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. Prin această nouă revizuire a textului Sfintei Liturghii, creștinul de azi poate să se adâncească mai ușor și să pătrundă cu tot sufletulși mintea în sensurile atât de profunde și pline de învățături ale celei mai importante slujbe bisericesti: Sfânta Liturghie.

† **Sebastian Ilfoveanul**
Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

POMENIREA SFINȚILOR ÎNGERI LA PROSCOMIDIE

În ședința sa de lucru din 10 februarie 2004, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a luat în examinare adresa Mitropoliei Moldovei și Bucovinei cu nr. 914/2004, care se referă la propunerea IPS Mitropolit dr. Daniel al Moldovei și Bucovinei ca la viitoarele ediții ale Liturghierului român, la Rânduiala Proscomidiei, să fie reintrodusă pomenirea Sfinților îngeri, la prima din cele nouă miride (părțicele) ale sfinților, iar pomenirea Sfântului Ioan Botezătorul să se facă la locul cuvenit, adică primul din ceata proorocilor, la mirida (părțicica) a doua din cele nouă cete ale sfinților.

Sfântul Sinod, luând act de studiul prezentat plenului său, din care se desprinde justetea și importanța propunerii făcute, pentru păstrarea unității dogmatice și de cult, cu întreaga Biserică a Răsăritului, și ținând cont de explicațiile și lămuririle date de IPS Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, din care reiese că reintroducerea textelor corespunzătoare la scoaterea celor două părțicele va fi mult ușurată, folosind Liturghierul publicat de Patriarhul Miron, la Tipografia Cărților Bisericești (București, 1937, p. 99), (Titlul complet este „Sfintele și Dumnezeieștile Liturghii ale Sfinților noștri Părinți: Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare și Grigorie Dialogul Tipărite în zilele Maiestăți Sale dreptcredinciosului Rege al Românilor Carol al II-lea, și ale Preafericitului Patriarh al Românilor Miron. Cu binecuvântarea Sfântului Sinod”, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1937), ca și de propunerea Comisiei pentru doctrină, viața monahală și misiune socială, a hotărât următoarele:

La act cu mulțumiri de studiul prezentat Sfântului Sinod de către înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei în problema adusă în dezbateri.

Aprobă ca în viitoarele ediții ale Liturghierului la Rânduiala Proscomidiei, precum și în Pliantul cuprinzând Rânduiala Proscomidiei ce se va edita de către Tipografia Institutului Biblic și de Misiunea al Bisericii Ortodoxe Române, să fie reintrodusă pomenirea Sfinților îngeri, la prima din

cele nouă miride (părțicele) ale sfinților, iar pomenirea Sfântului Ioan Botezătorul să se facă la locul cuvenit, adică primul din ceata proorocilor, la mirida (părțica) a doua din cele nouă ale Sfinților, folosind următoarele texte din Liturghierul publicat de Patriarhul Miron la Tipografia Cărților Bisericești (București, 1937, p. 99):

“întru cinstea și pomenirea marilor voievozi Mihail și Gavriil și a tuturor cereștilor netrupești puteri” (la prima miridă - părțică);

“A Cinstului, măritului prooroc, înaintemergătorului și Botezătorului Ioan; a Sfinților, martirilor prooroci: Moise și Aaron, Ilie și Elisei, Davjd și Iesei; a sfinților trei tineri, a lui Daniel Proorocul și a tuturor sfinților prooroci” (la a doua miridă - părțică).

Hotărârea Sfântului Sinod a fost transmisă tuturor Ierarhilor din țară, pentru înștiințarea clerului din fiecare eparhie, prin publicarea ei în presa bisericească locală (vezi Adresa Cancelariei Sfântului Sinod, nr. 692 din 18 februarie 2004).

Nu am avut posibilitatea să citesc studiul prezentat de IPS Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, plenului Sfântului Sinod sau să aud explicațiile lămuritoare pe care le-a adus în plus, și nici să particip la dezbaterile Comisiei pentru doctrină, viața monahală și misiunea socială, dar nu mă îndoiesc că argumentele aduse de înalt Prea Sfinția Sa, cu competența-i teologică recunoscută, au fost suficiente, fundamentale și convingătoare pentru ca Sfântul Sinod să ia o asemenea hotărâre. Această problemă se cerea lămurită și rezolvată și era necesară o hotărâre clară a Sfântului Sinod căruia îi revine dreptul și atribuția de “a iniția, autoriza și supraveghea tipărirea de cărți de ritual și de icoane religioase pentru trebuințele cultului” (vezi Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române, București, 1953, Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, art. 10, lit. m) sau, cum spunea unul din marii noștri profesori de teologie “forma definitivă a Cărților de slujbă religioasă este un atribut al autorității centrale bisericești, adică al Sfântului Sinod” (preotul Petre Vintilescu, Contribuții la revizuirea Liturghierului român, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1931, p. II).

Problema pomenirii Sfinților îngerii proscomidie, prin scoaterea unei miride din cele nouă ale sfinților, în cinstea lor sau pentru ei, este mai veche. Ea a pornit de la deosebirea care există între diferitele ediții ale Liturghierului în Bisericile ortodoxe de limbă greacă, slavonă și română, în această privință. Am putea spune, că pomenirea Sfinților îngerii la proscomidie este o particularitate a liturghierelor grecești. Începând cu edițiile vechi de texte, cum ar fi cea a lui FE Brightman (Liturghies Kastern and Western. vol. I, Eastern Liturgies, Oxford, 1896) și a lui Dan Placide de Meester

(Genese, sources et developpements du texte grec de la Liturgie de S. Jean Chrysostome, Rome, 1908) și continuând cu edițiile grecești de Constantinopol 7 (1895), Ierusalim (1908) și Atena (1912 și 1924) și până la edițiile actuale ale liturghierelor grecești (Atena, 1977), toate menționează, la rânduiala proscomidiei, că prima miridă care, se scoate, din cele nouă pentru sfinte, este cea întru cinstea și pomenirea mai marilor întâistătători. Mihail și Gavriil și a tuturor cereștilor, netrupești puteri” (*op. cit.*, p. 97). Cât privește pomenirea Sfântului Ioan Botezătorul, acesta este făcută la mirida a doua împreună cu toți ceilalți prooroci care se pomenesc aici, așa cum îi găsim în toate liturghierele ortodoxe.

Spre deosebire de Liturghierele grecești, în liturghierele românești, care nu sunt altceva decât traduceri fidele după liturghierul grecesc (vezi pr. prof. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 9-10), începând cu ediția din 1956, s-a omis pomenirea și scoaterea primei miride în cinstea Sfinților îngeri, înlocuindu-se cu cea în cinstea Sfântului Ioan Botezătorul, urmând ca la cea de a doua miridă să se pomenească ceilalți prooroci (vezi Liturghier, Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea și osârdia Preafericitului Iustinian, Patriarhul României, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1956, p.94).

Practica aceasta o întâlnim și în Liturghierele din Bisericile de limbă slavă, cu excepția celui de Sofia... (Slujebnic) din 1928, deși la rândul lor și liturghierele slave nu erau nici ele decât tot versiuni ale liturghierului grecesc, după care s-au tradus (pr. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 9).

Ce a determinat această schimbare în structura și rânduiala proscomidiei din Liturghierul românesc? Socotim că poziția și atitudinea marelui liturgist român, Pr. Prof. Dr. Petre Vintilescu, cel care a făcut diortosirea ediției din 1956, sub supravegherea și îndrumarea vrednicului de pomenire, Patriarhul Justinian. Așa cum precizează textul din caseta tipografică, “cu îndreptarea și întregirea cuprinsului s-au ostenit Prea Fericitul Părintele nostru Justinian, Patriarhul României, și Preotul Petre Vintilescu, profesor universitar onorar”. “întemeindu-se pe învățătura agonisită de-a lungul celor peste 30 de ani de slujire preoțească și folosind, pentru îndreptări și întregiri, cele mai bune liturghiere din întreaga Ortodoxei, ostenitorii acestei cărți de slujbă au împlinit lipsurile aflate în Liturghierele românești, tipărite până acum, au lămurit și întregit îndrumările de tipic, pentru ca slujitorii Bisericii Ortodoxe Române să poată găsi toate povățuirile de care au trebuință, spre săvârșirea Sfintei Liturghii, după dreaptă rânduială, care trebuie să fie una pentru întreaga Biserică” (Liturghier, București, 1956, p. 465). Mai departe se precizează în ce a constat întregirea și îndreptarea Liturghierului, fără să se

spună ceva despre pomenirea Sfinților îngeri. Această ediție a devenit normativă în Biserica noastră, toate cele care s-au tipărit de atunci până acum, diortosite de pr. prof. dr. Ene Braniște și de pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, respectând același text, fără să intervină în vreun fel în cuprinsul Liturghierului.

Pentru a înțelege această schimbare din rânduiala proscomidiei, socotim necesar să arătăm că, încă din 1931, Pr. Prof. Petre Vintilescu a publicat o lucrare de specialitate (*Contribuții la revizuirea Liturghierului român Proscomidia. Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur. Studiu și Text. Tipografia Cărților Bisericești, București, 1931*), în care atinge și această problemă. Conform afirmațiilor sale, problema pomenirii sfinților îngeri la proscomidie are un aspect sau o nuanță dogmatică, desprinsă din explicarea sau simbolismul teologic al miridelor sau părțicelelor care se scot în cadrul proscomidiei și din simbolismul întregii proscomidii. Cele nouă cete ale Sfinților simbolizează Biserica cerească sau triumfătoare a lui Hristos. Împreună cu celelalte miride sau părțicele și cu cele pentru cei vii și cei morți, ele alcătuiesc întreaga biserică a lui Hristos care stau în jurul Lui, alcătuind trupul Lui mistic pentru care El S-a întrupat și S-a jertfit pe cruce, aducând mântuirea. După părerea autorului, îngerii nu fac parte din trupul mistic al lui Hristos sau din Biserica triumfătoare, ei fiind duhuri, neavând trupuri viciate de păcat, jertfa Mântuitorului necuprinzându-i și pe ei și deci ei nu au nevoie să se împărtășească de roadele sau efectele jertfei Lui. De aceea scoaterea unei miride pentru ei nu se justifică sau nu este necesară, cu atât mai mult cu cât aducerea miridelor pentru cele nouă cete ale sfințelor nu sunt jertfe spre lauda lor, ci sunt daruri și căi de mulțumire și rugăciune față de Dumnezeu. Ele sunt expresia recunoștinței și a mulțumirii pentru binefacerile primite de la El și pentru cele pe care le vor mai primi. Cele mai mari binefaceri sunt iertarea păcatelor și moștenirea împărăției cerurilor. Aceste binefaceri Biserica le-a primit și se roagă pentru ele. Așa, de pildă sfinții au primit împărăția cerurilor, alții sunt pe cale de a o primi, se nevoiesc, încă fiind cu viața, iar din cei care au răposat, păcătoșii nu au primit-o, dar Biserica se roagă pentru ei. De aceea, legându-le de jertfa și moartea Mântuitorului și de roadele de care se împărtășesc cei care participă la această jertfă, pomenim pe Maica Domnului, sfinții, viii și morții. Îi mulțumim pentru această jertfă, ca izvor al tuturor binefacerilor, apoi pentru cinstea făcută neamului omenesc de a-și fi luat maici din sânul său și pentru că a arătat atâta bunătate acestui neam, făcându-l să odrăslească sfinți rugători dintre oameni, ca să se roage lui Dumnezeu pentru ei.

În concluzie, Pr. prof. Petre Vintilescu precizează că sfinții îngeri sunt păzitori și rugători ai noștri și fac parte din împărăția lui Hristos, ca slujitori ai Lui, dar nu fac parte din trupul Său mistic, adică din Biserică, iar răscumpărarea și roadele jertfei mi se răsfrâng asupra lor (Ibidem, p. 44-46).

După părerea autorului, mirida pentru îngeri, nefiind amintită nici de Nicolae Cabasila și nici de Nicolae Vulgaris, iar liturghierele vechi grecești nu o prescriu, ca de altfel cele slavone, existând o diversitate de practici, se pare că a fost introdusă sub influența primei rugăciuni de la Litie în care se face pomenirea diverselor categorii de sfinți, întâlniți și la proscomidie, având în frunte pe Sfinții îngeri: “cu ocrotirile cinstitelor cereștilor, netrupești puteri” (Liturghier, București, 2000, p. 48).

De aceea simpla încercare de uniformizare cu Liturghierul grecesc, în această privință, nu se justifică (Ibidem, p. 47).

În sprijinul celor susținute, pr. prof. Petre Vintilescu ia mărturiile a doi teologi contemporani ai săi, prof. dr. Tit Mârskorski și a arhimandritului Grigorie Palanca. Primul afirmă într-o lucrare a sa că îngerii “fac parte din împărăția lui Hristos, ca slujitori ai Lui; nu fac însă parte din corpul său mistic adică din Sfânta Biserică, și din activitatea de răscumpărare nu se răsfrânge asupra lor” (Izlojenie, țaregradscoi Liturghii (Explicarea liturghiei constantinopolitane), Limberg, 1926, p. 28). Cel de al doilea este împotriva practicii scoaterii miridei pentru îngeri pentru următorul temei: “Pricina, pentru care se aduc părțile, nu se aplică la îngeri. Fiul lui Dumnezeu n-a îmbrăcat fire îngerească, nu pentru îngeri s-a întrupat, a pățimit și a instituit taina Euharistiei, la care ei nu pot să ia parte. Scriptura nu spune că ei sunt trupul lui Hristos, nici împreună moștenitori ai Săi, nici că ei împărățesc cu dânsul” (citată după S. Petridis, „La preparation des oblates dans le rite grec, în *“Echos d’Orient”* 1899-1901, nr. 3-4, p. 75).

Nu știm dacă lucrarea Părintelui Profesor Petre Vintilescu ca și atitudinea sau punctul său de vedere au fost subiectul unor discuții sau hotărâri sinodale dar cea ce știm cu siguranță este faptul că în 1937 a apărut, la Tipografia Cărților Bisericești, o ediție a Liturghierului intitulată Sfintele și Dumnezeieștile Liturghii ale Sfinților noștri Părinți: Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare și Grigorie Teologul, Tipărite în zilele Maiestății Sale dreptcredinciosului Rege al Românilor Carol al II-lea și ale Preafericitului Patriarh al Românilor Miron. Cu binecuvântarea Sfântului Sinod. în caseta tipografică de la sfârșitul cărții se arată că “tipăritu-s-a această sfântă carte, ce se zice Liturghier, prin osârdia și osteneala arhiereului Irineu Mihălcescu-Târgovișteanu, vicarul Sfintei Patriarhii române și profesor la Facultatea de Teologie din București, și a preotului Paraschiv Angelescu, slujitorul bise-

ricii Universității din București și profesor la Academia religioasă a aceleiași Sfinte Patriarhii, fost superior al bisericii române de la Sofia. Textul s-a îndreptat după izvoarele grecești și slavonești și după vechi tipărituri românești; i s-au adus orânduiele de tipic la locul convenit și i s-au făcut și alte îmbunătățiri ... Grijă îndreptărilor a avut-o, îndeosebi, preotul Paraschiv Angelescu (vezi ultima pagină a Liturghierului, fără numerotare).

Ne-am fi așteptat ca în baza lucrării atât de documentate a Părintelui Profesor Petre Vintilescu, aceasta să fi fost cooptat la alcătuirea acestei ediții a Liturghierului, ceea ce nu s-a întâmplat, fără să știm de ce. În schimb apar cei doi ostenitori, și profesorul Irineu Mihălcescu Târgovișteanu și Preotul Paraschiv Angheliescu, care au îndreptat textul după izvoare grecești și slavonești și după vechi tipărituri românești. Încercăm să credem, așa cum reiese din casetă, că această muncă a făcut-o eruditul profesor Irineu Mihălcescu, și mai puțin Preotul Paraschiv Angelescu care a avut mai ales grija îndreptărilor, adică a tipăririi corecte, fiind probabil consilier la tipografie.

În această ediție, la prima părțică sau miridă din cele nouă ale sfinților, apare formula “întru cinstea și pomenirea marilor voievozi Mihail și Gavriil și a tuturor cereștilor și netrupeștilor Puteri”, iar la a doua miridă “A cinsti- tului slăvit prooroc, înaintemergător și botezător Ioan; a slăviților prooroci: Moise și Aaron, Ilie și Elisei, David și Iesei; a sfinților trei coconi a lui Daniil Proorocul și a tuturor sfinților Prooroci (Sfintele și Dumnezeieștile Liturghii..., p. 99), așa cum a fost întotdeauna în Liturghiile românești tipărite.

Abia în ediția Liturghierului din 1956, îngrijită, îndreptată și întregită de Patriarhul Iustinian și pr. prof. Petre Vintilescu apare schimbarea în scoaterea miridelor pentru cele nouă cete ale sfinților, omițându-se pomenirea sfinților îngeri de la prima miridă și fiind înlocuiți cu Sfântul Ioan Botezătorul care a fost trecut de la mirida a doua, scoasă pentru prooroci, la prima miridă. Textul întrebuintat la primele două miride este următorul: La prima miridă: “a cinstiului, slăvitului prooroc, înainte-mergător și Botezătorul Ioan”; la a doua miridă: “A sfinților, slăviților prooroci, Moise și Aaron, Ilie și Elisei, David și Iesei; a sfinților trei tineri și a lui Daniil proorocul, și a tuturor sfinților prooroci” (vezi Liturghier, București, 1956, p. 94) Nu știu dacă această schimbare s-a făcut în urma vreunei hotărâri a Sfântului Sinod al Bisericii noastre. Începând însă cu această ediție, toate cele care a fost tipărite până astăzi au respectat această schimbare. Schimbarea nu a produs nici un fel de reacție sau atitudini ostile, iar problema aceasta nu s-a discutat în nici un fel. Ea nu a constituit niciodată subiect de discuție între teologi sau

în cadrul ședințelor Sfântului Sinod, dar întrebări pe această temă s-au pus, făcându-se mereu trimitere la Liturghiile și practica din Biserica Greciei. Au existat și comentarii total răutăcioase, neinspirate și neîntemeiate care găseau drept cauză a acestei schimbări, obligativitatea noastră de a ne întoarce sau de a ne însuși practica existentă în Bisericile de limbă slavă, cu care eram la un loc în lagărul socialist-comunist. Pe de altă parte, s-a spus că sfinții îngeri au fost omiși de la prima miridă sau scoși din Liturghier, ca urmare a interdicției impusă de stăpânirea comunistă împotriva misticismului și mai ales, împotriva Arhanghelului Mihail care era patronul Mișcării legionare, interzisă de regimul de atunci. Toate acestea trei argumente sunt aberații fără temeii căci dacă a existat o cenzură serioasă asupra tuturor tipăriturilor teologice, în conținutul cărților de ritual și al celor privitoare la învățătura Bisericii nu s-a intervenit niciodată. Exista, într-adevăr, o supraveghere atentă asupra fenomenelor așa-zise mistice și a desființat Bizantinologia ca disciplină istorică, fiind socotită “mistică”, a rămas proverbială intenția unui zelos slujitor din sfera cenzurii de a da afară din Crez pe Duhul Sfânt, pentru că avea o tentă mistică, dar în conținutul învățaturii de credință și al cărților de cult, cenzura nu opera (vezi Dan Zamfirescu, *Istorie și cultură*, vol. I, Editura Roza Vânturilor, București, 2003, p. 311).

De aceea, scoaterea Sfinților îngeri din rânduiala proscomidiei nu s-a făcut decât pentru motive teologice sau mai bine zis, pentru o anume interpretare a locului și rolului lor în Biserică și în cult., în această privință un rol hotărâtor cred că a avut punctul de vedere al Pr Prof Petre Vintilescu, pe care l-am prezentat. Analizate în structura și logica lor, argumentele sale, care pledează pentru nepomenirea sfinților îngeri la proscomidie, sunt interesante și bine încheigate, sunt convingătoare și plauzibile, însă ele trebuie întregite sau completate și privite într-un context mai larg teologic.

Pornind de la Pseudo-Dionisie Areopagitul, care afirma că ierarhia bisericească este imitația ierarhiei cerești (vezi *Despre ierarhia bisericească*, cap. II, paragr.2, în P.G., t. III, col. 372), se separă Liturghia euharistică, săvârșită pe pământ de Liturghia îngerilor din ceruri, ceea ce nu este corect. Liturghia săvârșită de sfinții slujitori în altare nu este numai o imitație a Liturghiei cerești, săvârșită de Mântuitorul în ceruri ca Mare Arhiereu, înconjurat de îngeri - preoți și diaconi, așa cum apare ea zugrăvită, în pictura bizantină, pe registrul inferior al tamburului turlei sau uneori pe absida altarului (vezi pr. prof. dr. Ene Braniște, *Liturgica generală II. Noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, Galați, 2002, p. 166), ci este aceeași liturghie cu cea săvârșită în ceruri. Nu este un Hristos euharistic pe

altare și altul în cer, ci unul și același Hristos, înconjurat și în cer și pe pământ de cetele îngerești.

Lucrul acesta ni-l arată limpede rugăciunile din cuprinsul Sfintei Liturghii. Astfel, în timpul liturghiei catehumenilor, la vohodul cel mic cu Sfânta Evanghelie sau intrarea cea mică, slujitorul rostește în taină săvârșirea Sfintei Liturghii: “Stăpâne Doamne, Dumnezeu nostru, Cel ce ai așezat în ceruri cetele și oștile îngerilor și ale arhanghelilor spre slujba slavei Tale, fie ca, împreună cu intrarea noastră, să fie și intrarea sfinților îngeri, care slujesc împreună cu noi și împreună slăvesc bunătatea Ta” (Liturghier, București, 2000 p. 130-131). Deci, sfinții îngeri care în ceruri slujesc slujba slavei dumnezeiești, nu numai că sunt prezenți, ci și slujesc împreună cu săvârșitorii liturghiei. La liturghia credincioșilor, în timpul vohodului mare sau intrarea cea mare, când se aduc cinstitele daruri de proscomidie la Sfânta Masă, prin mijlocul bisericii, se cântă cântarea heruvimică sau Heruvicul, pe care o rostește în taină și preotul în altar și prin care se arată că liturghia de pe pământ este o imagine sau imitație a celei din cer, săvârșită de îngeri: “noi, care pe heruvimi cu taina închipuim și făcătoarei de viață Treimi întreit Sfânta Cântare aducem” (Ibidem, p.148). Dar ea nu rămâne ceva separat de prezența îngerilor căci rugăciunea sau cântarea continuă și se termină cu aceste cuvinte: “Toată grija cea lumească să o lepădăm, ca pe împăratul tuturor să-L primim, pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngerești (Ibidem). Așadar, îngerii îl însoțesc pe Mântuitorul Hristos în cer, dar, ei sunt prezenți alături de El și în Sfânta Liturghie. Ca sfinții îngeri sunt prezenți în timpul Sfintei Liturghii și slujesc împreună cu noi se vede tot așa de limpede din Heruvicul de la Liturghia Darurilor mai înainte Sfințite, când se face aducerea Sfintelor Daruri, adică a Trupului și a Sângelui Mântuitorului sau a Sfintei împărtășanii de la proscomidia la Sfânta Masă: “Acum Puterile cerești împreună cu noi nevăzut slujesc, că iată, intră împăratul slavei” (Ibidem, p. 283).

La aceste două mărturii a prezenței și slujirii îngerilor în Sfânta Liturghie, alături de slujitorii sfințiți, o constituie și rugăciunea euharistică, din cadrul rugăciunii Sfintei Jertfe, în care îi mulțumim lui Dumnezeu cel în Treime Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, “pentru Liturghia aceasta pe care ai binevoit a o primi din mâinile noastre, deși stau înaintea Ta, zeci de mii de îngeri, heruvimii cei cu ochi mulți și serafimii cei cu câte șase aripi, care se înalță zburând, cântarea de biruință cântând, strigând, glas înălțând și grăind: “Sfânt, sfânt, Sfânt, Domnul Savaot!” (Ibidem, p. 160-161; vezi și Isaia 6, 3 și Apocalipsa 4, 6-8).

Dar nu numai îi mulțumim, pentru aceasta, ci și participăm împreună cu îngerii la slăvirea Sfintei Treimi, în timpul Sfintei Liturghii: “Cu aceste fericite Puteri și noi, Iubitorule de oameni, Stăpâne, strigăm și grăim: Sfânt este și Preasfânt...” (Ibidem, p. 161).

Din toate aceste mărturii reiese limpede că Sfânta Liturghie săvârșită în bisericile noastre este o împreună slujire sau coliturghisire și comuniune a celor pământești cu cele cerești, a oamenilor cu îngerii. Liturghia pământească și cea cerească nu sunt separate și nu se pot despărți, ele fiind aceeași slujbă de preamărire adusă lui Dumnezeu în Treime, de oameni și îngeri.

2. S-a spus că sfinții îngeri nu fac parte din ceea ce noi numim în teologie Biserica triumfătoare sau biruitoare”, adică alcătuită din cei care au trecut pragul acestei vieți și “au câpătat premiul luptei “cununile mării” (II Tim. 4,8; I Petru 5, 4), (vezi învățătura de credință creștină ortodoxă, București, 1952, p. 141), pe care îi pomenim în mod special la proscomidie și Liturghie. Dar ei nu sunt străini sau în afara Trupului mistic al lui Hristos. Ei fac parte din împărăția lui Dumnezeu prin împărăția cerurilor pe care o simbolizează Proscomidia și Biserica în totalitatea ei. Din aceasta Biserică fac parte și îngerii. “Numirea de Biserică se dă comunității celor ce formează poporul lui Dumnezeu, dintre care unii viețuiesc pe pământ, iar alții triumfă în cer, atât dreptii și sfinții Vechiului Testament, cât și toți cei ce au viețuit pe pământ, după venirea Mântuitorului, silindu-se să ajungă la “starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos (Efes. 4, 13), la car se adaugă și îngerii” (pr. prof. dr. Isidor Todoran și arhid. prof. dr. Ioan Zăgrean, Teologia dogmatică, Manual pentru seminariile teologice, Editura IBM BOR, București, 1991, p. 299-300). Acest adevăr de credință îl atestă marele liturgist, Sfântul Simeon al Tesalonicului din secolul al XV-lea, ultimul interpret original al cultului divin public ortodox din teologia post-patristică. Cu Sf. Simeon al Tesalonicului și cu epoca sa, procesul de formare și definitivare a cultului divin public ortodox poate fi socotit ca încheiat. Fiind “ultimul mare comentator original și de valoare al liturghiei bizantine” (pr. prof. dr. Ene Brăniște, Liturgica generală, I, Editura Episcopiei Dunării de Jos., Galați, 2002, p. 27) și făcând o tâlcuire alegorico-mistică, bazată pe rânduiețile tipiconale ale serviciilor divine, afirmațiile Sf. Simeon al Tesalonicului au caracterul autorității. În privința Proscomidiei și a simbolismului ei, el, accentuează sensul mistic și ecleziologic al acesteia. Conform acestui sens, “Sfântul Agneț și miridele reprezintă Biserica universală” din toate timpurile și locurile atât cea de pe pământ (luptătoare), cât și cea din ceruri (triumfătoare) Biserica în înțelesul ei cel mai larg, adică acea mare adunare sau familie spirituală a tuturor fiilor Lui Dumnezeu, strânsă în jurul întemeietorului și capului ei nevăzut, Hristos Mântuitorul, așa cum a rugat El pe Tatăl ca unde este El să fie și ai Lui (Ioan 17, 24) și așa cum va fi împărăția

Lui ce va să vie” (vezi pr. prof. dr. Ene Braniște, Liturgica specială, București, 1980, p. 311). Iată ce spune Sfântul Simeon al Tesalonicului: “Am înțeles cum prin această dumnezeiască închipuire și istorisire a Sfintei proscomidii, vedem pe însuși Iisus și întreaga Biserică a Lui. (îl vedem) în mijloc pe Hristos însuși Lumina cea adevărată și viața cea veșnică... El este în mijloc prin Agneț, iar Maica lui de-a dreapta prin miridă, sfinții și îngerii de-a stânga, iar dedesubt întreaga adunare a credincioșilor lui dreptmăritori. Aceasta este taina cea mare: Dumnezeu între oameni și Dumnezeu în mijlocul dumnezeilor, care se îndumnezeiesc de la cel ce după fire este Dumnezeu, care s-a întrupat pentru dânșii. Aceasta este împărăția ce va să fie și petrecerea vieții celei veșnice” Dumnezeu cu voi, văzut și împărțait” (Sf. Simeon al Tesalonicului, Despre Sfânta Liturghie, cap. 94, trad. rom de Toma Teodorescu, Tractat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe, București, 1865, p. 101).

Din afirmațiile Sfântului Simeon al Tesalonicului, reiese că în vremea sa se scotea miridă pentru sfinții îngeri, practică ce a rămas apoi valabilă în rândurile Proscomidiei. Dacă despre această miridă nu aflăm informații la Sfântul Nicolae Cabasila sau la Nicolae Bulgaris, aceasta se datorează faptului că aceștia au făcut comentarii liturgice de tip teologico-speculativ, evidențind mai puțin rânduiala tipiconală, pe când Sfântul Simeon al Tesalonicului, un foarte bun cunoscător al rânduielilor de cult, le urmărește cu de-amănuntul, explicând fiecare moment sau gest liturgic din rânduiala cultului. Aceste amănunte fuseseră de fapt stabilite la sfârșitul secolului al XIV-lea de către patriarhul Filotei al Constantinopolului în Diataxa sa liturgică. În privința miridelor pentru cele nouă cete ale sfinților, acestea sunt atestate în scris din secolul al XI-lea înainte, având origine în Muntele Athos. Amănuntele privitoare la ritualul scoaterii lor, la forma și numărul lor, la numărul și numele sfinților pomeniți la fiecare din cele nouă cete, ca și formulele respective, care s-au deosebit de la o regiune la alta, s-au dezvoltat până în secolul al XIV-lea, fiind sistematizate și fixate definitiv de către Patriarhul Filotei al IV-lea Kokinmos în Diataxa sa liturgică (vezi pr. prof. dr. Ene Braniște, Liturgica specială..., p. 263).

În privința scopului și sensului aducerii acestor miride, trebuie să arătăm că există o deosebire clară între cele aduse pentru sfinți și cele aduse pentru credincioșii vii și morți. Cele pentru sfinți se aduc “întru cinstea și pomenirea” lor. Ele reprezintă o formă de exprimare a cultului de venerație, adică a cinstirii pe care o dăm sfinților, și, în același timp o variantă a rugăciunii de mulțumire pe care o aducem lui Dumnezeu pentru cinstea și slava cu care El a încununat pe sfinți. Cele pentru credincioșii vii și morți se scot și se aduc “spre pomenirea și iertarea păcatelor” lor. Ele sunt o formă a rugăciunii de cerere, prin care invocăm mila lui Dumnezeu în favoarea celor pentru care ne rugăm și-i pomenim la Proscomidie și la Liturghie (Ibidem, p.

311). Pomenirea îngerilor nu este altceva decât o formă de exprimare a cultului de venerație pe care îl acordăm acestora.

În acest sens, pr. prof dr. Dumitru Stăniloae este singurul care observă că înlăturarea îngerilor din rânduiala Proscomidiei este nefirească: "Contrar Liturghierului grec, în Liturghierul românesc din 1956 lipsește păticea pentru îngeri, și numărul 9 de păticele se obține prin despărțirea Sf. Ioan Botezătorul de ceilalți prooroci. Dar aceasta ni se pare nefiresc. Expresia întru cinstea" arată că jertfa Domnului are pentru sfinți mai mult rostul de a pune în relief cinstea sau slava lor, ca a unora ce au crezut în Hristos. Iar acest rost îl are și pentru îngeri. Toată Biserica din cer e slăvită în prefacerea euharistică. Îngerii au și ei o înțelegere sporită a iubirii lui Dumnezeu, după ce cunosc că El și-a dat Fiul Său la moarte, pentru oameni. Înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri, s-a făcut cunoscută prin Biserica Domniilor și Stăpâniilor în cereștile locașuri" (Efeseni 3, 10). Pe lângă aceasta, bucuria lor a sosit intrând în comuniunea lor, în comuniunea sporită a acelor ce-L laudă pe Dumnezeu, și oamenii, adică cealaltă categorie de creaturi conștiente. Într-un fel spiritual toți cei din ceruri se împărtășesc și mai mult de Hristos; prin Sfânta Liturghie, se realizează o și mai mare unire a celor cerești și a celor pământești" (pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, Craiova, 1986, p. 124).

Dacă la Sfânta Liturghie a Sfântului Vasile cel Mare cântăm și mărturisim, în Axionul care urmează Sfințirii sau prefacerii darurilor de pâine și de vin în Trupul și Sângele Domnului, "De tine se bucură, cea ce este plină de har, toată făptura, soborul îngeresc și neamul omenesc" (*Liturghier...*, p. 235), prin care se exprimă cultul de supravencerare pe care îl acordă Maicii Domnului, cetele îngerilor și neamul omenesc, această bucurie este cu atât mai firească și necesară atunci când îl avem pe Hristos în mijlocul nostru în Sfânta Euharistie. El unește soborul îngeresc cu neamul omenesc. De aceea nu se poate concepe Liturghie fără îngeri care îl preamăresc pe Hristos și în ceruri și pe pământ.

Sfânta Liturghie, în forma și rânduiala după care o săvârșim astăzi, este alcătuită în așa fel încât ea simbolizează sau reprezintă, sub forma văzută a actelor și ceremoniilor sale, întreaga iconomie a mântuirii noastre, de la Nașterea Mântuitorului până la Pogorârea Duhului Sfânt. Credincioșii și slujitorii care participă la săvârșirea Sfintei Liturghii urmăresc, ca într-o peliculă religioasă, toate faptele și momentele importante din viața și activitatea pământească a Mântuitorului: întruparea și nașterea Sa, ieșirea la propovăduire, învățătura și minunile Sale, răstignirea, patimile și îngroparea învierea și înălțarea Sa la cer (*Ibidem*, p. 300). Toate acestea l-au făcut pe Sfântul Teodor Studitul să spună că Liturghia este un fel de "recapitulare a întregii iconomii a mântuirii" (vezi *Antireticul I împotriva iconomahilor*, în *P. G. t. XCIX*, col. 340 C, după pr. prof. Ene Braniște, *op. cit.*, p.300). Or,

dacă urmărim viața și activitatea Mântuitorului, așa cum ne-o istorisesc Sfintele Evanghelii, observăm că în toate momentele de seamă El a fost însoțit de Sfinții îngeri. De aceea nu se poate concepe săvârșirea acesteia fără prezența sfinților îngeri. Astfel, întruparea sau zămislirea Mântuitorului a fost vestită de către Arhanghelul Gavriil (Matei, 1, 20-21; Luca 1, 26, 38), nașterea Sa a fost vestită păstorilor de către înger, apoi aceștia l-au înălțat cântare de laudă “Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu” (Luca 1, 8-14). Fuga în Egipt a Mântuitorului, pentru a scăpa de mâna ucigătoare a lui Irod, s-a făcut la sfatul îngerului, care l-a însoțit. (Matei 2, 13-15). După Botezul Domnului în Iordan și după ispitirea de către diavolul în pustie, îngerii îi slujeau (Matei 4, 11). În momentul dramatic al patimilor, un înger al Domnului “s-a arătat și-L întărea” în rugăciune (Luca 22, 43). învierea Mântuitorului, ca act central al activității Sale, a fost vestită femeilor mironosițe tot de un înger (Matei 28, 5-7). La înălțarea Sa la cer, doi îngeri l-au însoțit și au grăit către apostoli, încredințându-i de a doua venire a Mântuitorului (Fapte 1, 11), la care va fi însoțit de “toți sfinții îngeri” (Matei 25, 31; 16, 27; Marcu 8,38; Luca 9,26; II Tesaloniceni 1, 7). Mântuitorul se va coborî din cer “la glasul arhanghelului” când cei morți întru Hristos vor învia (I Tesaloniceni 4, 16; Matei 24, 31). Judecata viitoare se va face tot în compania îngerilor (Matei 25, 31) care vor despărți pe cei dreπți de cei păcătoși, după cum se alege neghina de grâu (Matei 13, 39-42). Toate aceste momente le retrăim în timpul Sfintei Liturghii și le găsim consemnate în texte sau simbolizate în gesturile și actele liturgice ceea ce presupune și cer și prezența îngerilor fără de care nu putem să ne imaginăm această slujbă.

În învățătura de credință creștină ortodoxă, cultul de venerație adus îngerilor este foarte bine definit. îi cinstim pentru că ei reprezintă chipul ideal al făpturii necorporale și fără păcat, spre care năzuim și noi, făpturile corporale, pentru că sunt vestitorii voii și poruncilor lui Dumnezeu, către oameni, fiind astfel slujitorii mântuirii noastre și mijlocitori între Dumnezeu și oameni. Totodată ei sunt ocrotitorii și ajutătorii noștri în realizarea mântuirii personale a fiecăruia dintre noi (pr. prof. dr. Ene Braniște, Liturgica generală, p. 50). Fiecare dintre noi primim la Botez “înger de lumină care ne însoțește și ne izbăvește de toată băntuiala potrivnicului, de întâmpinarea celui viclean, de demonul cel de la amiază și de nălucirile cele rele” (Molitifelnic, Editura IBM BOR, București, 2002, p. 27). Cultul de venerație adus îngerilor este exprimat la rândul-i în forme foarte concrete și vii: 1. o sărbătoare principală, foarte importantă, cea a Adunării mai-marilor Arhistrategi (căpetenii) Mihail și Gavriil și a tuturor Puterilor cerești celor fără de trupuri (8 noiembrie), și patru sărbători mai mici consacrate pomenirii Sfinților Arhangheli sau unor minuni săvârșite de ei (pr. prof. Ene Braniște, op. cit., p. 169-170); 2. consacrarea sau închinarea zilei de luni din fiecare săptămână sfinților îngeri și tuturor cereștilor netrupești puteri 47 (Ibidem, p.

m.); 3 rugăciunea zilnică din Ceaslov, către îngerul păzitor 48 (vezi Ceaslov, Editura IBM BOR., București, 2001, p.19); Acatistul Sfinților mai-marilor voievozi Mihail și Gavriil (8 noiembrie) (vezi Acatistier, Editura IBM BOR., București, 1996, p. 215-225); Canonul de rugăciune către îngerul păzitor al vieții omului și Canonul de rugăciune către puterile cerești și către toți sfinții îngeri (vezi Ceaslov ..., p. 268-286); invocarea în ectenia cererilor de la utrenie, vecernie și Sfânta Liturghie (vezi Liturghier..., p. 41, 92, 156, 170, 221, 241, 286) ca și în diverse rugăciuni și imne din cadrul celor șapte laude (Cela ce în toată vremea), (Ceaslov, p. 33-34 și Octoih, la stihirile de la toate glasurile pentru luni) sau de la Taine și ierurgii ca și de la Sfânta Liturghie, bisericile sau hramurile închinatelor lor (Melchisedec, Oratoriu, București, 1869, p. 75-77); zugrăvirea lor în icoane, în pictura murală, în semnele biblice, unde apar, împrejurul Maicii Domnului, în altar, și mai ales pe ușile diaconești (Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil), (vezi Erminia picturii bizantine, trad. de Săvulescu-Verna, Editura Arhiepiscopiei Timișoarei, Timișoara, 1992, p. 115-117).

Toate aceste forme ale cultului de venerație adresat lor ne arată că ei sunt foarte prezenți în viața Bisericii și a noastră. De aceea, Sfânta Liturghie, care este imaginea și pregustarea împărăției lui Dumnezeu, nu se poate săvârși fără prezența lor. Este încă un argument puternic care pledează pentru pomenirea Sfinților îngeri la proscomidie, printr-o părticică specială scoasă în cinstea lor.

Din toate cele prezentate până aici se deduce foarte clar rolul și locul îngerilor în viața Bisericii și mai ales în cultul divin public. Biserica nu se poate imagina fără ei. Îngerii nu pot fi separați de ceilalți sfinți ai Bisericii căci toți se bucură de cinstirea pe care Dumnezeu le-a dat-o, iar pomenirea lor la Proscomidie este o formă și a cultului de venerație, pe care îl dăm tuturor sfinților, dar și mulțumire pe care o aducem lui Dumnezeu pentru cinstea și slava cu care i-a încununat.

De aceea hotărârea Sfântului Sinod din 10 februarie 2004 este o măsură înțeleaptă care se impunea a fi luată, fiind fundamentată din punct de vedere scripturistic, patristic, teologic și liturgic. Nu rămâne decât ca această hotărâre să fie pusă în aplicare, prin introducerea în Liturghier a formelor care s-au stabilit pentru pomenirea sfinților îngeri și a Sfântului Ioan Botezătorul împreună cu ceilalți prooroci. Să-mi fie permis să fac observația că, la pomenirea Sfinților îngeri, ar fi fost mai potrivită formula "mai marilor voievozi" pentru a fi în consonanță cu limbajul și formulările din celelalte cărți de cult și mai ales cu cântările din Octoih, Ceaslov și Acatistier.

Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula

SFÂNTUL MARE MUCENIC MINA

Sfântul Mare Mucenic Mina era egiptean de neam, de loc dintr-un sat din provincia Monofia. El a trăit în vremea împăraților Dioclețian și Maximian (286-305). În aceste vremuri Egiptul era sub îndrumarea creștinească și păstorirea patriarhilor alexandrini Amba Thaouana al XVI-lea (282-301), și Petru (socotit al XVII-lea Patriarh al Alexandriei începând cu Sfântul Evanghelist Marcu întemeietorul Bisericii Egiptene). De fapt Sfântul Petru al Alexandriei a și murit ca martir (+311), socotit ca ultimul dintre arhieriei martiri.

Tatăl său se numea Euduxius și era fiul guvernatorului Pludianes. Deși fiu de guvernator, Eudoxius era cunoscut pentru virtutea și bunătatea sa.

Mama Sfântului Mina se numea Ofomia, femeie pioasă care-și petrecea timpul în rugăciune. Adesea postea până seara. Găsea mereu prilejul să facă milostenie celor sărmani: bolnavilor, orfanilor, văduvelor și străinilor.

Era însă stearpă, și de aceea se ruga adesea cu multă osârdie pentru nașterea unui fiu.

Odată fiind în biserică, la rugăciune, vede trecând pe lângă dânsa câteva femei cu copii de mână, iar pe alții purtându-i în brațe.

Atunci cu ochii plini de lacrimi s-a rugat mai stăruitor pentru a o ajuta Dumnezeu de-a avea măcar un copil. Ajungând în fața icoanei Maicii Domnului, continuându-și cu umilință rugăciunea pentru nașterea de fii, a auzit vocea Pruncului Iisus spunând: „Amin”. În acele momente și teama și nădejdea i-au invadat sufletul.

După Sfânta Liturghie, când s-a întors acasă, a spus soțului cele întâmplare și cu inimi pline de bucurie nădăjduiau la Dumnezeu.

Într-adevăr, Dumnezeu le-a împlinit rugăciunea și așa au avut un fiu care s-a născut în 285. Mulți doreau să-l numească după numele bunicului. Dar mama lui s-a opus, căci dorea să poarte numele de Menas (Minas), ceea ce înseamnă „Amin”, după cuvântul auzit din gura copilului Iisus din sfânta icoană.

Ziua nașterii Sfântului Mucenic Mina a fost o zi de mare bucurie. Atunci tatăl său a ordonat eliberarea unor prizonieri și a sporit milostenia față de orfani și văduve.

Sfântul Mina a avut parte de o aleasă educație, dar părinții au avut grijă să-l îndrume și-n dobândirea virtuților creștine.

De mic dorea să se roage, să meargă la biserică, îi plăcea să citească Sfânta Scriptură și, ca un dar deosebit de le Dumnezeu, se ruga continuu. Avea mereu în minte cuvintele din Sânta Scriptură: „*Neîncetat vă rugați!*” (I Tesaloniceni 5, 17)

Dar, pe când avea 11 ani (296), tatăl său a murit undeva, departe, trimis ca guvernator într-o provincie africană.

În 299 moare și mama sa. Însă datorită credinței în Hristos, moartea părinților nu l-a tulburat greu. Se mângâia cu gândul că ei sunt la Dumnezeu și că se roagă pentru el.

Moștenise de la părinți nu doar o imensă avere ci și o mare bogăție spirituală. Însă inima lui bună continuă milostenia părinților cu aceeași generozitate și mărinimie, deși era foarte tânăr.

După anul 300, în urma unui decret imperial, prin care tinerii din provincii erau recrutați pentru serviciul militar, și tânărul Mina va fi întâlnit ca ostaș în armata romană, în cohorta tribunului Firmilian (Farmianus). Mina era un ostaș puternic, curajos dar și plin de har. Datorită bunătății sale, era iubit de toți.

În scurtă vreme intră în grațiile înalților ofițeri ai armatei romane, încât tribunul Firmilian îl numește adjunctul său, aflându-se cu armata în ținutul Cotuan – Frigia (Kotianul Frighiei – provincie africană).

Dar în acea vreme, împărații de la Roma au emis împotriva creștinilor decrete de persecuție și mai aspre care trebuiau aplicate în toate provinciile imperiului, creștinii fiind nevoiți să abjure credința în Hristos ca Dumnezeu, și să adore pe zeii păgâni.

În asemenea împrejurări, ofițerul Mina s-a hotărât să împartă averea și să se retragă în pustiu. Aici a petrecut în post și rugăciune după modelul monahilor egipteni, știind că-n această perioadă manahismul lua amploare.

Despre nevointa Sfântului Mina și viața pe care a dus-o în pustiu Egiptului sunt consemnate puține lucruri. Se spune totuși că împlânzea jivinele cu puterea rugăciunii și cu privirea atunci când era nevoie, hrănea sălbăticiunile, mângâia șerpi veninoși fără teamă de moarte. Se mai amintește și despre o importantă întâlnire a sa cu Sfântul Macarie Egipteanul, în târziul vieții bătrânului monah. Acesta, plin de duh fiind, i-a cunoscut sfințenia și i-a numărat zilele, îndemnându-l astfel: „Ce cauți între cer și pământ, Mina, de

unul singur? Locul tău este în mijlocul mulțimii, ca să ia aminte toți la vorba și la fapta ta. Ai schimbat o haină de ostaș cu alta, atunci sfârșește pe câmpul de luptă, ca să înviezi ca un învingător fără sabie”.

Pătruns de o asemenea prevestire, Sfântul Mina a cerut ajutor de la Dumnezeu să-l întărească, să-l lumineze și să-l ocrotească. Din acel moment s-a întărit cu gândul că Dumnezeu îl dorește ca mărturisitor și mucenic.

Odată, în clipe de intensă rugăciune, aude un glas ceresc zicându-i: „Binecuvântat ești Mina că ai fost chemat din tinerețe la evlavie. Vei primi în numele Sfintei Treimi pentru care te lupti, trei coroane care vor dura veșnic: una pentru feciorie, una pentru asceză și a treia pentru mucenicie. Oameni din toate națiile te vor cinsti, iar tu vei primi mărirea veșnică în Împărăția Mea”.

La auzul acestor cuvinte, Sfântul Mina a fost însuflețit de Duhul Sfânt și o mare bucurie l-a cuprins. O dragoste sfântă pentru Dumnezeu l-a determinat să părăsească pustiul și să meargă în lume, învățând legea lui Dumnezeu din loc în loc și curățindu-și sufletul cu postul și rugăciunea. Așa a revenit și în cetatea Cotuan (Kotianul Frighiei), unde altădată avea cinstea și rangul unui distins ofițer roman. Pe atunci provincia era condusă de dregătorul Arghirisc, iar căpetenie a cetății era un anume Pirros (Ighemon).

Ivindu-se prilejul unui mare praznic în cetate, la care era adunat mult popor, (pentru jocurile ce se desfășurau în cinstea zeilor: întreceri, alergări, lupte etc.), Sfântul Mina, aprins de râvna pentru Hristos, a stat la loc înalt, de unde putea fi văzut și de acolo propovăduia cu multă îndrăznire pe Hristos, singurul, adevăratul Dumnezeu.

Chiar a grăit către cei adunați: „aflatu-m-am celor ce mă caută, arătatu-m-am celor ce nu întrebă de mine”.

Toți priveau către el, căci fața-i strălucea și curajul lui era nemăsurat. Câțiva ostași ofițeri l-au recunoscut pe fostul ofițer Mina din armata condusă de tribunul Firmilian.

Conducătorul cetății l-a chemat și i-a cerut să-i explice pentru ce părăsise armata și mai ales pentru ce mărturisea credința în Hristos știind de asprele pedepse pentru cei ce nu li se închină zeilor.

Dar sfântul i-a răspuns că este robul lui Iisus Hristos, ostaș în numele Dumnezeului adevărat, cel ce împărățește în cer și pe pământ.

Văzând ca s-a declarat creștin în mod public și că îndeamnă poporul de-a nu mai cinsti pe zeii romani, mai marele cetății a ordonat imediat arestarea și închiderea lui.

A fost apoi supus la diferite chinuri, forțat să abjure credința creștină și să se închine zeilor.

Sfântul a rămas ferm în mărturisirea credinței, deși l-au supus la chinuri groaznice: a fost bătut crunt cu vine de bou (bici de piele), strujit cu unghii de fier, apoi frecate rănile cu păr aspru (târsâne), a fost apoi ars cu torțe și alte forme de supliciu și tortură i s-au aplicat până când, plin de sânge, i-a crăpat pielea și i s-au ivit oasele (bătut până ce dinții i-au fost zdrobiți).

Un anume Helisdorus care privea la chinurile Sfântului, a strigat către călăi: „Acești creștini găsesc o plăcere în a fi persecutați și torturați căci moartea pentru ei valorează mai mult decât viața”. Atunci, cei ce l-au torturat, văzând că toate felurile de chinuri folosite au eșuat, l-au trimis la guvernator pentru ca acesta să hotărască ce să facă cu el. Acesta supunându-l la alte multe chinuri a poruncit să fie tăiat cu un ferăstrău. Dar fierăstrăul s-a îndoit (topit) ca ceara încălzită. Și aici Sfântul Mina a simțit mâna ocrotitoare a lui Dumnezeu, Mântuitorul Hristos, care i se arătase în temniță și l-a întărit, tămăduit și încurajat. În cele din urmă, guvernatorul și căpeteniile au hotărât să i se taie capul.

Așa s-a încheiat mucenicia Sfântului, în timpul domniei celor mai cruzi împărați persecutori, Dioclețian și Maximian, începutul veacului al IV-lea, luând de la Dumnezeu cununa muceniciei.

Dar după moartea sa, minunile n-au încetat.

Soldații au aprins un foc mare pentru a fi ars trupul Sfântului. Deși a fost aruncat în foc, trupul său n-a ars nici după trei zile de foc încins. Câțiva credincioși au reușit apoi să ia trupul Sfântului, l-au înfășurat într-un giulgiu, și l-au îngropat cu multă grijă, cu respect și cu demnitate.

Așa a vrut Dumnezeu să fie cinstite moaștele sale, din care o mică parte peste vremuri a ajuns la Biserica noastră de aici din București. Ele au fost aduse de către boieri Vergulești, în urma unei minuni cu icoana Sfântului. Această icoană a Sfântului Mina a fost adusă aici prin 1847, de la o biserică a capitalei care a ars în întregime. Doar această icoană, înconjurată de flăcări și jăratice a rămas intactă, deși este din lemn, iar în urma minunii descrisă în documentele vremii, a fost împodobită cu broderie din argint aurit, de mitropolitul vremii și sfetnicii ctitori, boierii vergulești, care au trimis și-n Egipt și-n Atos emisari pentru dobândirea de Sfinte moaște (ale Sfântului).

Cât despre minunile Sfântului Mina, sinaxarul și viața sa, descrisă în „*Viețile Sfinților*” pe 11 noiembrie, când este prăznuit, ne prezintă câteva minunate fapte și arătări ale Sfântului, minuni istorisite de Sfântul Timotei al Alexandriei, consemnate și-n acatistul său, cunoscute de cei ce cheamă pe Sfântul într-ajutor și mai ales ca ocrotitor al păgubiților.

De atunci Sfântul Mina ne ocrotește și ne ajută prin rugăciunile sale către Dumnezeu, Cel ce l-a întărit să mărturisească credința în cumplite vremuri,

scriind cu sângele său una dintre cele mai frumoase pagini de filosofie trăită despre viață și moarte. Pentru el moartea, venind din pricina dragostei pentru Dumnezeu și pentru oameni, l-a ridicat la înălțimea celui mai sublim ideal spre care omul poate năzui în viața aceasta: mântuirea sufletului și viața veșnică.

Sfântul Mare Mucenic Mina, ca și ceilalți martiri ai primelor veacuri, ne-a arătat că la Dumnezeu, în vremuri de grea cumpănă se ajunge pe calea suferinței, pe calea crucii, pe calea jertfei. Pentru el, moartea de martir a însemnat unirea desăvârșită cu Hristos și începutul vieții veșnice.

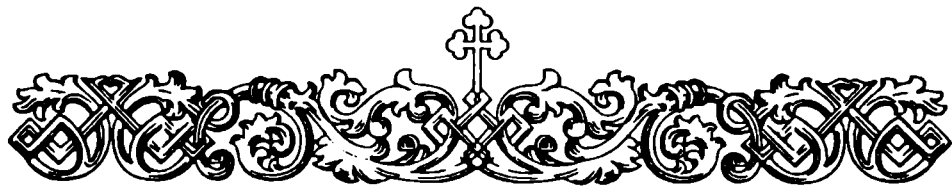
Dar în vremurile contemporane omenirea atinge o criză spirituală fără precedent, tot mai des întâlnim în jurul nostru oameni dezbinați lăuntric, care nu conștientizează relația lor cu Dumnezeu, cu semenii, cu ei înșiși. Cerințele lor religioase sunt satisfăcute mecanic, prin obișnuințe de familie sau uzanțe sociale, cărora ei nu le adaugă nimic, care să însemne un fior sufletesc, o cutremurare lăuntrică, o aderență cerebrală.

Însă Sfântul Mina, ca și ceilalți sfinți, ne este model în această dimensiune ce și-a asumat-o lăuntric în Duhul Sfânt, mărturisirea adevăratului Dumnezeu. Cunoașterea și istorisirea pătimirii sale martirice ne este cu adevărat ziditoare de suflet. Ea ne arată nouă modul de a ne conduce în viață după poruncile Domnului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

Așa avându-l mijlocitor și pururi rugător către Dumnezeu pentru noi, să-l rugăm pe Sfântul Mare Mucenic Mina, zicându-i:

„Folositor și ajutător mare te-ai arătat lumii în primejdii, mucenice; că pe mulți ai izbăvit din pagube; furii urmărind, pierderile depărtându-le, și celor ce aleargă la tine cu credință, împlinind cererea lor; pentru aceasta te rugăm, fii milostiv și nouă care îți cântăm: bucură-te Sfinte Mina, mult pătimitorule!”.

Pr. dr. Gheorghe Ispas

VIII. BISERICA ȘI ȘCOALA

CUVÂNT DE BINECUVÂNTARE LA ÎNCEPUT DE AN ȘCOLAR*

Iubiți elevi,

Activitatea noastră cotidiană este marcată, în desfășurarea ei, de unele momente ce fixează anumite perioade de activități distincte și bine conturate sau de evenimente, colective ori individuale, cum ar fi sărbătorile religioase, cele naționale, precum și diferite aniversări ce constituie popasuri duhovnicești sau de reflecție și, în același timp, un moment decizional în a începe sau a continua o activitate sau un drum ales, cu un nou elan și cu speranța unor rezultate și mai bune.

Un asemenea moment, de periodizare, sărbătoresc și decizional este și începutul unui nou an școlar care, an de an se repetă și după cum se știe, este într-adevăr un eveniment deosebit cu o anumită festivitate. Pentru unii acest moment este un început marcat de multe întrebări legate de tainele cunoașterii, pentru alții este o continuare în năzuințele de mai mult și de mai bine pe aceeași cale. Din aceste considerente, evenimentul începutului unui nou an școlar este trăit cu mare intensitate de tineretul școlar, de părinții și educatorii lor, practic de întreaga societate care, prin toți acești factori urmărește să asigure viitorul lor și al țării, prin formarea tineretului pentru muncă și viață.

* Mesajul Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST, cu prilejul deschiderii noului an școlar 2004-2005.

Într-adevăr, procesul de instruire, educare și formare a omului, învățământul în general, constituie o preocupare prioritară în viața noastră, având în vedere că după „pâinea noastră cea de toate zilele”, învățătura este o a doua hrană, spirituală, fără de care nu am putea fi ceea ce suntem, oameni de înaltă conștiință, cu rosturi și responsabilități în viața personală și în societate.

Din această perspectivă, toată această lucrare este, pe drept cuvânt, o prioritate națională și trebuie privită ca atare atât de factorii responsabili decizionali, cât și de cei prinși în acest angrenaj: elevi, părinți, societatea civilă, care, fiecare, pe măsura atribuțiilor să-și aducă contribuția materială și morală la împlinirea idealului de desăvârșire a omului prin educație, încât să răspundem chemării și îndemnului Mântuitorului Iisus Hristos: „*Fiiți voi desăvârșiți, precum și Tatăl vostru Cel ceresc, desăvârșit este!*” (Matei 5, 48).

Iubiți elevi,

Voi cei care, acum, la o vârstă fragedă, începeți școala sau cei care o continuați în derularea normală a anilor de studii, urmați acest îndemn al Mântuitorului, care vă asigură atât împlinirea unor idealuri în viața individuală și colectivă în societate, cât și nădejdea că prin lucrarea cea bună din această lume veți dobândi și fericirea vieții veșnice.

Aveți îndrumători mulți și distinși care știu ce vă trebuie și cum să vă ajute în munca de înnobilare a spiritului. Părinții voștri îmbină grija creșterii cu cea a formării voastre, școala prin dascălii și educatorii ei vă călăuzește pe căile cunoașterii, Biserica vă îndrumă, prin ora de Religie și sfințele slujbe, la o viață ordonată și curată iar toți, laolaltă, se străduiesc ca voi să creșteți și să vă îmbogățiți sufletește așa cum și Pruncul Iisus sporea „*cu înțelepciunea și cu vârsta, și cu harul la Dumnezeu și la oameni*” (Luca 2, 52).

Luați aminte la toată această lucrare a celor ce vă înconjoară cu dragoste, urmați pilda și fapta cea bună, stăruți în deslușirea tainelor cărții și a învățaturii Sfințelor Scripturi pentru ca prin tot ce veți învăța să vă ridicați mintea la cele înalte „ca să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât ei să vadă faptele voastre cele bune și să-L slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri” (Matei 5, 16).

Nu uitați să răsplățiți prin munca, știința și strădaniile voastre așteptările celor ce vă poartă de grijă și vă înconjoară cu căldură ca, după cuvântul Sfintei Scripturi, ascultându-vă și cinstindu-vă părinții, „*să vă fie vouă bine și să trăiți mulți ani pe pământ*” (Ieșire 20, 12).

Respectați pe dascălii voștri care, în anii de școală, vă sunt adevărați părinți sufletești și vă împărtășesc cu dărnicie din știința lor și din lumina cărții, ca să puteți înțelege viața în toate aspectele ei.

Luați aminte și la trebuințele sufletești prin îndemnurile și sfaturile părinților Bisericii de azi și de odinioară, reținând că, unii dintre ei, Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan, numiți „mari dascăli ai lumii și ierarhi”, au ajuns să fie recunoscuți ca piscuri ale înțelepciunii și modele de urmat, tocmai pentru că nu cunoșteau altă cale decât cea a Școlii și a Bisericii.

Ei au știut să aleagă din cărți și din știința vremii ceea ce era esențial pentru desăvârșirea lor ca oameni de cultură, de știință și de viață aleasă, bine plăcută lui Dumnezeu, după povața Sfântului Vasile care recomanda tinerilor să urmeze pilda albinelor care: „nu se duc fără nici o alegere la toate florile și nici nu încearcă să aducă tot ce găesc în florile pe care se așează, ci doar iau cât le trebuie pentru lucrul lor” (Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia a XXII-a către tineri*, P.S.B. vol. 17).

Cu o asemenea zestre, de știință și înțelepciune, de pricepere și purtare aleasă, veți putea înțelege viața cu toate cele ce ea le are, mai bune sau mai rele și veți ști să alegeți între bine și rău, în special să vă feriți de multele capcane, răutăți și pericole care, din nefericire, există în lume.

Cu aceste îndemnuri și cu nădejdea că gândul cel bun vă va însoți în activitatea școlară,

Vă binecuvântează și rog pe Bunul Dumnezeu să vă dăruiască sănătate și putere de muncă, dar mai ales credință statornică în bunătatea și în dreptatea Sa și în munca voastră; să vă întărească nădejdea în rezultate frumoase, obținute prin strădaniile voastre și să sporească dragostea dintre voi și față de toți binefăcătorii și semenii voștri.

Al vostru de tot binele doritor și către Domnul fierbinte rugător,

† TEOCTIST
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
ȘI PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

DESCHIDERA ANULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT 2004-2005 ȘI INAUGURAREA PARTERULUI NOII CLĂDIRI A SEMINARULUI TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

În ziua de marți, 21 septembrie 2004, s-a deschis noul an de învățământ la Seminarul Teologic „Nifon Mitropolitul” din București cu slujba Te Deum-ului, oficiată după Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii Radu Vodă de IPS Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, împreună cu Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurați de preoți și diaconi, în prezența profesorilor și elevilor seminarului. La slujba Te Deum-ului a participat Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de IPS Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei.

După slujba Te Deum-ului, **IPS Arhiepiscop Teodosie** s-a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh, spunând următoarele: „Am săvârșit slujba de început de an școlar și popasul Prea Fericirii Voastre la acest moment sărbătoresc este binecuvântat pentru că totdeauna sunteți așteptat de dascălii și elevii acestui seminar. Ca ierarh al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei și ca unul care am slujit în biserica Mănăstirii Radu Vodă, paraclisul acestui seminar, vă mulțumesc pentru bunătatea pe care ați avut-o de a-mi da binecuvântare să officiez astăzi Sfânta Liturghie aici, împreună cu preoții profesori ai Seminarului Teologic. Pentru că suntem la început de an școlar și sufletul acestor tineri așteaptă să fie din nou însămânțat cu sămânța cea bună, vă rugăm să semănați, ca păstor al Bisericii noastre, această sămânță în sufletele și în inimile profesorilor și elevilor Seminarului Teologic”.

Răspunzând invitației IPS Arhiepiscop Teodosie și dorinței profesorilor și elevilor seminarului, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a spus următoarele:

„Casei Tale i se cuvine sfințenie,
Doamne, întru lungime de zile” (Ps. 92, 5)

**Înalt Prea Sfințite Părinte Arhiepiscop Teodosie,
Înalt Prea Sfințite Părinte Arhiepiscop Nifon,
Prea Sfințiți Părinți,
Părinte director și iubiți profesori și elevi,**

Trăim un moment plin de nădejde sfântă, într-adevăr, ca orice început în Biserica noastră. Doream să vin mai devreme, dar în cursul dimineții de astăzi a avut loc la Palatul Patriarhiei întâlnirea reprezentanților Bisericii noastre Ortodoxe Române și ai Bisericii Anglicane, pentru constituirea Filialei Asociației „Sfinții Alban și Serghie”, un anglican și un ortodox, cu scopul cultivării legăturilor dintre cele două Biserici. S-au pus astfel bazele reluării unei lucrări ecumenice în care Biserica noastră a fost implicată în deceniul al III-lea din secolul trecut, și a trebuit să fie prezent la această întâlnire importantă.

Nu mai puțin importantă este și deschiderea anului școlar pe care am anunțat-o și la întâlnirea cu oaspeții noștri din Anglia, vorbind mai ales de inaugurarea noii clădiri a Seminarului teologic, mărturie convingătoare a preocupării noastre pentru pregătirea și formarea viitorilor slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române. Cunoașteți prea bine faptul că actuala clădire în care Seminarul teologic își desfășura întreaga activitate, clădire ce a adăpostit de-a lungul timpului numeroase generații de teologi, având destinația de a fi internat teologic, nu mai corespundea desfășurării normale a procesului de învățământ seminarial din cauza slăbirii rezistenței ei la eventualele cutremure. Se știe că marele cutremur din 1977 i-a produs stricăciuni ce n-au mai fost remediate. În această situație, problemele clădirii au devenit pentru Centrul eparhial o preocupare permanentă. Astfel, prin sânguința părintelui Prof. Mihai Aurel, Directorul Seminarului, ajutat foarte mult de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teodosie, pe când era Episcop-Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, s-a aflat soluția construirii noii clădiri cu sprijinul Ministerului Educației și Cercetării, cu condiția ca vechea clădire să fie scoasă din uz ca urmare a deciziei unei comisii de specialitate. A urmat evacuarea ei, achiziționarea unui bloc în oraș pentru ținerea cursurilor și cazarea elevilor, urmând de atunci o perioadă extrem de dificilă, atât pentru direcțiune și profesori, cât și pentru elevi, care au înțeles să-și împlinească programul zilnic, ajutând astfel la începerea zidirii noii clădiri. De aceea am spus la început că astăzi avem marea bucurie de a inaugura o parte din noua

clădire, deocamdată parterul, care a fost finisat pentru a fi dat în folosință Seminarului și Școlii de cântăreți, ai căror elevi nu vor mai avea parte de acele obositoare deplasări, care implicau nu numai cheltuieli materiale remarcabile, ci și o mare pierdere din timpul de studiu și de odihnă al elevilor.

În acest chip, elevii își dau seama mai bine de ceea ce facem noi în viață, mai ales ca slujitori ai Sfintei Biserici, acesta fiind și scopul suprem al venirii lor ca elevi foarte tineri să urmeze seminarul, trecând apoi la facultatea de teologie și devenind, prin taina hirotoniei, slujitori ai altarelor. Așadar, ceea ce izbutim să înfăptuim în viață, din orice stare ne-am afla, este rezultatul unui scop precis, legal și canonic, pe care vă propuneți să-l împliniți la parohiile unde veți merge ca preoți pentru a lăsa în urmă o lucrare folositoare credincioșilor. Dragii mei elevi, iată, s-a dobândit aici această clădire frumoasă și încăpătoare, rodul preocupărilor și rugăciunilor noastre, dar și a multor binevoitori, dintre care unii ne aduc bucurie și astăzi prin prezența lor.

Drept mărturie a celor spuse, mă bucur că Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teodosie, care a depus multă stăruință pentru această clădire, se găsește astăzi aici și mai ales că a săvârșit dumnezeiasca Liturghie, avându-l alături pe ucenicul Înalt Prea Sfinției Sale, pe Prea Sfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop-Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și profesor al acestui seminar teologic. Lucrarea noastră de slujitori ai sfântului altar unește cerul cu pământul. În fiecare clipă se cuvine să fim conștienți de chemarea noastră preoțească, care are darul, după învățătura Sfinților Părinți, de a zidi inimile și ființa celor încredințați nouă să-i facem fii ai lui Dumnezeu. Fără responsabilitatea transformării acestui hotar dintre uman și sacru, între terestru și ceresc, fără conștiința responsabilității misiunii noastre, lucrarea noastră preoțească, chiar dacă ar muta munții din loc, nu poate fi deplină, nu poate avea valoarea pe care i-o dă sfânta și dumnezeiasca Liturghie. În ea se află scopul suprem pe care trebuie să-l aveți în viața preoțească, în săvârșirea slujirii liturgice așa cum au lăsat-o Sfinții Părinți, care este izvorul și temelul lucrării noastre misionare într-o lume secularizată ca cea de astăzi. Noi, Biserica ortodoxă, avem un privilegiu nespus de mare, și anume Liturghia bizantină. Cele trei Liturghii ale noastre, pe care le cunoașteți, alcătuite de Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Ioan Gură de Aur și Sfântul Grigorie Dialogul, conțin prin elementele lor dogmatice, prin economia dumnezeiască a mântuirii noastre, tot prezentul și viitorul lumii. De aceea, punem mare valoare pe săvârșirea corectă a Sf. Liturghii, care ajută și sfințește toate lucrările noastre pastorale și filantro-

pice, chiar și în dialogul teologic, în ecumenism. În toate relațiile noastre, dacă ținem cont de această bogăție de învățătură, bogăție de trăire, bogăție de frumusețe, care este dumnezeiasca Liturghie ortodoxă, covârșim orice fel de alte învățături.

Mulțumim Bunului Dumnezeu că ne-a ajutat să împlinim această frumoasă lucrare. Iar voi, dragi elevi, să nu uitați, în gândurile și în faptele voastre, eforturile care s-au depus aici de-a lungul atâtor decenii ca să aveți condiții corespunzătoare de viață și învățătură, să vă însușiți Sf. Liturghie și cunoștințele teologice și să vă pregătiți temeinic pentru responsabilitatea care vă așteaptă în viitor ca slujitori ai Sfântului Altar.

Dumnezeu să vă binecuvinteze și să binecuvinteze începutul acestui nou an seminarial!

După slujba Te Deum-ului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, ierarhii prezenți, profesorii și elevii au ieșit din biserică și s-au îndreptat spre noua și moderna clădire a seminarului, din incinta mănăstirii, pentru a lua parte la festivitatea inaugurării parterului acestei clădiri, care a fost dat în folosință cu prilejul deschiderii noului anului școlar.

Trebuie spus că Seminarul teologic din București a luat ființă după reforma învățământului din vara anului 1948, când religia a fost scoasă din școală și Biserica separată de Stat. Prin aplicarea reformei, cele două seminarii existente atunci în București, Seminarul Central și Seminarul „Nifon Mitropolitul”, au fost desființate. În aceste condiții, Biserica a trebuit să-și organizeze propriului ei învățământ teologic de grad mediu și universitar pentru pregătirea personalului slujitor. Seminarul din București a funcționat la început ca Școală medie tehnică de cântăreți bisericești, cu durata de trei ani, și s-a dezvoltat treptat în seminar teologic de cinci ani.

În primii săi ani de existență, seminarul a funcționat în clădirea fostului internat teologic de la Radu Vodă, iar între 1952-1957 la Mănăstirea Curtea de Argeș, întrucât imobilul de la Radu Vodă a fost preluat de stat, care a instalat acolo, între 1951-1954, o școală de partid, și între 1954-1965, liceul Ion Creangă. În toamna anului 1957, seminarul a fost readus de la Curtea de Argeș la București și instalat în clădirea Institutului Teologic din str. Sf. Ecaterina, unde a funcționat până în 1971, când a revenit la Radu Vodă, în clădirea renovată de patriarhul Justinian.

Această clădire de cărămidă, cu parter și etaj, s-a construit între anii 1896-1897, pentru internatul teologic. După instalarea internatului teologic la Radu Vodă, biserica mănăstirii, cu hramul Sfânta Treime, a căpătat funcția

de paraclis al acestuia. Reparată de mai multe ori de-a lungul anilor, clădirea a suferit mari stricăciuni la cutremurul din 1940, încât s-a pus încă de atunci problema demolării și reconstruirii ei pe același loc. Din lipsă de fonduri, în 1941 s-au făcut doar unele lucrări de consolidare temporară. Între 1968-1971, clădirea a fost restaurată și consolidată, o dată cu biserica mănăstirii, și s-a mai construit o clădire nouă, cu două etaje, tot pe latura de sud a incintei, în continuarea celei vechi, și a fost adus aici Seminarul teologic din imobilul de la Sf. Ecaterina. Reparații și consolidări s-au mai făcut la clădirea veche după cutremurul din 1977, care a produs avarii importante, adăugându-i-se al doilea etaj și mansarda. Cutremurul din vara anului 1986 a cauzat, însă, slăbirea structurii de rezistență a vechii clădirii, încât s-a pus problema evacuării ei.

Pentru evitarea riscurilor, începând cu anul școlar 1999-2000, seminarul a fost mutat temporar din vechea clădire într-un imobil închiriat în strada Sălaj nr.1, sectorul 5, și s-a hotărât, totodată, să se construiască o clădire nouă și modernă, cu parter, etaj și mansardă, în incinta mănăstirii Radu Vodă. Piatra de temelie a noii clădiri s-a pus la 25 ianuarie 2002, printr-o slujbă de sfințire oficiată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, când seminarului i s-a dat numele „Nifon Mitropolitul”, în amintirea celui desființat de autoritățile comuniste în 1948. Lucrările au costat până acum 2 milioane de dolari. Jumătate din această sumă a fost finanțată de Banca Mondială, prin intermediul Unității de Management a Proiectului de Reabilitare a Școlilor (UMPRS) de pe lângă Ministerul Educației și Cercetării, restul cheltuielilor fiind acoperite de Guvernul României și cu sprijin financiar local, îndeosebi de la Primăria Sectorului 4 și Arhiepiscopia Bucureștilor. În prezent, s-a ridicat și acoperit întreaga clădire, s-au montat ușile și ferestrele și s-au făcut instalațiile electrice, de aducțiune a apei și gazelor naturale și de canalizare. Sunt în curs de execuție finisajele interioare la etaj și mansardă. Parterul, cu opt săli de clasă, cancelaria profesorilor, cabinetul medical, secretariatul și biroul directorului, a fost dat în folosință. În acest spațiu vor învăța în acest an școlar peste 100 de elevi, în două schimburi.

La festivitatea de inaugurare au mai fost prezenți reprezentanți ai Primăriei sectorului 4, ai Inspectoratului școlar al capitalei, arhitecții proiectanți și inginerii constructori. După slujba sfințirii apei și stropirea cu aghiazmă a clădirii la exterior și interior a urmat o mică ceremonie, în cadrul căreia s-au rostit scurte cuvântări.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a spus următoarele: „*Această clădire am dorit-o de mult atât noi, Administrația Sfintei Arhiepiscopii a*

Bucureștilor dar mai ales profesorii și elevii seminarului care nu mai puteau să învețe în vechea clădire. Și am găsit sprijin la Onoratul Guvern, prin insistența IPS Arhiepiscop Teodosie și a factorilor de mare înțelegere care sunt de față. Mă bucur că d-na arhitect proiectant se află aici și o felicit, ca și pe constructori. Este un semn acesta că Dumnezeu ne iubește, iar acești tineri care vor sluji sfintelor altare își vor înscrie în inima lor tot efortul care s-a depus în acești ani pentru noua clădire, inclusiv efortul lor, căci au trebuit să se deplaseze în altă parte. Ne găsim acum, iată, într-un local nou, ridicat pe vatra bisericească a Mănăstirii Radu Vodă, din secolul al XVI-lea, unde a funcționat internatul teologic, cu bibliotecă, și în timpul studenției mele m-am bucurat de ospitalitatea generoasă a vechii clădiri. În amintirea acelor ani, Dumnezeu, iată, mi-a ajutat ca să trăiesc această zi de luminoasă bucurie, împreună cu dumneavoastră toți, cu credincioșii, cu IPS Arhiepiscop Teodosie, IPS Arhiepiscop Nifon, PS Episcop Varsanufie, cu direcțiunea școlii, cu profesorii și elevii. Toți au depus un efort extraordinar și u arătat înțelegere pentru a se împlini ceea ce ochii noștri văd acum”.

A mai vorbit **IPS Arhiepiscop Teodosie**, care a spus: „Aceste momente înălțătoare ale inaugurării noului local al Seminarului teologic este o bucurie și pentru mine ca ierarh care am fost și am rămas ucenic al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Este un fir care leagă școala veche de școala nouă, și acest fir, iată, strălucește astăzi prin faptul că elevii noștri vor avea condițiile corespunzătoare pentru studiul teologiei, condiții de cămin, condiții ca ei să poată duce o viață ordonată. Sunt bucuros pentru acest moment și îi mulțumesc Părintelui meu duhovnicesc alături de care am putut să pun umărul la zidirea acestei școli, care reprezintă o lumină pentru Capitală și pentru toată țara, fiind o școală teologică în care se formează viitorii slujitori ai Bisericii.”

În continuare, a vorbit **IPS Arhiepiscop Nifon**, care a spus: „Cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh exprim și eu câteva gânduri în sensul că inaugurarea și binecuvântarea unei astfel de clădiri trebuie să fie o mare bucurie pentru noi toți, pentru că nu este vorba de o clădire prin ea însăși, ci este vorba de scopul nobil pe care aceasta îl îndeplinește. Este vorba de educația tinerei generații de slujitori ai Bisericii noastre în acel frumos al credinței creștine și al Ortodoxiei noastre. Cu alte cuvinte, dacă vrem să zidim o societate nouă, societatea aceasta se poate zidi numai cu noutatea dumnezeiască și veșnică a Evangheliei Domnului Hristos, iar tinerii de aici, într-un astfel de așezământ, învață astfel de lucruri nobile”.

După ce a mulțumit călduros Prea Fericirii Sale și ierarhilor Sfântului Sinod pentru participarea la acest moment sărbătoresc prilejuit de inaugurarea noii clădiri a seminarului, **Părintele profesor și director Mihai Aurel** a spus: „Este o zi deosebit de însemnată pentru mine și colegii mei, profesorii acestui seminar teologic, și nu mai spun pentru elevi, care, iată, de 5 ani așteaptă revenirea la acest loc de baștină, la această vatră de cultură și spiritualitate românească, care o reprezintă acest complex al mănăstirii Radu Vodă în cadrul căruia funcționează seminarul. Ceea ce se vede s-a putut realiza și cu sprijinul material al Primăriei Sectorului 4, și aduc aici mulțumiri directe d-lui viceprimar Radu Silaghy, care a venit aici și atunci când erau clasele în construcție, în curs de definitivare, și a contribuit direct, cu toate mijloacele pentru a se ajunge la acest bun sfârșit”.

În încheiere, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și ierarhii prezenți la ceremonie, însoțiți de părintele director, au vizitat noile săli de clasă date acum în folosință, amenajate și dotate cu toate cele necesare unui învățământ modern, i-au felicitat pe constructori și au urat elevilor și profesorilor mult succes în noul an școlar.

Gheorghe Vasilescu

DESCHIDEREA ANULUI UNIVERSITAR 2004-2005 LA FACULTATEA DE TEOLOGIE "PATRIARHUL JUSTINIAN" DIN BUCUREȘTI

Noul an universitar 2004-2005 s-a deschis oficial, la Facultatea de Teologie din București în ziua de marți, 5 octombrie 2004, cu slujba *Te Deum*-ului săvârșită în paraclisul Sfânta Ecaterina de către PS Episcop Varsanufie Prahoveanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurat de preoți și diaconi, în prezența cadrelor didactice și a studenților facultății. La deschiderea anului universitar a participat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, precum și părinții consilieri de la Sectorul de Învățământ al Patriarhiei Române și de la Arhiepiscopia Bucureștilor, delegați ai Rectoratului Universității din București și reprezentanți ai Ministerului Educației și Cercetării. A fost prezent și PC Arhimandrit Isaac, reprezentant al Patriarhiei Antiohiei, venit în România pentru a participa, în zilele de 8-15 octombrie, la Simpozionul interconfesional de la Durău, județul Neamț, organizat de Conferința Bisericilor Europene în colaborare cu Mitropolia Moldovei și Bucovinei.

Slujba *Te Deum*-ului a fost precedată de Sfânta Liturghie oficiată în paraclisul facultății de Prea Cuviosul Părinte Arhimandrit Efrem, starețul Mănăstirii Vatoped din Muntele Athos, aflat în vizită în România, înconjurat de ieromonahi și ierodiaconi greci și români. La Sfânta Liturghie a asistat și PS Episcop Varsanufie Prahoveanul. Răspunsurile la strană au fost date de corul bizantin de la Atena condus prof. Lykourgos Arhanghelopoulos, ce însoțea delegația părinților de la Vatoped, și de un cor al studenților teologi, care au creat o înălțătoare atmosferă de rugăciune și trăire sufletească.

La sfârșitul *Te Deum*-ului, a luat cuvântul PC Pr. prof. dr **Nicolae Necula**, decanul facultății, care a arătat că „deschiderea noului an universitar este marcată de trei evenimente de seamă din viața culturală și duhovnicească românească: împlinirea în anul acesta a 120 de ani de la întemeierea Universității din București, a cărei cofondatoare este și Facultatea de Teologie Ortodoxă; comemorarea a 500 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, model de iubire de țară și neam, de credință

strămoșească și de sfintele altare, canonizat de Biserica noastră în 1992, și împlinirea în anul care vine a 90 de ani de viață ai Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, dintre care 55 de ani de arhierie și 19 ani de slujire patriarhală.” Vorbitorul a evidențiat, apoi, contribuția Prea Fericitului Sale la dezvoltarea învățământului teologic românesc, „fiind considerat un adevărat ctitor și sprijinitor al acestuia, în calitate de rector al Institutului Teologic Universitar, între anii 1950-1954, și ca ierarh care s-a preocupat permanent de această latură a activității Bisericii, rămânând atașat în mod deosebit de Facultatea de Teologie din București”. În încheiere, părintele decan și-a exprimat bucuria că la deschiderea anului universitar se află și părintele stareț Efrem de la Vatoped, care a vizitat și anul trecut Facultatea, fiind un prieten și sprijinitor al ei. Prin bunăvoința și sprijinul său material, a arătat părintele decan, „s-a amenajat o sală specială în Facultate, dotată cu aparatură modernă, cu bibliotecă de specialitate și sistem de informatizare, care a primit numele de Centrul de studii *Sfântul Grigore Palama*, care a viețuit în mănăstirea Vatoped. Tot prin bunăvoința și cheltuiala părintelui stareț, un grup de 11 studenți români au petrecut în această toamnă trei săptămâni la Athos, pentru a cunoaște viața și spiritualitatea atonită, iar 22 de cadre didactice din Facultate vor face către sfârșitul acestui an o excursie de studii în Muntele Athos, la invitația părintelui stareț Efrem”.

În continuare, la rugămintea părintelui decan, a luat cuvântul **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist**, care a prezentat prioritățile în formarea duhovnicească a studenților facultății, indiferent de profil și de problemele cu care se confruntă Biserica pe plan intern și extern.

***Prea Cucernici Părinți,
Dragi studenți și studente,***

Purtând nădejdea sfântă în sufletele noastre participăm iarăși la deschiderea unui nou an universitar la Facultatea de Teologie „Patriarhul Justinian Marina” din București. În cuvântul său, părintele profesor Nicolae Necula, decanul Facultății, ne-a amintit o seamă de evenimente importante legate de Facultatea noastră, de Biserică și de misiunea preoțească în slujirea neamului românesc.

Din an în an, de când particip la deschiderea anului de învățământ fie la seminarii și facultăți de teologie, fie la universități și chiar la școli generale sau primare, trăiesc clipe de reînnoire sufletească alături de cei care sunt în cauză, de tinerii elevi și studenți. Clipele acestea de rugăciune, deși se repetă, într-un anumit sens, la fiecare început de an școlar, aduc întot-

deamna cu sine, de la an la an, importanța momentului, aprofundând vocația pentru slujirea preotească.

Văd o mângâiere deosebită din partea lui Dumnezeu pentru studenții și profesorii Facultății noastre de Teologie că anul acesta se deschide cu Sfânta Liturghie săvârșită de Prea Cuviosul Arhimandrit Efrem, starețul mănăstirii Vatoped din Sfântul Munte Athos. În acest loc ales de Maica Domnului să-i fie pururea grădină, cum știți, au odrăslit atâția sfinți apărători ai Ortodoxiei și au izvorât marile opere de teologie ale Sfinților Părinți. Este o binecuvântare deosebită, cum spuneam, că ați ascultat astăzi Sfânta Liturghie săvârșită de părinți de la Muntele Athos, care se cuvine să n-o uitați în slujirea voastră la sfântul altar.

În al doilea rând, de aceeași valoare este și faptul că momentul acesta al deschiderii noului an de învățământ universitar găsește Biserica noastră exprimându-și prezența și contribuția ei la promovarea dialogului în Biserică, a întâlnirilor atât de necesare între teologi. În acest scop a venit în România și Prea Cuviosul Arhimandrit Ishak Barakat, reprezentantul Patriarhiei Antiohiei, prezent aici alături de noi, pentru a participa în zilele următoare, la mănăstirea Durău, la cea de-a 12-a întâlnire internațională a Comisiei mixte de dialog bilateral ortodoxo-luteran, de mare importanță pentru Biserica noastră.

Cum vedeți, este vorba, pe de o parte, de acribia Muntelui Athos în păstrarea neștirbită a spiritului Ortodoxiei, de mare valoare pentru noi, și pe de altă parte, de deschiderea Ortodoxiei spre lume, spre viață, spre ceea ce constituie partea umană a învățaturii Bisericii noastre, ca așezământ divino-uman.

Ca studenți teologi și ca cei care veți sluji, de acum înainte, în paraclisul acesta al Facultății noastre de Teologie, al primei școli de teologie din țară, veți avea la îndemână toată această frumusețe a gândirii noastre teologice, începând de la Sfinții Apostoli, de la cuvintele Sfântului Apostol Pavel îndreptate către ucenicul său Timotei, cum ați auzit din Apostolul care s-a citit astăzi (II Tim, 3, 16-17; 4, 2-5), având datoria de a învăța, de a muștra, de a îndrepta și a păzi credința, până la celelalte principii care fac ca Biserica noastră să străbată valurile necruțătoare ale vieții. Dacă toate specialitățile presupun dezvoltarea memoriei, cunoștințe științifice bogate, istețimea gândirii, imaginație și inventivitate, teologia, ca știință a credinței despre Dumnezeu, mai presus de toate are acest filon dumnezeiesc, de legătură și apartenență cu Dumnezeu, cu harul dumnezeiesc pe care îl primim prin Sfânta Taină a Hirotoniei. Nici una din celelalte specialități nu ajung până la atâta desăvârșire ca preoția, cu toate treptele ei, să aibă legătură

directă cu Duhul Sfânt, prin taina hirotoniei, și cu tezaurul credinței noastre, cu tot ceea ce Biserica, secol după secol, a așezat pentru mântuirea întregului neam omenesc. Ortodoxia are această vocație de la Mântuitorul Hristos și de la Sfinții Părinți de a păstra neștirbit adevărul mântuitor și de a-l vesti celorlalți creștini și lumii întregi.

De aceea e necesar dialogul cu celelalte Biserici, cu toți creștinii și chiar cu lumea. Despre această deschidere a Bisericii spre lume ne vorbesc Sfinții Părinți. Marii Părinți Capadocieni și ceilalți Sfinții Părinți ai Bisericii n-au cruțat nimic în a folosi toate cunoștințele de ordin spiritual uman pentru a împărtăși adevărul dumnezeiesc și celorlalți frați. Este misiunea Ortodoxiei, a generației noastre de astăzi și a celei care va veni după noi, de a fi mereu în legătură cu lumea, de a extinde, dacă se poate spune așa, harul Duhului Sfânt, care nu se epuizează în vecii vecilor, de a face încă un pas spre lărgirea Trupului lui Hristos, spre desăvârșirea celor care constituie Trupul lui Hristos aici pe pământ, credincioșii și credincioasele Bisericii noastre, tineri și vârstnici, până la îndumnezeire.

Anul acesta, cum a amintit iarăși părintele decan, Biserica noastră Ortodoxă Română a comemorat în chip deosebit pe Sfântul Voievod Ștefan cel Mare, la 500 de ani de la trecerea sa la cele veșnice, unul din cei mai de seamă domnitori și ctitori de biserici și mănăstiri de pe pământul țării noastre, al căror mesaj dumnezeiesc, prin pictură, prin arhitectură, prin celelalte forme de exprimare a frumosului, este prezent și astăzi în lumea întreagă.

Așa am văzut anul acesta, în luna mai, vestigiile sfinte și dumnezeiești ale Capadociei, colțuri de ziduri, de altare, inscripții, urme de chilii și de lăcașuri sfinte din secolele IV-V, de o rară frumusețe în pictură, în arhitectură, unde s-au nevoit sute și mii de călugări și au răsunit glasurile Sfinților Părinți Vasile cel Mare și Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu. Ce minune dumnezeiască! În munții aceia formați în timpuri imemorabile din lava vulcanilor, cu forme deosebite, și-au făcut sălaș acești îngeri în trup ca să arate slava lui Hristos, să arate slava Bisericii, slava credinței. Deși Dumnezeu a certat partea aceasta a creștinătății, atât de slăvită odinioară, cu oprirea credinței creștine, aceste vestigii strălucesc și astăzi cu aceeași putere și aduc în actualitate frumusețea gândirii Sfinților Părinți, a numelui lor, a scrierilor lor.

Au ajuns acum aceste locuri să fie cunoscute în întreaga lume grație și Sanctității Sale Patriarhul Bartolomeu al Constantinopolului care a găsit calea de înțelegere și dialog cu autoritățile laice de acolo pentru a păstra aceste vestigii de viață creștină, spre a fi vizitate de pelerini, cum am avut

bucuria și noi, reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române, cum spuneam, să vedem aceste frumuseți ale credinței, ale binelui, ale adevărului.

Am avut mulțumirea să văd cât de frumos este primit Patriarhul Ecumenic peste tot acolo, nu numai în Fanar. Acum are eparhie, cum i-am și spus: „Sunteți primit cu flori, cu dragoste de autorități, de primari”. Atât de inspirat de Duhul Sfânt a fost Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeu că i-a cucerit pe acești oameni, încât sunt fericiți să participe și ei la Liturghia ortodoxă săvârșită la aceste vestigii strălucitoare. Acolo am oficiat și noi în sobor cu preoți, cu călugări, slujbe care au coborât cerul pe pământ prin frumusețea lor.

Așadar, Biserica ortodoxă este chemată să se deschidă către lume, către societate, printr-o continuă lucrare pastorală și misionară. Preotul de la parohie, în primul rând, trebuie să fie disponibil și bine pregătit pentru această lucrare. Biserica are nevoie astăzi nu de un preot preocupat doar de studiul în bibliotecă, în arhivă, foarte prețios și acesta, ci de un preot care să fie permanent în mijlocul credincioșilor, frate cu ceilalți oameni, cu care împreună se roagă, împreună suferă și se bucură, și împreună se împărtășesc din același Sfânt Potir. De aceea, este foarte prețios ca în cei patru ani de facultate să faceți din fiecare clipă o rugăciune a muncii, a studiului; rugăciunea nu trebuie evitată, nu trebuie părăsită. Este un mare pericol lucrul acesta, frați și surori în Domnul!

Se observă în clerul nostru o lipsă de confesiune, de mărturisire. Din viața preotului nu trebuie să lipsească duhovnicul. Preotul trebuie să împlinească sfaturile duhovnicului, mai ales astăzi, când, după un examen sumar, cum știți, preoții tineri sunt îndată hirotesii duhovnici. Altădată, în copilăria mea, erau rari preoții duhovnici. Acum sunt numeroși. Este un mare păcat pentru un preot să nu aibă duhovnicul său. Înainte de a porni o acțiune, de a tulbura pe cineva, de a osândi pe cei care greșesc, înainte de a face ceva care să jignească prestigiul Bisericii și veșmintele acestea strălucitoare, în sensul dumnezeiesc al cuvântului, e bine ca preotul să consulte duhovnicul. Numai duhovnicul e cel care pătrunde în taina sufletului nostru și poate să potolească cu smerenia lui spiritele avântate și nestăpânite. De vreme ce are harul duhovniciei nu trebuie să evitați duhovnicul, iubiți frați, când veți ajunge preoți. Fac mereu apel la lucrul acesta în conferințele preoțești. Viitoarea conferință preoțească, e bine să știți, va dezbate disciplina clerului. Avem nevoie de disciplină. E nevoie de disciplină în știință, în cultură, în școală, peste tot în viață, dar mai ales în Biserică.

Ne trebuie chipul acesta de preot înduhovnicit. Epoca pe care o străbatem, cum vedeți, secularizează omul, îl desființează. Tinerii sunt ținta cap-

canelor care se opun acum. Pe temeiul Sfintei Liturghii, care nu trebuie să lipsească, a programului misionar îndeplinit săptămânal, cu pregătirea predicii, a catehezelor, preotul este dator să aibă în atenția sa tineretul, copiii, pe toți credincioșii din parohie. Avem o hotărâre a Sfântului Sinod care cere ca programul liturgic să fie respectat. Mulți ați venit aici din mediul rural și știți că prin satele noastre nu se mai aud clopotele Vecerniei, nu se mai participă la Utrenie, la Acatist. În copilăria mea, cum spuneam și altă dată, se auzea de departe clopotul bisericii din sat. La Vecernie opream lucrul pe ogorul nostru de acolo și cineva din familie pleca numai decît la biserică.

Avem nevoie, așadar, de un preot misionar, de un preot care să trăiască pe Hristos, cum ne spune Sfântul Apostol Pavel atît de des și atît de frumos: „Nu eu sunt cel ce mai trăiesc, ci Hristos este Cel ce trăiește în mine” (Gal. 2, 20). Citiți Faptele Sfinților Apostoli, citiți Epistolele pastorale și sobornicești, frați și surori în Domnul, și vedeți câtă actualitate conțin ele, încât se adeverește că sunt inspirate de Duhul Sfânt, că gândurile și cuvintele scrise acolo sunt valabile în toate împrejurările vieții noastre. Partea noastră umană trebuie să fie smerenia, rugăciunea, sinceritatea față de toți. Între preoți, mai ales, trebuie să domnească o neîncetată pace și frățietate. Să reînviem cercurile pastorale de la protopopiate, cu un număr mic de participanți, între cinci și zece preoți, dar care se întîlnesc mai des. Altfel ne înstrăinăm încetul cu încetul de Teologie, ne înstrăinăm de Sfinții Părinți, ne înstrăinăm de rugăciune, de biserică. Din nefericire bisericile stau închise în cursul săptămânii sau cum îmi relatea Prea Sfințitul Episcop Varsanufie, Episcopul Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, totul răvășit în Sfântul Altar după Sfânta Liturghie de duminică. Nu se poate așa. Imaginea aceasta a preoției trebuie să o schimbăm. Preotul trebuie să-i îmbrățișeze pe credincioși cu bunătate, să-i întîmpine cu cuvânt frumos și să nu plece pînă nu asigură rânduială în Sfântul Altar și în biserică. Sunt de mare preț amănuntele și detaliile în viața preotului, pe lângă teologia Sfinților Părinți și această practică liturgică și practica rugăciunii și a spovedaniei. Să păstrăm structura aceasta bisericască spre a ajunge treptat, an după an, la o nouă așezare a preoției, a misiunii noastre în lume. După cum vedeți, lumea este necruțătoare cu noi. Așa spune Mântuitorul Hristos: „În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți! Eu am biruit lumea!” (Ioan 16, 33). Avându-L pe Domnul Hristos și învățătura Sfinților Părinți, pe noi nu ne clintesc aceste necazuri. Ele trec o dată cu valorile lumii, dar Biserica rămîne cu valorile ei.

Vă mulțumesc pentru cuvintele rostite, părinte decan, și doresc ca împreună cu părinții profesori, care au dovedit hărnicie și la cursurile preoțești recent organizate aici, să mergem mai departe. Nu este greu cu aju-

torul lui Dumnezeu. Ierarhii Sfântului Sinod acordă o mare atenție acestei forme actuale de slujire a noastră, după chipul și asemănarea Mântuitorului Iisus Hristos și a Sfinților noștri Părinți.

Din toată inima mă bucur pentru prezența Prea Cuviosului Părinte Arhimandrit Efrem, starețul mănăstirii Vatoped, și pentru binecuvântarea pe care a dat-o astăzi, ca și pentru această icoană a Maicii Domnului care vine de la Muntele Athos și merge să sfințească pe credincioșii noștri din Eparhia Alba Iuliei. De asemenea, mă bucur să fie împreună cu noi Prea Cuviosului Părinte Arhimandrit Ishak, reprezentantul Prea Fericitului Patriarh Ignatie al IV-lea al Antiohiei, un alt mare prieten al nostru. Toți patriarhii Bisericii ortodoxe sunt frații noștri, cu care colaborăm, iar profesorii de teologie ne ajută foarte mult în această colaborare, îndeosebi pe plan științific. Zilele acestea se va desfășura la București un colocviu științific internațional de filozofie, organizat de Institutul de Filozofie al Academiei Române, care abordează și teme patristice, și am rugat ca unul dintre profesorii noștri de teologie să participe la acest colocviu.

Cu aceste nădejdi sfinte rog pe Bunul Dumnezeu să vă dăruiască răbdare, să vă dăruiască inimă curată și smerită, să vă dăruiască avânt și dragoste pentru preoție. Nu este pe pământ o misiune mai frumoasă decât preoția, nu spune Sfântul Ioan Gură de Aur care a trăit-o. Întotdeauna să vă simțiți acasă în sfântul altar, să vă simțiți acasă în parohie, să vă simțiți acasă la școală și oriunde veți merge, și să arătați vrednicia preotului, să dovediiți, așa cum ne spune Mântuitorul Hristos, că Biserica este lumină, iar preotul purtător de lumină.

Binecuvântăm începutul anului universitar și Dumnezeu să ne ajute cu darul și cu iubirea Sa de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Cuvântul părintesc al Întâistătătorului Bisericii, ancorat în realitățile concrete ale pastorației actuale, a fost ascultat cu multă atenție de către profesori și studenți.

În încheiere, cu binecuvântarea Prea Fericirii Sale, **Părintele stareț Efrem** a adresat studenților indemnul de a fi conștienți și responsabili față de misiunea pentru care se pregătesc și de necesitatea formării lor teologice și duhovnicești. Totodată, Cuvioșia Sa a lăudat activitatea bogată a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, subliniind îndeosebi grija pentru unitatea Sfântului Sinod și a Bisericii românești, ca și pentru întărirea unității panortodoxe. Părintele stareț Efrem a oferit Prea Fericitului Părinte Patriarh o frumoasă icoană, copie a icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului,

numită *Mângâietoarea*, de la Mănăstirea Vatoped. Pentru Facultatea de Teologie a dăruit o icoană a Sfinților Trei Ierarhi, iar părintelui decan o cruce pectorală.

După festivitate, în amfiteatrul Facultății, Părintele stareț Efrem a răspuns cu înțelepciune și dreaptă socotință la întrebările studenților și profesorilor privind viața duhovnicească în mănăstirile Muntelui Athos, rolul monahismului în viața Bisericii, secularizarea și influența ei asupra tineretului, relațiile cu necreștinii, alte probleme ale lumii contemporane.

În seara aceleași zile, la orele 19,00, la Ateneul Român, corul din Atena condus de prof. Lykourgos Anghelopoulos a prezentat un concert de muzică bizantină la care au participat: IPS Mitropolit Ghenadie de Sasima, reprezentant al Patriarhiei Ecumenice la Simpozionul interconfesional de la Durău, PC Arhimandrit Isaac, Eminența sa Jean Claude Perisset, nunțiu apostolic la București, IPS Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, Prea Sfințitul Episcopi Ciprian Câmpineanul, Vicar Patriarhal, Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, părinți consilieri patriarhali și arhiepiscopali, profesori și studenți ai Facultății de Teologie, preoți, monahi și credincioși.

Într-un cuvânt introductiv, părintele decan Nicolae Necula a prezentat publicului personalitatea dirijorului, prof. Lykourgos Anghelopoulos, și activitatea corului, înființat în 1977, având un palmares de peste 900 de concerte în țări din aproape toate continentele lumii. A urmat concertul, în două părți, cu cinci și, respectiv, patru piese de muzică bisericească. După concert, părintele decan Nicolae Necula a mulțumit coriștilor și dirijorului pentru măiestria interpretării, urându-le succes în această nobilă artă de modelare a sufletelor omenești. În încheiere, a vorbit părintele stareț Efrem de la Vatoped, care a subliniat, între altele, necesitatea de a fi mai buni și mai credincioși într-o lume tot mai stăpânită de răutate și de îndepărtarea de poruncile lui Dumnezeu și de virtuțile creștine.

Seara s-a încheiat cu o agapă frățască oferită de decanatul Facultății de Teologie.

Gheorghe Vasilescu

EDUCAȚIA RELIGIOASĂ ÎN ȘCOALA PRIMARĂ

Problema educației s-a situat mereu în prim planul preocupărilor spirituale de veacuri chiar și datorită varietății scopurilor pe care și le-a conceput omenirea într-o anumită perioadă. Educația a fost mereu privită ca o putere uriașă pusă în slujba realizării scopurilor precise. Rămâne însă, până în zilele noastre, un semn de întrebare, în preajma acestei probleme: se poate realiza mai mult sau se poate obține chiar totul prin educație? Putem afirma că educația nu este atotputernică, dar că prin ea se pot obține chiar adevărate comori. Această afirmație o implică însă pe cea următoare: educația religioasă nu poate realiza în concret idealul înalt al creștinismului – desăvârșirea morală – dar ea a reușit să formeze și va putea forma caractere moral-creștine mult apropiate de ceea ce urmărește Biserica: personalitatea creștină. Această putere esențială și deosebită a educației religioase izvorăște chiar din scopul înalt și neschimbat al ei, scop definit de Mântuitorul Iisus Hristos: „*Fiți desăvârșiți, precum și Tatăl Vostru desăvârșit este.*”

Această temă ne cere de la început să ținem seama de două elemente:

1). vârsta căreia se adresează învățământul religios primar, și anume copiii între 7-12 ani;

2). durata de 4 ani a învățământului primar.

Având în vedere această vârstă fragedă pe care numai familia, Biserica și grădinița au putut-o îmbogăți până acum cu noțiuni, cunoștințe elementare de religie și din orice domeniu, atunci și cunoștințele religioase oferite de școală trebuie să corespundă acestui nivel intelectual, spiritual.

Așa cum afirma și cunoscutul profesor de Catehetică, regretatul părinte Dumitru Călugăr, învățământul religios în școala primară „*nu urmărește să dea societății niște creștini purtători de ochelari... științific văzători și scrutați în tainele acestei lumi, ci trebuie să aducă în sufletele și în mintea copiilor doar Cuvântul cel neschimbat al lui Dumnezeu.*” Așadar, cunoș-

tințele trebuie să fie alese, formulate și împărtășite pe măsura puterii de înțelegere a copiilor.

Aceste învățături fundamentale trebuie prezentate în chip viu, adresându-se deopotrivă trupului și minții. Dumnezeu este iubire. De aceea, toate actele, evenimentele, lucrările lui Dumnezeu în lume, Creația, Întruparea, întemeierea Bisericii, viețile sfinților, trebuie să fie oferite copiilor ca dovezi ale iubirii lui Dumnezeu. Parabolele Mântuitorului, vindecările Lui minunate, înmulțirea pâinilor, Cina cea de Taină, Crucea Sa, cuvintele de pe cruce, prin toate să se simtă străbătând iubirea divină prin care Dumnezeu se comunică omului, îi arată Calea, Adevărul și Viața și îl ajută pe om să biruie încercările și ispitele și să se înalțe, făcând-se părtaș al unei vieți dumnezeiești.

Prin toate aceste adevăruri, copiii vor înțelege că scopul urmărit nu este acela de a le încărca mintea cu un inventar de cunoștințe, ci acela de a le modela viața. În acest sens trebuie spus, că acel înțelept din vechime, Plutarh, care afirma: *“Capul tânărului nu este un vas pe care trebuie să-l umpli, ci o făclie pe care trebuie să o aprinzi, pentru ca mai apoi, s-o luminezi cu lumina lor proprie.”*

Un gânditor modern, distingând între instrucție, adică simpla înmagazinare a unor cunoștințe și educație, spunea: „Instrucția semnifică pietre într-un sac. Oricât de mare ar fi sacul și oricât de numeroase ar fi pietrele, totul va rămâne așa cum a fost pus. Educația însă înseamnă sămânță într-un ghiveci; oricât de mic ar fi ghiveciul și oricât de modestă ar fi sămânța, ca va rodi.”

Fixarea cunoștințelor se înfăptuiește temeinic prin conștiința adevăratei la ele cu întreaga ființă, minte, inimă, voință și prin împlinirea lor. Înșușite în acest fel, în cei mai curați ani ai vieții, cunoștințele religioase devin pe de o parte o fereastră deschisă spre universul spiritual infinit al revelației, al adevărilor dumnezeiești, iar pe de altă parte puterea unei conștiințe luminate, vas curat, prielnic virtuților. Pe acest temelie se va putea clădi mereu. De acest sol bun, curat, fertil, vor beneficia și celelalte discipline de învățământ pentru că toate – literatura, istoria, geografia, științele naturii – sunt susținute creator și binefăcător de un spirit religios autentic.

Dar în acest sens mai este încă ceva de subliniat. Lecția de religie să fie așteptată de copii ca un eveniment, ca o sărbătoare. Mântuitorul a schimbat cursul lumii. Din această putere unică, transformatoare a lui Hristos, trebuie să se inspire, să se împărtășească și învățătura despre El, lecția de religie, pentru că în fond El este conținutul și centrul învățământului religios.

Elementul de bază în educația religioasă – în școala primară mai accentuat decât oriunde – este dragostea creștinească, dragostea pentru școală, pentru munca din ea, pentru elevi, pentru sacrificiul de sine în folosul sufletesc al multora. Fiind creștinească, ea are la bază dezinteresul față de cele materiale și jertfelnicia. Dragostea aceasta se cere țesută în raporturile noastre cu copiii și tratarea subiectelor religioase. Altfel, ne facem simplă “aramă sunătoare și chimval răsunător” și departe de a zidi, riscăm să dărâmăm totul. Personalitatea dascălului este deci un element de căpetenie și determină aproape categoric educația religioasă. Să ne examinăm cugetul, punând la încercare toată dragostea de care am putea fi capabili. Viața noastră de educatori în întregul ei, să o privim sub măreția și atitudinea învățătoarească a Mântuitorului Însuși.

Învățământul religios, prin sine însuși, aduce o contribuție însemnată în educația religioasă. De aceea, nu numai în cunoștințe de ordin religios se află cheia problemei pedagogice, ci în modalitatea în care aceste achiziții de cunoștințe sunt asimilate de elevi și integrate superior în sistemul lor propriu valoric, folosit în viața de toate zilele.

Fără a stăruii mai mult, merită să amintim faptul că viețile sfinților, prezentate cu tact pedagogic și cu înțelepciune, lucrează mult și cu folos în educația religioasă. Sfinții nu sunt altceva decât modele de viață creștină, de trăire a Evangheliei, ei sunt pildă de creștinism viu și activ, luminători întru strălucirea vieții și a faptelor noastre de zi cu zi. Și în educație exemplul viu are o contribuție hotărâtoare.

Un alt mijloc deosebit de important în realizarea procesului instructiv-educativ religios din școală și din Biserică este reprezentat de punerea în practică, în viața de zi cu zi a învățăturilor Sfintei Scripturi, mai cu seamă a învățăturilor Sfintei Evanghelii. Învățământul religios nu trebuie să rămână suspendat pur și simplu într-o teorie seacă, în creștinism pur teoretic, fiindcă nu acesta este scopul lui. De altfel, ne stau la dispoziției atât de multe ocazii cu prilejul cărora educația religioasă poate fi pusă în practică. Spre exemplificare, după o lecție în care s-a vorbit despre milostenie, nu avem decât să inaugurăm calea prin care ar putea fi ajutat un coleg aflat în dificultăți de ordin social și material. De asemenea, ca o aplicare a învățaturii de bază prezentată de Mântuitorul în pilda celor doi datornici, profesorul de religie poate aplana cu un succes deosebit micile neînțelegeri existente între colegii de clasă. Este necesară cadrului didactic și o introspecție psihologică profundă în sufletul copilului, pe de o parte, după cum profesorul de religie

are nevoie, pe de altă parte, să dea dovadă de un spirit irenic, cald și împăciuitor. Aceste manifestări sufletești proprii și la îndemâna profesorului de religie au un impact emoțional și educațional deosebit asupra elevilor, aflați încă la o vârstă fragedă, atât pe termen scurt, dar mai ales pe termen lung. După cum bobul de grâu încolțește numai după un timp oarecare, după ce a fost aruncat sub brazda plugului, și mult mai târziu răsare verde și spic roditor cu boabe multe, la fel se întâmplă cu educația religioasă.

Temelia oricărei educații solide se regăsește în învățământul primar, la această vârstă deloc ușoară, nici pentru copii, nici pentru educatori, când se sădește sămânța viitorului caracter moral-creștin al tânărului, și mai apoi al celui aflat el însuși în postura de educator creștin, în familie. De felul în care educația religioasă este realizată în învățământul primar în copilărie, depinde formarea creștinului la maturitate, ca moștenitor al Împărăției lui Dumnezeu.

Pr. Valentin Cazan

IX. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

AGENDA DE LUCRU A PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST, ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR, MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI ȘI PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

(1 septembrie-31 decembrie 2004)

Miercuri, 1 septembrie a.c.:

- Primiri:

- Dl. GIGI BECALI în legătură cu unele programe de asistență socială și de ajutorare a parohiilor din mediul rural pe care dorește să le promoveze ;

- Dl. MIRCEA LUCESCU și P.C. Pr. SILVIU STATE de la Parohia Ortodoxă Română din Istanbul, Turcia, în legătură cu unele probleme administrative legate de biserica încredințată de către Patriarhia Ecumenică și de casa parohială. La discuții a fost prezent și P.S. Episcop Vicar Patriarhal CIPRIAN CÂMPINEANUL;

Joi, 2 septembrie a.c.:

- În fruntea soborului arhieresc -format din I.P.S. Mitropolit TEOFAN al Olteniei, I.P.S. Arhiepiscop TEO-DOSIE al Tomisului, P.P.S.S. GHE-

RASIM al Râmnicului, CALINIC al Argeșului și Muscelului, CASIAN al Dunării de Jos, GALACTION al Alexandriei și Teleormanului, SEBAS-TIAN ILFOVEANUL și VISARION RĂȘINĂREANUL - a săvârșit Slujba de înmormântare a Arhiepiscopului în retragere al Tomisului, LUCIAN FLO-REA. A adresat cuvânt de prețuire;

Vineri, 3 septembrie a.c.:

- Primiri:

- P.C. Diac. DAN PUPĂZĂ, docto-rand la Facultatea de Teologie din Salonic;

- Dl. RADU GABRIEL SAFTA, Consul General al României; I.P.S. Arhiepiscop TEODOSIE al Tomisului;

- A primit felicitările colaboratorilor de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor prilejuite de

prăznuirea Cuviosului Părinte Teoctist. Au fost prezenți, de asemenea, I.I.P.P.S.S. TEOFAN, Mitropolitul Olteniei, NIFON, Arhiepiscopul Târgoviștei, P.P.S.S. Episcopi Vicari VINCENTIU PLOIEȘTEANU, AMBROZIE SINAITUL, CIPRIAN CÂMPINEANUL, SEBASTIAN ILVOVEANUL și VARSANUFIE PRAHOVEANUL. Slujba Te Deum-ului a fost săvârșită de P.S. Episcop Vicar SEBASTIAN ILFOVEANUL. Prea Fericitarea Sa a răspuns cuvântului de felicitare adresat în numele tuturor de I.P.S. Mitropolit TEOFAN al Olteniei;

Duminică 5 septembrie a.c.:

- Primiri:

- P.C. Pr. AUREL BUNDA de la Parohia Ortodoxă Română din Barcelona;

- P.C. Pr. Dr. AUREL GRIGORAȘ de la Parohia Ortodoxă Română din Paris;

- I.P.S. ANDREI, Arhiepiscopul Alba-Iuliei și P.S. LAURENȚIU, Episcopul Caransebeșului, în legătură cu proiectul Legii Cultelor;

- I.P.S. TEODOSIE, Arhiepiscopul Tomisului;

Marți, 7 septembrie a.c.:

- Primiri:

- Un grup de profesori și studenți de la Facultatea de Teologie din Freiburg, condus și prezentat de P.C. Pr. Prof. Dr. VIOREL IONIȚĂ, Secretar de studii la Conferința Bisericilor Europene;

- P.C. Pr. CONSTANTIN DUDUC de la Parohia Ortodoxă din Luxemburg în legătură cu dorința enoriașilor de a avea un locaș de cult și vizita în România a E.S. Mons. MATTIAS SCHILZ, Vicarul General al Arhiepiscopiei romano-catolice a Luxemburgului;

- D-na Dr. NINA-MARIA DIACONESCU, Directorul Centrului de Îngrijire și Asistență nr. 3 din București cu invitația de a săvârși Slujba de târnosire a noii biserici cu hramul Nașterea Maicii Domnului din incinta Centrului. A fost prezent P.S. Episcop Vicar VARSANUFIE PRAHOVEANUL;

- E.S. Dl. MIRCEA GHEORDUNESCU, Consulul General al României la Milano, Italia

Miercuri, 8 septembrie a.c.:

- A asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserica nouă a Centrului de Îngrijire și Asistență nr. 3, târnosită de P.S. Episcop Vicar VARSANUFIE PRAHOVEANUL și a adresat cuvânt de binecuvântare cadrelor medicale, pacienților și tuturor celor prezenți. A acordat D-nei Dr. NINA-MARIA DIACONESCU, Directorul Centrului, distincția Crucea Patriarhală pentru mirenii;

Joi, 9 septembrie a.c.:

- Primiri:

- P.S. GURIE STREHAIANUL, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei și P.C. Diac. Prof. Dr. IOAN CARAZA, întorși de la Milano, Italia, unde au participat în calitate de delegați ai Patriarhiei Române, la Întâlnirea Internațională de rugăciune pentru pace;

- Dl. Dr. THOMAS TRASK, Președintele Federației Penticostale Mondiale, însoțit de reprezentanți ai Cultului Penticostal din România;

- A binecuvântat pe participanții la Consfătuirea de lucru cu inspectorii de Religie din țară adresându-le cuvânt de îndemn pentru sporirea implicării în problematica predării Religiei în școală;

Vineri, 10 septembrie a.c.:

- Primiri:

- Dl. Prof. CONSTANTIN PIȚUȘCANU, Directorul Gimnaziului nr. 64

din Durlești, Republica Moldova, însoțit de P.Cuv. Arhim. ANDREI CARAMALĂU;

- E.S. D-na IRENYI COMAROSCHI, Ambasadorul României în Republica Polonă, care a prezentat Prea Fericii Sale ecourile participării Prea Fericitului SAVA, Mitropolitul Varșoviei și al Întregii Polonii;

- Dl. General Maior (r) MARIN LUNGU, copil de trupă și veteran de război, care a dăruit Prea Fericii Sale volumul autobiografic "Prea Mic pentru un război atât de mare...O poveste adevărată";

Sâmbătă 11 Septembrie a.c.:

- Primiri:

- A primit pe I.P.S. Arhiepiscop TEODOSIE al Tomisului;

Duminică, 12 septembrie:

- A asistat la Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii Pasărea și a adresat cuvânt de învățătură la Duminica dinaintea Înălțării Sfintei Cruci, binecuvântând obștea monahală și pe credincioșii prezenți;

Luni, 13 septembrie a.c.:

- A binecuvântat participanții la Consfătuirea de lucru cu profesorii de Religie din Capitală, desfășurată în Aula Patriarhiei Române;

- A asistat la Te Deum-ul săvârșit de P.S. Episcop Vicar SEBASTIAN ILFOVEANUL în paraclisul Sfânta Ecaterina al Facultății de Teologie Patriarhală Justinian și a îndrumat cursanții seriei 88-a Cursurilor de îndrumare pastorală și misionară pentru definitivare și obținerea gradului II adresându-le îndemnuri de sporire a conștiinței și lucrării preoțești;

- Primiri:

- Dl. Arhit. ȘERBAN CANTACUZINO în legătură cu reînnumirea osemintelor Voievodului Șerban Cantacozino;

Marti, 14 septembrie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Înălțarea Sfintei Cruci;

Miercuri, 15 septembrie a.c.:

- A participat la ședința solemnă a Parlamentului României și la festivitățile prilejuite de aniversare a 140 de ani de la constituirea Senatului României;

- A primit pe I.P.S. Mitropolit PETRU al Basarabiei

Joi, 16 septembrie a.c.:

- A prezidat ședința de lucru a Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei;

- A participat la Palatul Cotroceni - însoțit de I.I.P.P.S.S. Arhiepiscopi TEODOSIE al Tomisului și NIFON al Târgoviștei - la festivitatea ocazionată de încheierea lucrărilor de reconstrucție a bisericii Mănăstirii Cotroceni și a săvârșit slujba de pomenire și de reînnumare a osemintelor Voievodului Șerban Cantacuzino și ale familiei acestuia. A rostit cuvânt de pomenire;

Vineri, 17 septembrie a.c.:

- Primiri:

- Dl. Sorin Dumitrescu, pictor bisericesc și Dl. Gheorghe Săndulescu, meșter tâmplar, autorii catapetesmei bisericii Scala Coeli alle Tre Fontane încredințată Parohiei Ortodoxe Române Sfântul Ioan Casian din Roma. A fost de față P.Cuv.paroh Arhim. Dr. Juvenalie Ionașcu;

Sâmbătă, 18 septembrie a.c.:

- A vizitat Mănăstirea Zamfira;

Duminică, 19 septembrie a.c.:

- A săvârșit slujba de tânosire a bisericii cu hramul din Plopeni - Oraș și Sfânta Liturghie. A hirotonit preot pe P.C. Diac. Marius - Constantin Miu, pe seama parohiei Plopeni - Oraș și a rostit cuvânt de învățătură și binecuvântare;

Luni, 20 septembrie a.c.:

- Primiri:

- Dl. Prof.Univ.Dr. BASARAB NICOLESCU, Dl. Prof.Univ.Dr. JEAN STON, D-na DR. MAGDA STAVINSCHI, directorul Observatorului astronomic din București, în legătură cu promovarea proiectului "*Știință și Ortodoxie pentru România*" în colaborare cu Fundația Templeton;

Marti, 21 septembrie a.c.:

- A prezidat ședința de constituire a Asociației "Sfântul Alban și Sfântul Serghie" - filiala România binecuvântând participanții la acest moment;

- A asistat la Sfânta Liturghie și slujba Te Deum-ului săvârșită în biserica Mănăstirii Radu Vodă de IPS Arhiepiscop TEODOSIE al Tomisului și PS Episcop Vicar VARSANUFIE PRAHOVEANUL și a adresat elevilor și profesorilor Seminarului Teologic Liceal și Școlii de Cântăreți cuvânt de binecuvântare, cu ocazia începerii noului an școlar 2004-2005. A săvârșit Slujba de Sfințire a spațiilor de învățământ din noua clădire a seminarului;

Joi, 23 septembrie a.c.:

- A vizitat pe cursanții seriei a 88-a a Cursurilor pastorale și de îndrumări misionare și le-a adresat cuvânt de binecuvântare;

- Primiri:

- Dl. Acad. MIHAIL CIMPOI, Președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova:

Duminică, 26 septembrie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie în biserica parohiei Sfântul Ierarh Nicolae și Sfântul Antonie cel Mare din cartierul bucureștean Balta Albă, împreună cu IPS Arhiepiscop TEODOSIE al Tomisului și PS Episcop Vicar SEBASTIAN ILFOVEANUL, săvârșitorii slujbei de tânosire. A adresat cuvânt de învățătură și binecuvântare și a hirotesit iconom pe P.C. Pr. paroh DANIEL GOGA;

Luni, 27 septembrie a.c.:

- Primiri:

- Dl. Col. Octavian Cadar, Comandantul Garnizoanei București a Ministerului Administrației și Internelor;

Marti, 28 septembrie a.c.:

- A prezidat ședința de lucru a Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

- Primiri:

- I.P.S. Dr. DANIEL CIOBOTEA, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei;

- P.C. Pr. Neluțu Oprea de la Parohia Ortodoxă Română din Sofia, Bulgaria;

Miercuri, 29 septembrie a.c.:

- A primit pe Eminența Sa Dr. Menahem Hacoheh, Marele Rabin al României și pe Dl. Av. Iulian Sorin, Secretarul general al Federației Comunităților Evreiești din România;

Vineri, 1 octombrie a.c.:

- Primiri:

- I.P.S. Dr. DANIEL CIOBOTEA, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei;

- I.P.S. Dr. ANDREI ANDREICUȚ, Arhiepiscopul Alba - Iuliei;

Duminica, 3 octombrie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica a XIX-a după Rusalii;

Luni, 4 octombrie a.c.:

- Primiri:
- I.P.S. Dr. TEODOSIE, Arhiepiscopul Tomisului;
- P.S. IOACHIM, Episcopul Hușilor;
- P.C.Pr. Avram Petrică, protoiereu de Reșița;

Marti, 5 octombrie a.c.:

- Primiri:
- I.P.S. Ghenadios, Mitropolit de Sasima și P.Cuv. Arhid. Dr. Elpidofor Lambriniadis, din partea Patriarhiei Ecumenice, co-președinte, respectiv co-secretar, al *Comisiei Mixte de Dialog Teologic Internațional ortodox-luteran*, sosiți în România în vederea participării la Sesiunea de dialog ce se va desfășura la Durău între 6 și 15 octombrie;

- P.C. Pr. Isac Barakat, delegatul Patriarhiei Antiohiei la aceeași întâlnire de lucru;

- A binecuvântat deschiderea noului an universitar la Facultatea de Teologie "Patriarhul Justinian" a Universității din București și a adresat studenților indemn de sporire a străduințelor în pregătirea teologică. Cu această ocazie s-a întâlnit cu P.Cuv. Arhim. Efrem, Starețul Mănăstirii atonite Vatoped, și cu membrii "*Corului bizantin*" din Grecia;

Miercuri, 6 octombrie a.c.:

- Primiri:
- Dl. Elefterios Ioannou, Președintele "Alpha Bank":

- P.C. Pr.Prof. Dr. Viorel Ioniță, secretar de studii la Conferința Bisericilor Europene;

- Dl. Mircea Motrici, corespondent la Suceava al Societății Române de Radiodifuziune;

Joi, 7 octombrie a.c.:

- A participat la Adunarea generală a Academiei Române în cadrul căreia s-a hotărât acordarea titlului de Membru de onoare Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului. A luat cuvântul pentru a prezenta personalitatea Sanctității Sale;

- A prezidat ședința de lucru a Consiliului Național Bisericesc;

Vineri, 8 octombrie a.c.:

- Primiri:
- P.C. Pr. GHEORGHE CALCIU - DUMITREASA din S.U.A.;

Duminică, 10 octombrie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a hirotonit diacon pe Dumitru Marius-Bogdan, licențiat în Teologie. A rostit cuvânt de învățătură la Duminica a XX-a după Rusalii;

Luni, 11 octombrie a.c.:

- A primit pe Eminența Sa MENAHEM HACOEN, Marele Rabin al României și pe Dl. Av. IULIAN SORIN, Secretar General al Federației Comunităților Evreiești din România;

- A prezidat ședința de lucru cu Prea Sfințiii Episcopi Vicari și părinții consilieri în legătură cu protocolul vizitei în țara noastră a Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului.

Marti, 12 octombrie a.c.:

- A primit pe I.P.S. Mitropolit Panteleimon de Veroia și delegația înalt

Prea Sfinției Sale care au adus o părticică din Lemnul Sfintei Cruci spre închinarea pelerinilor la prăznuirea de la Iași a Prea Cuvioasei Parascheva;

- Dl. Fereczy Karoly, Director la Pax TV;

- Dl. Arhit. Sorin Vasilescu;

- A participat la Adunarea publică organizată la Palatul Parlamentului de Comisiile pentru politica externă și Comisiile pentru drepturile omului, culte și comunități ale Camerei Deputaților și Senatului. A adresat cuvânt de învățătură și a rostit rugăciune de pomenire a victimelor Holocaustului;

Miercuri, 13 octombrie a.c.:

- Primiri:

- Altețea Sa Prințul Dimitrie Sturza;

Joi, 14 octombrie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a adresat cuvânt de cinstire a Prea Cuvioasei Maici Parascheva. A hirotonit preot pe P.C. Diac. Dumitru Marius - Bogdan pe seama parohiei Posești, Protoieria Vălenii de Munte;

Vineri, 15 octombrie a.c.:

- A întâmpinat la Aeroportul Internațional Henry Coandă - Otopeni pe Sanctitatea Sa Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului. După primirea oficială în Catedrala Patriarhală a rostit cuvânt de bun venit.

Sâmbătă, 16 octombrie a.c.:

- A participat în Aula Magna a Universității București la Conferința susținută de Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu al Constantinopolului, cu tema "*Personalitatea Sfântului Voievod Ștefan cel Mare*" și a rostit în încheierea manifestării cuvânt de binecuvântare;

- A parciptat la Academia Română la festivitatea conferirii Sanctității Sale, Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, a titlului de membru de onoare al acestui for suprem al culturii românești;

- În calitate de gazdă, împreună cu Sanctitatea Sa, a făcut o vizită protocolară la Ambasada Turciei și a participat la dineul oferit de Ambasada Greciei la București;

Duminică, 17 octombrie a.c.:

- A coliturghisit cu Sanctitatea Sa în Paraclisul patriarhal Sfântul Spiridon Nou. După cuvântul rostit, a oferit Sanctității Sale icoana Sfântului Voievod Ștefan cel Mare îngenuncheat în fața icoanei Maicii Domnului, un set de sfinte vase din argint lucrate în filigran și o candelă. În același moment a acordat distincția "Crucea Patriarhală" Majestății Sale, Regele MIHAI I, pentru rolul său în viața poporului român;

- În aceeași zi, după-amiază, împreună cu Sanctitatea Sa, s-a întâlnit cu Dl. ADRIAN NĂSTASE, Prim-Ministru al Guvernului și cu E.S. Dl. ION ILIESCU, Președintele României;

Luni, 18 octombrie a.c.:

- Potrivit programului vizitei, l-a condus pe Sanctitatea Sa, BARTOLOMEU la Aeroportul Internațional "Aurel Vlaicu" Băneasa, însoțit de I.P.S. Mitropolit TEOFAN al Olteniei și P.S. Episcop Vicar CIPRIAN Câmpineanul, în vederea deplasării Sanctității Sale la Cluj-Napoca, la invitația I.P.S. Arhiepiscop BARTOLOMEU și a Universității "Babeș-Bolyai";

- A primit pe D-na ANNE-MARIE RAFFARIN, soția Prim-Ministrului Republicii Franceze, însoțită de D-na Dana Năstase;

- Însoțit de P.S. Episcop-Vicar Patriarhal VINCENȚIU PLOIEȘTEANU, a participat la Dejunul oficial oferit de Prim-Ministrul Românie, ADRIAN NĂSTASE, în onoarea Excelenței Sale, DI. JEAN PIERRE RAFFARIN, Prim Ministru al Republicii Franceze și a delegației însoțitoare;

Marti, 19 octombrie a.c.:

- Primiri

- Pr. Dr. NICHOLAUS WYRWOLL de la Institutul Bisericilor Orientale din Regensburg, Germania, însoțit de un grup de trezeci și cinci de profesori de religie, luterani și catolici, din orașul Hildesheim. Întâlnirea a avut loc în Sala Sinodală, unde a participat și P.S. Episcop-Vicar Patriarhal VINCENȚIU PLOIEȘTEANU abordându-se aspecte de actualitate din viața Bisericilor;

- P.C. Pr. Prof.Dr. Ștefan Alexe, delegat să participe la cel de-al doilea Colocviu internațional organizat de Colegiul Noua Europă cu tema "*Părinții Bisericii în lumea de astăzi*" (teologie, spiritualitate, politică și mod de viață);

Miercuri, 20 octombrie a.c.:

- Însoțit de I.P.S. Nifon al Târgoviștei, de P.P.S.S. Episcopi-Vicari AMBROZIE SINAITUL, SEBASTIAN ILFOVEANUL și VARSANUFIE PRAHOVEANUL, a plecat spre Constanța, unde a fost primit împreună cu Sanctitatea Sa, Patriarhul Ecumenic BARTOLOMEU, în Catedrala Arhiepiscopală;

Joi, 21 octombrie a.c.:

Cei doi patriarhi au vizitat Prefectura Județului Constanța, unde au fost salutați de oficialitățile locale și de reprezentanții cultelor;

- La orele 11.00, în Aula Magna a Universității "Ovidius", s-a desfășurat

solemnitatea acordării titlului academic de "Doctor Honoris Cauza" al acestei Universități Sanctității Sale, BARTOLOMEU, Patriarhul Ecumenic și Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române;

- Vizita a continuat cu prezentarea expoziției minorităților și a Complexului bazilical de la Basarabi, vestit prin altarele și înscrisurile creștine originale;

- În după-amiaza aceleiași zile, condus la Aeroportul Internațional Mihail Kogălniceanu de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, I.P.S. Arhiepiscopul TEODOSIE și alți ierarhi români, Sanctitatea Sa BARTOLOMEU a plecat spre reședința Patriarhiei Ecumenice;

Vineri, 22 octombrie a.c.:

- Primiri:

- P.C. Pr. MARIUS POP de la Parohia Ortodoxă Română din Lisabona, Portugalia, căruia i-a dăruit veșminte, cărți și obiecte liturgice pentru parohie;

- Părințele CARLO CICALA din Napoli, un sprijinitor al preoților români din Italia;

- Doamna TEODORA PĂUNESCU-TUCA, care a oferit Prea Fericirii Sale ultimul CD "*Doamne, fie voia Ta*";

Duminică, 24 octombrie a.c.:

- A săvârșit slujba de târnosire a bisericii Podeanu în urma restaurărilor, precum și Sfânta Liturghie în fața a mii de credincioși, după care a rostit cuvântul de învățătură și binecuvântare;

Luni, 25 octombrie a.c.:

- Primiri:

- E.S. DI. CONSTANTIN AN-DREEV, noul Ambasador al Republicii Bulgare în România, în vizita de

prezentare, însoțit de P.C. Pr. PETAR TOTEV, reprezentantul Bisericii Bulgare la București și Dl. STANIMIR PETCOV, Consilier pentru cultură și culte al Ambasadei, împărtășind bucuria reglementării și normalizării Patriarhiei Bulgare;

Marți, 26 octombrie a.c.:

- A oficiat Sfânta Liturghie cu prilejul sărbătorii Sfântului Mucenic Dimitrie Izvorătorul de mir, înconjurat de I.P.S. Arhiepiscop TEODOSIE al Tomisului și de P.P.S.S. Episcopi-Vicari AMBROZIE SINAITUL, CIPRIAN CÂMPINEANUL, SEBASTIAN ILFOVEANUL și VARSANUFIE PRAHOVEANUL. A adresat cuvânt de învățătură;

Miercuri, 27 octombrie a.c.:

- Prăznuirea Cuviosului Părinte Dimitrie cel Nou, făcătorul de minuni, ale cărui sfinte moaște ocrotesc Capitala României: a săvârșit Sfânta Liturghie înconjurat de I.P.S. Arhiepiscop TEODOSIE al Tomisului, P.P.S.S. CASIAN al Dunării de Jos, GALACTION al Alexandrie și Teleormanului, AMBROZIE SINAITUL, CIPRIAN CÂMPINEANUL și SEBASTIAN ILFOVEANUL adresând cuvânt de învățătură și binecuvântare;

Sâmbătă, 30 octombrie a.c.:

- A vizitat împreună cu Prea Sfinții Episcopi-Vicari SEBASTIAN ILFOVEANUL și VARSANUFIE PRAHOVAENUL Mănăstirea Pasărea;

Luni, 1 noiembrie a.c.:

-A primit pe E.S. Dl. J. D. CROUCH II, noul Ambasador al Statelor Unite ale Americii în România, în vizita de prezentare. Au fost de față P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincentiu

Ploieșteanul și P.C. Pr. Michael Tița, Consilier patriarhal;

Marți, 2- miercuri, 3 noiembrie a.c.:

- A prezidat ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române;

Joi, 4 noiembrie a.c.:

- A primit pe poetul GRIGORE VIERU însoțit de Dl. Prof. Univ. Dr. VICTOR CRĂCIUN și de Dl. VALERIU PĂSAT;

- Dl. HERMAN SCHUSTER, Președintele Asociației Sfântul Gerhart din Germania, însoțit de P.S. Arhierreu Vicar CORNELIU BĂRLĂDEANUL în legătură cu lucrarea: *Despre mărturisitorii lui Hristos în secolul XX*;

Vineri, 5 noiembrie a.c.:

- A primit pe Dl. Prof. Univ. Dr. FLORIN LĂZĂROIU;

- A prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Duminică, 7 noiembrie a.c.:

- A asistat la Sfânta Liturghie oficiată de un sobor de ierarhi format din I.P.S. Mitropolit Petru al Basarabiei, I.P.S. Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, P.P.S.S. Episcopi Gherasim al Râmnicului, Casian al Dunării de Jos, Galaction al Alexandriei și Teleormanului, Nicodim al Severinului și Strehaiei, Vincentiu Ploieșteanul, Visarion Rășinăreanul și Ioachim Băcăoanul, cu ocazia târnosirii bisericii Mănăstirii Nucet, Jud. Dâmbovița, și a dresat cuvânt de învățătură și binecuvântare;

Luni, 8 noiembrie a.c.:

- A participat la dejunul oferit în onoarea cavalerilor ordinului "Mihai Viteazul" de către Președintele României, E.S. Dl. ION ILIESCU, la Palatul Cotroceni;

Marți, 9 noiembrie a.c.:

- Primiri:

- P.C. Pr. Prof. Dr. OLEG DAVI-DENKOV și P.C. Pr. Prof. Dr. CONSTANTIN POLSKOV de la Universitatea Sfântul Tihon din Moscova, însoțiți și prezentați de P.C. Prof. Dr. NICOLAE NECULA, Decanul Facultății de Teologie “Patriarhul Justinian” a Universității din București și de P.C. Pr. Prof. Dr. CONSTANTIN COMAN, Prodecan;

- Dl. ANDREI DIMITRIU;

Vineri, 12 noiembrie a.c.:

- A primit pe Dl. ENACHE JIRU, Președintele Casei de Economii și Consemnațiuni, cu invitația de a participa la manifestările dedicate împlinirii a 140 de ani de la înființarea acestei instituții;

- A participat la deschiderea celui de-al IV-lea Congres al Notarilor Publici din România, desfășurat în Aula Palatului Patriarhiei Române, și a adresat cuvânt de binecuvântare;

Duminică, 14 noiembrie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie în biserica parohiei Sfântul Nicolae Buzești, Prot. I Capitală- după târnosirea ei de către P.S. Episcop Vicar SEBASTIAN ILFOVEANUL - și a rostit cuvânt de învățătură și binecuvântare. A hirotesit “iconom stavrofor” pe P.C. Pr. paroh TOADER GRIGORAȘ și “sachelar” pe coslujitorul acestuia, P.C. Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN GABOR;

Marti, 16 noiembrie a.c.:

- A asistat la *Te Deum*-ul oficiat de P.S. IRINEU SLĂTINEANUL, Arhiepiscop Vicar al Episcopiei Râmnicului, cu ocazia aniversării a optsprezece ani de la întronizarea ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române și a răspuns cuvântu-

lui de felicitare adresat în numele tuturor celor prezenți de către I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei. Au participat ierarhi, consilieri de la Patriarhie și Arhiepiscopia Bucureștilor, profesori de Teologie și de la Seminarul teologic, protoierei, salariați și credincioși. A participat, de asemenea, Dl. Victor Opaschi, Consilier de stat în cadrul Administrației Prezidențiale;

Miercuri, 17 noiembrie a.c.:

- În cursul după-amiezii a prezidat o sedință de lucru în legătură cu ridicarea *Catedralei Mântuirii Neamului* pe amplasamentul acordat prin lege în *Parcul Carol* și tema de proiectare;

Joi, 18 noiembrie a.c.:

- A participat la sesiunea științifică “Senatul României, 140 de ani de la constituire”, desfășurată în Aula Academiei României, și a rostit alocuțiune despre importanța “Corpului Ponderator” – Senatul în viața societății românești;

- Primiri:

- D-na ANCA VLAD, noul patron al PAX TV și pe D-na MANUELA GOLESCU, în legătură cu emisiunile postului. La discuții a fost de față P.S. Episcop Vicar Patriarhal VINCENTIU PLOIEȘTEANU;

- Dl. Ing. PETRE MOLDOVEANU, director general al S.C. Fibec S.R.L. din Câmpina, unul dintre ctitorii bisericii din incinta *Schitului Popești*;

Vineri, 19 noiembrie a.c.:

- Primiri:

- Dl. Arhit. CRISTIAN SAMOILĂ din S.U.A.;

- D-na VIORICA GHEORGHIU și Dl. AUREL ROGOZEA, ctitorii capelei din incinta Complexului de servicii comunitare *Sfânta Maria* din

Vălenii de Munte, împreună cu Dl. Ștefan-Răzvan Stanciu, referent spiritual în cadrul instituției respective, cu invitația tânosirii capelei din incinta Complexului;

Duminică, 21 noiembrie a.c. – **Intrarea în Biserica a Maicii Domnului:**

- A oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură;

Luni, 22 noiembrie a.c.:

- Primiri:

- P.C.Pr.prof.dr. GHEORGHIOS METTALINOS, Decanul Facultății de Teologie din Atena, însoțit și prezentat de P.S. Episcop Vicar CIPRIAN CÂMPINEANUL și P.C.Pr.prof.dr. CONSTANTIN COMAN, prodecanul Facultății de Teologie “Patriarhul Justinian” a Universității din București. A acordat Prea Cucerniciei Sale distincția “Crucea Patriarhală”;

- Rev. JAMES RAMSEY, Capelanul Bisericii Anglicane din București, cu un mesaj din partea Grației Sale, Dr. Rowan Williams, Arhiepiscop de Canterbury și Primat al Comunității Bisericii Anglicane. A fost de față P.C.Pr. Mihai Țița, Consilier patriarhal;

Marti, 23 noiembrie a.c.:

- A primit pe Dl. VIOREL MARGINEAN, artist plastic, pentru oferirea unui tablou Vaticanului;

Miercuri, 24 noiembrie a.c.:

- În cursul după-amiezei a primit pe E.S. Dl. Ambasador STEPHEN NASH, șeful Misiunii în România a *Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa* (O.S.C.E.) pentru evaluarea alegerilor din 28 noiembrie, și pe membrii delegației Excelenței Sale. Au fost prezenți P.S. Episcop Vicar Patriarhal

VINCENȚIU PLOIEȘTEANU și P.P.C.C. Pr. MIHAI ȚIȚA și CONSTANTIN STOICA;

Joi, 25 noiembrie a.c.:

- A asistat la Sfânta Liturghie săvârșită de P.S. Episcop Vicar SEBASTIAN ILFOVEANUL în biserica cu hramul *Sfântul Mare Mucenic Mercurie* a parohiei *Adormirea Maicii Domnului* din Capitală și a adresat cuvânt de binecuvântare. A dăruit P.C.Pr. paroh Paul Lepădatu și parohiei un rând de veșminte și o icoană cu Maica Domnului;

- A primit pe I.P.S. Arhiepiscop ANDREI al Alba-Iuliei întors din Georgia unde a participat ca delegat al Patriarhiei la festivitățile prilejuite de tânosirea noii Catedrale Patriarhale cu hramul *Sfânta Treime* din Tbilisi, ca delegat al Sfântului sinod al Bisericii Ortodoxe Române;

Vineri, 26 noiembrie a.c.:

- A primit pe Dl. GABRIEL STĂNESCU, directorul cotidianului “Gardianul”, însoțit de Dl. Dumitru Manolache, redactor la aceeași publicație;

Duminică, 28 noiembrie a.c.:

- A asistat la Sfânta Liturghie oficiată în biserica *Iancu Nou Bălăneanu*, Protoieria II Capitală de P.S. Episcop Vicar Patriarhal AMBROZIE SINAITUL – după săvârșirea Slujbei de resfințire – și a adresat cuvânt de binecuvântare;

- Și-a exprimat votul pentru alegerile prezidențiale și parlamentare la Secția de votare deschisă la Școala generală 174 – “Ienăchiță Văcărescu”;

Marti, 30 noiembrie a.c.:

- A participat la Recepția oferită cu prilejul Zilei Naționale de către Preșe-

dintele României, Dl. Ion Iliescu, la Palatul Cotroceni;

Miercuri, 1 decembrie a.c.:

- A săvârșit în Catedrala Patriarhală *Te Deum* la Ziua Națională a României și a rostit cuvânt de prețuire pentru înaintașii care au împlinit Marea Unire;

Joi, 2 decembrie a.c.:

- IPS Mitropolit PETRU al Basarabiei;

Vineri, 3 decembrie a.c.:

-Primiri:

-PC Pr. asist. dr. DORU COS-TACHE, numit paroh al parohiei ortodoxe române “Sfânta Maria” din Sidney, înaintea plecării în Australia. A dăruit bisericii respective veșminte, cărți și obiecte liturgice;

-Dl. SEBASTIAN DUICU de la Muzeul Național Cotroceni cu invitația participării la Expoziția “Manuscrise, însemnări și cărți cantacuzine în Țările române: secolele XVI-XIX” și cu dorința de a realiza și alte expoziții asemănătoare cu veșminte și obiecte liturgice din perioada cantacuzină aflate în biserici și mănăstiri din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Duminică, 5 decembrie a.c.:

- A primit pe PS Episcop CALINIC al Argeșului și Muscelului care a dăruit Prea Fericirii Sale ultima sa carte, “Sfântul Voievod Ștefan cel Mare între cer și genune”;

Luni, 6 decembrie a.c.:

- A primit în Catedrala Patriarhală delegația parohiei *Sant Angela Merici* (Arhiepiscopia romano-catolică de Milano, Italia), care a adus pentru parohia *Apărătorii Patriei II*, prot. III, părțile din Sf. Moaște ale Sfântului Ierarh Ambrozie al Mediolanului. A adresat cuvânt de binecuvântare și a

dăruit membrilor delegației câte o icoană cu Sf. Ierarh Nicolae;

Marți, 7 decembrie a.c.:

- A asistat la Sfânta Liturghie oficiată în paraclisul nou al *Schitului Darvari* de către PPSS AMBROZIE SINAITUL, Episcop Vicar Patriarhal și IRINEU, Episcop Vicar al Episcopiei Ortodoxe Române din S.U.A. —după săvârșirea Slujbei de târnosire – și a adresat cuvânt de învățătură și binecuvântare;

Miercuri, 8 decembrie a.c.:

- A participat la “Sărbătoarea Țăranului Român – Gala Radio Antena Satelor – 2004”, organizată de Societatea Română de Radiodifuziune la Sala Palatului, sub Înaltul Patronaj al Bisericii Ortodoxe Române, și a acordat d-lui Acad. EUGEN SIMION, președintele Academiei Române, “Premiul de Excelență”;

Vineri, 10 decembrie a.c.:

-Primiri:

-PS Episcop CALINIC al Argeșului și Muscelului;

-Dl. LAURENȚIU TĂNASE, secretar de Stat pentru Culte;

Duminică, 12 decembrie a.c.:

- Cu ocazia hramului a săvârșit Sfânta Liturghie în Paraclisul patriarhal Sfântul Spiridon Nou fiind înconjurat de PPSS Episcopi Vicari VINCENȚIU PLOIEȘTEANU și SEBASTIAN IL-FOVEANUL. A rostit cuvânt de învățătură la Duminica a XXVIII-a. A acordat d-lui HRISTOFOR PETRE, dirijorul coralei, distincția Crucea Patriarhală pentru mireni pentru frumoasa activitate în slujba Bisericii;

- A votat;

Marti, 15 decembrie a.c.:

-A primit pe ES Mons. JEAN CLAUDE PERISSET, Nuntial apostolic în România, care a înmănat o scrisoare din partea Sanctității Sale, Papa Ioan Paul II. La primire au fost de față PPSS Episcopi Vicari AMBROZIE SINAITUL și CIPRIAN CÂMPI-NEANUL;

-A binecuvântat punerea pietrei de temelie a ansamblului "Memorialul Renașterii" – Monumentul Revoluției din Decembrie 1989 – în Piața Revoluției, fiind însoțit de PPSS Episcopi Vicari AMBROZIE SINAITUL și SEBASTIAN ILFOVEANUL;

Joi, 16 decembrie a.c.:

-A primit pe P.Cuv. Arhim. CIPRIAN ZAHARIA, Starețul Mănăstirii Bistrița, jud. Neamț, pentru binecuvântare și exprimarea dorinței de a vizita mănăstirea de metanie;

-În cadrul programului "*Crăciunul copiilor*", organizat de Sectorul "*Biserica și Societatea*" desfășurat în Aula Palatului Patriarhiei la care au participat 500 de copii cu dificultăți fizice și după colinde intonate de corul seminarului din București, a elevilor de la Colegiul național "*Mihai Eminescu*" și a grupului instrumental de la Școala nr. 55 din București, P.F. Teotist le-a oferit daruri și cuvânt de binecuvântare. Din rândul acestor copii au fost prezenți și au cântat și doi copii din Afganistan;

-În cursul după-amiezii, însoțit de P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanu, a participat la Concertul de colinde găzduit de Banca Națională a României;

Vineri, 17 decembrie a.c.:

-Cu prilejul celei de-a XII-a ediții a expoziției naționale cu premii "Icoana

din sufletul copilului" a avut loc în holul Palatului Patriarhal un program "*Colinda din sufletul copiilor la Nasterea Domnului*" la care au participat copiii din țară care au colindat și au prezentat datinile tradiționale, cărora, după cuvântul de prețuire Prea Fericirea Sa le-a înmănat premii și daruri;

-A primit pe I.P.S. Arhiepiscop NIFON al Târgoviștei, invitat de Facultatea de Teologie "Patriarhul Justinian" la concertul de colinde al studenților;

-P.C.Pr.prof.dr. VIOREL IONIȚĂ director de studii la Conferința Bisericilor Europene, în legătură cu organizarea la Sibiu, în toamna anului 2007, a Adunării generale a Conferinței Bisericilor Europene;

-Dupa-amiază, împreună cu Prea Sfințiii Episcopi Vicari a participat la Concertul de colinde al Coralei Facultății de Teologie "*Patriarhul Justinian*" a Universității din București, desfășurat în Aula Palatului Patriarhiei Române, adresând cuvânt de binecuvântare și tradiționale urări;

Sâmbătă, 18 decembrie a.c.:

-După Vecernie, în Catedrala Patriarhală, a primit colinda studenților din ASCOR cărora le-a împărtășit cuvânt de binecuvântare și le-a împărțit daruri. Au participat Prea Sfințiii Episcopi Vicari Sebastian Ilfoveanu și Varsanufie Prahoveanu, slujitorii Catedralei Patriarhale și credincioși;

Duminică, 19 decembrie a.c.:

-A participat la Concertul de colinde oferit de Corul Seminarului teologic liceal din București "*Nifon Mitropolitul*" și al Seminarului monahal din Mănăstirea Pasărea – desfășurat succesiv în Aula Palatului Patriarhal – împăr-

tășind în încheiere cuvânt de binecuvântare și felicitări pentru programul executat cu mult talent;

Luni, 20 decembrie a.c.:

-DI. CONSTANTIN TĂNASE, director al Băncii Comerciale Române, transmițând felicitări din partea acestei instituții;

-A primit un grup de elevi din parohia Perișor, Prot. Năsăud, însoțiți de P.C.Pr.paroh FLORENTIN MOLDOVAN și Ansamblul folcloric "Minisatul Sfântul Apostol Andrei" din Brașov;

-Însoțit de P.S. Episcop VINCENTIU PLOIEȘTEANU a participat la Concertul de colinde organizat de *Bancpost* în Aula Palatului Patriarhal;

-A participat la ședința solemnă a Camerelor reunite și a rostit rugăciunea îndătinată binecuvântând pe noul Președinte al României, E.S. DI. TRAIAN BĂSESCU și întreaga asistență;

Marti, 21 decembrie a.c.:

-A prezidat ședința de lucru a *Permanenței Consiliului Național Bisericesc*;

-A participat – însoțit de Prea Sfințiii Episcopi Vicari AMBROZIE SINAITUL și CIPRIAN CÂMPINEANUL - la programul social-caritativ "Împreună de Sfintele Sărbători", organizat de Asociația Diaconia la Așezământul social "Patriarhul Justinian Marina". A oferit daruri copiilor și a adresat cuvânt de binecuvântare;

Miercuri, 22 decembrie a.c.:

-Primiri:

-Noul Ambasador al Republicii Turcia în România, E.S. DI. AHMED OKCUN, în vizită de prezentare;

-DI. YURI TIKHONOV, împuniternicit al Comitetului de Relații Externe și Turism al Guvernului Sankt Peterburg în România, care a prezentat felicitări cu ocazia praznicului Nașterii Domnului;

-A săvârșit Slujba de pomenire a Eroilor Revoluției din Decembrie 1989 în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de cinstire a celor ce s-au jertfit pentru libertatea noastră;

-A vizitat biserica în construcție de la Popești;

Joi, 23 decembrie a.c.:

- Primiri:

-DI. General de armata (r) MARIN DRAGNEA, Președintele Asociației Naționale a Veteranilor de război din România, DI. General de armată (r) DUMITRU PENCIUC, Președintele Asociației Veteranilor de război din M.A.I. și pe DI. General locotenent (r) TEODOR HALIC, Președintele Asociației Cavalerilor Ordinului "Mihai Viteazul", care au prezentat activitatea asociației și au prezentat felicitări de Praznicul Nașterii Domnului;

-DI. Prof.univ.dr. VICTOR CRĂCIUN, Președintele Ligii Culturale a Românilor de Pretutindeni;

Vineri, 24 decembrie a.c.:

- Primiri:

-DI. SORIN DUMITRESCU, însoțit de soție și de fiica, Anastasia, în legătură cu argumentarea sa scrisă pentru construirea Catedralei Patriarhale pe platoul din Parcul Carol;

-P.P.C.C. Pr. VASILE BALTAȚESCU și MARIUS DUMITRESCU, slujitorii Capelei de la Aeroportul Internațional "Henri Coandă" din București-Otopeni, cu prilejul aniversării unui an de la sfințirea ei;

-A primit – după datină – pe Prea Sfințiii Episcopi Vicari și pe Prea Cuvioșii Părinți ai Catedralei Patriarhale cu sânta icoană;

**Sâmbătă, 25 decembrie a.c. -
Praznicul Nașterii Domnului:**

-A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură și binecuvântare. A hirotonit preot pe P.C.Diac. IONUȚ-CONSTANTIN AZOIȚEI pe seama parohiei "Dumitru Apostol", Prot. Ploiești;

Miercuri, 29 decembrie a.c.:

-A participat – în Sala Unirii a Palatului Cotroceni - la ceremonia depunerii jurământului de către membrii noului Guvern, în fața E.S. Dl. TRAIAN BĂSESCU, Președintele României. A adresat felicitări noilor investiți;

Joi, 30 decembrie a.c.:

-A prezidat ședința de lucru în legătură cu construirea Catedralei Patriarhale pe platoul din Parcul Carol, atribuit în acest sens prin lege. La ședință au participat: P.S. Episcop Vicar Patriarhal

VINCENȚIU PLOIEȘTEANU, Dl. Acad. CONSTANTIN BĂLĂCEANU-STOLNICI, Dl. Arhit.prof.dr. SORIN VASILESCU, Dl. Arhit.prof.dr. CRISTIAN MOISESCU, P.C.Pr. CONSTANTIN PÂRVU, Vicar administrativ, Dl. Arhit. VOICU FLOREA, Dl. Jr. ION NEAGU;

Vineri, 31 decembrie a.c.:

- Primiri:

-P.C.Pr.prof.dr. NICOLAE NECULA, Decanul Facultății de Teologie "Patriarhul Justinian" a Universității din București și Dl. TALAAT TAKLA MOURKOUS, cetățean egiptean, doctorand în teologie, care a solicitat din partea comunității de egipteni copti din România săvârșirea Sfintei Liturghii de Crăciun și Bobotează, după calendarul copt, în Paraclisul Sfânta Ecaterina al Facultății;

-A adresat apel la ajutorarea sinistratilor din țările sud-estului Asiei, afectate de cutremur;

**Secretariatul Cabinetului
Patriarhal**

POPAS CHIRIARHAL LA MĂNĂSTIREA PASĂREA

În Duminica dinaintea Înălțării Sfintei Cruci, 12 septembrie 2004, o zi însoțită de toamnă, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a poposit la mănăstirea de călugărițe Pasărea, pentru a se întâlni cu maicile din sobor, a lua cunoștință la fața locului de problemele administrative și gospodărești și a vizita instituțiile sociale ale acestui așezământ monahal din preajma Capitalei.

Situată în județul Ilfov, la circa 20 km nord-est de București, pe malul drept al lacului Pasărea, unde se întindea odinioară vestitul codru al Vlăsiei, mănăstirea Pasărea nu este ctitorie domnească sau boierească, ci a răsărit din evlavlia călugărilor și a credincioșilor din partea locului. Ea a fost întemeiată în anul 1813, de arhimandritul Timotei, starețul mănăstirii Cernica, pentru sora sa Chipriana, care se retrăsese din lume cu două fiice ale ei, Dorotheia și Tomaida, și o strănepoată, Dionisia, toate călugărițe la mănăstirea Țigănești. În câțiva ani, obștea a sporit la 50 de viețuitoare, cu maici și surori venite de la alte mănăstiri și cu rude ale călugărilor de la Cernica dornice să îmbrățișeze viața monahală. Cele două mănăstiri, Pasărea și Cernica, se află aproape una de alta, fiind despărțite de o pădure de circa 5-6 km.

Ansamblul mănăstiresc de la Pasărea nu este împrejmuit cu ziduri înalte și porți ferecate de cetate, ca alte mănăstiri, ci este o așezare deschisă formată din biserica principală, cu hramul *Sfânta Treime*, construită prin grija Sfântului Calinic în 1846, pe când era arhimandrit și stareț la Cernica, pe locul alteia mai vechi, dărâmată la cutremurul din 1838, care dăinuie și astăzi, în jurul căreia se înșiră peste 75 de case ale maicilor, care duc viață de sine, câte 2-4 în fiecare casă, alcătuind o mică familie sub ascultarea uneia dintre ele, de regulă cea mai bătrână, precum și clădirile așa-numite de obște, în care sunt instalate stăreția, ecleziarhia, atelierele, muzeul, căminul pentru bătrâne, la care se adaugă biserica mică din cimitir, cu hramul *Adormirea Maicii Domnului*, ridicată în 1834 de stareța Epraxia, cu ajutorul bănesc adunat prin „alegăturile maicilor”, cum se spune într-un vechi manuscris. Așezarea monastică are aspectul unui sătuc, cu biserica la mijloc și case împrejur,

lăsând între ele spații largi de verdeață și căi de acces, ca un început de uliță de sat, peste care domnește pacea și liniștea binefăcătoare.

Mănăstirea Pasărea are o istorie bogată în fapte și evenimente demne de consemnat. După secularizarea din 1864, de pildă, în mănăstire a funcționat o școală primară pentru copiii din satele învecinate, subvenționată de stat. În anii primului război mondial au fost îngrijite în mănăstire 30 de bătrâne transferate de la un azil din București, iar 12 maici și surori tinere au lucrat ca infirmiere în spitalele Crucii Roșii, îngrijind ostașii răniți pe front. După război au fost aduse aici 74 de copile orfane și găzduite câte 2-3 în casele maicilor, care le-au purtat de grijă ca niște adevărate mame, înființându-li-se în mănăstire și o școală primară, unde li s-a făcut educație religioasă și s-au deprins cu gospodăria și îndeletnicirile practice, până când au putut pleca la școli generale sau de meserii. În vara anului 1940 și-au găsit adăpost în mănăstire peste 200 de refugiați din Basarabia și Bucovina de Nord, intrate sub ocupația sovietică, în majoritate familii de preoți. Tot aici au fost găzduiți o sută de copii aduși din Moldova, în urma foametei cumplite provocate de seceta pustiitoare din anii 1946-1947, până când s-au putut întoarce la casele lor.

În toamna anului 1951, prin grija patriarhului Justinian, s-a înființat în mănăstire o școală monahală de trei ani pentru surorile și maicile tinere și o cooperativă meșteșugărească de producție cu trei secții: covoare, țesături și broderie, care a funcționat până în 1958 și a asigurat soborului o sursă sigură de venit pentru întreținere. În prezent, în mănăstire își duc viața de muncă și rugăciune peste 150 de maici și surori, sub ascultarea maicii stareței Lucia Dumbravă. Și astăzi există în mănăstire un atelier de confecționat veșminte preotești și de metal-cizelură-filigran, integrat în Atelierele Institutului Biblic, unde lucrează 40 de maici și surori. În 1991, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a fost înființat un cămin pentru bătrâne, având parter și etaj, cu 30 de camere, cabinet medical, bucătărie, spălătorie și alte dependențe, a cărei construcție continuă, iar în 1995 a luat ființă tot aici un seminar teologic liceal monahal pentru maici și surori de la diferite mănăstiri.

Ajungând la mănăstirea Pasărea în Duminica dinaintea Înălțării Sfintei Cruci, în jurul orei 11,00, în timpul Sfintei Liturghii, Prea Fericitul Părinte Patriarh a intrat în biserică și a ascultat sfârșitul slujbei din jilțul arhieresc. În această frumoasă zi de duminică în biserica mănăstirii, pe lângă maicile din sobor care își făceau canonul după rânduială, unele dând răspunsurile liturgice la strană, cele mai tinere ajutând la pangar și la altar, iar cele mai în vârstă rugându-se, erau și numeroși credincioși și credincioase veniți din

București și din țară, încât sfântul locaș, de altfel destul de spațios, devenise neîncăpător.

După Sfânta Liturghie, fiind Duminica premergătoare Înălțării Sfintei Cruci, care se prăznuiește peste două zile, în 14 septembrie, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a rostit un cuvânt de învățătură și zidire sufletească despre asumarea „crucii”, urmarea lui Hristos și mântuirea sufletului nostru:

"Prin ea (Cruce) a biruit El Începăturile și Stăpâniile, dezbrăcându-le și dându-le-n priveriște" (Col. 2, 15)

***Cuvioase maici,
Iubiți credincioși și credincioase,***

Luna septembrie începe anotimpul toamnei, anotimpul agonisirii roadelor muncii din anotimpurile precedente, și deschide anul bisericesc cu bogăția roadelor Duhului Sfânt, îmbogățind astfel viața creștină cu sărbătorirea Nașterii Maicii Domnului, la 8 septembrie, și cu cea numită împărțitească a Înălțării Sfintei Cruci, la 14 septembrie. Ne aflăm acum în această mănăstire de maici, Pasărea, a cărei întemeiere este înmiresmată de rugăciunile pustnicului, nevoitor în codrii din jurul mănăstirii, dar binecuvântată și fondată de Sfântul Ierarh Calinic de la Cemica. După cum luna ianuarie, ca început de an calendaristic, vine cu o bogăție de nădejdi sfinte pentru pacea noastră sufletească, pentru desăvârșirea noastră creștină, tot așa luna septembrie, care deschide anul bisericesc, ne aduce una din cele mai însemnate învățături de credință ale noastre despre Crucea Domnului. Sfânta Duminică de astăzi, premergătoare praznicului înălțării Sfintei Cruci, și cea de după Înălțarea Sfintei Cruci sunt menționate în chip deosebit în calendarul creștin cu pericope evanghelice speciale legate de Crucea Domnului, despre care Sfântul Apostol Pavel spune că: "nebuie este pentru cei ce pier; dar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu" (I Cor. 1, 18). Duminica aceasta ne aduce, ca și celelalte sărbători din calendar, o bogăție de învățături necesare vieții noastre creștine, cu semnificații nespuse de folositoare monahilor și monahiilor care au avut curajul să ia Crucea și să-L urmeze pe Mântuitorul Hristos. Îi mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a îndreptat pașii spre Mănăstirea Pasărea, cunoscută acum nu numai prin statomia și evlavia soborului de maici, slujite în ascultarea de stareță de mai bine de treizeci de ani de Cuvioasa Stavroforă Lucia, ci și prin seminarul teologic pentru surori și prin activitatea filantropică pilduitoare prin organizarea unui cămin de

cincizeci bătrâne îngrijite de maicile și surorile din mănăstire. Voi merge să le văd pe aceste vrednice românce, mame, învățătoare sau muncitoare.

Sfânta Cruce, așadar, potrivit celor spuse de Sfântul Apostol Pavel, este bucuria și mântuirea noastră, a creștinilor, este obiectul suferințelor Domnului Hristos, al chinurilor pe care Le-a suportat, ducându-și crucea Sa pe umeri până pe Golgota, pe care și a fost răstignit, sau, cum se exprimă Sfântul Ioan Gură de Aur, pe Sine Însuși S-a dat pentru mântuirea lumii. Pe cruce fiind, din prea curată Sa coastă a fâșnit sângele și apa cu care ne împărtășim după pregătirea necesară, prin rugăciune și spovedanie.

Sfânta Cruce, cum vedem, este altarul pe care S-a jertfit Hristos, este izvorul darurilor noastre mântuitoare. Urcând pe Golgota, ducând Crucea mântuirii noastre, Iisus Hristos ducea povara păcatelor noastre și ale omenirii de pretutindeni. Pe drumul Golgotei Domnul Hristos a fost ajutat de Simon Cirineanul, un om care venea de la țarina sa. Văzându-l îngenunchiat sub greutatea crucii, Simon L-a ajutat să-și poarte crucea până la răstignire. Ca Fiu al lui Dumnezeu, Iisus ar fi putut evita aceste chinuri, dar, îndurându-le, El a făcut voia Tatălui ceresc, cum spunea apostolilor și celor care totdeauna îl înconjurau: "Nu caut voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis" (Ioan 5, 30) și cum se ruga pe Muntele Măslinilor: "Părinte, de voiești, depărtează paharul acesta de la Mine... dar nu voia Mea, ci voia Ta să se facă!" (Luca, 22, 42). Prin paharul acesta al jertfei și suferinței, deși greu de suportat, Domnul Hristos a împlinit mântuirea lumii, iar prin învierea Sa a biruit moartea, făcându-ne moștenitori ai raiului.

Omul nu poate avea pe pământ un scop mai înalt decât acest drum către Împărăția lui Dumnezeu. Viața ne este dată ca prin gândirea noastră, prin efortul nostru, prin puterea noastră de creație în știință, în artă, în literatură, în munca zilnică, prin dragostea de prunci și iubirea de familie. să tindem spre desăvârșire, cunoașcând și împlinind învățătura creștină. Pentru mântuirea noastră, Domnul Hristos a suferit mai mult decât fiecare dintre fiii oamenilor, dintre toți cei care suferă pe pământ, unde sunt suferințe necontenite. Nu există nici un moment în istoria universală în care omul să se simtă la fel de fericit ca atunci când cunoaște și împlinește voia lui Dumnezeu, așa cum Iisus, ca Fiu al lui Dumnezeu, a împlinit voia Tatălui Celui ceresc. În învățătura Sa, Mântuitorul Hristos, ne implică pe noi, fără deosebire, îndeosebi credincioșii Bisericilor pentru care Sfânta Cruce este obiect de cinstire și cale de mântuire, așa cum este la noi.

În acest scop, Biserica a rânduit sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci în fiecare an la 14 septembrie. Duminica de astăzi, cum spuneam, este numită "dinaintea Înălțării Sfintei Cruci", iar cea următoare Duminica de "după

Înălțarea Sfintei Cruci". Avem, așadar, la începutul anului bisericesc trei sărbători închinare cinstirii Sfintei Cruci pentru a reactualiza învățătura Mântuitorului despre valoarea crucii în viața noastră, în viața fiecărui om. Viața noastră, ca dar al lui Dumnezeu, este frumoasă și bună, dacă ne purtăm propria noastră "cruce", urmând lui Hristos pentru mântuirea sufletului nostru. Aceste cântări pe care le auzim în biserică, această poezie, această imnografie închinată cinstirii Sfintei Cruci, sau Psalmii lui David, care întrec pozițiile celor mai talentați poeți și compozitori, sunt de o armonie desăvârșită, care înalță sufletul omului și îl îndreaptă spre fapte bune și virtuți. Menirea omului, încă de la crearea lui, este să urce pe scara desăvârșirii, să fie fiu al lui Dumnezeu, fiu al Tatălui ceresc și frate al semenilor săi.

În Biserica Ortodoxă și îndeosebi în Biserica noastră Ortodoxă Română această învățătură a dobândit o concretizare în viața monahală, prin împlinirea cuvântului lui Iisus către tânărul cel bogat: "Dacă vrei să fii desăvârșit, du-te, vinde-ți averile, dă-le săracilor și vei avea comoară în cer; și apoi, luând crucea, vino și-Mi urmează Mie" (Mat. 19, 21). Biserica Ortodoxă a pus în aplicare această învățătură prin organizarea încă din primele secole a monahismului creștin. Încă de atunci, creștini și creștine au luat aminte la semnificația Sfintei Cruci, cale de mântuire, cale de înviere, cale de pace și dreptate, cum a spus Iisus către Sfântul Ioan Botezătorul la Botezul Său. Când acesta nu îndrăznea să-L boteze: "Eu sunt cel ce are trebuință să fie botezat de Tine, și Tu vii la mine" (Mat. 3, 14), Iisus i-a răspuns: "Lasă acum, că astfel se cuvine ca noi să împlinim toată dreptatea" (Mat. 3, 15). Să împlinim hotărârea lui Dumnezeu de a mântui lumea prin Fiul Său cel Unul-Născut. Acea dreptate de care vorbea atunci Mântuitorul se înfăptuiește în mic în Biserică, fie pe calea vieții monahale, fie pe cea a căsătoriei. În mănăstiri se respectă această dreptate dumnezeiască atunci când cineva ascultă cuvântul Mântuitorului care zice: "Nu este nimeni care să-și fi lăsat casă sau frați sau surori sau mamă sau tată sau copii sau țarine pentru Mine și pentru Evanghelie și să nu primească însutit acum, iar în veacul ce va să vină, viață veșnică" (Marcu 10, 29-30). Viața de mănăstire, cum vedeți, este o viață frățescă, o viețuire în același gând, în aceeași cugetare, în aceeași cântare, iar în țările din Orient, unde au luat naștere primele mănăstiri, masa de obște, totul de obște, călugării au posibilitatea să lucreze pentru mănăstire, așa cum se întâmplă și astăzi la Sfântul Munte Athos și la unele din mănăstirile din țara noastră. Așadar, misiunea viețuitorilor din mănăstiri, a maicilor, este aceea de a-L urma pe Mântuitorul Iisus Hristos, purtând crucea Sa, suferința Sa, împlinind cuvântul Său și făgăduințele pe care ei le depun la intrarea în mănăstire. Ei se roagă pentru mântuirea neamului ome-

nesc, urcând prin rugăciune și muncă treptele desăvârșirii, așa cum învață Sfinții Părinți.

În duminica de astăzi, Biserica noastră vestește însemnătatea Sfintei Cruci, anticipând sărbătoarea de la 14 septembrie, numită "Înălțarea Sfintei Cruci" în amintirea momentului în care Sfânta Elena, mama împăratului Constantin cel Mare, a descoperit pe Golgota, în chip minunat, crucea pe care fusese răstignit Mântuitorul. Atunci, în timp ce Patriarhul Macarie al Ierusalimului înălța Sfânta Cruce, creștinii, cuprinși de evlavie, au cântat împreună cu el: "Crucei Tale ne închinăm, Hristoase, și Sfântă Învierea Ta o lăudăm și o mărim". Părțile din Sfânta Cruce a Domnului există prin mănăstirile din Occident și din Orient, iar vara aceasta, egumenul Efrem de la Vatoped a adus spre închinare în România o parte din Sfânta Cruce.

Iată ce frumusețe de fapte și de învățături ne prilejuește nu numai astăzi Sfânta Cruce, ci orice zi, mai ales în mănăstire, unde cuvioasele maici și frații creștini împletesc rugăciunea cu munca. Ele duc o viață cât mai vrednică de Dumnezeu și respectă făgăduințele lepădării de tot ceea ce poate să le despartă de Dumnezeu, dragostea Bisericii și a semenilor. Cum v-am amintit, un număr dintre ele conduc Căminul de bătrâne, făcându-le acestora serviciile cerute de vârsta și suferința lor. Rugăciunea și slujbele îndeosebi și această imensă bibliotecă universală, care sunt cărțile de slujbă, rânduie a se citi de-a lungul anului bisericesc, îl face pe cel care participă la slujbă, care ascultă și cântă aceste rugăciuni să-și schimbe viața, să-și imprime o conduită de viață după voia lui Dumnezeu. Acestei vieți suntem sortiți cu toții. Toți ne purtăm crucea, nu numai preoții și călugării, ci și familia și fiecare persoană în parte, prin suferințele zilnice, care nu vor înceta niciodată, atât cât trăiește omul. Îndepărtarea semenilor de Dumnezeu, de Biserică și de învățătura ei, consecință a slăbirii credinței și necunoașterii învățăturii lui Dumnezeu, trebuie să constituie o suferință pentru noi toți, care trebuie să-i readucem la Hristos.

Sfântul Sinod a stăruit mult ca în școala primară, în licee și în școlile de specialitate, să se introducă și să se predea Religia, iar în cadrul universităților să fie integrate cele 14 facultăți de teologie ortodoxă pe care le avem, ca lumina lui Hristos să pătrundă în sufletele tinerilor, în sufletele copiilor. Chiar și în anii dictaturii, când credincioșii n-aveau voie să vină la biserică, ei veneau. N-aveau voie să se cunune, și ei se cununau, n-aveau voie să-și boteze pruncii, și ei îi botezau cu sprijinul preoților. Despre aceste greutăți știu preoții, știu călugării, dar mai ales știu cei care au fost în cauză. Ați auzit pe unii dintre ei povestind la televizor cum își duceau viața creștinească și în condițiile de atunci!

Astăzi, în starea de libertate pe care ne-a dat-o Dumnezeu, noi trebuie să deschidem porțile bisericilor, ale mănăstirilor, și prin aceasta să deschidem inimile credincioșilor și să sporim dragostea lor pentru Sfânta Biserică, dar, se înțelege, pentru aceasta este nevoie și de efortul fiecăruia în parte. Nu este posibilă înfăptuirea urcușului duhovnicesc, cuvioase maici și frați creștini, fără un efort personal. Dacă Iisus a depus un efort atât de mare ca să poarte crucea pe Golgota și să suporte suferințele, răstignirea și moartea pe cruce, cum se pedepseau hoții și tâlharii, cu atât mai mult noi trebuie să ne străduim ca să ne însușim credința și cerințele ei de viață. Copilașii trebuie să se ostenească să învețe Tatăl Nostru, să știe o rugăciune, părinții, de asemenea, să facă un efort ca să-și învețe copiii, să fie pildă ei de rugăciune și de închinare, de cinstire a Sfintei Cruci. Dumneavoastră, credincioșii, împreună cu noi, slujitorii, nu suntem simpli ascultători și împlinitori ai învățăturii care se vestește de pe amovoanele bisericilor. Această învățătură vine de la Mântuitorul Hristos, de la Duhul Sfânt, dar și noi, fiecare în parte, trebuie să avem un rol activ în cunoașterea și mai ales în trăirea ei. La noi în Biserică, fiecare credincios și fiecare credincioasă are această posibilitate. În toate parohiile există consiliul parohial, există comitetul parohial, din care fac parte și credincioase, cu rolul de a vesti și celorlalți credința, dar și de a promova unele activități caritabile, filantropice, precum îngrijirea de bolnavi, de bătrâni, de orfani, etc.

În mănăstirea aceasta, de pildă, există un cămin de bătrâne, pe care am venit să-l vizitez, înființat cu iubirea și contribuția unor binevoitori, care adăpostește un număr de cincizeci de credincioase bolnave și neputincioase, aflate în grija maicilor de aici. Duminica trecută am sfințit biserica din incinta Căminului de bătrâni nr. 3, din sectorul I al Capitalei, cu peste o sută de persoane de vârstă înaintată. Directoarea acestui cămin, o doctoriță foarte inimoasă, stăpânită de lumina Duhului Sfânt, s-a străduit și a făcut acolo o biserică maramureșeană foarte frumoasă. Au asistat foarte mulți credincioși la slujba de sfințire, încât sunt semne că mergem pe un drum bun.

Mănăstirea aceasta are și un seminar monahal pentru surorile tinere. Sub rezerva construirii unei clădiri proprii în incinta mănăstirii, seminarul acesta funcționează, deocamdată, în comuna Brănești, din vecinătate. Așadar, lumina Sfintei Evanghelii, lumina cărții trebuie să pătrundă peste tot. Peste câteva zile va începe anul școlar și copiii trebuie să meargă la școală. Un popor fără lumina cărții, cum spuneau înaintașii noștri, zace în amorțire. Știința de carte îl luminează pe om, îl ajută să gândească, să-și întocmească viața potrivit voinței lui Dumnezeu.

Sunt lucruri foarte frumoase legate de înțelesul Sfintei Cruci, pe care celelalte grupări religioase, cum știți, penticostali, adventiști, bapțiști și chiar protestanți le-au înlăturat. N-au nici icoane, nici preoție, nici Sfintele Taine. Au renunțat la toate valorile de credință mântuitoare. Nu se poate rupe Hristos, Mare Preot și Arhiereu, Cel care S-a jertfit pe cruce pentru noi, de Biblie. Fără adevărata învățătură și viață a lui Hristos și a Sfinților Săi Apostoli, fără Jertfa și Învierea lui Hristos, viața nu duce la mântuire. Iar jertfa lui Hristos însemnează dumnezeiasca Liturghie, la care ați participat astăzi și care se săvârșește în fiecare zi la mănăstire. Aceasta este miezul credinței noastre, Sfânta Liturghie, pentru că ne împărtășim cu toții, fără deosebire, din același potir, cu același Trup și Sânge al Domnului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor și spre moștenirea vieții celei veșnice. Acesta este, iubiți frați și surori în Domnul și cuvioaselor maici, rostul nostru în această viață, în sfânta biserică, la mănăstire, și în familie.

Sunt impresionat de prezența dumnevoastră în număr mare la slujba de astăzi, iubiți credincioși și credincioase! Mă bucur că văd mulți tineri în biserică, și nu numai aici, la mănăstire, dar și la Catedrala Patriarhiei și la toate bisericile. Este o nădejde mare prezența copiilor și a tinerilor la biserică, pe care noi, slujitorii, dar și dumnevoastră, părinții lor, avem datoria să o promovăm, căci așa le formăm personalitatea pentru viață. Auziți că se vorbește tot mai des, în presă și la televizor, că noi ducem lipsă de personalități. Dar fără lumina lui Hristos nu se pot naște și modela personalități, nu pot apărea valori mari în viața unui popor.

Sunt adevăruri pe care trebuie să le cunoaștem și să le urmăm, cuvioaselor maici și frați și surori în Domnul, spre a ne bucura că suntem fiii și fiicele Bisericii Ortodoxe Române, ai unei Biserici recunoscută peste tot în lume, atât de marii învățați creștini din Orient cât și de cei din Occident. Poporul nostru deține un tezaur de credință neschimbat, așa cum ni l-au lăsat cele douăzeci de secole de viață creștină.

Rog călduros pe Bunul Dumnezeu să ne ocrotească pe toți cu Sfânta Cruce a Domnului, arma contra diavolului și apărătoarea noastră împotriva păcatelor. Amin!

La sfârșitul acestui pilduitor cuvânt de învățătură, ascultat cu multă atenție și interes de călugărițe și de credincioși, Prea Fericirea Sa, cu dragoste și răbdare, a împărțit anafură la toți cei prezenți în biserică și le-a împărtășit tuturor arhieresti binecuvântări, după care s-a întreținut îndelung cu grupurile de credincioși, care l-au înconjurat cu evlavie și bucurie, răspunzând la întrebările lor și chemându-i la viață creștinească.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh, însoțit de maica Filofteia, ghidul mănăstirii, a vizitat incinta, câteva din clădirile stăreției, s-a interesat de bunul mers al atelierului și de stadiul pregătirilor la încăperile seminarului monahal în vederea apropiatei deschideri a noului an școlar.

Atenție specială a arătat Prea Fericirea Sa Căminului de bătrâne din mănăstire, unde sunt găzduite, întreținute și asistate medical 50 de persoane, în majoritate mirence, dar și călugărițe, atinse de boli cronice sau cu handicap, pentru îngrijirea cărora trudesc cu dragoste 15 maici și surori tinere. Căminul este întreținut de Arhiepiscopia Bucureștilor, care asigură și plata salariilor personalului de îngrijire, dar bătrânele contribuie și ele cu diferite sume, după puteri, unele din pensie, pentru altele familiile lor, dar sunt și cazuri de persoane care n-au nici pensie și nici familie. Mai sunt și sponsori, între care și credincioșii de la parohiile din împrejurimi, care, antrenaji de preoții lor, strâng diferite ajutoare pentru bătrânele acestui cămin, îndeosebi alimente, îmbrăcăminte, dar și materiale de construcție și chiar sume de bani, din ale căror donații se fac lucrări de reparații și întreținere a clădirii și se asigură înzestrarea căminului cu lenjerie, aparatură medicală, alte utilități.

Condus de maica Mateia Mareș, directoarea așezământului, Prea Fericirea Sa a cercetat cu atenție dormitoarele, bucătăria, sala de mese, cabinetul medical, anexele gospodărești, și a stat de vorbă cu bătrânele, interesându-se de familia lor, de viața din cămin, de starea lor sufletească. Totodată, Prea Fericirea Sa le-a felicitat pe maicile și surorile care îngrijesc cu dragoste aceste bătrâne, care au muncit și ele în tinerețe, și-au întemeiat familii, au născut și crescut copii, iar acum, la bătrânețe, îmbolnăvindându-se, au ajuns în acest așezământ, unele fiind abandonate de copiii lor, altele neavând pe nimeni.

După o scurtă vizită la stăreție, unde a stat de vorbă cu maicile din consiliul economic despre lucrările de reparații și întreținere care se fac în mănăstire, Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a reîntors la reședință.

Vizita Prea Fericirii Sale la mănăstirea Pasărea a adus mângâiere duhovnicească în sufletele maicilor din sobor, atât cele în vârstă, cât și surorile tinere bucurându-se să-l revadă și să-l întâlnească, dar și în sufletele credincioșilor aflați în acea duminică la slujbă, și mai ales al bătrânelor din căminul mănăstirii care au primit întărire, nădejde și binecuvânare.

Participant

SFINȚIREA BISERICII SFÂNTUL NICOLAE DIN CARTIERUL BALTA ALBĂ

În zona intens populată a cartierului bucureștean Balta Albă, lipsită dintru început de biserici, după 1990 au fost înființate parohii ortodoxe care să răspundă cerințelor spirituale ale credincioșilor. Astfel, în anul 1996, Arhiepiscopia Bucureștilor a înființat în acest cartier din Protoieria 3 Capitală, parohia „Sfântul Cuvios Antonie cel Mare” la care a numit paroh pe tânărul preot Daniel Goga. În anul următor, pe un teren neclădit, între blocuri cu patru și zece etaje, de la intersecția străzilor Ciucea și Jean Steriadi, în spatele complexului comercial din Bulevardul 1 Decembrie 1918, s-a început construirea unei biserici din lemn, în stil maramureșan, care a fost terminată în 2004.

Terenul pentru biserică, în suprafață de 1045 mp, a fost atribuit noii parohii de către Primăria Capitalei în iunie 1996. Locul a fost sfințit la 1 martie 1997, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de Prea Sfințitul Teodosie Snagoveanu, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, în prezent Arhiepiscop al Tomisului. Fondurile pentru construirea bisericii au fost adunate prin strădaniile preotului paroh și ale epitropilor de la enoriași și binefăcători. Între donatori s-au numărat bunul credincios ing. Emil Semenescu și soția sa Mariana Semenescu, precum și CEC, băncile Albina, BCR și BRD, Fabrica de pâine Titan și alții.

Biserica, cu hramul Sfântul Nicolae, așezată pe o fundație de beton cu înălțimea soclului de 1 metru, este realizată după planul arhitectului Voicu Florea, meșter constructor fiind Nicolae Noica, și se compune dintr-o singură navă de dimensiuni reduse: 12 m lungime și 7,80 m lățime, cu absida altarului decroșată, fără abside laterale, și turn-clopotniță de plan pătrat, cu foișor, înalt de 22,5 metri la baza crucii, ridicat peste pronaos. Turnul clopotniței se sprijină pe patru stâlpi masivi din lemn, pe care se mai reazemă și balconul cafasului. Intrarea se face pe latura de sud, printr-un pridvor deschis, de plan poligonal, acoperit piramidal, vârful șarpantei ajungând la 14 metri înălțime. Biserica este învelită cu șită măruntă. Interiorul este

acoperit cu o boltă semicilindrică, iar altarul cu o semicalotă sferică realizată tot din lemn, din șipci înguste, curbate. Pereții sunt din grinzi și contrafișe de lemn, izolați cu vată minerală și placați cu scândură. Bolțile interioare și pereții sunt acoperiți cu pictură bizantină în tehnica acuarelă de pictorii Ion și Daniela Moldoveanu. Catapeteasma din lemn de stejar sculptată de soții Gheorghe și Irina Ursu din localitatea Crăcăul Negru, județul Neamț, a fost plătită de bunii credincioși Radu și Cristina Timiș, care au acoperit și cheltuielile pentru pictarea icoanelor, realizată de pictorul George-Sorin Nicolae.

Când toate lucrările s-au încheiat, în ziua de Duminică, 26 septembrie 2004, biserica a fost sfințită de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, care în 1997, ca Episcop Vicar, a pus piatra de temelie, și cu Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurați de un impunător sobor de preoți și diaconi, în prezența a numeroși credincioși și a unor reprezentanți ai Primăriei Sectorului 3 și ai Primăriei Municipiului București.

Potrivit datinei, sâmbătă seara s-a oficiat Vecernia, Privegherea și Litia, de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul și un sobor de preoți și diaconi, în prezența enoriașilor, care au dorit să participe încă din ajun la această sărbătoare a parohiei lor.

În ziua sfințirii, dis-de-diminează, pe o vreme frumoasă de toamnă, credincioșii s-au adunat în număr mare, împreună cu mulți copii și tineri, cu buchete de flori în mâini, și s-au revărsat în stradă, curtea bisericii dovedindu-se neîncăpătoare, pentru a primi după cuviință pe Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. Întâmpinat după rânduială cu Sfânta Evanghelic și Sfânta Cruce de soborul slujitorilor, în frunte cu Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teodosie și Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul, Prea Fericirea Sa a binecuvântat pe cei prezenți și s-a oprit în fața bisericii, unde erau pregătite toate cele necesare pentru sfințirea apei.

După sfințirea apei, potrivit rînduiei, soborul slujitorilor, urmat de sirurile de credincioși, au înconjurat biserica, săvârșind stropirea cu aghiasmă și ungerea cu Sfântul și Marele Mir a bisericii la exterior, cu rostirea rugăciunilor îndătinate, apoi au intrat în sfântul locaș și de aici în Sfântul Altar. A urmat așezarea Sfintelor Moaște și a Documentului de tânosire în piciorul Sfintei Mese și pecetluirea cu tânoseală, spălarea și ungerea cu Sfântul Mir și acoperirea Sfintei Mese, stropirea cu aghiazmă și ungerea cu Sfântul Mir a Sfântului Prestol, a icoanelor din catapeteasmă și a picturii interioare.

Încheindu-se ceremonia de sfințire, Prea Fericitul Părinte Patriarh, înconjurat de soborul arhierilor, preoților și diaconilor slujitori, a oficiat Sfânta Liturghie pe un podium amenajat în curtea bisericii, în timp ce credincioșii au trecut pe rând prin Sfântul Altar pentru a se închina și săruta Sfântul Prestol. Răspunsurile liturgice au fost date de un grup de elevi seminariști și de credincioși.

După citirea pericopei evanghelice din această Duminică (Luca 5, 1-11), care prezintă *Pescuirea minunată*, una din minunile săvârșite de Mântuitorul Hristos la începutul activității Sale, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a rostit un pilduitor cuvânt de învățătură despre statornicia în credință și urmarea lui Hristos, spunând următoarele:

*"Du-o în adânc și aruncați-vă mrejele
să pescuiți" (Luca 5, 4)*

**Înalt Prea Sfințite Părinte Arhiepiscop Teodosie,
Prea Sfințite Părinte Episcop Sebastian Ilfoveanul,
Prea Cucemici Părinți,
Dreptmăritori creștini și creștine,**

Sfânta Evanghelie (Luca, 5. 1-11) pe care am ascultat-o astăzi ne poartă cu mintea spre Țara Sfântă, spre întinsul Mării Galileii, numită și Lacul Ghenizaret, mult iubită de Mântuitorul nostru Iisus Hristos nu numai pentru frumusețea ei în sine, ci și pentru că este limpede și potolită, și ca orice apă liniștită înseninează sufletul omului, îi dă nădejde și imaginează o punte către viitor. Această Sfântă Evanghelie, cum ați auzit, ne spune că Mântuitorul Hristos, aflându-se pe țărmul Mării Galileii și vorbind celor care-L împresurau, ca să fie auzit mai bine, a urcat într-una din cele două luntrii de lângă mal, care era a lui Simon, viitorul Apostol Petru, și a fratelui său Andrei, cel întâi chemat, fiii lui Iona, de unde a continuat să învețe mulțimile. Când a încetat de a vorbi, Mântuitorul i-a zis lui Simon Petru: "Du-o la adânc și aruncați-vă mrejele să pescuiți" (Luca 5, 4). Deși nu prinseseră nimic toată noaptea, după cum Îi spune Simon Petru, totuși, ei Îl ascultă pe Domnul și aruncă mrejele în apă. Spre surprinderea tuturor, mrejele s-au umplut cu pește, gata să se rupă. Ei chemată în ajutor și pe cei din a doua luntră, pe frații Iacob și Ioan, fiii lui Zevedei, și aceștia viitori Apostoli. Și au umplut amândouă luntrile cu pește, că erau să se scufunde. Această pescuire minunată i-a impresionat pe toți, convingându-i că Acela care predica era Însuși Fiul lui Dumnezeu, fapt pentru care Simon Petru Îi cade în genunchi și-L roagă: "Ieși de la mine, Doamne, că sunt om păcătos" (Luca 5, 8),

recunoscând prin aceasta puterea Lui supranaturală. Și a zis Iisus către Simon Petru, și prin el celorlalți trei pescari: "Nu te teme; de acum înainte vei pescui oameni" (Luca 5, 10). Iar ei, continuă Sfânta Evanghelie, "lăsând totul, l-au urmat Lui" (Luca 5, 11).

Așadar, Apostolii și apoi urmașii lor prin sucesiune apostolică, adică slujitorii celor trei trepte ierarhice: episcopi, preoți și diaconi, au devenit cu toții "pescari de oameni", după cuvântul Domnului, cu misiunea de a propovădui Evanghelia și a încreștina pe toți cei care vor crede și se vor prinde în "mreața" cuvântului dumnezeiesc. Ei s-au străduit și se străduiesc să aducă în corabia Mântuitorului Iisus Hristos, care este Biserica întemeiată de El, un număr cât mai mare de "ucenici", de fii duhovnicești ai Bisericii.

Cum vedem, această pericopă evanghelică se potrivește foarte bine cu însemnătatea și semnificația zilei de astăzi pentru această parohie, care ne-a adunat acum aici. Mântuitorul Iisus Hristos ne-a predicat astăzi viu și lucrător din această corabie care plutește pe Marea Galileii, pe marea lumii întregi, care este Biserica Sa, reprezentată aici prin această minunată capodoperă, prin această bisericuță maramureșeană. Mai frumos și mai atrăgător în aceste clipe răsună în auzul nostru cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos: "Nu vă temeți", adică nu vă îndoiiți, ci credeți, așa cum le-a spus ucenicilor din corabie, neîncredători într-o pescuire atât de minunată, că, "vă voi face pe voi pescari de oameni" (Matei 4, 19).

Ne aflăm acum cu bucuria în sufletele noastre, văzând a ceea ce de bogat a rodit acest cuvânt al Mântuitorului nostru Iisus Hristos. El a rodit, mai întâi, în sufletele Sfinților Apostoli care au ascultat acest cuvânt pe Marea Galileii și l-au binevestit apoi în întreaga lume, împlinind porunca Mântuitorului Hristos: "Mergeți și învățați toate neamurile" (Matei 28, 19). De aceea, Duminica aceasta este Duminica trimiterii Apostolilor la predicare, la o predicare îmbelșugată, căci de atunci și până astăzi corabia Bisericii s-a umplut mereu de suflete noi, pe care le-au prins în "mrejele" lor Apostolii, apoi urmașii lor, din toate locurile și timpurile. Și nu se poate înțelege mai bine înțelepciunea acestui cuvânt decât atunci când Însuși Mântuitorul îl rostește, și îl rostește în Sfânta Biserică întemeiată cu scump sângele Său. Iar noi am ascultat astăzi acest cuvânt repetat de Mântuitorul Hristos în această biserică sfințită aum și închinată Sfântului Ierarh Nicolae și Sfântului Cuvios Antonie cel Mare, cunoscând că sfinții au darul dumnezeiesc și de a învăța, și de a ierta păcatele, și de a tămădui sufletul și trupul, așa cum îl are Sfântul Ierarh Nicolae și cum îl are Cuviosul părintele nostru Antonie cel Mare, care și-a arătat vrednicia prin organizarea monahismului nostru creștin ortodox.

Astăzi, noi ne privim aici unii pe alții. Mă bucur că sunt înconjurat de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, cu ani în urmă Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, când a pus stăruință la ridicarea acestei sfinte biserici, și de Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul, Vicar actual al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Dar bucuria mea este deplină, cum a fost bucuria Sfinților Apostoli la pescuirea minunată, când au privit mrejea plină de pește, neputând să o ridice, văzând prezența dumnevoastră, a credincioșilor, a credincioaselor, a binefăcătorilor acestui sfânt locaș care au depus jertfă nu numai din credința lor, dar și din ceea ce au avut ei sfânt și folositor pentru această sfântă biserică ridicată după modelul bisericilor de pe plaiurile voievodale ale Maramureșului, cu frumusețea, cu strălucirea, cu sensul ei de biserică, nu casă de rugăciune sau de adunare.

Nu este întâmplător, iubiți frați și surori în Domnul, că tot în această duminică Biserica noastră sărbătorește și pe Sfântul Evanghelist Ioan, cel care era în corabie la pescuirea minunată, împreună cu fratele său Iacob, amândoi fiii lui Zevedei, și cu Petru și Andrei, cei doi fii ai lui Iona, cum descrie în Evanghelia de astăzi Sfântul Apostol și Evanghelist Luca, și pe care Mântuitorul Hristos, după predica Sa, i-a trimis împreună cu ceilalți Apostoli la propovăduire. N-aveau nevoie de pește nici Sfinții Apostoli, căci încercaseră toată noaptea și nu prinseseră nimic, cum ați auzit, și nici Mântuitorul chiar, ci trebuia să se împlinească ceea ce era rânduit, adică chemarea lor la Apostolat: " Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni. Iar ei, îndată lăsându-și mrejele, au mers după El" (Matei 4, 19-20).

Ce cuvânt frumos și pe înțelesul nostru al tuturor! Corabia prefigurează Biserica, cum învață Sfinții Părinți, mreaja, această unealtă de pescuit, simboliza plasa cuvântului Evangheliei, propovăduit de Apostoli și de slujitorii Bisericii, prin care erau chemate neamurile la Hristos și la mântuire, iar peștii prinși în plasă preînchupătau pe cei care s-au prins în mreaja cuvântului lor și s-au încreștinat, primind credința și Botezul. După cum mreaja, plasă simplă și ușoară, împletită din ață subțire și tare, prindea pești în acea pescuire minunată, când Însuși Domnul Hristos era prezent în corabie, tot așa cuvântul lui Dumnezeu este viu și lucrător și astăzi la fiecare dumnezeiască Liturghie, la fiecare rugăciune, la fiecare slujbă pe care o îndeplinește Biserica noastră. Noi, slujitorii, trimiși de Mântuitorul Hristos la propovăduire, și dumnevoastră, credincioșii, roada cuvântului apostolic, constituim împreună "Biserica Dumnezeului-Celui-Viu, stâlp și temelie a adevărului" (I Tim. 3, 15), cum ne învață Sfântul Apostol Pavel.

Încât este foarte important ca noi să știm ce însemnează cuvântul Biserică, și mai ales aici, unde o vedem și cunoaștem înțelesul pe care Mântuitorul Hristos îl dă Bisericii de corabie, de unde El a predicat Evan-

ghelia și i-a chemat pe Apostoli la propovăduire. Cunoscând acest adevăr, cu atât mai mult se cuvine ca noi să păstrăm credința întreagă, neștirbită și sfântă, așa cum ne-o vestește și astăzi Mântuitorul Hristos în Biserica Sa. Cuvântul Său viu și lucrător este corabia mântuirii noastre, este Biserica întemeiată de El. De aceea, Biserica are atâta importanță în viața noastră. Nu este deloc indiferent unde te rogi. Rugăciunea este foarte folositoare oriunde te afli, în orice situație te găsești, așa și învață Sfântul Părinte Antonie cel Mare, așa învață și Sfântul Ierarh Nicolae și Sfântul Evanghelist Ioan, Apostolul iubirii și al descoperirilor dumnezeiești. Dar atunci când ne rugăm împreună, inimă lângă inimă, gând lângă gând, în prezența reală a Mântuitorului în Sfânta Biserică, atunci noi adresăm direct rugăciunea noastră Domnului Hristos și alcătuim cu toții, ca în aceste clipe, Biserica Dumnezeului Celui Viu, sau după o altă exprimare tot atât de frumoasă și de sugestivă a Sfântului Apostol Petru, suntem "poporul lui Dumnezeu" (I Petru, 2, 10). Slujitorii Bisericii, ierarhi și preoți, împreună cu credincioșii și credincioasele, de toate vârstele și stările, constituim Trupul lui Hristos sau poporul lui Dumnezeu.

Așadar, trăim astăzi bucuria sfântă de pe malul Mării Galileii, în corabie cu Mântuitorul Hristos, cu mrejele aruncate la adânc, și de acolo, din adâncul sufletului nostru, ies șoaptele rugăciunilor noastre, pe care Domnul Iisus Hristos, înconjurat de sfinții îngeri, le ascultă și le împlinește. Nici o îndoială să nu avem în privința aceasta, iubiți frați și surori în Domnul, pentru că rugăciunea noastră, făcută cu credință și stăruință, mai ales în sfânta biserică, este ascultată și primită de Mântuitorul Iisus Hristos, Care Însuși ne îndeamnă "Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită" (Matei 26, 41).

Când săvârșește dumnezeiasca Liturghie, cu citirea Sfântei Evanghelii, înainte de a păși în Sfântul Altar, cum ați observat, preotul sau arhiereul se roagă în taină în mijlocul bisericii, pentru ca să intre în Sfântul Altar o dată cu sfinții îngeri, împreună cu care slujește. În biserică și la slujbă Mântuitorul Hristos slujește, El este" Preot și Arhiereu în veac" (Evr. 5, 6). Preoția lui Hristos, fiind veșnică și de origine divină, primită de la Dumnezeu-Tatăl, este izvorul celorlalte preoții care decurg din ea, și ele, una din alta, prin succesiune în har transmisă la hirotonie.

Preoții și arhiereii sunt, așadar, preoți "prin participare" la Preoția lui Hristos, din care decurge preoția lor harică, prin Apostoli. De aceea, glasul și mâna arhiereului și a preotului, cuvintele lor sunt cele ale Mântuitorului Iisus Hristos. El împlinește, prin Sfântul Duh, toate lucrările harice în biserică, așa cum se spune în rugăciunea Împărate ceresc. Toate acestea, frați și surori în Domnul, se petrec în sfânta biserică, locaș al lui Dumnezeu, pe Altarul întemeiat de El, sfințit de arhiereu prin ungerea cu Sfântul și Marele Mir și stropirea cu apă sfințită. Aceasta este biserica, aceasta este adunarea

cea dreptmăritoare a credincioșilor, cum spune rugăciunea de la Botezul Domnului nostru Iisus Hristos.

Este necesar să cunoaștem bine sensurile cuvântului de biserică, atât ca lucrare și locaș al lui Dumnezeu, de chemare a cuvântului lui Dumnezeu la pocăință, la iertarea păcatelor, la rugăciune, la o viață desăvârșită, cât și ca operă de artă și arhitectură, dar și ca tezaur de învățătură de credință, începând cu Sfânta Scriptură și terminând cu scrierile Sfinților Părinți și cu hotărârile Sfințelor Sinoade Ecumenice. Toate rânduielele noastre bisericesti exprimă conținutul tezaurului de credință al Sfintei noastre Biserici. Nu se poate folosi cuvântul de biserică pentru orice adunare și pentru orice clădire. Numai aceea este biserică în care se așează moaștele sfinților, în care se rostește rugăciunea arhierescă de invocare a Duhului Sfânt ce o transformă din zid sau lemn, chiar dacă este măiestrit lucrată, în Casa lui Dumnezeu, într-un locaș sfânt. Fiecare cărămidă, fiecare bucățică de lemn exprimă această sfințenie. Ca și cuvântul lui Dumnezeu care pătrunde în urechile și în inima noastră și ne sfințește trupul și sufletul, tot așa este și sfânta biserică.

Am prilejul astăzi să vă împărtășesc bucuria mea, cum spuneam, o bucurie mare, văzând mai ales prezența dumneavoastră, a credincioșilor, prezența tinerilor care se adună întotdeauna în jurul nostru, în jurul Bisericii Mântuitorului Iisus Hristos. Este expresia dragostei cu care odinioară Apostolii au răspuns chemării sfinte și mântuitoare a Domnului Hristos. În acest sens, împreună suntem apostoli ai cuvântului Mântuitorului Hristos, împreună viețuim cu voia și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos. Bucuria noastră, a celor din București, sporește văzând cum, rând pe rând, încep să strălucească altarele Domnului în Capitală, în locul acelor care nu mai sunt și pe care le deplângem pururea. Dar inimi curate, însuflețite de harul Duhului Sfânt, ne ajută și fac lucrări dumnezeiești, zidind biserici, mănăstiri, schituri, atât acasă, pe vatra noastră părintească, dar și în străinătate, unde sunt români.

Să nu uităm această zi. În viața creștinească, participarea la sfințirea unui nou altar, a unei noi biserici, însemnează încă o cărămidă pusă la temelie credinței, care aduce mai multă nădejde, mai multă dragoste, mai multă bunătațe față de semenii și față de lume. Când se pronunță împotriva unor păcate, Biserica nu urăște pe păcătoși, ci caută să alunge păcatul, luptă să-l taie din rădăcină. Ea se străduiește să-i îndrepte pe păcătoși, pentru care Însuși Mântuitorul Iisus Hristos S-a întrupat și a venit în lume, ca să-i mântuiască. Și prin jertfa, răstignirea și învierea Sa, prin trimiterea Duhului Sfânt, a întemeiat Biserica, pe care El o numește Biserica Mea. Să luăm aminte, așadar, când auzim cuvântul Biserică. Și se aude cam des acest cuvânt pe la unele posturi de radio și televiziune, chemând cu totul necorespunzător la biserică și la rugăciune. Aceasta este Biserica, cea întemeiată de

Hristos, Biserica noastră, Biserica jertfei Mântuitorului Iisus Hristos și a mântuirii noastre.

Să vă ajute Bunul Dumnezeu să vă împărtășiți din sfințenia acestei bisericii. sfințiți astăzi, rugându-L să vă dăruiască tuturor sănătate, pace, bucurie în familie și în viața dumneavoastră. Amin!

Cuvântul plin de învățăminte duhovnicești al Prea Fericirii Sale a fost ascultat cu viu interes de cei peste o mie de credincioși, tineri și vârstnici, care se rânduiseră la intersecția celor două străzi ce încadrează biserica, cu privirile ațintite spre podium, ascultând slujba transmisă prin difuzoare.

Sfânta Liturghie a continuat după rânduială. La timpul cuvenit, Prea Fericitul Părinte Patriarh a hirotonit preot pe diaconul Gabriel Cățe, profesor la Seminarul Teologic din București, pentru parohia nou înființată Sfânta Vineri-Berceni, Protoieria 3 Capitală, cu biserică în curs de construcție.

După Sfânta Liturghie s-a oficiat un Polihroniou pentru Prea Fericirea Sa, pentru ierarhii și preoții slujitori, pentru ctitorii, binefăcătorii și enoriașii bisericii și pentru toți credincioșii.

Momentul liturgic a fost urmat de scurte cuvântări prin care s-a dat slavă lui Dumnezeu pentru această frumoasă împlinire, s-a exprimat recunoștință pentru ctitori și ajutători și mulțumire pentru Prea Fericitului Părinte Patriarh care s-a ostenit să vină și să sfințească noua biserică.

Cel dintâi a vorbit părintele **Daniel Goga**, parohul bisericii, care a mărturisit „bucuria credincioșilor acestei parohii care își văd strădaniile, râvna și dorința de a avea un sfânt locaș de închinare concretizate în această biserică consacrată astăzi prin sfânta târnosire”. A mulțumit, apoi, tuturor celor care au contribuit la construirea bisericii - donatori, proiectanți, constructori, pictori și epitropi - împlinind nădejdea enoriașilor și așteptările autorității bisericesti, precum și autorităților locale pentru înțelegerea și sprijinul acordat la finalizarea lucrării. Călduroase cuvinte de mulțumire a adresat preotul paroh în numele credincioșilor Prea Fericirii Sale pentru bucuria ce le-a făcut de a fi prezent la acest mare eveniment din viața parohiei, precum și IPS Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, care a pus piatra de temelie a bisericii când era episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, și Prea Sfințitului Episcop Sebastian pentru participarea la slujba de sfințire. Mulțumind tuturor credincioșilor, știuți și neștiuți, care „cu darul din puținul lor au completat cele necesare desăvârșirii bisericii”, preotul paroh a rugat pe Bunul Dumnezeu să-i răsplătească pe toți pentru dragostea lor pentru Casa Domnului.

Adresându-se celor prezenți, **Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teodosie** a mărturisit cu emoție că „la 1 martie 1997, din încredințarea Prea Fericitului

Părinte Patriarh, am poposit în acest loc și am pus piatra de temelie a bisericii, și iată, după șapte ani, frumos împodobită, ea s-a sfințit astăzi". Împlinirea aceasta a fost posibilă datorită dragostei pentru biserică și jertfei plină de lumină a credincioșilor, a spus Înalt Prea Sfinția Sa, care-și vădesc credința și prin prezența lor în număr mare la slujba de sfințire. Subliniind nădejdea „ce trebuie să ne-o punem în Mântuitorul Hristos și în Maica Domnului, care ne este tuturor mijlocitoare, precum și în sfinții ocrotitori ai acestei bisericii, Sfântul Ierarh Nicolae, care este ajutător tuturor celor lipsiți și oropsiți, și alături de el, Sfântul Cuvios Antonie cel Mare, cel care ne învață ce este forța rugăciunii”, Înalt Prea Sfinția Sa a spus „că de câte ori am venit aici la slujba Sfântului Maslu am văzut dăruirea și căldura fierbinte cu care credincioșii participă la rugăciune”. În mod special, Înalt Prea Sfințitul Teodosie și-a exprimat dragostea față de Prea Fericitul Părintele Patriarh Teoctist, „care m-a chemat la înalta slujire arhierască și m-a îndemnat să nu preget în alergarea pentru slujire. De aceea, îi sunt recunoscător și mă rog pentru sănătatea Prea Fericirii Sale și îl pomenesc ca pe un părinte adevărat și ca pe un model de urmat, care se dăruiește cu timp și fără timp Bisericii și credincioșilor”. Felicitându-l pe părintele paroh Daniel pentru această frumoasă lucrare, Înalt Prea Sfințitul Teodosie și-a exprimat încrederea că și pe viitor credincioșii se vor aduna în număr mare la sfânta biserică pentru rugăciune, încât, „împreună cu Sfântul Antonie și Sfântul Nicolae rugându-vă, cetele cele viclene să fugă de la fața frățiilor voastre, tulburându-se de puterea rugăciunii și a dragostei pe care Dumnezeu o revarsă asupra noastră”.

Un cuvânt de recunoștință Bunului Dumnezeu și de prețuire a credinței enoriașilor prin jertfa cărora s-a înălțat această frumoasă biserică sfințită astăzi a rostit și părintele protoiereu **Pompiliu Dinu**. După ce a spus că a fost alături de părintele paroh în strădaniile pe care le-a depus pentru împodobirea sfântului locaș, vorbitorul a arătat că în prezent, în Protoieria 3 Capitală, prin grija Centrului Eparhial București, personal a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, sunt în plină desfășurare lucrările de construcție a încă 13 biserici noi, în locuri lipsite de lăcașuri de închinare. Mulțumind călduros Prea Fericirii Sale pentru dragostea cu care a răspuns dorinței credincioșilor, venind să le sfințească biserică, părintele protoiereu l-a felicitat pe preotul paroh, pe epitropi și pe enoriași pentru frumoasa lor realizare, care este o adevărată podoabă spirituală pentru această zonă a orașului.

Răspunzând gândurilor frumoase exprimate de vorbitori, **Prea Fericitul Patriarh Teoctist** a îndreptat către toți cei prezenți un părintesc cuvânt de dragoste și prețuire pentru credința lor, exprimată și în răbdarea cu care au

ascultat slujba până la sfârșit, fără să se clinească din loc, deși au stat câte-va ore în picioare, spunând cele ce urmează:

Frați și surori în Domnul,

Cu această rugăciune a Amvonului, care readuce în inima noastră pe ocrotitorii noștri sfinți, și îndeosebi ai acestei sfinte biserici, încheiem această zi liturgică, o zi deosebit de frumoasă. În viața fiecărui dintre noi rar se întâmplă să trăim asemenea momente de intensitate în credință, de evlavie, de iubire, contopindu-ne, într-un fel, sufletele, dar și faptele noastre cu învățătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos și cu jertfa Sa mântuitoare. În asemenea momente, ca cele de astăzi, prilejuite de sfințirea noii biserici, omul simte și gândește mai presus de cele trăite în familie și în rosturile sale oficiale sau de toate zilele. Momente identice cu cele de astăzi am trăit și zilele trecute, când am reînhumat osemintele marelui domnitor al Țării Românești Serban Cantacuzino în ctitoria sa de la mănăstirea Cotroceni, care fuseseră duse în altă parte când biserica a fost dărâmată, și acum a fost refăcută, dar este încă neterminată, nedesăvârșită, cum am spus acolo.

Sunt momente de mare valoare pe care trebuie să le păstrăm în viața noastră. Să nu le pierdem. Viața aceasta este trecătoare, dar este cel mai mare dar pe care Dumnezeu ni-l dă nouă ca să ne pregătim pentru viața cea veșnică. Viața de aici este pridvor de intrare în Sfânta Sfintelor a împărăției cerești, a Ierusalimului cel ceresc. De aceea, viața are o însemnată valoare pentru noi, este darul lui Dumnezeu și trebuie să o păstrăm ca pe un bun de mare preț. Biserica zidește viața noastră și ne prilejuiește momente mântuitoare, de adunare și de trăire desăvârșit creștină, prin împărțășirea cu Trupul și Sângele Domnului.

Nici o religie, nici o credință, frații mei, nu înlesnește comuniunea omului cu Dumnezeu, prin mărturisirea și trăirea adevărilor revelate, cum face credința creștină. Poate se află între noi gânditori respectabili, literați, filozofi, mântuitori ai artei, dar adevărul este că toate pe pământ au valoare reală atunci când exprimă frumusețea Prea Sfintei Treimi, a Dumnezeirii. Iar cel care exprimă această frumusețe pe pământ este omul, ființă supremă pe treapta creației. De o armonie desăvârșită, înzestrat cu gândire și cu voință, omul nu-și folosește aceste frumoase calități pentru mântuirea sa. stăruind în virtute și în viața de comuniune cu Hristos. Cum bine știți, omul Își irosește, însă, viața în apucături rele, cum a citat tânărul nostru paroh de aici din Epistola Sfântul Apostol Pavel către ucenicul său Timotei, ca iubirea de sine, lăcomia, trufia, neascultarea, hula, desfătarea, libertinajul, păcatele urâte care nu trebuie să fie amintite într-o asemenea împrejurare. Încât

omul, care este coroană a creației, cel mai mare dar al lui Dumnezeu, se coboară mai prejos decât dobitoacele atunci când cade pradă ispitelor, păcatelor de tot felul. De aceea Biserica este necesară, spre a face auzit și înțeles cuvântul Sfintei Evanghelii, aici, la corabia Mântuitorului Iisus Hristos, nu la altă adunare. Unitatea desăvârșită cu Hristos aici se petrece, la biserică, prin spovedanie și iertarea păcatelor și prin împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului, nu acolo unde cineva deschide Biblia, nu întotdeauna pregătit pentru aceasta, și o strămbă, tâlcuind-o chipurile. Cuvântul cel dumnezeiesc este în tezaurul Bisericii noastre.

Vremurile pe care le străbatem sunt grele și pentru că, de multe ori, noi le facem grele, prin păcatele noastre, prin răutatea noastră, prin ura noastră împotriva altora, prin lăcomia noastră, prin atâtea și atâtea căi și mijloace de a-l nedreptăți pe aproapele, de a-l disprețui. Biserica ne învață să fim cum erau Sfinții Apostoli și prima comunitate creștină de la Ierusalim, în duhul dragostei, în duhul rugăciunii, în duhul învățaturii celei drepte pe care o găsim în Sfânta noastră Biserică.

M-am bucurat că am venit astăzi aici și de aceea țin să vă mulțumesc acum dumneavoastră, credincioșilor, vârstnici și tineri, mai ales tineri. Nu vă lăsați pradă capcanelor din zilele noastre, iubiți copii și tineri, frați mai mici ai Mântuitorului Hristos, prețuiți tinerețea, prețuiți viața, prețuiți luminile rațiunii, ale gândirii și voinței cu care v-a înzestrat Dumnezeu, după măsura sfinților tineri pe care îi avem astăzi în calendarul nostru. Urmați exemplul celor patru fii ai lui Brâncoveanu, tineri din neamul nostru, martiri împreună cu el, acum în ceata aleșilor lui Dumnezeu, a Sfântului Ioan Valahul, un alt tânăr care a fost martirizat pentru credința în Hristos, și atâtor mulți tineri și tinere, ca Sfânta Ecaterina, Sfânta Filofteia, Cuvioasa Paraschiva, pe care Biserica ni-i dă pilde pentru viața noastră. Desigur, prima pildă este Mântuitorul Hristos, cum ne amintește Sfântul Apostol Petru, spunându-ne: "Hristos a pățimit pentru voi, lăsându-vă pildă spre a călca pe urmele Lui" (I Petru 2, 21). Astăzi este o zi dobândită spre împărăția lui Dumnezeu. Ați tăcut un pas binecuvântat, ați închinat un gând fericit Mântuitorului Hristos, cum spuneam, păstrați-l și faceți-l să rodească în inima copiilor, în inima prietenilor, a cunoscuților și a celorlalți.

Vă felicit din toată inima și primul meu gând de iubire și de frățescă recunoștință îl adresez dumneavoastră, credincioșilor și credincioaselor Bisericii noastre, și nu în cele din urmă tânărului preot paroh, care, la vârsta tinereții lui, iată ce frumoasă biserică a făcut. O pildă de virtute, o pildă de credință, ca și alți preoți tineri pe care i-am văzut la sfințirea bisericii din incinta Căminului de bătrâni de lângă statuia Aviatorilor, și aceea o biserică

de lemn maramureșeană foarte frumoasă. Avem numai preoți tineri la spitale, la orfelinat, la penitenciare. Să nu-i uităm pe orfani, pe bătrâni, pe bolnavi, pe cei din închisori. Cu aceștia se identifică Domnul Hristos, când ne va chema la Dreapta Judecată și ne va spune: " Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, moșteniți Împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Că am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc; am însetat și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol, și M-ați îmbrăcat; bolnav, și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine" (Matei 25, 34-36). Iar celor care n-au făcut acestea unuia dintre acești frați preamici ai Săi, le va zice: "Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui" (Matei 25, 41).

Sunt virtuți și prilejuri în care creștinii și creștinele, și îndeosebi noi, preoții, trebuie să ne arătăm vrednici de aceste vremuri și de societatea noastră, care, cu rânduielele ei, iată ne procură atâtea activități pe care încă nu le îndeplinim cum s-ar cuveni. Nu trebuie să treacă o duminică sau o sărbătoare fără a vizita bolnavii, bătrânii, orfanii, chiar dacă nu-i cunoaștem, fără a-i cerceta pe cei din temnițe, chiar dacă nu sunt rudele noastre, ferească Dumnezeu să fie, dar ei sunt frații noștri și așteaptă de la noi un cuvânt de mângâiere. Avem acum preoți și în penitenciare, și personal am ținut să sfințesc capela de la Penitenciarul Jilava. Este o datorie a noastră. Acestea sunt lucrările Bisericii noastre, frații mei, pe care le-am dobândit după 1990 și să le dăm viață acum.

Să vă ajute Bunul Dumnezeu tuturor, iar episcopilor și membrilor consiliului și comitetului parohial din partea mea binecuvântări, sănătate și pace. Se obișnuiește ca vorbele, chiar dacă ne mângâie auzul, să fie însoțite de fapte, care le dau valoare. De aceea, îi acordăm astăzi părintelui paroh Daniel Goga rangul bisericesc de iconom din partea Sinodului Mitropoliei noastre. Vrednic este!

După citirea rugăciunii de hirotesie în iconom a preotului paroh, Prea Fercirea Sa i-a înmănat acestuia în văzul tuturor bedernița și brăul albastru, însemnele acestui rang bisericesc pentru preoții de mir, și a rostit „Vrednic este!”, repetat de trei ori de credincioși.

Cu aceasta, frumoasa sărbătoare duhovnicească prilejuită de sfințirea bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae din parohia Sfântul Cuvios Antonie cel Mare - Balta Albă s-a încheiat, aducând în inimile ctitorilor bucuria încoronării strădaniilor lor și mângâiere în sufletele credincioșilor care și-au văzut împlinită dorința sfântă de a avea un locaș de rugăciune în cartierul unde locuiesc.

TÂRNOSIREA BISERICII CENTRULUI DE ÎNGRIJIRE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ NR. 3 DIN BUCUREȘTI

Miercuri, 8 septembrie 2004, în ziua praznicului Nașterii Maicii Domnului, Prea Sfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a târnosit biserica de lemn, cu hramul Nașterea Maicii Domnului și Sfântul Vasile cel Mare, din incinta Centrului de Îngrijire și Asistență Socială nr. 3, din strada Barbu Delavrancea nr. 17, Sectorul 1, București, centru ce se află sub coordonarea Consiliului local al sectorului 1 și Autorității naționale pentru persoanele cu handicap.

În acest așezământ de asistență socială sunt îngrijite persoane în vârstă, bărbați și femei, cu handicap locomotor și neuropsihic, dar și bătrâni cu boli cronice și nevindecabile. Centrul dispune de mai multe pavilioane la diferite adrese de pe raza municipiului București, unde sunt îngrijite aproape 500 de persoane, sub coordonarea Autorității naționale pentru persoanele cu handicap. În pavilionul de pe strada Barbu Delavrancea nr. 17, în curtea căruia s-a ridicat biserica, sunt internate 80 de persoane.

Biserica de lemn, în stil maramureșan, este mică, dar frumoasă, având 15 metri lungime și 6 metri lățime, cu înălțimea turlei de 18 metri, în care este montat și un clopot. A fost construită de o echipă de dulgheri, conduși de meșterul Ioan Godja, veniți special din Maramureș, după proiectul inginerului Ion Aurel de la SC ABIS CONSTRUCT SRL, iar catapeteasma este lucrată artistic în lemn de stejar de sculptorul Mircea Vasile. Pentru construirea bisericii a ostenit doamna doctor Maria Diaconescu, directorul Centrului de Îngrijire, și soțul acesteia, Boris Pompilie, ajutați de Primăria Sectorului 1 și de mai mulți sponsori. Biserica s-a ridicat într-un an, dacă ne aducem aminte că piatra de temelie a fost sfințită în 27 iulie 2003, în ziua prăznuirii Sfântului Mare Mucenic și Tămăduitor Pantelimon, chiar de Prea Fericitul

Părinte Patriarh Teoctist, când a fost instalat aici ca preot slujitor părintele Marius Militaru. Privită din afară, cât și înăuntru, biserica are un farmec aparte. Mică, dar cochetă, cu pridvor, în care se intră urcând o pantă lină, în loc de scări, pentru accesul persoanelor în cărucior, un mic pronaos, deasupra cu cafas, altarul redus ca mărime, cu frumoase icoane pictate pe lemn montate pe pereți, bisericuța oferă un aer de intimitate, care predispozează la liniște și reculegere.

La slujbă au participat bătrânii căminului, bărbați și femei, unii în cărucioare cu roțile, rude ale lor și personalul de îngrijire, precum și credincioși din cartier. Au fost de față reprezentanți ai Autorității naționale pentru persoanele cu handicap, ai Primăriei Sectorului 1 pe raza căruia se află căminul, ai altor instituții centrale și locale implicate în asistența socială a bătrânilor, între care și delegați ai Sectorului de Asistență socială de la Arhiepiscopia Bucureștilor, precum și ziași și trimiși ai unor posturi de televiziune.

Tâmosirea bisericii a început dimineață, la orele 9,30, și a fost săvârșită de PS Episcop Varsanufie Prahoveanul, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, în majoritate slujitori la capelele din spitale. Între preoții slujitori s-a numărat și părintele protosinghel Ghedeon, starețul schitului Sihăstria Vornonei, localitatea natală a d-nei dr. Maria Diaconescu, ctitora principală a bisericii, venit special pentru acest eveniment. După sfințirea apei, ocolirea bisericii, stropirea cu aghiasmă și ungerea cu Sfântul și Marele Mir a bisericii la exterior, potrivit rânduielii, s-a intrat în sfântul locaș, și de aici în altar, unde s-a făcut sfințirea Sfintei Mese, cu așezarea în piciorul Sfintei Mese a Sfintelor Moaște și a Documentului de sfințire, care s-a citit înainte în auzul celor prezenți. A urmat Sfânta Liturghie săvârșită afară, într-un foisor, dat fiind vremea frumoasă din acea zi, de către PS Episcop Varsanufie. Răspunsurile liturgice au fost date de un grup studenți de la Facultatea de Teologie din București, sub conducerea d-lui Marian Colțan, profesor de muzică la Seminarul Teologic din București.

După citirea Sfintei Evanghelii, **PS Episcop Varsanufie** a rostit un cuvânt de învățătură despre Nașterea Maicii Domnului, prăznuită în această zi, spunând între altele: „Părinții Mariei, Ioachim și Ana, nu aveau copii. După un obicei al poporului evreu, cei care nu aveau copii erau socotiți blestemați, pentru că Dumnezeu le-a luat această vrednicie ca din coapsele lor să se ridice mlădițe. Spun cărțile sfinte că Ioachim și Ana s-au dus în pustie și timp de 40 de zile au postit și s-au rugat lui Dumnezeu ca să ridice de la ei această osândă. Și s-a întâmplat ca Ana, bătrână fiind, trecută de 70 de ani, să prindă în pânțele ei și să nască o fiică, și i-a pus numele Maria,

care se tâlcuieste împărăteasă. Iar numele arată că prunca aceasta avea să fie Împărăteasa cerului, că prunca aceasta avea să fie chivotul cel sfânt în care să se sălășluiască Fiul lui Dumnezeu, că prunca aceasta avea să fie cinstită mai mult decât heruvimii și decât serafimii, decât îngerii din cer. Și s-au bucurat ei și când prunca avea trei ani, după făgăduința pe care o făcuseră în pustie, au dus-o și au închinat-o la templul din Ierusalim, unde s-au petrecut lucruri minunate. Ea a intrat în Sfânta Sfintelor, acolo unde numai arhiereul intra o dată pe an, pentru că avea să se facă pe sine Sfânta Sfintelor și să poarte pe Fiul lui Dumnezeu în pântecele ei. Și a stat la templu până la vârsta de 15 ani, când a fost dată în grija bătrânului Iosif, o rudenie de-a ei. În casa lui Iosif ea primește de la îngerul Gavriil, care a întâmpinat-o cu ramură de crin, această veste minunată: „*Bucură-te, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și vei lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema*” (Luca 1, 30-32). Și nu înțelegea Fecioara Maria cum poate să fie aceasta, de vreme ce ea nu știa de bărbat, dar cu smerenie în fața lui Dumnezeu a zis: „*Fie mie după cuvântul tău!*” (Luca 1, 38). Așa începe lucrarea de mântuire a neamului omenesc. Și a născut pe Domnul Hristos, cum știm, tot într-un loc smerit, într-o peșteră, că nu s-a mai găsit loc pentru Cel care avea să mântuiască lumea. A stat lângă Domnul Hristos până la răstignire fiind dată apoi în grija ucenicului iubit, Ioan Evanghelistul. La câțiva ani după ce Domnul S-a urcat la cer, Maica Domnului a adormit în cetatea Ierusalimului și a fost îngropată în grădina Ghețimani, acolo unde Domnul Hristos obișnuia să-și plece genunchii și să se roage, așa cum vedem în Sfintele Evanghelii.

Maica Domnului, iubiții mei, este cea care a fost vestită în Vechiul Testament. Rugul aprins pe care Moise l-a văzut pe Muntele Sinai nu simbolizează altceva decât pe Maica Domnului, pentru că așa cum rugul ardea și nu se mistuia, tot așa și Maica Domnului avea să nască și să rămână fecioară. Maica Domnului este numită și ușa cea strâmtă prin care vine Mirele cel ceresc. Ea a fost cinstită chiar în vremea Mântuitorului, mai întâi, de către rudenii sa Elisabeta, apoi de oameni din popor care o fericeau pe cea care L-a purtat în pântece pe Domnul Hristos. A fost cinstită chiar de Domnul Hristos, care a lăsat-o în grija ucenicului Său Ioan. Mai apoi Sfinții Părinți care s-au întrunit într-un Sinod ecumenic au hotărât acolo ca Maica Domnului să fie numită Născătoarea de Dumnezeu. Despre Maica Domnului mărturisim noi, iubiți credincioși, în fiecare zi, atunci când rostim crezul și arătăm că prin ea S-a întrupat Hristos pentru slava lui Dumnezeu și pentru mântuirea noastră, a tuturor. Ei se cuvine să ne rugăm, pentru că este maica orfanilor și protectoarea bătrânilor, ea ocrotește pe bolnavi, ocrotește pe

mame, ocrotește pe copilași. Rugăciunile ei le simțim și noi în ziua de astăzi, când în cinstea ei am sfințit această biserică frumoasă, ridicată cu trudă de cei care se ostenesc aici. Totdeauna rugăciunea noastră înălțată înaintea ei să fie însoțită de fapte bune, ca să primim de la Dumnezeu har, pace și mântuire. Amin!”

Sfânta Liturghie a continuat timp în care a sosit și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist de la activitățile la care a participat în dimineața acelei zile și a rămas în mijlocul soborului până la sfârșitul slujbei.

După slujbă a urmat o ceremonie în cadrul căreia s-au rostit cuvântări. Șirul vorbitorilor a fost deschis de d-na dr. **Maria Diaconescu**, directorul Centrului și ctitorul principal al bisericii, care a spus: „Emoțiile sunt atât de mari, poate mai mari decât mulțumirea sufletească, văzând că această curte este plină de evlavie, plină de credință și plină de iubire de oameni. Vă mulțumesc pentru participarea dumneavoastră la sfințirea acestui locaș. Mulțumesc Bunului Dumnezeu pentru bunăvoința arătată față de mine și de alții ca mine ca să ne vedem visul nostru realitate. Anul trecut, în această perioadă, mi-am pus în gând să ridic această biserică. Îmi era greu, nu aveam cu ce. Și iată, așa cum vedeți, Dumnezeu și-a îndreptat privirea spre sufletul meu și mi-a ajutat să ridic acest sfânt locaș. Mulțumesc Prea Fericitului Părinte Patriarh care a fost alături de noi și ne-a binecuvântat. Mulțumirea mea se îndreaptă și spre Prea Sfințitul Episcop Varsanufie care ne-a sprijinit în tot momentul. Mulțumesc părinților mei și familiei mele, care m-au încurajat tot timpul să am credință în Dumnezeu și să fac bine semenilor mei. Vreau să mulțumesc, pentru că așa se cuvine, d-lui ministru Vasile Gherasim, fostul primar al Sectorului 1, care m-a ajutat la ctitoria acestei biserici, împreună cu Consiliul local, până în toamna acestui an, precum și actualului Consiliu local și d-lui primar Andrei Chiliman. Sunt mulți cei care au contribuit și ar fi nedrept să-i amintesc numai pe unii, dar în fața lui Dumnezeu fapta este aceeași, iar răsplata o vor primi în ceruri. Mulțumesc tuturor salariaților, pentru că fără dâșii n-aș fi putut răzbate până aici. Mulțumesc forului tutelar metodologic, care este Autoritatea națională a persoanelor cu handicap, care mi-a fost alături cu sfaturi și cu povețe. Nu doresc decât Dumnezeu să le răsplătească tuturor osteneala. Vă rog ca și de acum înainte să fiți alături de noi și de acești bătrâni care își trăiesc zilele în acest cămin și lângă acest sfânt locaș. Vă mulțumesc încă o dată pentru prezență”.

În continuare, d-na ministru **Luminița Gheorghiu**, reprezentanta Autorității naționale pentru persoanele cu handicap, a spus: „Dumnezeu este în gândul și faptele noastre. Nu întâmplător la sfârșitul anului trecut, în ziua Sfântului Pantelimon, ocrotitorul celor aflați în suferință, Prea Fericitul

Părinte Patriarh al Bisericii noastre a pus piatra de temelie a acestui locaş, iar astăzi, iată, în zi mare de sărbătoare creştină, Naşterea Maicii Domnului, suntem cu toţii părtaşi la sfinţirea lui. Este o bijuterie din lemn mara-mureşeană care s-a ridicat cu voia Domnului, cu sprijinul credincioşilor şi al oamenilor de suflet. Aici îşi vor găsi alinarea oamenii încercaţi de suferinţă şi îngrijiţi cu dragoste în acest centru de cea care a fost inima şi sufletul con-struirii acestui locaş, d-na Maria Diaconescu. Mulţumim lui Dumnezeu că ne luminează mintea şi gândul să învăţăm cu toţi că trebuie să fim mai buni, să dăruim, să acordăm dragoste celor din jur pentru că numai așa va fi bine. Mulţumim lui Dumnezeu pentru ziua de astăzi!

A mai vorbit dl. **Vasile Gherasim**, fost primar al sectorului 1 şi în prezent ministru secretar de stat pentru probleme de sănătate, unul dintre cti-torii bisericii, care a spus: „Este o bucurie şi pentru mine ziua de astăzi, fiind-că am pus suflet pentru acest locaş. Aş vrea să fie mai multe, căci avem nevoie de ele, pentru că ne aduce linişte şi împăcare. Oamenii din acest cămin, ca şi cei care locuiesc în cartier sunt importanţi în viaţa noastră şi de aceea, toţi care suntem aici, am făcut câte puţin pentru a ridica această bise-rică. Să ne ajute Dumnezeu!”

La rândul său, dl. **Andrei Chiliman**, primarul sectorului 1, a spus: „Vreau să le mulţumesc tuturor celor care au pus umărul la ridicarea acestei biserici, care vine să îmbogăţească numărul locaşelor de cult ortodoxe din Sectorul 1. Este un moment emoţionant că sfinţirea ei s-a făcut astăzi, de Sfânta Maria, o zi extrem de importantă pentru noi toţi, creştinii ortodocşi, în prezenţa atâtor înalte feţe bisericeşti, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, căruia îi mulţumesc. Cred că astăzi cuvintele noastre sunt mai puţin importante. Astăzi este o zi mai importantă pentru cuvântul Domnului, prin cei care îl reprezintă aici, şi cred că ei sunt cei pe care tre-buie să-i ascultăm acum”.

Cuvinte emoţionante a rostit şi d-na avocat **Paula Iacob**, care a spus: „Pe locatarii acestui cămin îi cunosc de mai mulţi ani. Ne întâlnim de Paşti şi de Crăciun. Aşa că între noi, Asociaţia femeilor de carieră juridică şi Federaţia UNESCO – România, s-a creat o legătură de suflet pe care ziua de astăzi o va face mai puternică şi mai frumoasă. Cred că nimeni dintre cei prezenţi aici nu a întrevăzut un preludiu mai frumos de toamnă decât ceea ce trăim acum. Este dumnezeiesc simbolul acestei întâlniri pentru că demon-strează că există o tinerete veşnică a credinţei pe care nimic de pe lumea aceasta n-o va putea înlătura. Aici, eu spun, că nu suntem miniştri, nu sun-

tem primari, nu suntem demnitari, suntem doar oameni care credem în Dumnezeu și căruia îi mulțumim pentru tot ceea ce ne dă. Prezența în ziua de astăzi a Prea Fericirii Sale, Patriarhul țării noastre între noi demonstrează că suntem doar credincioși și nimic altceva. Acum au dispărut toate diferențele dintre noi, politice, sociale, de gândire, și mulțumim lui Dumnezeu că ne-a dat posibilitatea să trăim o asemenea zi. Nu pot să închei fără a spune și eu, ca mamă de medic, că mă înclin în fața unui medic adevărat, care este d-na dr. Maria Diaconescu. Am întâlnit-o ori de câte ori am venit în acest cămin și am văzut în dânsa un om de suflet care merită să se numească doctor. Nu pot să nu mă gândesc la sponsori, la cei care au contribuit la nașterea acestui frumos locaș, de care cei care trăiesc aici aveau atâta nevoie, și mă rog să le dea Dumnezeu sănătate și pe viitor să nu uite că oamenii au nevoie nu numai de mâncare și de îmbrăcăminte, ci și de credință. Rugăm pe Dumnezeu ca să ne ocrotească pe toți, iar Prea Fericitul Patriarh Teoctist să rămână la fel de puternic, la fel de curajos și la fel alături de noi toți care avem atâta nevoie de credință și de dragostea lui Dumnezeu”.

Șirul vorbitorilor a fost încheiat de **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** care i-a mângâiat sufletește pe bătrânii din acest centru de îngrijire și a mulțumit ctitorilor și ajutorilor bisericii, spunând următoarele:

*Doamnă doctor și director al acestui Centru de îngrijire și asistență,
Domnilor miniștri,
Domnule primar,
Frați și surori în Domnul,
Iubiții noștri asistați de vârsta a treia de aici, ca să-i cuprindem pe toți
cei care trebuie să fie întotdeauna dragi sufletelor noastre,
Prea Sfințite Părinte Episcop Varsanufie,
Prea Cucernici Părinți,
Iubiți studenți,*

Trăim cu adevărat clipe de o valoare de care în momentul acesta nu ne putem da seama. Valoarea clipei de față este aceea că noua biserică, noul altar, Sfânta Liturghie săvârșită astăzi a creat o fereastră nevăzută de noi, ci doar cu ochii credinței, către cer, către Bunul Dumnezeu. Biserica este calea spre Dumnezeu. Și biserica aceasta, de când am avut nespusa bucurie să ascult aici cuvintele doamnei director și ale celorlalți participanți cu răspundere, biserica aceasta simbolizează eternitatea neamului nostru, iubiți frați și surori în Domnul, pentru că credința este nemuritoare, pentru că fiii cre-

dinței, fiii Învierii suntem noi toți, așa cum foarte bine s-a subliniat în aceste clipe, noi constituim o singură ființă, o sigură simțire, un singur gând, o singură nădejde, aceea de a ajunge și noi acolo unde suntem sortiți de Dumnezeu, care ne-a dat darul vieții pe pământ. Și de aceea, momentul acesta este deosebit de însemnat. O nouă biserică, o nouă fereastră către ceruri, către Dumnezeu, către tot ceea ce mintea omenească, cugetul omnesc, știința omenească chiar, filozofia omenească a creat și a cugetat în viața omenirii de două mii de ani de când Iisus Mântuitorul s-a întrupat pentru mântuirea noastră. Este o clipă care nu trebuie uitată, și nu va fi uitată, sunt sigur, pentru că, adăugând la acestea valoarea bisericii, aceea a Evangheliei, aceea a prezenței Mântuitorului Iisus Hristos aproape de copii, aproape de orfani, aproape de vârstnici și chiar aproape de păcătoși, Mântuitorul Hristos Însuși spune: „Pentru păcătoși am venit, ca să-i atragem spre Împărăția lui Dumnezeu”. Biserica aceasta care are menirea să exprime în mic aici activitatea numită socială a Bisericii Ortodoxe Române, pe care în deceniile triste din trecut ea era oprită, ci doar preoții curajoși, cu riscuri pătrundeau la bolnavi, pătrundeau și făceau slujbe și sfîșteau sufletele credincioșilor. Este nespus de dureros când se aude la radio sau se vede la televizor luând în deșert acest cuvânt popor creștin din nașterea sa, cum suntem noi cu darul lui Dumnezeu, din predica Sfântului Apostol Andrei. Este o mare cinste pentru noi că biserica aceasta pe care o văd eu acum aici, și o văd în Maramureș, și la Oradea, și în Oltenia, și în alte părți, o văd și la frații noștri din Europa sau din America, tot așa de vie ca și aici, ca acasă, poate și mai vie acolo, în îndepărtările și preocupările lor. Iată pentru ce actul de astăzi, ziua de astăzi ne apropie, ne deschide orizontul gândirii noastre, a felului nostru de a viețui, ne aduce la ceea ce trebuie să fim noi măcar pentru o clipă, măcar pentru o zi, pentru că este picătura din harul Duhului Sfânt, este biserica închinată, cu multă inspirație și credință, de doamna director și de toți cei amintiți aici, bolnavilor, bătrânilor. Precum ne sunt copiii de scumpi, care sunt primăvara vieții, primăvara familiei, primăvara lumii întregi, tot așa de scumpi trebuie să ne fie și cei care o viață întreagă au lucrat și au luptat în condiții deosebite și au lăsat țării și neamului, ostași, și viteji, și înțelepți, și academicieni, și profesori, și oameni de demnitate în viața neamului nostru. Ei, bătrânii, și de ei trebuie să ne preocupăm tot atât de intens ca și de copii, și în general, ca și de toți ceilalți ai noștri, pentru că Mântuitorul Hristos ne-a mângâiat. Nicăieri nu întâlnim o adevărată a cuvintelor Mântuitorului Hristos ca într-un cămin de bătrâni, ca acesta, ca într-un spital, ca într-un orfelinat,

ca într-un așezământ de sănătate a semenilor noștri atinși de cele mai grele boli, nicăieri ca în aceste cazuri se adevăresc cuvintele Mântuitorului Hristos, care condiționează într-un fel moștenirea vieții de veci, traiul pe care-l dorim cu toții, atunci când spune la judecata viitoare, și vom auzi și noi cuvintele acestea, nu cu urechile de acum, care nu pot să audă tot ceea ce este foarte scump și dumnezeiesc câteodată, ci cu urechile credinței atunci și pentru că vom fi o făptură nouă în învierea cea de apoi. Va zice Iisus: „Veniți binecuvântații Părintelui Meu, veniți la Mine, căci însetat am fost și Mi-ați dat de am băut, bolnav am fost și M-ați cercetat, în temniță am căzut și nu M-ați uitat și ați venit la Mine. Iată cuvânt dumnezeiesc, împlinit de doamna director aici și de surorile și de semenii ei și ale noastre din întreaga țară. Fiecare parohie, fiecare mănăstire aproape are preocuparea aceasta, dimensiunea aceasta a slujirii noastre în actualitate într-o lume atât de răvășită, și din punct de vedere al ideilor, și din punct de vedere al moralei, mai ales al moralei, și mai ales a stării sufletești a fiecăruia, o lume zdruncinată, într-adevăr, care are și ea nevoie de acestea, și noi toți avem nevoie de o asistență sufletească, dumnezeiască, de un cuvânt ca acesta al lui Dumnezeu, pe care ni-l transmite biserița aceasta. M-a bucurat mult ascultând aici și văzându-vă cu câtă atenție ați ascultat cuvintele doamnei director, ale doamnei ministru, ale domnului primar, ale celorlalți demnitari de aici, care au participat și la ajutoare, dar și la misiunea cuvântului Bisericii. Dumneavoastră știți ce se spune despre Biserica ortodoxă că este o Biserică a ritualului, a tradiției, fixe, neschimbătoare. Ați văzut aici că realitatea este alta, ați văzut această ceată de preoți tineri aici, de episcop tânăr, care este ajutătorul meu, de această înnoire, de această preocupare, de această mereu participare a credincioșilor și a credincioaselor la viața Bisericii noastre. Dimpotrivă, Biserica ortodoxă este cunoscută ca Biserica sobornicească, Biserica sinodală, Biserica sfântă, așa cum o mărturisim noi la fiecare rugăciune a noastră, una, sfântă, sobornicească și apostolească. Această unitate în diversitatea îndatoririlor sociale, a îndatoririlor științifice, care ne-a adus la acest microfon împreună, fără deosebire, este un miracol, este o minune, este un ideal, este nădejdea creștinătății, nu numai a lumii întregi, a creștinătății. Creștinătatea care este zdruncinată astăzi și împărțită în atâtea biserici și biserițe, are nevoie de duhul acesta sobornicesc, de această unitate în diversitatea noastră, pentru că omul este ființă cu totul unică, nu semănăm unii cu alții întru totul, și fiecare vine cu darul său, cu ființa sa, cu gândirea sa, cu posibilitățile sale. La biserică, la spovedanie, la Sfânta Împărtășire cu

Trupul și Sângele Domnului, suntem egali în fața lui Dumnezeu, toți suntem egali fără nici o deosebire. De aceea, apelul Bisericii noastre este neconținut la unitate, la iubire. Principiul acesta al iubirii, care este principiul creștinismului, și încă nouă Bisericii, spunându-se despre porunca cea nouă pe care a dat-o Iisus, porunca cea nouă a iubirii, căci iubirea era și în Vechiul Testament, iubește-ți fratele, iubește-ți părinții, iubește-ți conducătorii, dar Iisus a venit, mai mult: „Poruncă nouă vă dau vouă, spunea apostolilor, ca să vă iubiți, ca să iubiți și pe vrăjmașii voștri, și pe cei care vă blestemă, și pe cei care vă urăsc, să-i iubiți și să vă rugați pentru ei”. De altfel, aceste cuvinte atât de valoroase, cu un conținut atât de puternic, sigur că e greu să le luăm în seamă. Dar într-o zi ca aceasta, cum ne-a adunat aici Duhul Sfânt pentru a sfinți biserica aceasta, iată descoperim valori care trebuie să le îndeplinim noi ca popor creștin din nașterea noastră. Este o realitate aceasta, iubiții mei frați și surori în Domnul. Vecinii noștri s-au încreștinat fie cu sute de ani, fie cu o mie de ani în urma noastră, dar felul cum s-au încreștinat strămoșii noștri ne definește și pe noi statornicia în credință sau trebuie să ne definească statornicia în credință, pentru că una este a te încreștina în fluviile Europei, în apele Europei după o poruncă lumească și alta este a primi cuvântul lui Dumnezeu de la un Apostol, care și el a mers cu toiagul, de la Tomis, în Dobrogea, și apoi s-a răspândit din primele secole creștine. Nu sunt vorbe care trebuie spuse în deșert. Și de aceea, respectul pentru cuvintele sfinte, care s-au păstrat de părinții și strămoșii noștri, trebuie să le păstrăm și noi. Astăzi am văzut-o întruchipată aici, cum vă spuneam, și am văzut-o pretutindeni între români pe unde Bunul Dumnezeu mi-a îndreptat pașii pentru a sluji cea mai veche instituție a poporului nostru, care a ținut strâns tradiția și unitatea de limbă, de conștiință și de neam, valori de care avem nevoie, fraților și surorilor în Domnul, acum când luăm și ne vom confrunta cu globalizarea Europei. Avem nevoie de aceste frumuseți pe care le-am trăit noi astăzi, de această credință, care se revarsă, iată, prin minuni. E plină viața noastră de minuni, și în familie, și în societate. Cine se gândea cândva că aici, în mijlocul capitalei noastre și într-un spațiu atât de restrâns să mângâie Dumnezeu pe bătrânii care sunt aici, frații noștri mai mari, să audă cântările bisericești, să vadă biserica întotdeauna nădejdea noastră spre bine și spre fericire. De aceea, am întocmit programul meu de astăzi ca să fiu alături de dumneavoastră toți, cu multă bucurie, cu multă prețuire. Când am pus temelial bisericii, am făgăduit de atunci că voi fi prezent la sfințire, ca un cuvânt retoric spus atunci, dar, iată, că n-a depins numai de mine, ci sfințirea

bisericii ne-a chemat să fim astăzi împreună. De aceea, să aducem cuvinte de laudă și de prețuire pentru doamna director și pentru toți cei care a ajutat-o și pe care i-a amintit aici și rămân aici înscrise în pomelnicul veșniciei noastre de credință și a veșniciei noastre românești. Cu prilejul acesta vreau să subliniez prețuirea față de doamna director, în numele dumneavoastră, al tuturor, să-i acord rangul bisericesc cel mai înalt, care de obicei se dă numai clerului, dar în vremurile noastre pe care le străbatem, văzând această contribuție a credincioșilor noștri se revarsă asupra lor, decorația noastră a Patriarhiei, Crucea Patriarhală, crucea de la Patriarhul Miron Cristea, cel dintâi patriarh al nostru. De la fiecare păstrăm câte un mărgăritar de învățătură de viață și de testament, cum este și Catedrala Patriarhiei, Catedrala Neamului. Noi suntem Patriarhie din 1925, dar fără catedrală. Încă de atunci Patriarhul Miron a făcut proiectul pentru o catedrală, dar n-a putut, și de care lucrare sfântă mă zbat de 15 ani. Acum cred că Bunul Dumnezeu mi-a îndreptat pașii mei, și a îndreptat și gândurile fraților noștri români, se află un proiect de lege la Parlamentul țării pentru a proceda așa cum se cuvine că această catedrală este a neamului, cum a numit-o Patriarhul Miron Cristea. Și cred cu tăria că o vom avea, cred cu tărie în înțelepciunea și valoarea aleșilor noștri, fără deosebire, valoarea aceasta a neamului nostru românesc, care nu trebuie să rămână mai în urmă. Posibilități se găsesc, dacă aici s-au găsit. Aceasta este o catedrală pentru această instituție, care e folositoare nouă. De aceea, ofer doamnei director această cruce pentru a o purta cu cinstire. De asemenea, suntem în anul Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, an în care și Patriarhia a editat o medalie, care este icoană acum, pe care v-o oferim dumneavoastră pentru această lucrare, și o medalie a Patriarhului Justinian Marina, părintele și înaintașul meu sufletesc, cel care a condus Biserica, frații mei și surorile mele, aproape 30 de ani în vremurile cele mai grele din viața poporului nostru, din 1948 până în 1977. Rămâne în istoria noastră ca unul dintre cei mai mari apărători ai credinței ortodoxe și ai unității neamului nostru românesc. Slujitorului bisericii îi oferim o Sfântă Cruce de binecuvântare, care este și semnul suferinței și a greutăților, a misiunii noastre a tuturor nu numai a preoților, căci fiecare își poartă crucea sa și îl urmează pe Domnul Hristos, precum și un Liturghier, adică o carte de slujbă, și un epitrahil. Dânsul este foarte tânăr și avem nădejde, ca și ceilalți părinți, preoți și diaconi, cu mari nădejdi, cu mare talent, cu mari daruri de a zidi biserici și în București și în țara noastră. Este aici și părintele stareț Ghedeon de la mănăstirea Sihăstria Voronei, unde eu, în 1927, am intrat în

schitul acesta pe care acum îl conduce dânsul, și care ne face bucuria de a fi aici. Dânsul poartă numele părintelui meu duhovnicesc de atunci, Ghedeon, starețul acelei mănăstiri, care a făcut acolo lucruri foarte frumoase. Mă bucur din toată inima pentru ziua de astăzi. Vă mulțumesc pentru răbdarea pe care ați avut-o și am putut să stăm de vorbă astăzi. Vă rog să primiți prețuirea mea, dragostea mea, și să comunicați familiei și celor dragi că Biserica noastră, Sfântul Sinod se găsește în slujirea acestui scop sfânt și dumnezeiesc și a Bisericii, a creștinătății și a neamului nostru. Datorită acestui spirit, am dobândit o biserică pentru românii din Istanbul. Comunitatea noastră românească nu avea acolo biserică. Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Bartolomeu ne-a dăruit această biserică din bunătațe sa și din legăturile pe care le avem noi cu toate Bisericile, așa cum știți, și la nivel de teologie, la nivel de misiune, la nivel de activitate creștinească care se cere astăzi. Dumnezeu să ne binecuvinteze, să ne ajute ca pacea și darul Său să se reverse în toată lumea și în sufletele noastre de care avem atâta nevoie. La mulți ani surorilor noastre în Domnul care poartă numele de Maria, nume așa de frumos. Nașterea Maicii Domnului de astăzi este sărbătoarea de bucurie și de nădejde a învățăturii noastre creștine. La mulți ani transmiteți și surorilor și mamelor de acasă. Binecuvântarea Domnului să fie cu noi cu toți acum și pururea și în vecii vecilor! Amin!

Așadar, Prea Fericirea Sa a acordat d-nei director Maria Diaconescu, distincția bisericească *Crucea Patriarhală* pentru mirenii, împreună cu Medalia jubiliară „*Sfântul Voievod Ștefan cel Mare*” și Medalia „*Patriarhul Justinian Marina*”, iar preotului iconom stavrofor Marius Militaru, i s-a dat o cruce de binecuvântare, un Liturghier, care este o carte de slujbă, și un epitrahil.

Mulțumind pentru distincția primită, d-na **dr. Maria Diaconescu** a spus:” Nu am cuvinte să vă mulțumesc, Prea Fericite Părinte Patriarh, pentru acest frumos dar pe care l-am putut primi în viața mea. Primul dar este copilul meu de la Dumnezeu și al doilea este această distincție primită de la Prea Fericirea Voastră. Acest lucru mă întărește să duc mai departe credința așa cum am primit-o de la neamul meu. Dar nu pot să nu atribui distincția primită astăzi și soțului meu, Pompiliu Borș, familiei mele și nu mai puțin celor care au pus umărul la ridicarea acestei biserici. Îl avem aici între noi pe dl. inginer Ion Aurel care a făcut totul ca astăzi lucrarea să fie încheiată, pe dl. Godja Ion din mâna căruia a ieșit această biserică, ajutat de cei patru dulgheri cu care a venit din Maramureș. Mulțumesc tuturor pentru participare și

mulțumesc încă o dată Părintelui Patriarh pentru atenția pe care o arată bătrânilor din acest cămin. Dumnezeu să ne ajute tuturor!”

Arhiepiscopia Bucureștilor a oferit bătrânilor, personalului de îngrijire și tuturor celor prezenți la acest moment sărbătoresc un prânz servit la mesele din curtea căminului.

Înainte de plecare, Prea Fericitul Părinte Patriarh a scris și semnat în Sfânta Evanghelie următorul text: „Astăzi, 8 septembrie 2004, am participat la sfințirea acestei biserici închinată Nașterii Maicii Domnului. Slujba a fost săvârșită afară de PS Episcop Varsanufie Prahoveanul, înconjurat de preoți și diaconi. Pomeniște, Doamne, pe toți binefăcătorii, slujitorii și închinătorii acestui sfânt locaș”. Apoi, condus de d-na directoare, Prea Fericirea Sa a vizitat căminul și a stat de vorbă cu bătrânii, cu personalul de îngrijire și cu unii invitați, împărtășindu-le tuturor arhieriești binecuvântări.

Sfințirea bisericii a fost o mare sărbătoare duhovnicească ce va rămâne de neuitat în sufletele ctitorilor, ale bătrânilor și personalului acestui cămin, dar și în amintirea credincioșilor din cartier și a tuturor celor care au fost de față.

Gheorghe Vasilescu

DINCOLO DE ÎNTUNERIC SFÎNȚIREA CAPELEI PENITENCIARULUI DE LA PLOIEȘTI

Nu de mult timp, în incinta Penitenciarului din Ploiești s-a amenajat o capelă interioară pentru nevoile spirituale ale celor întemnițați. Aceasta poartă hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel și Sfântul Varvar”. Capela a devenit locul de reculegere și cântă al celor care și-au ieșit cândva din fire, locul de întâlnire a deținuților cu Dumnezeu.

Pregătirea

De două zile plouă neîncetat. Plecăm din București cu inimile posomorâte de vreme, dar și de gândul că vom vedea ochi triști și chipuri zdrobite de greutatea poverii închisorii. Pe drum ne amintim că este ziua prăznirii Sfântului Paisie de la Neamț și facem o comparație dureroasă între cei peste 300 de monahi ai săi, liberi față de temnița acestei lumi și cele 700 de oi rătăcite în întunericul acestei peșteri.

La vederea închisorii sentimentele se învălmășesc, iar atenția se distribuie invers proporțional cu cele ce „ochiul nu a văzut și urechile n-au auzit”.

Întâmpinându-ne generos, domnul director și colegii de serviciu ne însoțesc la capela interioară care urmează să fie sfințită. „Tată părinte, veniți și pe la noi ? se tânguiește un întemnițat care privește pierdut în ploaia rece de toamnă. Acesta este binecuvântat de slujitorul lui Dumnezeu cu cuvintele: „Pace ție, fiule !”, zâmbindu-i-se profetic că după suferință și chin vin izbăvirea și învierea.

În capelă

După ce trecem prin mai multe filtre de gardieni ajungem în capela interioară. Lucrările acesteia s-au executat cu Înalta Binecuvântare a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, iar de

buna lor desfășurare s-a îngrijit direct Prea Sfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu concursul P.C.Preot capelan Dinu Marius Mihai.

Intrăm în casa lui Dumnezeu unde curiozitatea și tristețea îmbulzite în sufletele noastre se risipesc. Aici ne întâmpină un adevărat locaș de închinare unde sfinții ne vorbesc despre frumusețea lui Dumnezeu, iar catapeteasma sculptată, jilful arhieresc, geamurile mici arcuite, toate la un loc creează, în cadrul trist al acestei clădiri, o atmosferă potrivită pentru rugăciune și meditație.

Abătuți și îngândurați, deținuții intră unul câte unul în capelă. Unii ne privesc rușinați, alții încep să plângă, iar celor mai mulți li se citește pe față zbuciumul interior, sentimentul vinovăției și dorul de libertate.

În câteva clipe, capela devine neîncăpătoare. Întemnițați și angajați ai închisorii se roagă laolaltă, căci în fața lui Dumnezeu suntem toți egali. Prin rugăciune Dumnezeu rupe barierele lumești, oferind fiecărui om șansa să cineze cu Iisus și cu ucenicii Lui.

Pocăința

Cuvintele de învățătură ale Prea Sfințitului Varsanufie, pline de miez duhovnicesc, umplu de nădejde și bucurie întreaga asistență. Ele au efect izbăvitor pentru osândiți, ei se simt acum „liberi în temniță”. Chipurile lor încremenite de revărsarea filocalică a darurilor duhovnicești grăite de Prea Sfințitul Varsanufie cer parcă permanentizarea acestor trăiri, precum Ilie și Moise la „Schimbarea la Față”, care au spus: „Doamne, bine este nouă să fim aici. Să facem dar o colibă pentru fiecare și să rămânem aici.” Cuvântarea se încheie cu îndemnul ierarhului ca deținuții să ceară iertare lui Dumnezeu și să se căiască de faptele rele pentru a primi iertarea Părintelui Ceresc precum odinioară fiul cel risipitor, pentru a se face părtași bucuriei și vieții veșnice.

La sfârșitul slujbei, chemarea lui Hristos își face simțită prezența, toți osândiții prezenți la Sfânta Liturghie cad în genunchi înaintea ierarhului, cerând să fie spovediți. În capelă rămân doar deținuții și Prea Sfințitul Varsanufie. Se spovedesc peste 40 de persoane. Cei mai mulți ies din capelă cu fețele îmbujorate, iar doi dintre ei mărturisesc cu râsuflarea tăiată că au primit dezlegare să se împărtășească a doua zi, la Sfânta Liturghie. Preotul capelan Dinu Marius Mihai va sluji, după canoanele Bisericii, timp de 40 de zile consecutiv Sfânta Liturghie, ocazie cu care toți deținuții vor avea prilejul, prin rotație, să participe la slujbă.

Sfințirea

Urmează stropirea cu apă sfințită a tuturor încăperilor. Prea Sfințitul Varsanufie însoțit de corul seminariștilor care cântă „Mântuiește, Doamne,

poporul Tău...” trece prin toate celulele, stropind cu aghiasmă toți întemnițații. Stupoare pe chipurile conducătorilor închisorii: Prea Sfințitul Varsanufie intră în celulele-izolator ale celor mai înfricoșători deținuți, acolo unde nu se încumetă să intre singuri nici gardienii. Deținuții periculoși se dovedesc plini de respect și cu teamă de Dumnezeu. Grăbiți, se ridică din paturi, își fac Semnul Crucii cu multă atenție, sărutând Sfânta Cruce pe care a pățimit Hristos, dar care ne-a adus învierea și viața veșnică. Iată dovada că omul păcătos oricând poate să se căiască și să se mântuiască sau să ajungă sfânt.

Avem exemple nenumărate în istoria creștinismului de oameni păcătoși, care au făcut nelegiuri fără număr, dar care s-au întors la Hristos. Așa a fost și Sfântul Varvar, unul dintre patronii spirituali ai acestei capele. Acesta, ca mulți alții asemenea lui, a făcut multe nelegiuri, siluiri, tâlhării și ucideri. Dar iată că într-un târziu darul lui Dumnezeu s-a atins de inima lui și, fiind cuprins de căință, s-a aruncat la picioarele unui preot al lui Hristos, cerându-i să-l spovedească. Și cum nu este păcat care să biruiască milostivirea lui Dumnezeu, acesta a primit iertare de păcate, iar prin canonul de pocăință ce și l-a impus, cu binecuvântarea preoților, a fost învrednicit de Dumnezeu cu cununa mucenicească. La mormântul său s-au făcut tămăduiri de toate neputințele, iar după un timp, trupul său a fost descoperit nestruciat și izvorând mir. Astfel din sluga diavolului a ajuns rob vrednic de Dumnezeu, devenind și pentru alții pildă de îndreptare și mântuire.

Dumnezeu este mult milostiv și îndelung-răbdător. De aceea, El ne așteaptă ca să ne întorcem în Biserica Lui cea sfântă. Oricât am fi de păcătoși, dragostea lui Dumnezeu topește păcatele și neputințele tale dacă vrei să-L primești în sufletul tău. Să ne facem părtași de binecuvântarea lui Dumnezeu așa cum s-a făcut Sfântul Apostol Pavel care a omorât mulțime de creștini și a ajuns apostolul neamurilor sau Sfântul Varvar care din nelegiuit a ajuns sfânt, trupul său izvorând mir de tămăduire. Prin pocăință să ne facem vrednici de cuvintele adresate de Mântuitorul tâlharului de pe cruce: „Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai”.

Pr. Fieraru Nicolae

SFINȚIREA BISERICII DIN PLOPENI-ORAȘ, PROTOIERIA CÂMPINA, JUDEȚUL PRAHOVA

Răspunzând invitației părintelui Costică Dumitru, protopopul de Câmpina, și preotului Nicolae Stanciu, parohul din Plopeni - Oraș, în ziua de Duminică, 19 septembrie 2004, prima Duminică după Înălțarea Sfintei Cruci, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a sfințit noua biserică cu hramul *Înălțarea Domnului și Sfântul Ierarh Nicolae* din această frumoasă localitate a județul Prahova.

În vederea săvârșirii acestui act sacramental, Prea Fericirea Sa a plecat de la Reședința Patriarhală din București în după amiaza zilei de sâmbătă, 18 septembrie, și a înnoptat la mănăstirea Zamfira, din comuna Lipănești, județul Prahova. În drum spre mănăstire, Prea Fericitul Părinte Patriarh a făcut un scurt popas la biserica cu hramul *Nașterea Domnului și Sfântul Apostol Andrei* din orașul Ploiești, aflată în construcție. În curtea sfântului locaș, Prea Fericirea Sa a fost întâmpinat de preotul paroh Chilan Daniel, însoțit de epitropi și un grup de enoriași, care a prezentat desfășurarea lucrărilor de construcție a bisericii din 1990, când a fost începută, până în prezent, precum și dificultățile care s-au ivit de-a lungul acestor ani.

Sosind la Zamfira în amurgul serii, Prea Fericirea Sa a fost întâmpinat cu multă bucurie la intrarea în biserică de părintele arhimandrit Gavriil Stoica, duhovnicului mănăstirii, și de obștea maicilor în frunte cu starea Josefina Răduinea. După cină, Prea Fericirea Sa a împărtășit conducerii mănăstirii unele din preocupările Sfântului Sinod, între care proiectul construirii Catedralei Mântuirii Neamului în Parcul Carol din București, unde a fost terenul Mitropoliei până la secularizare.

Prea Fericitul Părinte Patriarh, însoțit de părintele protopop Costică Dumitru și de părintele diacon Nicu Octavian, consilier patriarhal, a ajuns în localitatea Plopeni – Oraș a doua zi dimineață, pe o vreme frumoasă de toamnă, și a fost întâmpinat în fața bisericii, cu Sfânta Evanghelie și Sfânta Cruce, de preotul paroh și de credincioșii adunați în număr mare la slujba de sfințire.

După ce s-a înveșmântat în Sfântul Altar, Prea Fericitul Părinte Patriarh, însoțit de soborul preoților și diaconilor slujitori, a săvârșit sfințirea apei în curtea bisericii. A urmat înconjurarea bisericii în procesiune cu Sfintele Moaște și stropirea cu aghiazmă și ungerea cu Sfântul și Marele Mir a bisericii la exterior. În continuare, potrivit rânduielii, s-a intrat în biserică și de aici în Sfântul Altar și s-au depus Sfintele Moaște și documentul de sfințire în piciorul Sfintei Mese, pecetluindu-se cu tâmoseală. Au fost așezate, apoi, chipurilor Sfinților Evangheliști pe cele patru colțuri ale Sfintei Mese, îmbrăcarea Sfintei Mese, așezarea Antimisului și a Sfintei Evanghelii. După căderea Sfântului Altar, s-a făcut stropirea cu aghiazmă și ungerea cu Sfântul și Marele Mir a pereților bisericii în interior și a icoanelor din catapeteasmă.

După slujba de sfințire, Prea Fericirea Sa a oficiat Sfânta Liturghie pe un podium instalat în curtea bisericii, în timp ce credincioșii și credincioasele au trecut pe rând prin Sfântul Altar și au sărutat Sfânta Masă și Sfânta Evanghelie. În cadrul Sfintei Liturghii, la momentul rânduit, Prea Fericitul Părinte Patriarh l-a hirotonit pe diaconul Constantin- Marius Miu în preot pentru această biserică. Înainte de hirotonie, **Prea Fericirea Sa**, adresându-se celor prezenți, a rostit următorul cuvânt de învățătură și binecuvântare:

„Primește acest Odor și-L păstrează până la a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos când are să-L ceară de la tine.”

Iubiți credincioși și credincioase,

Acestea sunt cuvintele rostite de arhiepiscopul liturghisitor, când, după citirea rugăciunilor din rânduiala hirotoniei, oferă Sfântul Agneț – Trupul Domnului nostru Iisus Hristos noului preot spre păstrare prin viață și prin slujire. Acesta este momentul cutremurător în care noul hirotonit primește în mâinile sale pe Însuși Hristos cu învățătura și cu Biserica Sa întemeiată în lume prin Jertfa, Învierea și Înălțarea Sa la ceruri de-a dreapta Tatălui, de unde a trimis la Cinzecime peste apostoli Duhul Sfânt. Acum, după aducerea Cinstitelor Daruri și așezarea lor pe Sfânta Masă, aveți prilejul unic să vedeți și hirotonia întru preot a fiului acestei localități, tânărul diacon Marius Constantin Miu, numit în cel de-al doilea post de preot al parohiei Plopeni. Este de la sine înțeles că înmulțirea îndatoririlor: terminarea bisericii, cerințele crescânde ale credincioșilor și împodobirea noului locaș de cult cu pictură și cele trebuincioase săvârșirii sfințelilor slujbe nu pot fi împlinite de un singur preot. Prilejul hirotoniei noului preot în fața părinților săi trupești și sufletești va avea un ecou binefăcător în slujirea sa viitoare, dar

și în sufletele tuturor enoriașilor pe care-i va păstori. Înțelegeți, deci, cât de mult ne iubește Dumnezeu, iar noi, cei prezenți aici, adăugăm și vă transmitem și iubirea noastră creștinească și vă facem cunoscute frumusețile ziditoare de suflet ale credinței ortodoxe pe care o mărturisim. Până la acest moment ne-am rugat și am cântat împreună sub cerul liber, astăzi slujba organizându-se lângă biserică, astfel încât ați putut vedea cu toții săvârșirea Sfintei Taine a Preoției, care de regulă se petrece în sfântul altar. Veți înțelege astfel valoarea participării active a credincioșilor nu numai la împlinirea lipsurilor parohiei, ci și la cele mai profunde momente liturgice.

Iubiții mei, rugăciunile noastre, ale tuturor, sunt deosebit de importante atunci când invocăm lucrarea Duhului Sfânt asupra candidatului la preoție, ca și acum, când mi-am pus mâinile peste acest fiu al parohiei dumneavoastră, rugându-mă să fie înălțat din treapta de diacon în cea de preot și să dobândească harul și puterea de a săvârși toate cele ale treptei preoțești. Noul preot, Marius-Constantin Miu, este fiul acestei localități, asemenea părintelui stareț Ghervasie de la Schitul Darvari, din București, care tot de aici este. Aceasta înseamnă că aici a coborât de Sus raza cea dumnezeiască și a luminat pe părinții și pe bunicii dumneavoastră, Dumnezeu arătându-și puterea Sa atât de frumos și atât de grăitor, o mărturie de mare preț fiind sfințirea acestei noi biserici.

Când am pus piatra de temelie a acestei biserici, acum câțiva ani, nu mă așteptam că peste doar câțiva timp ne vom întâlni din nou și o vom sfinți, o vom admira și vom hirotoni aici preot nou, al doilea pentru parohia acesta. Este o adevărată binecuvântare a lui Dumnezeu, este împlinirea credinței aceluia care au dorit, au așteptat și au ajutat la ridicarea acestei biserici, nădăjduind neîncetat în sprijinul Maicii Domnului și al Sfântului Ierarh Nicolae. Nu era posibil să încăpem cu toții în biserică pentru a vedea ceremonialul sfințirii bisericii, care este foarte impresionant. Se așează Sfintele Moaște în piciorul Sfintei Mese, împreună cu pomelnicele pe care sunt înscrise numele tuturor binefăcătorilor, ostenitorilor și credincioșilor acestei parohii, după care aceasta este pecetluită cu târnoseală și este spălată.

În aceste clipe trăim o mare bucurie cu toții, și noi, clerul, și adunarea credincioșilor, împărtășind bucuria și onoarea dumneavoastră și hirotonind în treapta preoției pe tânărul diacon Marius-Constantin Miu, clipe pe care le tălmăcim drept mărturie a iubirii lui Dumnezeu, cu care El ne împlinește dorințele și cererile, mai ales cele pentru mântuire, sănătate, pace, frățietate și bunăvoință între noi. Se cuvine să-I mulțumim cu recunoștință pentru că astăzi ne-am minunat de acest cer albastru, care ne-a cuprins ca o uriașă boltă, întâlnită rar deasupra acestui cadru natural, a acestui relief atât de

frumos. Venind de la mănăstirea Zamfira până aici mi-a apărut în față un peisaj din ce în ce mai frumos, un peisaj al frumuseților dumnezeiești. În graiul acestor frumuseți ascuți mesajul ce ți-l transmit: Dumnezeu este Adevărul absolut, este frumusețea absolută, ideea binelui absolut și viața deplină, absolută. Confirmând și întărind această realitate, Mântuitorul Hristos proclamă întregii omeniri: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6). Noua biserică, în definiția ei patristică, aparține nu doar slujitorilor sfântului altar, ci și dumneavoastră, enoriașilor acestei parohii și tuturor închinătorilor ce îi trec pragul. Ea ne cheamă pe toți, clerici și credincioși, întru ocrotirea ei cea mântuitoare și se cuvine să ascultăm de cuvântul Sfântului Apostol Pavel care, învățându-l pe ucenicul său Timotei, numit de el episcop la Efes, îi scrie: „Să știi cum trebuie să te porți în casa lui Dumnezeu, care este Biserica Dumnezeului-Celui-Viu, stâlp și temelie a adevărului” (I Tim. 3, 15). Sfântul Apostol Petru, adresându-se în cuvântul său credincioșilor de pretutindeni, le scrie mai clar asupra rolului lor în Biserică: „Dar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată, voi, cei ce odinioară nu erați popor, dar acum sunteți poporul lui Dumnezeu” (I Petru 2, 9-10).

Cât de adânc se cuvine să punem la inimă aceste învățături apostolice de mare actualitate pentru noi toți despre rolul credincioșilor în biserică! Cât de înălțător am cântat astăzi împreună, ajutându-ne unii pe alții cu cuvântul, cu sfatul, cu rugăciunile, la fel cum ați ostenit împreună și la înălțarea bisericii! Aceasta este „Biserica Dumnezeului-Celui-Viu” și aceasta este „poporul lui Dumnezeu”, care se adună duminică de duminică și sărbătoare de sărbătoare să mărturisească acest adevăr dumnezeiesc până în vecii vecilor. Iată un prilej nespus de rar în cronica vieții noastre românești și bisericesti, mărturia credinței poporului nostru românesc, credință mărturisitoare prin fapte bune, prin fapte de iubire creștină, prin ajutorarea bolnavilor, orfanilor și prin alte forme de ajutorare trupească și sufletească. Vedem și întâlnim asemenea lucrări ca aici pretutindeni în țara noastră. Se minunează mulți de lucrul acesta! Aceasta este Biserica și aceasta trebuie să fie predicată prin fapte, Părinte Marius Constantin, de aici înainte! Ești cu frații, cu surorile, cu neamurile frăției tale în acest oraș, dar în fața lui Dumnezeu să fi împreună cu toți credincioșii, cu nici o deosebire între neamuri, enoriași, Consiliu parohial și Comitet parohial! Te felicit din toată inima pentru vocația pe care ai moștenit-o din familie, aceea de a fi slujitor al Bisericii, și, iată, Dumnezeu ți-a împlinit acest vis.

În această împărtășire de iubire și mulțumire adusă lui Dumnezeu, te binecuvânteț și-l rog pe Sfântul Ierarh Nicolae să-ți ajute ca să răsplătești cu aceiași bucurie și nouă și credincioșilor care au asistat astăzi la acest moment sfânt și dumnezeiesc din viața frăției tale. Amin!

Sfânta Liturghie a continuat după rânduială, iar la sfârșit a luat cuvântul **părintele paroh Nicolae Stanciu** care a mulțumit călduros Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru osteneala ce și-a luat de a veni personal la slujba de sfințire și pentru sprijinul acordat la ridicarea acestei frumoase biserici. Totodată, Prea Cucernicul preot paroh a mulțumit celor care au contribuit cu jertfelnicie, în ciuda greutăților de tot felul, la înălțarea sfântului locaș, dovadă a dragostei lor față de Dumnezeu și de Biserică, tuturor ajutătorilor și binefăcătorilor, precum și enoriașilor și autorităților locale.

A mai vorbit dl. **primar Octavian Zaharia**, care a mulțumit Prea Fericirii Sale pentru cinstea ce le-a făcut credincioșilor din partea locului de a veni să le sfințească noua biserică, precum și tuturor celor care au onorat cu prezența lor în această zi orașelul Plopeni.

Un cuvânt de mulțumire în numele preoților și credincioșilor din Protoieria Câmpina a adresat Prea Fericirii Sale **părintele protoiereu Costică Dumitru**, care a arătat cât de mult s-au bucurat enoriașii din localitatea Plopeni-Oraș auzind că vor avea în mijlocul lor, la slujba de sfințire, pe însuși Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române. În acest context, părintele protoiereu a subliniat că Prea Fericirea Sa a fost în mijlocul credincioșilor prahoveni de mai multe ori în ultimul an, sfințind biserici și punând temelia pentru noi lăcașuri de cult.

La rugămintea părintelui protoiereu, **Prea Fericitul Părinte Patriarh** s-a adresat credincioșilor adunați în număr mare în curtea bisericii, spunând următoarele:

*„Casei Tale i se cuvine sfințenie,
Doamne” (Ps. 92, 5)*

***Iubiți credincioși și credincioase,
Domnule Primar,
Prea Cucernice Părinte Protopop,
Cucernici Părinți slujitori din Plopeni,***

Se cuvine, întâi de toate, să adresez o mulțumire călduroasă fiecăruia dintre dumneavoastră, care ați fost prezenți de dimineață, până acum și care ne-ați însoțit cu evlavie și căldură la împlinirea lucrării sfinte de târnosire a aces-

tei mărețe biserici închinată Înălțării Domnului la cer și Sfântului Ierarh Nicolae.

În mod deosebit, mulțumirea și feliicitările noastre se îndreaptă către părintele paroh Nicolae Stanciu, care ne-a emoționat, arătându-ne strădania depusă la construirea acestei biserici de la începuturi, până la finalizarea ei. Este știut faptul că numai prin sacrificii se ajunge la rezultate deosebite, la încoronarea unei opere de dimensiunile bisericii din fața noastră. Ridicarea acesteia a cerut multă stăruință și răbdare. Când am pus piatra de temelie a bisericii, aici era pădure, iar unii arbori au trebuit să fie sacrificați, în posesia frumuseții lor. Însă cunoaștem bine faptul că acest codru, cu vegetația lui, a fost lăsat de Dumnezeu pentru înfrumusețarea operei Lui, a credinței și a locașurilor de cult. Unde poate fi mai trebuincioase: lemnul, piatra sau cărămida, decât atunci când sunt folosite pentru construirea locașului lui Dumnezeu? Iată, vedem acum câtă frumusețe revarsă codrul peste arhitectura bisericii și câtă strălucire dumnezeiască se răspândește de la sfântul locaș spre pădure, spre noi și spre toți trecătorii acestei șosele!

Minunatele biserici de lemn din Maramureș trebuiau restaurate în deceniile trecute, de tristă amintire, și nu se putea. Între motivele de întârziere sau de neexecutare a acestor restaurări se invoca de obicei tăierea arborilor și folosirea lemnului pentru pregătirea materialului corespunzător unor asemenea opere de istorie și artă. Atunci mă aflam în părțile Moldovei purtând acest toiag de acum și auzeam cum se foloseau unele materiale doar cu aprobare specială. Iată, pentru mobilierul bisericesc, pentru catapetesme, străni și acoperișul bisericii se găsește lemn de primă calitate, în timp ce pentru băncile școlilor nu se poate. De aici rezultă că cine vrea să lucreze, află și cele necesare. Asta o spuneau pentru a-i dojeni și pedepsi pe învățători, care și așa dădeau o viață plină de lipsuri, fără a fi ajutați de bucurii, deoară care se răsfrângea și asupra noastră, a slujitorilor Bisericii, că folosim prea mult lemn la biserici, dându-se exemplu mănăstirea Putna, celelalte mănăstiri ce fuseseră restaurate și Palatul domnesc al lui Ștefan cel Mare, ale căror lucrări, prin ajutorul lui Dumnezeu, au fost duse la bun sfârșit.

V-a hărăzit Dumnezeu bucurie mare cu această frumoasă biserică, urmare a credinței părinților dumneavoastră, care au însetat mult să aibă un locaș de închinare, sfințitor, demn de orașul acesta. Odată cu dezvoltarea citadină pe care a cunoscut-o localitatea Plopeni, paraclisul din cimitir a devenit cu totul necorespunzător. Darul lui Dumnezeu s-a arătat, însă, aici, în inima părintelui Nicolae și a fiecăruia dintre dumneavoastră. Vă împărtășesc, iubiți frați și surori în Domnul, marea mea bucurie prilejuită de faptul că, iată, Biserica noastră pretutindeni are preoți tineri și vrednici, asemenea părintelui paroh de aici, vrednic fiu al orașului și parohiei dumneavoastră. Această pre-

oțime tânără constituie mari nădejdi pentru Biserica noastră. Niciodată în istoria noastră, ca urmare a celor cincizeci de ani de dictatură, când activitatea noastră se reducea la cea liturgică, nu s-au arătat atât de vădit roadele sentimentului religios prin construcții de biserici și mănăstiri, de așezăminte de asistență socială și operă filantropică ca astăzi, când în jurul unor parohii din București și din întreaga țară se organizează adevărate centre de ajutorare și îngrijire a credincioșilor.

Sunt și aceste activități de început un adevărat dar al lui Dumnezeu. El ne-a mângâiat cu acești tineri elevi și studenți cu vocație care au cântat astăzi răspunsurile la Sfânta Liturghie, chiar dacă nu toți sunt teologi, unii dintre ei urmând alte facultăți, dar activând în cadrul Asociației Studenților Creștini Ortodocși din România, și care au fost prezentați de părintele Ghervasie, Starețul Schitului Darvari din București, fiu al Plopenilor cu o frumoasă activitate misionară. Tot aici este și părintele Marius Constantin Miu, cel ce a fost hirotonit astăzi ca al doilea preot al parohiei dumneavoastră.

Iată o lucrare deosebit de frumoasă, o lucrare datorată și dumneavoastră, enoriașilor de aici și din alte parohii, precum cea din orașul Azuga, al căror oaspete m-am aflat la Sărbătoarea Sfintei Treimi, când am pus piatra de temelie la cea de-a doua biserică din acel oraș. Ne-a binecuvântat Dumnezeu Biserica, frații mei, cu preoți și studenți cu vocație, fii ai poporului, legați de misiunea preoțească, de țelurile ei sfinte, care slujesc Biserica noastră strămoșească ce străbate valurile învolburate ale schimbărilor neconținute din lume. Vremurile acestea, caracterizate prin tulburări, nedreptăți, războaie, vărsări de sânge, individualism, nestatornicie și înclinări spre rău sunt de natură să ne cheme pe toți, cler și credincioși, tineri și vârstnici, la o căutare mai stăruitoare a lui Hristos, așa cum au procedat sfinții apostoli aflați în corabia bătuită de furtună. Ca și ei, să fim pătrunși de credință puternică atunci când cerem ajutorul Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Numai El, Biruitorul iadului, poate revărsa în sufletele noastre și ale lumii întregi liniștea, pacea și încrederea pe care le-a avut Sfântul Apostol Petru când a pășit pe apă spre a se apropia de Domnul. Îndată ce îndoiala i s-a strecurat în inimă, el s-a afundat, fiind certat de Cel ce potolise valurile amenințătoare ale mării Galileei (Matei 14, 28-31). Dar și noi ne aflăm pururea în corabie cu Hristos, chiar dacă suntem acasă. Gândul și inima trebuie îndreptate permanent spre biserică, înălțată acum aici, atât de aproape de dumneavoastră, pentru a vă vesti că adevărata credință poate muta și munții din loc (Matei 17 20).

Când urmam cursurile seminariale, citeam această pericopă și mă minuna imaginea mutării unui munte din loc. Mi se părea cu totul imposibil și de neînțeles. Acum, peste ani, privind această biserică, aceste cuvinte capătă înțeles dacă ne gândim câtă cărămidă, cât nisip și câte alte materiale s-au folosit nu numai pentru construirea acestei biserici, ci pentru toate câte s-au

înălțat în acești ani în țara noastră. Iată aici, în această catedrală, un adevărat munte de materiale de construcție ce strălucește acum prin arhitectura și armonia ei! Iată cum credința mută munții din loc! Credința nu se oprește însă aici, iubii mei, nu doar la acte din acestea, la zidiri de biserici, sau mănăstiri, sau școli, ci străbate spațiul nostru sufletec și ne înaripează și zidirile din sufletele noastre și ale semenilor, a bisericii din lăuntru nostru, despre care ne vorbește atât Mântuitorul Iisus Hristos, cere ne spune că valorează mai mult decât toată lumea: „Ce-i va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, dar sufletul și-l va păgubi?” (Matei 16, 26), cât și Sfântul Apostol Pavel, care spune că roadele Duhului sunt: „iubirea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credincioșia, blândețea, înfrânarea, curăția” (Gal. 5, 22-23). Să facem așadar, iubii frați, încât muntele egoismului nostru, muntele lăcomiei, munții păcatelor noastre să fie mutați prin credința, voința și rugăciunile noastre și ale Sfintei Biserici. După cum suferințele se tămăduiesc prin rugăciune, prin Sfântul Maslu, prin spovedanie și prin împărtășirea cu Sfântul Trup și Sfântul Sânge al lui Hristos, tot așa și păcatele și apucăturile rele ale unora dintre noi, aceste adevărate răni sufletești, se tămăduiesc tot cu rugăciuni, tot cu stăruință.

Ce frumoasă biserică am aflat astăzi, aici, la dumneavoastră, care este, în același timp, și materializarea Bisericii celei din cer! Noi, clerul și credincioșii mângâiați astăzi de razele Duhului Sfânt, izvorul luminii soarelui, Care ne-a adunat aici și ne-a îndreptat gândurile, iubirea și mâinile către Dumnezeu, către Părintele luminilor, pentru a sfinți această biserică. Datorită frumuseții sufletelor celor care au dorit-o înainte și care s-au rugat și au lăcrimat astăzi, văzând-o terminată, strălucind mai presus decât acest soare generos, reprezintă ea locul unde cerul se întâlnește cu pământul, fiind în același timp baia renașterii noastre sufletești și trupești. Să păstrăm acest adevăr mântuitor, să-l trăim și să-l transmitem acestor copilașilor noștri expuși și atrași în viața lor de alte adunări și învățături strâmbe.

Vă sunt recunoscător tuturor, frații mei, pentru ziua de astăzi. Acest septembrie se arată blând cu noi, deși, după spusele specialiștilor, ne era înfățișat înfricoșător, cu frig și ploaie. Iată cum Dumnezeu a rânduit ca soarele pământesc, zidirea lui Dumnezeu, să ne trimită razele lui, care izvorăsc din puterea și lumina dumnezeiască, de care noi ne bucurăm în Sfânta noastră Biserică și în viața noastră sufletească. M-am bucurat astăzi, de asemenea, de prezența tinerilor. Am observat între noi mulți copii, tineri și tinere. Aceștia sunt așteptați și în școli, iar cei care nu au fost încă se pregătesc să meargă. Prezența lor aici ne arată că inima lor curată se deschide spre Dumnezeu și spre Biserica Sa. Dragi tineri și copii, aveți mare nevoie de iubirea lui Dumnezeu, la fel ca de cea a părinților voștri. Știm că orice tânăr este frământat în sinea sa de rostul său în lume, că este aproape uluit când se gândește la viitorul său, mai ales

atunci când nu are un sprijin, când nu are un părinte, o mamă care să-l ajute, să-i croiască planul de viață. Deși părinții au datoria sfântă să-l ajute, el însuși trebuie să caute sprijin statornic în învățătura Mântuitorului Hristos și în lumina învățăturii Bisericii, în cuvântul Sfintei Evanghelii, în viața sfinților, care acordă tuturor un sprijin sigur, pe care nu îl găsim în altă parte. Oriunde am deschide cartea istoriei noastre, iubiți tineri, găsim persoane de vârsta dumneavoastră, fete și băieți, sfinți, învățați, curajoși, eroi, biruitori ai păcatului din neamul nostru. Avem în istoria noastră națională nenumărați eroi, viteji pe care noi îi pomenim în rugăciuni și în cântările noastre, la ziua Înălțării Domnului. Catedrala aceasta nouă are și hramul sărbătorii noastre naționale, Înălțarea Domnului, când îi pomenim pe toți eroii neamului din toate ținuturile și din toate timpurile. Pășiiți cu siguranță în viață, iubiți tineri și tinere, ajutați de sprijinul credinței în Dumnezeu și hotărâți în munca dumneavoastră de a vă forma cărturărește și cetățenește. Nu pierdeți nici o zi, nici o oră din zi, fără să studiați, fără să gândiți la viitorul vostru, la familia viitoare pe care o veți întemeia pe iubire, credință și sinceritate. Știința, arta, tehnica, nu vin de la sine. Dacă unele din acestea cer contribuția memoriei, științele practice cer stăruință și răbdare. De aceea este de însemnătate mare ca în credința în Dumnezeu să aveți un sprijin sufletesc care să vă ferească de toate nimicniciile veacului acestuia. Dacă luăm seama, tinerii întâmpină în viață multe și periculoase capcane. Când auziți că vă îndemnăm să aveți o ținută de demnitate morală, de deosebire între bine și rău, de prețuire a libertății și a timpului de studiu, să știți că noi condamnăm relele, nu pe cei ce le cad victime. Mântuitorul Iisus Hristos și Biserica nu urăsc păcătoșii, ci păcatul. Să ținem minte lucrul acesta! Așadar, din datoria noastră și din iubire față de cei ce sunt pradă răului, noi îi chemăm și-i apropiem, readucându-i pe drumul cel drept. Dorim ca tineretul țării noastre să fie pe urmele celor patru fii ai Domnitorului Constantin Brâncoveanu: Constantin, Ștefan, Radu și Matei, cărora le-au căzut capetele sub securea ucigătorilor păgâni înaintea binecredinciosului lor tată. Deși la o vârstă tânără, tinerii sfinți brâncoveni erau autori de cărți sau imne teologice. Cunoaștem și alți tineri virtuoși, ca de pildă Sfântul Ioan Valahul, dar și numeroase alte exemple din rândul caselor domnești din țara noastră, tineri care au învățat și au ajuns la științe înalte prin credința în Dumnezeu. Aceasta este o altă bucurie, pe care am trăit-o astăzi, admirând tinerii din jurul nostru și privindu-le răbdarea cu care au înfruntat razele soarelui, mai puternice ca altădată. Au dat un examen foarte frumos, foarte interesant, privind spre noi în lumina soarelui! Prin aceasta, dumneavoastră, ne-ați pus nouă la inimă datoria de a fi noi înșine totdeauna niște lumini, astfel încât să ne priviți întotdeauna cum ne-ați privit acum, cu ajutorul luminii cerești. Datoria noastră, a preoților, este ca întotdeauna să fim în lumină. Așa să fim priviți de credincioși, frați părinți preoți, ca într-o lumină

să se uite la noi, fie că suntem împreună, fie că suntem singuri. Sunt încredințat că părintele paroh Nicolae Stanciu și colegul său, hirotonit astăzi, părintele Marius-Constantin Miu, care are o voce frumoasă, vor fi în continuare modele de preoți, și ca ei, cum vă spuneam mai înainte, mulți sunt cei care îmi aduc multă bucurie. În noianul de griji și de îndatoriri pe care îl avem noi în slujirea Bisericii, ținând cont și de responsabilitatea mea, pot spune că nu întotdeauna reușim să aducem la împlinire ceea ce ne-am propus, pentru că nu întotdeauna reușim să-i mulțumim: pe toți.

Să punem la inima noastră, a tuturor, valoarea zilei de astăzi, valoarea Bisericii, cu atâtea învățături frumoase pentru toate vârstele, în aceste timpuri când sectele s-au înmulțit și când grupările religioase solicită și caută să năimească credincioșii. Biserica străjuiește credința cea adevărată și nu numai lăcașul dumneavoastră de cult, care este parte a întregii Biserici, pentru că, așa cum spuneam în fața bisericii, dumneavoastră constituiți, împreună cu noi, poporul lui Dumnezeu. Apărătorii Bisericii și ziditorii Bisericii nu suntem numai noi, preoții, ci și dumneavoastră, credincioșii, împreună cu aleșii dumneavoastră, domnul primar, domnul prefect, cei care țin cont de dorințele noastre, de nevoile noastre, pentru a le împlini cu demnitate și cu cinste.

Din toată inima, părinte Marius Constantin, te felicit pentru primirea hirotoniei la o vârstă așa de tânără. Te așteptă acum pictura bisericii, o lucrare la fel de mare și de importantă. Aici cred că vom putea ajuta după nevoie cu toții. Nu se poate altfel! Credincioșii noștri poartă numele sfinților din calendar, iar fiecare, de va fi consultat, va dori să-i aibă pe sfinții: Constantin, Elena, Gheorghe, pe alți sfinți care sunt scumpi inimilor lor și care să-i ajute în viață. Dar pictura reprezintă coroana de aur a bisericii, pentru că pictura coboară cerul și strălucirea dumnezeiască pe pământ, prin chipurile și aureolele sfinților.

Să rugăm pe Bunul Dumnezeu, iubiți frați și surori în Domnul, să ne ajute să împlinească rugăciunile creștinilor: care se înalță pentru pace în lume, pentru încetarea războaielor, pentru încetarea dușmăniei și a zavistiei dintre noi, simțindu-ne asemenea ucenicilor Sfântului Apostol Andrei, frați de credință, frați și surori în Domnul, pe temeiul credinței predicate de Sfinții Apostoli, neluând în seamă glasurile amăgitoare ale celor care pretind că ne aduc o credință nouă. Am o datorie față de părintele paroh Nicolae Stanciu, că așa se obișnuiește, iar aplauzele dumneavoastră mă obligă la împlinirea acestei datorii, ca să-l înalț astăzi în rang bisericesc, dându-i înalta cinstire de Iconom Stavrofor.

La sfârșitul ceremoniei, Prea Fericitul Părinte Patriarh, preoții slujitori, reprezentanții autorităților locale și alți invitați au participat la agapa frățască oferită de consiliul parohial la cantina Uzinei Mecanice Plopeni. După agapă, Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a întors la București.

Participant

SFINȚIREA CAPELEI DIN CIMITIRUL PAROHIEI PANTELIMON, PROTOIERIA ILFOV

În ziua de duminică, 3 octombrie 2004, o frumoasă zi de toamnă, enoriașii parohiei Pantelimon, din Protoieria Ilfov, au participat la un eveniment bisericesc de neuitat din viața lor. În această zi, Prea Sfințitul Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, delegat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Chiriarul locului, a sfințit capela cu hramul Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, construită din temelie în ultimii anii în cimitirul parohial.

Localitatea Pantelimon, situată în partea de răsărit a capitalei București, după trecerea pârâului Colentina, pe șoseaua ce duce spre Călărași, este o veche așezare, datând de la jumătatea secolului al XVII-lea, dens populată mai ales în ultimele decenii. Biserica parohiei, cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae și Sfântul Mucenic Pantelimon, se află pe un pinten de deal, la marginea de sud a localității, în stânga șoselei, iar cimitirul în partea de nord, încât de la biserică la cimitir este un drum lung de străbătut. Ne amintim că biserica parohială a fost reparată și consolidată de mai multe ori de-a lungul vremii, ultima dată între anii 1994-1998, prin osteneala preotului Nicolae Tănăsioiu, transferat la această parohie, ca preot paroh, în 1978. După ultima mare restaurare, biserica parohiei a fost sfințită la 6 septembrie 1998, de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

Având în vedere cerințele enoriașilor, puși în situația de a parcurge frecvent distanța mare dintre biserică și cimitir, preotul paroh și organele parohiale au hotărât să construiască o capelă în cimitir. Zidirea capelei s-a realizat între anii 2000-2004, prin strădania preotului Nicolae Tănăsioiu și contribuția și donațiile credincioșilor, cu sprijinul autorităților locale. Capela este o biserică mică de zid, cu o turlă pe naos și pridvor deschis, împodobită în interior cu o frumoasă pictură în frescă, realizată de pictorul Nechifor Constantin, încât se înfățișează privirii ca un valoros edificiu bisericesc ce înfrumusețează această parte a locului. Curtea capelei este împrejmuită cu

gard, la fel și cimitirul, cu căi de acces într-o aliniere desăvârșită, încadrându-se perfect în ansamblul urbanistic al localității.

Slujba de sfințire, săvârșită de Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul, a început de dimineață, cu sfințirea apei, ocolirea bisericii, stropirea cu agheasmă și ungerea ei pe dinafară cu Sfântul și Marele Mir. A urmat, după rânduială, așezarea Sfintelor Moaște și a Documentului de sfințire în piciorul Sfintei Mese, din Sfântul Altar, ungerea cu Sfântul și Marele Mir a Sfântului Prestol, a icoanelor din catapeteasmă și a picturii din interior.

După ce s-au îndeplinit toate cele rânduite cu privire la ritualul sfințirii, a urmat dumnezeiasca Liturghie, săvârșită în pridvorul bisericii de Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, răspunsurile liturgice fiind date de credincioși. În soborul slujitorilor, alături cei trei preoți ai parohiei, și anume preotul paroh Nicolae Tănăsioiu, Adrian Tănăsioiu și Nicolae Stroie, s-au mai numărat preoții Ion Șurubaru și Nicolae Aurel, consilieri la Centrul eparhial, Alecu Paulin, din Eparhia Sloboziei și Călărașilor, Frujina Dan de la parohia Dobroiești și Ioniță Mircea de la parohia Balotești. La slujbă au participat un număr mare de credincioși, urmărind cu atenție și mare evlavie mai ales ritualul sfințirii bisericii, care, după cum se știe, are momente impresionante de care se leagă tradiții religioase cu adânci rezonanțe sufletești.

După citirea Sfintei Evanghelii (Luca, 6, 31-36), **Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul** a rostit un cuvânt de învățătură în legătură cu iubirea vrăjmașilor, recomandată de Mântuitorul Hristos în Predica de pe munte, spunând între altele:

„În Evanghelia de astăzi am auzit cuvintele Mântuitorului Hristos care ne cheamă să-i iubim nu numai pe cei care ne sunt apropiați nouă, ci și pe vrăjmașii noștri, să facem fapte bune și acte de milostenie, neașteptând nimic înapoi: „*Precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea*” (Luca 6, 31). În perioada Vechiului Testament funcționa legea așa-numită a Talionului: ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, vânătaie pentru vânătaie, răzbunare, adică. Era o lege de început, o normă de comportare pentru oamenii de atunci. A venit, însă, Hristos și ne vorbește ca unor oameni înțelepți, ca unor oameni care au dobândit experiență spirituală din vremurile trecute și ne aduce această lege superioară a iubirii, a iubirii chiar și a vrăjmașului, a celui pe care nu ne convine să-l iubim pentru că ne-a bârfit, ne-a necinstit, ne-a furat bunurile sau în vreun fel oarecare ne-a nedreptățit.

Hristos așa a făcut, dragii mei, a iubit și pe cei care L-au batjocorit, pe cei care L-au scuipat în față, care L-au târât prin praf plin de sânge pe drumul Golgotei și L-au pironit pe Cruce, zicând: „*Părinte, iartă-le lor, că nu*

știu ce fac” (Luca, 23, 34). El i-a iubit și pe aceștia și și-a dat sângele pentru întregul neamul omenesc, deci și pentru cei care au participat în mod activ la răstignirea Sa pe Cruce. A iertat și a iubit El mai întâi, ca nu cumva să spună cineva că lucrul acesta e cu neputință”.

În continuare, Prea Sfinția Sa subliniat: „Evanghelia de astăzi ni se adresează nouă, mai ales celor care suntem tentați să spunem că nu putem să iubim pe vrăjmașul nostru, nu putem să facem bine celui care ne face rău, nu putem să rupem de la noi și să facem milostenie, nu putem să dăm altuia ceva în dar. Oricât ni s-ar părea de grea, această poruncă evanghelică este actuală și este posibilă, cu condiția ca noi să ne recunoaștem în cei cărora le vorbește Mântuitorul. La noi se referă Domnul Hristos când zice: „*Iubiți pe vrăjmașii voștri*” (Luca, 6, 35). Dacă iubim doar pe aproapele nostru, dar urâm pe vrăjmașii noștri, așa cum cerea legea Talionului în Vechiul Testament, ce mulțumire putem avea? Și păgânii pot face asta. Este normal, este firesc să arătăm acest minim de iubire față de cei care ne iubesc pe noi. Dumnezeu, însă, ne cheamă la luptă cu noi înșine, ne cere să iubim și pe cel care nu ne iubește pe noi, să facem bine celui care ne face rău, să fim milostivi fără să nădăjduim nimic în schimb. Aceasta este porunca nouă a lui Dumnezeu. Aceasta este virtute, cealaltă este dreptate, este cinste, este onestitate, este omenie, este bun simț. Dumnezeu n-a venit să ne învețe doar bunul simț, ci El a venit să ne arate desăvârșita iubire.

Iată Evanghelia desăvârșitei slujiri, iubiți credincioși. Abia atunci vom avea plată de la Dumnezeu, când vom ști să ne smerim nu numai față de cel care ne iubește, ci față de cel care ne încearcă smerenia și răbdarea și bunătatea noastră. Aceasta aduce adevărata răsplată de la Dumnezeu. Desigur, este greu să te porți frumos cu cel care te privește urât și ucigaș. Cu toate acestea, Dumnezeu insistă și ne arată că aceasta este adevărata virtute, aceasta este adevărata răbdare, aceasta este adevărata generozitate sufletească pe care fiecare trebuie s-o arate celorlalți. Ce ne-am face dacă am lăsa să domnească în continuare legea Talionului? Unde vom ajunge dacă nu-l ascultăm pe Dumnezeu? Nici legile statului și nici legile firii nu ne lasă să ne facem dreptate singuri. Încât trebuie să ne împlinim această îndatorire a iubirii depline, a iubirii desăvârșite față de toți cei din jurul nostru, care este mai mult decât omenia, mai mult decât bunătatea, mai mult decât cinstea, și să lăsăm pe Dumnezeu să răsplătească răbdarea și nevoița noastră, lupta noastră cu noi înșine. Nici o judecată omenească nu ne va plăti așa cum știe Dumnezeu să ne răsplătească în lumea aceasta, dar mai ales în lumea de dincolo”.

În încheiere, Prea Sfințitul Episcop Sebastian a spus: „Așadar, Evanghelia de astăzi vine să ne încurajeze și să ne întărească. Nu trebuie să ne facem dreptatea singuri, nu trebuie să ne limităm doar la iubirea celor care ne iubesc pe noi. Iubirea noastră trebuie să se îndrepte către toți, omenia noastră, generozitatea noastră, milostenia noastră trebuie să țintească spre toți, indiferent de sentimentele lor față de noi. Atunci cuvântul Evangheliei se va regăsi în sufletele noastre și noi vom fi destinatarii ei și nu omul modern care consideră iubirea perimată și învechită pentru motivul că nu poate iubi pe vrăjmașul său, pe cel care-i face rău. Să așezăm cuvântul Mântuitorului din Evanghelia de astăzi la loc de cinste în sufletele noastre. Să rugăm astăzi pe Dumnezeu, la sfințirea acestei biserici, a doua din localitatea aceasta, din cimitirul acesta, să facă posibilă iubirea vrăjmașilor în sufletele noastre, să ne ajute să iubim mai mult, să fim mai omenoși, mai cu dragoste față de cei din jurul nostru, chiar dacă ei nu au aceleași sentimente față de noi”.

După acest cuvânt de zidire sufletească, plin de învățămintă duhovnicești, ascultat cu răbdare și interes de cei prezenți, Sfânta Liturghie a continuat până la sfârșit.

La încheierea slujbei s-a dat citire **Documentului de sfințire** a bisericii, semnat de soborul slujitorilor, care s-a depus în piciorul Sfinte Mese, când s-a sfințit Sfântul Prestol, cu următorul cuprins:

„Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită, între anii 2000-2004 s-a zidit din temelie această sfântă biserică, în formă de navă, cu o turlă, având hramul Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, pe terenul unde funcționează cimitirul parohial, primit de la Consiliul Primăriei Pantelimon în anul 1992, primar fiind atunci inginer Gheorghe Popescu.

Sfântul lăcaș s-a impodobit cu pictură în tehnica frescă de către pictorul Nechifor Constantin, din localitatea Mânciu-Prahova, între anii 2003-2004.

Ridicarea acestei noi biserici în parohia Pantelimon s-a făcut prin grija și osteneala preotului Nicolae Tănăsioiu, care funcționează ca paroh în această localitate din anul 1978, fiind ajutat de preoții conslujitori Dumitru Coman, decedat în anul 2002, Adrian Tănăsioiu și Stroe Nicolae.

Membrii consiliului și ai comitetului parohial au fost permanent alături de preoți slujitori în lucrarea de zidire a bisericii, înzestrând-o cu obiecte sfinte și toate cele necesare serviciului divin. S-au evidențiat în mod deosebit epitropii parohiali Mihalache Valeriu, care a fost și meșterul constructor al bisericii, Ion Constantin și Târca Ion.

Un sprijin real a oferit Primăria Pantelimon, prin dl. primar Cămpulungeanu Petrus, care a dotat biserica cu instalație de încălzire centrală cu-

gaz metan, apă curentă și alte amenajări. De mare însemnătate a fost contribuția enoriașilor, ale căror donații bănești au făcut posibilă finalizarea lucrărilor, care au depășit suma de 2.500.000.000 lei.

Asistență permanentă a acordat dl. Filipescu Teodor, prefectul județului Ilfov și enoriaș al parohiei, mai ales în obținerea autorizației de construcție și altor aprobări legale cerute de zidirea bisericii, la care s-a adăugat ajutorul tehnic și material primit din partea d-lui dr. Petcu Mihai, de la Ferma Zootehnică Pantelimon.

Sfințitu-s-a acest sfânt lăcaș în anul mântuirii 2004, octombrie 3, în zilele arhipăstoririi Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu un ales sobor de preoți și diaconi.

Binecuvintează, Doamne, pe cei ce iubesc podoaba Casei tale!”

După citirea Documentului de sfințire, preotul paroh **Nicolae Tănăsoiu**, adresându-se celor prezenți, a făcut o trecere în revistă a lucrărilor de zidire a bisericii, a mulțumit organelor parohiale, donatorilor și ajutătorilor, precum și tuturor enoriașilor, spunând următoarele:

„Mulțumesc Bunului Dumnezeu și întregii obști a credincioșilor parohiei care și-au dorit această sfântă biserică și au fost alături de noi cu jertfa lor neprecupețită. Multe familii au făcut donații și dacă aș menționa doar un nume sau două s-ar supăra ceilalți, dar numele lor s-a înscris în cer. Așa cum a spus Prea Sfințitul Episcop Sebastian, dacă la viața noastră frumoasă și morală adăugm faptele cele bune, Dumnezeu ne va binecuvânta pe noi, familia noastră și casa noastră. Sunt multe de spus, dar timpul ne grăbește. Vă mulțumesc tuturor celor care ați participat la Sfânta Liturghie și la slujba de sfințire, păstrând ordinea și liniștea, precum și tuturor ostenitorilor care, cu mic cu mare, ne-au dat o mână de ajutor în tot ce am făcut ca să avem acum această frumoasă capelă. Dumnezeu să vă binecuvinteze și să vă dea la toți sănătate. Mulțumesc Prea Sfințitului Episcop Sebastian care și-a luat osteneala de a veni să ne sfințească biserica, făcând o slujbă atât de frumoasă, și îl rugăm să transmită Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist statornicia enoriașilor parohiei noastre în dreapta credința, dragostea lor pentru sfânta biserică, prezența lor constantă la sfintele slujbe, faptele lor de milostenie și de iubire creștină. Mulțumesc și colegilor preoți care și-au lăsat bisericile și pe credincioșii lor ca să fie astăzi alături de noi și să ne bucure în această frumoasă zi de toamnă. Cred că cei care își dorm somnul de veci în acest cimitir și unde și noi, când va rândui Dumnezeu, ne vom găsi odihna, vor fi mângâiați de dangătul clopotului acestei biserici, care va bate permanent, făcându-le somnul mai lin, și de rugăciunile care se vor înălța aici pentru ei

și pentru urmașii lor. Dumnezeu să primească această jertfă și mulțumire a noastră”.

În continuare, **Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul** a transmis cuvântul de mulțumire al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru lucrarea pastoral-misionară, social-caritativă și administrativ-gospodărească a părintelui paroh Nicolae Tănăsoiu, care este și inspector eparhial la Arhiepiscopia Bucureștilor, și a celorlalți doi preoți conslujitori la această parohie, Adrian Tănăsoiu și Nicolae Stroe. Prea Sfinția sa a mai arătat că Prea Fericitul Părintele Patriarh Teoctist a considerat că este bine să fie prețuită vrednicia și munca preoților acestei parohii prin acordarea unui rang bisericesc. Întrucât părintele paroh Nicolae Tănăsoiu și părintele Nicolae Stroe au deja rangul de iconom stavrofor, cel mai înalt rang bisericesc pentru clerul parohial, i s-a acordat acest rang, cu prilejul sfințirii capelei, și părintelui Adrian Tănăsoiu, fiul părintelui paroh.

Totodată, Prea Sfințitul Episcop Sebastian a arătat că în semn de prețuire și recunoștință pentru ajutorul dat preoților acestei parohii, cât și pentru sprijinul acordat Centrului eparhial în nenumărate rânduri și cu diferite ocazii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rânduit să li se confere domnilor Teodor Filipescu, prefectul județului Ilfov, care este și membru în Adunarea Eparhială, Câmpulungeanu Petruș, primarul localității Pantelimon, și dr. Petcu Mihai, de la Ferma Zootehnică Pantelimon, Crucea Patriarhală pentru mireni, pe care le-a înmănat-o personal în fața credincioșilor, urându-le să o poarte cu dragoste și cu împlinirea tuturor dorințelor pentru sfânta Biserică.

După această scurtă ceremonie, potrivit rânduielii, credincioșii, bărbați și femei, prezenți la slujba de sfințire, au trecut pe rând prin Sfântul Altar, unde s-au închinat cu evlavie și au sărutat Sfânta Masă, sfințită în această zi, și Sfânta Evanghelie de pe Sfânta Masă.

Momentul sărbătoresc s-a încheiat cu o agapă frățească oferită de Consiliul parohial, la care au participat soborul slujitorilor, episcopii, donatorii și binefăcătorii bisericii și alți credincioși.

Pr. Nicolae Tănăsoiu

ÎNTRU PUNEREA ÎN LUMINĂ A PATRIMONIULUI BISERICII STRĂMOȘEȘTI CURSURILE DE PERFECTIONARE A MUZEOGRAFILOR ȘI GHIZILOR DE LA COLECȚIILE ECLAZIASTICE ȘI MONUMENTELE ISTORICE RELIGIOASE

Cu Înalta Binecuvântare a Prea fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Române, organizate de Ministerul Culturii și Cultelor - Secretariatul de Stat pentru Culte, în colaborare cu Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Mănăstirea Neamț și cu participarea Autorității Naționale de Turism, în perioada 18-26 septembrie 2004 au avut loc la Centrul Social - Cultural, "Sfântul Paisie de la Neamț", de la Mănăstirea Neamț, cursurile de perfecționare a muzeografilor și ghizilor de la colecțiile ecleziastice și monumentele istorice religioase.

Au participat peste 150 de cursanți, de la toate cultele religioase din țara noastră, monahi, monarhii, clerici și laici, angajați în cadrul unor muzee, colecții, centre de ocrotire și depozitare patrimoniale.

Duminică dimineața toți cursanții, împreună cu elevii Seminarului Teologic Ortodox de la Mănăstirea Neamț și numeroși credincioși, l-au întâmpinat pe Înalt Prea Sfințitul Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, însoțit de un ales sobor de preoți și diaconi, în noua biserică "Sfântul Ioan de la Neamț", pentru oficierea Sfintei Liturghii.

După oficierea Sfintei Liturghii a avut loc o scurtă comemorare a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare și a Sfântului Paisie de la Neamț.

A urmat deschiderea oficială a cursurilor în sala de conferință a Academiei "Sfântul Paisie de la Neamț" prin cuvânt de bun venit rostit de Înalt Prea Sfințitul Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. S-a dat citire mesajului Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu prilejul deschiderii cursurilor de toamnă, intitulat atât de frumos "*În lumina anului ștefanian*" - *întru punerea în lumină a comorilor patrimoniului bisericii strămoșești* ".

În mesajul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist se arată că: “locul ales este, de astă dată, vechea și marea larvă a monahismului românesc de la Neamț, al cărui principal locaș este marea ctitorie, din 1497, a Dreptcredinciosului Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, cel pe care Biserica noastră, dimpreună cu întreg poporul român îl prăznuiește în chip deosebit în acest an de comemorare a jumătate de mileniu de la trecerea sa la cele veșnice.

Mănăstirea Neamț reprezintă, așadar, în contextul Anului Ștefanian, dimpreună cu celelalte sfinte locașuri în frunte cu Putna odihnei cele de-a pururea a sfântului mare domnitor, unde muzeografi bisericești își vor pleca acum genuchii în smerit pelerinaj, un popas de înaltă conștiință și de zidire sufletească și românească prin mângâierea privirii și a sufletului de semnele înălțătoare ale luptei jertfelnice și iubirii de Hristos și de Biserica Sa, ale aceluia ce a fost, vreme de aproape jumătate de veac un neobosit apărător al poporului și țării sale, dar și al fruntariilor întregii Europe creștine, învrednicindu-se, dinaintea lui Dumnezeu, a neamului omenesc și a toată creștinătatea de cununa sfințeniei.”

Înalt Prea Sfințitul Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei în comunicarea intitulată “*Comuniunea ctitorilor cu sfinții și generațiile viitoare*” a stăruit asupra importanței patrimoniului cultural religios, arătând că “punerea în valoare și evidențierea patrimoniului cultural religios necesită o cunoaștere profundă și vastă a originii și finalității lui, a contextului etnic, geografic, socio-cultural și spiritual care l-a motivat în apariția, continuarea și transmiterea sa.

Cunoașterea influențelor, interfețelor și sintezelor creatoare în acest domeniu confirmă vocația României de a crea porți și punți de dialog, cooperare și comuniune cu alte Biserici și cu alte popoare.

Aceste cursuri reprezintă un omagiu adus marelui ctitor de biserică și mănăstiri, care a fost în același timp un apărător al Europei creștine. Stilul arhitectural ștefanian reprezintă o sinteză artistică și spirituală între stilul răsăritean bizantin și stilul apusean gotic, sinteză în care cupola bizantină a iubirii divine a lui Hristos coborând în umanitate are ca scop înălțarea sau evelația umanității în iubirea Sfintei Treimi, semnificată de turla stavroforă (purtaoare de cruce).”

S-a dat citire mesajelor adresate cursanților de către Domnul Adrian Năstase - Prim Ministru al Guvernului României, domnul academician Răzvan Teodorescu - Ministru al Culturii și Cultelor, domnul Laurențiu D. Tănase - Secretar de Stat pentru Culte.

A urmat lansarea oficială a volumului *Patrimoniului religios al României - permanență spirituală europeană*, ediția a VI-a; sfințirea Centrului Social - Cultural "Sfântul Paisie de la Neamț"; vernisarea expozițiilor; expoziția de acuarelă - Comori de arhitectură ortodoxă, autor: arh. Gheorghe Leahu; expoziție de grafică - Conviețuire culturală între spiritual și laic, autori: arh. Dan Corneliu, arh. Lucian Mihăescu, Prof Florin Stoenescu; expoziție de fotografii - Tradiție, Conservatorism și soluții alternative în arhitectura religioasă contemporană, autori: arh. Ana Uncu, muzeografi Mircea Sfârlea, Simona Nedu, Liliana Frățilă, stud.arh.Andrei Guțu; expoziție de fotografii - Mărturii ale artei creștine în Dobrogea, autori: Ion Mîrea și Mircea Stoian; inaugurarea Casei de Pelerini Ierusalim - Hozeva;

Începând cu ziua de luni, 20 septembrie 2004 programul cursurilor a inclus în continuare, prelegeri pe următoarele teme:

- Aspecte caracteristice ale fenomenului religios contemporan în România, Laurențiu D. Tănase, Secretar de Stat pentru Culte

- O particularitate în boltirea monumentelor istorice religioase, expresie a unității spirituale românești de-a lungul Evului Mediu, Prof. univ. dr. Cristian Moisescu, Facultatea de Teologie București;

- Ștefan cel Mare și Sfânt, figură luminoasă în istoria și spiritualitatea poporului român - 500 de ani de la trecerea la cele veșnice, Pr. Lect, univ. dr. Florin Șerbănescu, consilier patriarhal

- Pictura religioasă în Moldova (secolele XIV - XVI), Prof.drd. Ana Dobjanschi, expert în arta medievală

- Arhitectura și colecțiile Bisericii Negre din Brașov. Studiu de caz, Prof. Krysztina Szigethy, muzeograf Biserica Neagră din Brașov

- Seria I - Noțiuni generale de turism - forme de turism practicate în România, Lector: Emilia Dobrescu

- Seria II - MASĂ ROTUNDĂ: Monumentele istorice religioase din România, element fundamental al civilizației medievale românești și a contribuției adusă de meșteri și ctitorii români la conturarea patrimoniului arhitectural religios european, moderator: Prof.univ. dr. arh. Cristian Moisescu

- Întreținerea și conservarea preventivă a picturii tempera, Prof. Mihaela Nacu, Camelia Elena Comșia și Mirela Constantin, picturi restauratori la Muzeul Național de Artă al României

- Întreținerea și conservarea preventivă a picturii în ulei, Prof. Mihaela Nacu, Camelia Elena Comșia și Mirela Constantin

- Istoria broderiei religioase în Moldova (secolele XIV-XVI), Prof.drd. Ana Dobjanschi

- Întreținerea și conservarea preventivă a broderiei religioase medievale, Prof. Luiza Ștefania Gherghinescu, șef - laborator de restaurare textile, Muzeul Național de Artă al României

- Seria I Ghidul de turism - Importanța și rolul său în activitatea de turism, lector: Emilia Dobrescu

- Seria II - MASĂ ROTUNDĂ: Modalități de întreținere a icoanelor din expoziție și depozite, moderatori: Prof. Mihaela Nacu, Camelia Elena Comșia și Mirela Constantin

- MASĂ ROTUNDĂ: Modalități de întreținere a textilelor religioase în expoziții și depozite;

- Fotografia de arhitectură religioasă în ilustrate și pliante publicitare; importanța ei în promovarea valorilor cultural - spirituale, Arh. Ana Uncu, consilier MCC - Secretariatul de Stat pentru Culte

- Arhitectura religioasă contemporană în zone protejate, arh. Ana Uncu

- Întreținerea și conservarea preventivă a construcțiilor religioase, arh. Laurallie, consilier MCC - Secretariatului de Stat pentru Culte

- Amenajarea expozițiilor permanente și temporare în muzeele religioase, arh. Ana Corina Țuțuianu, consilier MCC - Secretariatului de Stat pentru Culte

- Vizitarea Muzeului și a Bibliotecii Mănăstirii

- Seria I - Organizarea și prezentarea unei excursii în țară, lector: Emilia Dobrescu

- Seria II - MASĂ ROTUNDĂ : Modalități concrete de amenajare a expozițiilor Moderatori: arh. Corina Ana Țuțuianu, pr. Florin Șerbănescu, prof. Mircea Sfârlea

- Argintăria religioasă medievală românească, Prof. Victor Simion, expert consultant, Centrul de Formare Permanentă și Management al Ministerului Culturii și Cultelor

- Legislația referitoare la patrimoniul cultural național și în domeniul funcționării colecțiilor și muzeelor publice, dr. Mircea Victor Angelescu, director, MCC, Direcția Monumente Istorice și Muzeu

- Prevenirea furturilor obiectelor de patrimoniu cultural național și a traficului ilegal de artă, subcomisar Gabriel Enescu, Inspectoratul General al Poliției, Direcția de Investigații criminale, serviciul Patrimoniu

- Stadiul de aplicare a Protocolului încheiat între Patriarhia Română și Inspectoratul General al Poliției, referitor la fotografierea și afișarea patrimoniului cultural religios, pr. Florin Șerbănescu, Subcomisar Gabriel Enescu

- Prevenirea incendiilor la monumente istorice și la colecțiile muzeale; legislația în domeniu, colonel ing. dr. Joan Vale, Inspectoratul General al Corpului Pompierilor Militari

- Seria I - Potențialul turistic al României, drd. Adriana Bărbulescu
- Seria II - Tiparul confesional din Transilvania, pr.prof.univ.dr. Vasile Oltean, directorul Muzeului Primei Școli Românești - Șcheii Brașovului
- Fotografia de arhitectură religioasă din ilustrate și materiale publicitare - rolul ei în promovarea valorilor cultural - spirituale, moderator: Arh.Ana Uncu
- Principiile realizării evidenței primare și științifice în colecțiile muzeale, Mihaela Popescu, cercetător la CIMEC
- Instruire asupra modalității de realizare a evidenței primare și științifice a cărții religioase medievale, dr. Mariana Iova, cercetător la CIMEC
- Modalități de realizare a evidenței primare și științifice a monumentelor istorice, drd. Florentina Udrea, MCC. CIMEC
- Chestionar consultativ privind aprecierea cursurilor de către participanți;
- Evaluare test: cursuri de ghizi și muzeografi;
- Evaluare: brevet-turism;
- Acordarea oficială a certificatelor de participare și închiderea cursurilor.

În ultima zi a cursurilor a avut loc întrunirea festivă în cadrul căreia s-au exprimat cuvinte de apreciere pentru reușita organizatorică și pentru substanțialul fond de informații de specialitate dobândit pe parcursul acestei perioade precum și intenția fermă a tuturor, purtători de grijă, organizatori și participanți, de continuare în regim anual a acestei forme de instruire devenită de acum tradițională.

Pentru prima dată la aceste cursuri s-au prezentat prelegeri ale unor profesori de specialitate privind importanța și rolul turismului ca formă de pelerinaj creștin.

Cursanților le-au fost acordate certificate de participare pentru cursurile de patrimoniu și brevete de turism pentru cursurile de turism. La finalul cursurilor a fost organizată o călătorie de documentare la mănăstiri, monumente istorice, muzee și colecții din Bucovina cum sunt: Putna, Voroneț, Moldovița, Sucevița, Humor și altele.

La popasul de la Mănăstirea Putna, părintele consilier patriarhal Florin Șerbănescu, a transmis tuturor binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și îndemnul Prea Fericirii Sale de a păstra cu sfințenie întregul patrimoniu religios, de a-l restaura, conserva și populariza bine știind faptul că valorile ortodoxiei sunt eterne și că “păstrarea și punerea în lumină a tezaurului bisericesc de cultură și artă închipuie așadar, cu adevărat, o semnificativă cunună a unității spațiului și istoriei creștine românești bimilenare”.

Pr. Simion Bondar

SFINȚIREA MĂNĂȘTIRII NUCET - ARHIEPISCOPIA TÂRGOVIȘTEI

În ziua de Duminică, 7 noiembrie 2004, o zi frumoasă de toamnă, a fost mare sărbătoare duhovnicească la mănăstirea de călugărițe Nucet, din Arhiepiscopia Târgoviștei, spre bucuria maicilor și a credincioșilor, dar mai ales a celor care s-au ostenit pentru a readuce la o viață nouă acest străvechi așezământ monastic din județul Dâmbovița, după o lungă perioadă de uitare, în împrejurările vitrege ale istoriei, timp în care clădirile s-au degradat și ruinat. În această binecuvântată zi, biserica și complexul mănăstiresc au fost sfințite, după încheierea lucrărilor de consolidare, restaurare și înfrumusețare, realizate între anii 2000-2004 prin strădania Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei și contribuția unor donatori și ajutători din partea locului și din țară.

Așezată la circa 16 km sud de orașul Târgoviște, într-o regiune de câmpie, mănăstirea Nucet, care și-a luat numele de la pădurea de nuci, atât de căutați altădată, în mijlocul cărora a fost zidită, dând naștere satului cu același nume, este al treilea așezământ monahal ca importanță și vechime istorică, după mănăstirile Dealu și Viforâta, din Arhiepiscopia Târgoviștei.

Acest așezământ mănăstiresc, cu hramul Sfântul Gheorghe, a fost ridicat „din temelie” de unchiul lui Radu cel Mare, pârçalabul Gherghina și soția sa, Neaga, cum rezultă dintr-un act domnesc din 15 decembrie 1501, care confirmă daniile făcute de ctitor, constând din moșii, sălașe de țigani, mori și locuri de vie, fără să precizeze și anul zidirii, de unde rezultă că la această dată mănăstirea era deja întemeiată. Prima pisanie a bisericii nu s-a păstrat, dispărând sau fiind distrusă în împrejurări necunoscute. Din această perioadă s-au conservat doar resturile unui turn clopotniță, situat pe latura de nord, construit din lespezi de piatră. Potrivit tradiției locale, zidirea lui Gherghina pârçalabul s-ar fi ridicat pe temeliiile unui biserici mai vechi de lemn, construită în vremea Basarabilor, adică înainte de 1388, care s-a deteriorat cu vremea și a cărei existență a fost probată de săpăturile arheologice din ultimii ani. Încât începuturile așezământului mănăstiresc de la Nucet trebuie legate de această bisericuță de lemn, ridicată în a doua jumătate a secolului al XIV-lea,

pe locul unde s-a descoperit o icoană a Sfântului Gheorghe, cum spune tradiția, de ucenici ai Sfântului Nicodim de la Tismana, care au mai întemeiat mănăstiri în Țara Românească, în Moldova și în Transilvania. Că această mănăstire, cu hramul Sfântul Gheorghe, „este începută și zidită de Gherghina pârcălabul cu soția sa Neaga” spune și pisania de la 1849, consemnată de Nicolae Iorga, care nu precizează, însă, și data întemeierii.

Mănăstirea a cunoscut în decursul timpului mai multe renovări și îmbunătățiri. Potrivit unei tradiții, consemnate și de Nicolae Iorga, domnitorul Neagoe Basarab „cu multe au înnoit-o” și icoana Sfântului Gheorghe făcătoare de minuni „a împodobit-o cu aur și pietre scumpe”, întărindu-i și moșiile. Danii importante, menționate în actele domnești, au mai făcut Radu de la Afumați și Moise Vodă. În 1592, Radu Vodă Mihnea închină Nucetul ca metoc mănăstirii Dușca de la sudul Dunării. În documentul de confirmare din 17 mai 1640, de la Matei Basarab, se spune că această închinare s-a făcut cu învoirea urmașilor fondatorului Gherghina, anume vornicul Ivașcu și clucerul Buzinca. Mănăstirea Nucet a avut ca metoc schitul Panaghia, închinat în 5 februarie 1692 de Grigore Băleanu și unchiul său Ivașcu vornicul, pe motivul că și „acesta din urmă ține tot de neamul lor”, închinare întărită de Constantin Brâncoveanu, prin hrisovul său din 21 mai 1692. În felul acesta, domeniul mănăstiresc al Nucetului ajunsese să cuprindă ogoare, fânețe, păduri, munți, ape, vii, livezi, lucrute de țărani și robii țigani trăitori în satele mănăstirii.

Războiul dintre austrieci și turci din 1736-1739 a provocat mănăstirii mari stricăciuni, iar la cutremurul din 1738 biserica a suferit grave avarii, încât i se rezidește partea superioară, cu cheltuiala lui Enache și Barbu Văcărescu, cum spune pisania de la 1 martie 1746. Unele modificări și îmbunătățiri la chilii s-au mai făcut între 1816-1821, când s-a ridicat și turnul clopotniță de pe latura estică. Biserica a mai fost reparată după anul 1821, în urma distrugerilor provocate de turci, care „au ars mănăstirea” ca să-i prindă pe eteriștii care se baricadaseră între zidurile ei. Între 1840-1849, sub Alexandru Vodă Ghica, biserica este demolată și se construiește pe vechile temelii alta nouă. Este refăcută radical în 1861, cum arată pisania în piatră așezată la intrare, cu contribuția lui Ștefan din Târgoviște și altor ajutători, într-o arhitectură specifică secolului al XIX-lea. Această biserică s-a păstrat până astăzi.

La început, mănăstirea era înconjurată de un șanț adânc, care o apăra împotriva jefuitoarelor. Accesul în mănăstire se făcea pe sub turnul clopotniță de pe latura estică, rămas aproape întreg până astăzi, având pe peretele dinspre răsărit icoana hramului, Sfântul Gheorghe călare și cu sulia omorând balaurul, așa cum este zugrăvit și în biserică. Vechile ziduri de apărare din veacul al XVI-lea, din bolovani de râu prinși cu mortar, care împrejmuiu

curtea interioară pe latura de nord, s-au năruit, rămânând doar câteva fragmente. Pe latura de vest a incintei, din casa fostei stăreții n-a mai rămas decât pereții groși, tavanul și subzidirile.

Biserica mănăstirii este o construcție masivă, având pereții din cărămidă cu grosimea de peste un metru și pridvorul adăugat, cu două brăie profilate diferit, cel de-al doilea la înălțimea soclului, o turlă pătrată pe pronaos, reze-mată pe un sistem de bolți, și o turlă octogonală cu ferestre pe naos, așezată pe un timpan pătrat, abside laterale și altarul rotunjite, fără altă decorație exterioară, decât stâlpii încastrați în ziduri. Interiorul bisericii este format dintr-o singură navă, cu excepția altarului, având pronaosul marcat printr-o arcadă desfăcută, care coboară până la pardoseală prin doi stâlpi de zidărie, vizibili în pereți pe ambele părți. Bolțile semicilindrice ale tavanului se sprijină pe zidul gros, iar ferestrele cu glafurile larg deschise, fixate în ancadrame de piatră sculptate cu motive florale, prin care pătrunde lumina, sunt dispuse simetric. În altar, proscomidia încăpătoare este în contrast cu diaconiconul, marcat doar printr-o nișă oarbă.

În ce privește pictura, se vede grija meșterului zugrav din secolul al XIX-lea de a îmbrăca interiorul cu un decor mural care să pară cât mai arhaic. De aceea, recurge la o varietate a tonurilor, între albastru fumuriu și albastru lazur, și neglijează într-o oarecare măsură farmecul coloritului, dramatizarea scenelor și ansamblurile de lumină. Tabloul votiv stăruie asupra primilor ctitori, Gherghina pârcălabul și jupâneasa Neaga, soția sa, ținând în mână chivotul bisericii. Cea mai valoroasă piesă este catapeteasma de factură brâncovenească, ce pare turnată, nu sculptată, în lumina patinată ce se strecoară prin ferestre, atât de simetric sunt lucrate motivele stilizate. Pe un panou de lemn decorat cu vița de vie și ciorchini atârnați de coarde, alternând cu vrejuri de stejar împletite cu ciucuri de ghindă, se înșiră trei rânduri de icoane în rame etajate, de dimensiuni reduse, sculptate și aurite. La fel de original este și ansamblul ușilor împărătești, format dintr-o țesătură de linii sculptate și colorate auriu, având la împreunarea axului median vulturul bizantin. În pofida modificărilor suferite, catapeteasma rămâne una din podoabele de preț cu care se poate mândri biserica mănăstirii Nucet. De mare valoare artistică va fi fost și icoana Sfântului Gheorghe, „împodobită cu aur și pietre scumpe” de Neagoe Basarab, cum amintește Nicolae Iorga, dispărută în împrejurările dramatice prin care a trecut mănăstirea.

După secularizarea averilor mănăstirești din 1863, călugării greci părăsesc mănăstirea, care se populează cu monahi români. Neîngrijită, în 1930 ajunge în paragină, iar după cutremurul din 1940, avariindu-se grav, este părăsită de călugări și se desființează ca mănăstire, devenind biserică de mir pentru enoriașii comunei Nucet.

Prin hotărârea Sfântului Sinod din 6 februarie 1995, la propunerea Consiliul eparhial al Arhiepiscopiei Târgoviștei, este reînființată ca mănăstire de maici. La început, obștea este mică, câteva maici și surori tinere, sub conducerea maicii starețe Veronica Cojocar. În anul 1996, încep primele lucrări de reconstruire a chiliilor. Cu sprijinul Centrului eparhial, prin munca maicilor, ajutate de enoriași, se refac chiliile, anexele gospodărești și se ridică o frumoasă bisericuță de lemn, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, care servește drept paraclis.

Lucrările de consolidare și restaurare se intensifică începând din anul 2000, după venirea la conducerea eparhiei a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Nifon, care se interesează îndeaproape de urgentarea și definitivarea acestora, având și sprijinul unui fiu al satului Nucet, Ion Stan, deputat de Dâmbovița, și al autorităților locale. Între anii 2000-2004, cu contribuția unor donatori și sponsori din județul Dâmbovița și din țară, s-au realizat următoarele lucrări: consolidarea bisericii mari, restaurarea picturii și catapeteasmei; construirea unor corpuri noi de chilii; sistematizarea incintei cu alei, fântâni și spații verzi; introducerea în complexul mănăstiresc a instalației de apă curentă, canalizare, gaze și curent electric, precum și a instalației de încălzire centrală; amenajarea unui muzeu mănăstiresc; refacerea parțială a zidului de incintă; construirea unui foișor la „Fântâna de leac”, în partea de nord-est a mănăstirii, pe cărarea ce duce în inima pădurii.

Încheindu-se aceste lucrări, s-a săvârșit slujba de sfințire, la care au participat o mare mulțime de credincioși, tineri și vârstnici, din satele și comunele vecine și din județul Dâmbovița, preoți, monahi și monahii, profesori de teologie, elevi seminariști și studenți teologi din Arhiepiscopia Tîrgoviștei și de la București. Au mai fost prezenți reprezentanți ai autorităților locale, senatori și deputați din Parlamentul țării, membri ai Guvernului României, reprezentanți ai unor instituții culturale, economice, comerciale, alți invitați.

Slujba de sfințire a fost oficiată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Nifon, chiriarhul locului, împreună cu un sobor de ierarhi ai Sfântului Sinod, înconjurați de preoți și diaconi. Dintre ierarhii Sfântului Sinod au slujit la sfințire Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Petru al Basarabiei, Prea Sfințiii Episcopi Gherasim al Râmnicului, Epifanie al Buzăului și Vrancei, Casian al Dunării de Jos, Galaction al Alexandriei și Teleormanului, Nicodim al Severinului și Strehaiei, precum și Prea Sfințiii Episcopi Vicențiu Ploieșteanu, Vicar Patriarhal și Visarion Rășinăreanu, Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

După sfințirea apei, soborul slujitorilor a ocolit biserica în procesiune cu Sfintele Moaște, rostind rugăciunile rânduite la cele trei opriri, și a făcut ungerea cu Sfântul și Marele Mir și stropirea cu apă sfințită a bisericii la

exterior. A urmat intrarea în biserică și în Sfântul Altar, după rânduială, și depunerea Sfintelor Moaște în piciorul Sfintei Mese, împreună cu documentul de sfințire, pecetluindu-se cu tîmoseală. După spălarea, ștergerea și ungerea cu mirodenii a Sfintei Mese, s-au depus în ceară icoanele Evangheliștilor pe cele patru colțuri ale Sfintei Mese. Apoi, s-a îmbrăcat Sfânta Masă cu acoperămintele rânduite și s-a așezat Antimisul și Sfânta Evanghelie pe Sfânta Masă. Slujba de sfințire s-a încheiat cu ungerea cu Sfântul și Marele Mir și stropirea cu aghiasmă a picturii interioare și a icoanelor din catapeteasmă.

A urmat Sfânta Liturghie, care s-a oficiat afară, pe un podium amenajat la intrarea în biserică, urmărită cu evlavie de credincioșii adunați în număr mare în curtea mănăstirii, răspunsurile liturgice fiind date de corala Catedralei arhiepiscopale din Târgoviște.

La sfârșitul Sfintei Liturghii a luat cuvântul **IPS Arhiepiscop Nifon**, care a prezentat pe scurt istoricul mănăstirii Nucet și eforturile depuse pentru readucerea ei la viață, spunând: „Astăzi trăim cu toții o zi aleasă, pentru că suntem martori la crearea unei ctitorii bisericești și cultural-naționale, în duhul ortodoxiei noastre românești. Biserica și chiliile au prins viață aici, la mănăstirea Nucet. Acum ne aflăm cu toții pe vatra unei sihăstriei, a unui așezământ monahal care își are începuturile în secolul al XIV-lea, când poporul român își orânduia forma statală, iar Biserica își dobânda organizarea canonică. După șase secole, noi îi redăm astăzi mănăstirii frumusețea și starea ei de odinioară. În acel timp, ucenicii Sfântului Nicodim de la Tismana, după unii istorici însuși Sfântul Nicodim, au poposit aici, întemeind această mănăstire, care a dăinuit până în vremea noastră. Chiliile rămăseseră niște ruine și parcă ne mustrau că nu reînviem această mănăstire. Dar, iată, Dumnezeu a lucrat prin oameni de bine și în acest an biserica mănăstirii a fost consolidată și restaurată, inclusiv pictura, iar chiliile mănăstirii au fost refăcute. Acum această mănăstire de maici își deapănă firul existenței sale, făcând legătura duhovnicească și de trăire cu întemeietorii și viețuitorii din secolele XV-XVI și următoarele”.

În continuare, IPS Arhiepiscop Nifon, pornind de la momentul sfințirii acestei mănăstiri, acum restaurată și reînviată, s-a referit la scopul și rostul pe care îl are Biserica în viața omului și a lumii, precum și la misiunea monahismului ortodox de-a lungul istoriei noastre naționale, după care a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru dragostea cu care a răspuns invitației de a fi prezent la acest important eveniment din viața Arhiepiscopiei Târgoviștei, „sfințind ziua de astăzi, binecuvântând pe toți cei prezenți, pe cuvioasele maici, pe cucernicii preoți din eparhia noastră, precum și pe noii ctitori ai mănăstirii și pe toți credincioșii care au venit astăzi

aici în număr așa de mare ca să participe la această sfântă și dumnezeiască slujbă”. Totodată, Înalt Prea Sfinția Sa a mulțumit „ierarhilor Sfântului Sinod și tuturor preoților și credincioșilor care s-au adunat astăzi aici”, precum și noilor ctitori, subliniind aportul „Ministerului Culturii și Cultelor, prin Direcția Monumentelor Istorice, care a contribuit substanțial nu numai cu fonduri, dar și prin consiliere competentă și îndrumare științifică”, și a menționat numele a doi dintre noii ctitori ai așezământului, ”domnul Ion Stan, deputat în Parlamentul României și domnul Dumitru Ion, director general al Regiei Naționale a Pădurilor, care, împreună cu mulți alții, au făcut prin dragostea și jertfa lor ca această mănăstire să reînvie și să ne bucurăm astăzi de acest binecuvântat moment din viața ei și din viața Arhiepiscopiei Târgoviștei”.

Invitat de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Nifon să binecuvinteze pe cei prezenți printr-un cuvânt patriarhal de părintescă dragoste, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a făcut legătura între Evanghelia zilei (Luca, 8, 41-56), care relatează minunea Învierii fiicei lui Iair de către Mântuitorul Iisus Hristos și readucerea la viață a mănăstirii Nucet, spunând următoarele:

„Luminează-te, luminează-te noue Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit”

**Înalt Prea Sfințite Arhiepiscop Nifon,
Înalt Prea Sfințite Mitropolit Petru al Basarabiei,
Prea Sfințiți Părinți,
Onorați reprezentanți ai înaltelor dregătorii ale țării noastre,
Frați și surori în Domnul, participanți la acest măreț moment din
istoria noastră bisericească și națională,**

Cine poate rămâne indiferent sau fără să exprime un gând de prețuire față de un asemenea act de reînviere. Sfânta Evanghelia (Luca, 8, 41-56) de astăzi, pe care ați ascultat-o, ne-a amintit despre minunea învierii fiicei lui Iair de către Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Învierea însemnează redarea vieții. așa cum cunoaștem că Însuși Iisus S-a numit pe Sine Viața lumii, Lumina lumii, Calea lumii, Adevărul lumii. Viața are o mare însemnătate, și nu numai viața unui singur om, ci mai ales când este vorba de viața lumii întregi, de viața unui popor, de viața unei instituții, de viața unei mănăstiri ca aceasta. Refacerea acestei mănăstiri însemnează un act sacru, începând cu lucrările și cu tot ce s-a arătat că s-a împlinit aici, însemnează o readucere a ei la viață, o împlinire a minunii pe care a făcut-o Mântuitorul Iisus Hristos, cum am auzit din Evanghelia de astăzi. Căci fiecare instituție, fiecare plantă, ca și omul în sine, are viață, și ca să fie viața cea veșnică trebuie să fie

stăpânită de credință și întotdeauna aureolată cu lumina credinței în Dumnezeu.

Participăm acum la slujba de sfințire a acestei frumoase mănăstiri. Să nu uităm acest adevăr, că a scoate din uitare o mănăstire străveche ca aceasta, a o readuce la viață însemnează un act sacru, un act sfânt, un act care trebuie să fie îndeplinit pentru ca omenirea și omul în sine să se bucure de viața cea adevărată, de viața deplină. În al doilea rând, readucerea la viață a acestei mănăstiri, punerea în valoare a acestor vestigii istorice, pe care le știu din anii mei de demult, vestigii sfinte și evocatoare de frumusețile trecutului nostru românesc, de cei care au viețuit aici, de viața lor sfântă, de rugăciunile lor, iată, au găsit împlinitori în vremea noastră, vreme de criză, vreme de lipsuri, și mai ales de lipsuri în credința în Dumnezeu.

Dacă ne întoarcem la rădăcinile vieții noastre creștine, în secolul al XIV-lea, de când avem opere nemuritoare până astăzi, deși acestea rămân un timp în neglijența oamenilor, ele trăiesc, totuși, prin valoarea lor, prin trecutul lor, și revin la viață atunci când împrejurările și lumina Duhului Sfânt ajunge să pătrundă în inimile iubitorilor de credință, în inimile iubitorilor de frumos, așa cum s-a întâmplat și aici, cum a spus și Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Nifon. Este un semn dătător de nădejde, iubirii mei. Pentru că, așa cum fiica lui Iair, din Evanghelia de astăzi, a revenit la viață, aducând bucurie părinților ei, tot așa și o instituție ca aceasta, o instituție monahală, aduce nădejde și trebuie să aducă nădejde în sufletele noastre, ale românilor, mai ales, fiindcă a merge la rădăcinile credinței și a scoate din colbul uitării, al nepăsării și al părăsirii asemenea prețiozitate însemnează un act de curaj, dar un act creator, cu înrăuriri nu numai pe plan local, ci și pe plan național și chiar pe plan european, universal.

Acestea sunt, iubii frați și surori în Domnul, rădăcinile credinței noastre, ale ființei noastre, ale simțirii noastre de români și creștini, în același timp, din predica Sfântului Apostol Andrei. Descoperirea și punerea în valoare a acestor rădăcini, despre care se vorbește foarte mult în vremea noastră, este atât de necesară și la întemeierea familiei, și la consolidarea societății, și la organizarea Europei de astăzi pe temelile credinței creștine. Lucrarea de aici este un minunat exemplu de modul cum se poate ajunge la aceste rădăcini care au făcut ca poporul nostru, așezat în această parte a Europei, să dea în secolul al XIV-lea, îndată după întemeierea Principatelor Române, o atât de mare valoare culturii și vredniciei noastre românești. Iar exemplul acesta de a căuta, a găsi și pune în valoare rădăcinile credinței noastre însemnează foarte mult. Fericite sunt gândurile care s-au împlinit aici, fericite sunt eforturile care s-au depus în acest loc, fericite sunt brațele și-

glasurile celor care au contribuit la înfrumusețarea acestei mănăstiri și la readucerea ei la viață în spațiul nostru ecleziastic.

Din toată inima, adresez felicitări Înalț Prea Sfințitului Arhiepiscop Nifon din partea mea și din partea Sfântului Sinod. De altfel, creștinii știu că aceste valori ale începutului vieții noastre naționale și bisericești au fost descoperite pretutindeni în țara noastră. Conștiința noastră este vie și puternică atunci când pășim pe terenul acesta tare, dătător de nădejde, de viață, de lumină, care este spațiul nostru sacru. Și aș putea să spun, împreună cu mulți alți învățați, că spațiul nostru românesc, prin mănăstirile acestea, prin bisericile pe care le-am avut și încă le avem, este un spațiu sacru, un spațiu de prețuit și de cei care încă nu ne cunosc și de cei care ne cunosc și care i-au pildă din lucrările acestea ale noastre. Rog pe Bunul Dumnezeu, că numai El poate răsplăti toate eforturile, toate inițiativele, tot ceea ce s-a înfăptuit aici, ca acest locaș sfânt să ajungă iarăși cu porțile deschise, cu porțile împărătești care impresionează prin frumusețea lemnului sculptat de o rară strălucire a credinței noastre ortodoxe.

Să fim vrednici, iubiți frați și surori în Domnul, de aceste împliniri, de această forță a credinței noastre care apare, iată, din loc în loc, cum se ivește soarele pe cer, și ne încălzește cu lumina ei și ne călăuzește viața spre bine, spre frumos. Așa să ne ajute Dumnezeu ca viața noastră creștinească, viața noastră de familie, viața noastră ca viață în sine să se bucure de plinătatea ei, cum s-a bucurat fiica lui Iair înviată de Mântuitorul Iisus Hristos, cum s-au bucurat părinții ei și toți care au aflat vestea și au lăudat pe Dumnezeu. Alte cuvinte mai frumoase decât acestea, de a lăuda pe Dumnezeu și a recunoaște puterea Lui și harul dumnezeiesc, nu putem avea mai de preț astăzi. Binecuvântarea Domnului să fie cu noi cu toți, acum și pururea și în vecii vecilor!

Am adus aici, Înalț Prea Sfințite Părinte Nifon, câteva daruri pentru această mănăstire: o Sfântă Cruce de binecuvântare, care este semnul suferinței și greutăților noastre, dar, în același timp, și nădejdea învierii și a luminii vieții noastre, și două rânduri de veșminte preoțești, confecționate în Atelierele Sfintei Patriarhii, precum și cărți de slujbă, cărți de rugăciuni și iconițe din Editura Patriarhiei noastre, de care să se folosească cu sănătate și voie bună părinții și măicuțele slujitoare și să se roage pentru noi toți. Amin!

ÎPS Arhiepiscop Nifon a mulțumit Prea Fericirii Sale pentru darurile oferite și l-a invitat pe domnul acad. **Răzvan Theodorescu**, ministrul Culturii și Cultelor, care a sprijinit lucrările de restaurare și în calitate de specialist, nu numai ca ministru, să prezinte însemnătatea readucerii la viață a

acestui monument istoric din patrimoniul cultural-național. După ce a trecut în revistă etapele mai importante din viața mănăstirii, vorbitorul a insistat asupra strădaniilor depuse de chiriarhul locului, de stareța chinoviei și de primăria comunei Nucet, alături de cei care au contribuit cu fonduri, pentru „scoaterea din ruină a clădirilor acestui așezământ monahal străvechi, făcându-l să arate astăzi atât de frumos, efortul și jertfa lor fiind un semn de credință, dar și de patriotism”.

În încheiere, ÎPS Arhiepiscop Nifon a înmănat Diploma de ctitor, oferită de Arhiepiscopia Târgoviștei, în semn de mulțumire și recunoștință, persoanelor care au sponsorizat lucrările de consolidare și restaurare la mănăstirea Nucet.

S-a oficiat, apoi, un Polihroniu pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh, pentru ierarhii Sfântului Sinod, pentru donatorii și binefăcătorii sfintei mănăstiri și pentru toți cei prezenți la această sfântă și dumnezeiască slujbă.

La invitația ÎPS Arhiepiscop Nifon, Prea Fericitul Printe Patriarh Teoctist și ierarhii Sfântului Sinod au vizitat paraclisul, clădirea stăreției, trapeza, câteva din noile chilii și muzeul mănăstirii, și s-au întreținut cu grupurile de credincioși care i-au înconjurat cu bucurie și cu dragoste.

Ceremonia s-a încheiat cu o agapă frățească la care au luat parte ierarhii și preoții slujitori, membri ai Consiliului eparhial, sponsorii, reprezentanți ai autorităților locale și alți invitați. În timpul agapei s-au rostit cuvântări, căroră le-a răspuns Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, spunând următoarele:

Vă mai împărtășesc acum câteva gânduri, pe lângă cele pe care le-am spus la sfânta biserică, pricinuite de această agapă. În tradiția și în practica noastră ortodoxă, o împrejurare ca cea de astăzi, foarte importantă, care se petrece la etape îndelungate, cu așteptări, eforturi, preocupări de toate felurile ca să se împlinească, atunci când se împlinește cere încununarea lucrărilor și a oboselii printr-o agapă. Cuvântul acesta de agapă însemnează iubire, în înțeles teologic, căci ne leagă pe toți dragostea de Biserică, de credință, dragostea de țară, de istoria și de cultura noastră. Iar astăzi s-a petrecut o naștere, o aducere la viață, care a presupus eforturi din partea celor care au contribuit aici, în frunte cu primul ministru al Guvernului României, domnul Adrian Năstase, cum a spus Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Nifon la biserică, făcând ca acest izvor prețios de apă vie, mănăstirea aceasta străveche Nucet, din județul Dâmbovița, să iasă la iveală.

Rămâneam îndatorat cu întâlnirea de astăzi, ca să nu întrerup râvna aceasta pentru înviere, rugăciunea aceasta de înviere. Amintesc că este prima mea vizită în câmpul larg al Arhiepiscopiei Târgoviștei de la instalarea Înalt Prea Sfințitului Nifon ca arhiepiscop. Nu la reședință, ca până acum, cu

oaspeți din străinătate sau altfel, ci în câmpul larg al Arhiepiscopiei Târgoviștei este această vizită, pe care eram dator să o fac și trebuia să o fac, și împrejurarea a făcut să fiu prezent la această frumoasă pagină care se poate înscrie în viața fiecăruia dintre noi. Nu poate fi o zi mai frumoasă decât atunci când inaugurezi o asemenea lucrare, nu poate fi o mulțumire mai mare decât atunci când vezi atâta lume, atâtea copii, atâtea tineri, care au trăit bucuria de astăzi, ceea ce constituie pentru Biserică, pentru cel care păstorește Biserica locală de aici o mare satisfacție, ca să trăiască un moment de împlinire, de înviere ca acesta.

Mănăstirea Nucet ne aduce din zăcămintele încărcate ale trecutului nostru atâtea frumuseți, atâtea valori din secolul al XIV-lea, de atunci de când strămoșii noștri căutau să înscrie în istoria lumii existența lor. Și au înscris-o atât de frumos la 1359, prin întemeierea formațiunii statale a Țării Românești, și prin mănăstirile care luau ființă îndată după aceea, Tismana, Vodița, Cozia, Nucetul de aici și altele, care aduc în fața noastră o pagină scumpă din istoria națională. Dacă un ierarh ajunge în păstoria sa ca să trăiască o culme de lumină ca cea de astăzi, însemnează că are motive să se bucure, are motive să se încredințeze Bunului Dumnezeu, să se mărturisească celor pe care-i păstorește, adică dumneavoastră, preoților, credincioșilor și tuturor celor care prețuiesc însemnătatea și valoarea acestui frumos prilej.

De aceea, am spus că este prima mea vizită pastorală în câmpul larg al Arhiepiscopiei Târgoviștei și la lucrări de această natură, care au dat o valoare unică în cultura bisericească și națională a neamului nostru. Mă fac ecoul Sfântului Sinod, al ierarhilor prezenți aici, ca să arăt de câtă atenție se bucură Arhiepiscopia Târgoviștei ca să participe la evenimentul de astăzi atâtea ierarhi ai Bisericii noastre, să vină de la Chișinău Înalt Prea Sfințitul Petru, mitropolitul românilor autentici din stânga Prutului, și să împodobească această sărbătoare, împreună cu ceilalți ierarhi care s-au adunat astăzi la Nucet. Întregesc acum cuvântul meu de la biserică, scurtat numai pentru că se transmitea la radio, și subliniez vrednicia Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Nifon. Dacă cineva zidește o biserică văzută, restaurează o mănăstire ca aceasta, o scoată la lumină, după secole de neglijare în uitarea vremii, și o aduce la starea de frumusețe pe care o vedem astăzi aici, înseamnă că Înalt Prea Sfințitul Părinte Nifon s-a îngrijit de biserică din sufletele păstoritorilor săi, ale preoțimii, ale credincioșilor, tineretului, și nu mai puțin și nu în ultimul rând, ale frunțașilor de pe plan local și central, frunțașilor în credință, frunțașilor în fapte, ținând seamă că Dumnezeu și întreaga teologie a Bisericii ortodoxe nu se pretează la declarații și la cuvinte frumoase, ci la fapte. Credința se judecă după roadele ei, iar fapta de astăzi definește personalitatea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Nifon, care știe să strângă în jurul său atâtea suflete curate, dornice să înfăptuiască cele de folos Bisericii noas-

tre, mai ales acum când suntem la o răscruce de vremuri și de împliniri. Dar oricât de grele ar fi vremurile, Biserica rămâne temelia adevărului, a vieții, a învierii, cum a spus domnul deputat Ion Stan, Biserica este cea care adună, cea care zidește, și cea care călăuzește sufletele spre Împărăția lui Dumnezeu, spre viața cea veșnică de care are nevoie fiecare credincios.

Am ținut să arăt în fața tuturor bucuria mea pentru realitatea de aici, care se datorează unui colaborator al meu, Înalt Prea Sfințitul Nifon, cu ani în urmă Episcop Vicar Patriarhal, apoi Episcop al Sloboziei și Călărașilor și astăzi Arhiepiscop al Târgoviștei. Bucurându-mă de cele ce am văzut astăzi aici, cum citim la Sfinții Apostoli ai Domnului Hristos: „Cele ce am văzut cu ochii noștri și cele ce am auzit cu urechile noastre acelea le vestim”, și la agapa aceasta, a iubirii și împărtășirii respectului și prețuirii noastre, vă adresăm, Înalt Prea Sfințite Părinte Nifon, sincere felicitări pentru că ați bucurat și sufletele enoriașilor și ale colaboratorilor, dar și pe cele ale dregătorilor din localitate, care sunt și ei „slujitori ai lui Dumnezeu” (Rom. 13, 6), cu spune Sfântul Apostol Pavel, îndemnând pe creștinii de atunci să se roage pentru ei.

Să nu vă îndoiiți nici o clipă, iubiți frați slujitori ai sfințelor altare, că deși sunteți o eparhie tânără, continuați o frumoasă tradiție istorică, pe cea a vechii Mitropolii a Țării Românești, cândva cu reședința la Târgoviște, care se încorporează acum cu aceste nestemate împliniri, prin lucrarea, inițiativa și activitatea din vremea noastră. Acesta este rostul nostru, ca Biserica să fie mereu activă, Biserica să lucreze, Biserica să sporească neîncetat. Și de aceea, în Domnul să vă bucurați, Domnului să mulțumiți că aveți un asemenea arhiereu.

Adresez tuturor un cuvânt de vrednicie, un cuvânt de binecuvântare binefăcătorilor și celor care au inițiat lucrarea aceasta foarte importantă în Biserica noastră și dătătoare de multe alte preocupări și nădejdi pentru viitorul nostru. Valoarea unui popor în aceasta constă, să aibă rădăcinile sănătoase, cu și în natură. Rădăcinile sănătoase, apoi, produc fructe hrănitoare și de viață dătătoare.

Vă mulțumim din toată inima pentru ospitalitate, domnule deputat Ion Stan, și vă felicităm pentru lucrarea dumneavoastră misionară. Cu bine și cu sănătate tuturor!

Așadar, încă o mănăstire scoasă din paragină și redată cultului ortodox, cu vrerea și binecuvântarea lui Dumnezeu, unde zi și noapte maicile înalță rugăciuni pentru viața, pacea și liniștea neamului nostru și a lumii întregi. Ziua sfințirii lucrărilor de consolidare și restaurare a mănăstirii Nucet a constituit o pagină luminoasă și de neuitat în viața acestei vechi sihăstriei, care a străbătut secolele până la noi prin strădania înaintașilor de ieri și râvna celor de astăzi, dar și în viața Arhiepiscopiei Târgoviștei și a Patriarhiei Române.

Gheorghe Vasilescu

BISERICI TÎRNOSITE, SFINȚITE ȘI RESFINȚITE ÎN ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR ÎN ANUL 2004

Punerea pietrei de temelie pentru noua biserică – **Întâmpinarea Domnului**, Protoieria Ploiești, pe data de 28 martie 2004, de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanu;

Sfințirea Mică a bisericii parohiei **Sfântul Vasile cel Mare și Sfinții Români**, Protoieria I Capitală, pe data de 4 aprilie 2004, de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanu;

Târnosirea bisericii parohiei **Cireșanu**, Protoieria Urlați, pe data de 16 mai 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanu;

Sfințirea picturii la biserica parohiei **Înălțarea Domnului**, Protoieria I Capitală pe data de 20 mai 2004, de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanu;

Sfințirea **Paraclisului** de la Institutul Oncologic – București pe data de 3 iunie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanu;

Sfințirea locului și punerea pietrei de temelie pentru construirea noii biserici **Adormirea Maicii Domnului**, în cartierul Satul Nou și sărbătorirea centenarului sfințirii bisericii parohiei **Azuga**, Protoieria Cîmpina, pe data de 31 mai 2004 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST;

Sfințirea bisericii parohiei **Șirna**, Protoieria Cîmpina, pe data de 9 mai 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanu;

Resfințirea bisericii parohiei **Dițești**, protoieria Cîmpina, pe data de 2 iunie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanu;

Sfințirea bisericii parohiei **Atârnați I**, protoieria Ilfov, pe data de 13 iunie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Abrozie Sinaitul;

Resfințirea bisericii parohiei **Sf. Ioan Botezătorul**, protoieria Ploiești, pe data de 20 iunie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Vinčențiu Ploieșteanu;

Sfințirea bisericii **Sf. Vasile cel Mare și Sf. Apostoli Petru și Pavel** din incinta Spitalului județean Prahova, pe data de 10 iulie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul;

Sfințirea **Capelei Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil** Câmpina, pe data de 10 iulie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Târnosirea bisericii parohiei **Tuturor Sfinților Români**, protoieria I Capitală, pe data de 18 iulie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Gherasim al Râmnicului;

Punerea pietre de temelie pentru noua biserică a parohiei nou înființate **Sfânta Vineri Berceni**, protoieria III Capitală, pe data de 22 iulie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Resfințirea bisericii parohiei **Popa Soare**, protoieria II Capitală, pe data de 15 august 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul;

Sfințirea bisericii parohiei **Adormirea Maicii Domnului și Sf. Mare Mucenic Mercurie**, protoieria III Capitală, pe data de 22 august 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Resfințirea bisericii parohiei **Adormirea Maicii Domnului**, protoieria Giurgiu Sud, pe data de 15 august 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Târnosirea bisericii parohiei **Sf. Antonie cel Mare**, protoieria III Capitală, pe data de 26 septembrie 2004 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist;

Târnosirea Capelei din incinta cimitirului parohiei **Pantelimon**, protoieria Ilfov, pe data de 3 octombrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Resfințirea bisericii parohiei **Târca**, protoieria III Capitală, pe data de 19 septembrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Ambrozie Sinaitul;

Sfințirea locului pentru ridicarea noii biserici din parohia **Cocoșești**, protoieria Ploiești, pe data de 14 octombrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Sfințirea Capelei din cimitirul parohial al parohiei **Tangâru**, protoieria Giurgiu Sud, pe data de 27 octombrie 2004 de către P.C. Pr. Protoiereu Buga Constantin;

Târnosirea bisericii parohiei **Gogora**, protoieria Giurgiu Nord, pe data de 31 octombrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul;

Sfințirea Centrului Educațional Ortodox **Sfântul Fanurie** din cadrul parohiei **Mihai Bravu**, protoieria III Capitală, pe data de 31 octombrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Ciprian Cămpineanul;

Târnosirea bisericii parohiei **Berceni**, protoieria Giurgiu Nord, pe data de 7 noiembrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Ambrozie Sinaitul;

Târnosirea **Capelei de la Spitalul Boldescu**, Ploiești, pe data de 7 noiembrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Pranoveanul;

Sfințirea bisericii parohiei **Bălțești**, protoieria Vălenii de Munte, pe data de 8 noiembrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Sfințirea locului pentru punerea pietrei de temelie pentru ridicarea noii bisericii **Vatra Luminoasă**, protoieria II Capitală, de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Târnosirea bisericii parohiei **Sf. Nicolae Buzești**, protoieria I Capitală, pe data de 14 noiembrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Sfințirea Mică cu Aghiazmă la biserica filiei **Ianculești**, parohia Stoienefți, protoieria Giurgiu Sud, pe data de 21 noiembrie 2004 de către P.C. Pr. Protoiereu Buga Constantin;

Resfințirea bisericii parohiale **Iancu Nou Bălăneanu**, protoieria II Capitală, pe data de 28 noiembrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Ambrozie Sinaitul;

Târnosirea bisericii parohiei **Tudor Vladimirescu Canal**, protoieria I Capitală, pe data de 6 decembrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Vinčențiu Ploicșteanu;

Târnosirea bisericii **Sf. Vasile cel Mare și Sf. Apostoli Petru și Pavel - Spitalul de Urgență Ploiești**, pe data de 21 noiembrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Sfințirea bisericii **Penitenciarului București-Rahova**, pe data de 30 noiembrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Sfințirea **Paraclisului Complexului de Servicii Comunitare Sf. Maria** cu hramul Sf. Eugenia, Vălenii de Munte, pe data de 7 decembrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Sfințirea **Paraclisului Schitul Darvari**, protoieria II Capitală, pe data de 7 decembrie 2004 de către Prea Sfințitul Episcop Ambrozie Sinaitul;

Ref. Ichim Camelușa

TINERI TEOLOGI CE AU PRIMIT SFÂNTA TAINĂ A HIROTONIEI ÎN ANUL 2004

DUMITRESCU MARIUS DANIEL - Capela Aeroportului Otopeni;

Hirotonit diacon - 30 ianuarie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Hirotonit preot - 1 februarie 2004 - de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST;

STANCIU RADU - Căminul de bătrâni Ciolpani;

Hirotonit diacon - 27 februarie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul;

Hirotonit preot - 29 februarie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Vinčențiu Ploieșteanu;

PETRE MARIAN COSMIN - Parohia Domnești Cațichea, Protoieria Ilfov

Hirotonit diacon - 22 februarie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul;

Hirotonit preot - 29 februarie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Ambrozie Sinaitul;

MATEI BOGDAN - Parohia Tîrghșoru Vechi, Protoieria Ploiești

Hirotonit diacon - 22 februarie 2004 - de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST

Hirotonit preot - 27 februarie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul

PANTAZI NICOLAE SILVIU - Parohia Vlad Țepeș, Protoieria Giurgiu Sud

Hirotonit diacon - 22 februarie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul;

Hirotonit preot - 29 februarie 2004 - de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST

GORNEANU MIHAI - Mănăstirea Antim - București

Hirotonit diacon - 02 februarie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Vinčențiu Ploieșteanu

Hirotonit preot - 4 aprilie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Vinčențiu Ploieșteanu

NEAGU N. COSTIN - Direcția pentru protecția copilului, sector 4, București

Hirotonit diacon - 25 februarie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul

Hirotonit preot - 29 februarie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul

IANCU GEORGE ALIN - Spitalul Clinic Dermato-Venerice Scarlat Loghin

Hirotonit diacon - 29 februarie 2004 - de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST

Hirotonit preot - 7 martie 2004 - de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST

FLORIA DOREL LAURENȚIU - Parohia Sf. Voievozi Gherghiceanu, Protoieria II Capitală

Hirotonit diacon - 31 mai 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Vinčențiu Ploieșteanu

NEACȘU LIVIU MIHAIL - Spitalul Județean Giurgiu

Hirotonit diacon - 12 mai 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul

Hirotonit preot - 13.06.2004 - de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit SERAFIM

PREOTEASA VICTOR - Comunitatea surzilor-București

Hirotonit diacon - 30 mai 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul

Hirotonit preot - 31 mai 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul

MARCU TĂNASE DANIEL - Parohia Atâmați I Buftea, Protoieria Ilfov

Hirotonit diacon - 30 mai 2004 - de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST

Hirotonit preot - 31 mai 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Ciprian Cîmpineanul

ANA MARIUS CIPRIAN - Parohia Podenii Vechi, Protoieria Vălenii de Munte

Hirotonit diacon - 01 iulie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul

Hirotonit preot - 18 iulie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul

PREDA COSTEL DAN - Parohia Măgurele, Protoieria Ilfov

Hirotonit preot - 04 iulie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Vinčențiu Ploieșteanu;

Hirotonit preot - 18 iulie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Vinčențiu Ploieșteanu

ȘTEFAN VALENTIN - Parohia Rălești, Protoieria Giurgiu Sud

Hirotonit diacon - 24 iunie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul

Hirotonit preot - 27 iunie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Varsanufie Prahoveanul

MIU MARIUS CONSTANTIN - Parohia Plopeni, Protoieria Cîmpina

Hirotonit diacon - 15 septembrie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Sebastian Ilfoveanul

Hirotonit preot - 19 septembrie 2004 - de către Prea Fericitul Părinte
Patriarh TEOCTIST

*Diacon CĂȚE GABRIEL - Parohia Sf. Vineri Berceni, Protoieria III
Capitală*

Hirotonit preot - 26 septembrie 2004 - de către Înalt Prea Sfințitul
Episcop Teodosie al Tomisului

COROABĂ ANTONIE CLAUDIU - Mănăstirea Antim

Hirotonit diacon - 28 iunie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Vincențiu Ploieșteanu

JOIȚA CIPRIAN IONUȚ - Parohia Puchenii Mari, Protoieria Ploiești;

Hirotonit diacon - 10 octombrie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Vincențiu Ploieșteanu

Hirotonit preot - 14 octombrie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Sebastian Ilfoveanul

NEAGU CORNEL - Parohia Olarii Vechi, Protoieria Ploiești;

Hirotonit diacon - 10 octombrie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Varsanufie Prahoveanul;

Hirotonit preot - 14 octombrie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Varsanufie Prahoveanul;

PROTOPODESCU CONSTANTIN - Parohia Șindrilița, Protoieria Ilfov

Hirotonit diacon - 14 octombrie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Sebastian Ilfoveanul;

Hirotonit preot - 24 octombrie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Sebastian Ilfoveanul

DUMITRU MARIUS - Parohia Posești, Protoieria Vălenii de Munte

Hirotonit diacon - 10 octombrie 2004 - de către Prea Fericitul Părinte
Patriarh TEOCTIST

Hirotonit preot - 14 octombrie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Sebastian Ilfoveanul

CIOCOIU DAN ANTONIU - Parohia Olarii Vechi, Protoieria Ploiești

Hirotonit diacon - 31 octombrie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Vincențiu Ploieșteanu

Hirotonit preot - 08 noiembrie 2004 - de către Prea Sfințitul Episcop
Vincențiu Ploieșteanu.

Ref. Ichim Camelușa

XI. MEDALION

UN MARE CATEHET AL ORTODOXIEI, PEA PUȚIN CUNOSCUȚ: SFÂNTUL TEODOR STUDITUL (759-826)

La Duminica Ortodoxiei a fiecărui an, în bisericile noastre se pomenește cu admirație și recunoștință despre apărătorii cinstirii Sfintelor Icoane, implicit despre biruința lor asupra iconoclaștilor (numiți și „iconomahi”), invocându-se, astfel, nume devenite deja foarte populare: *Sfântul Ioan Damaschin, Patriarhul Tarasie, Egumenul Platon, Împărăteasa Teodora, Patriarhul Metodie* ș.a. Între aceștia este pomenit deseori și **Sfântul Teodor Studitul**, dimpreună cu alți monahi exemplari, ca *Egumenul Platon, Nichifor Mărturisitorul* etc., iubitori ai Sfintelor Icoane, care s-au opus cu bărbăție rău-credincioșilor, uneori cu prețul bătăilor, al închisorii, al exilului și al suferințelor de tot felul. Cercetând mai îndeaproape viețile lor, avem deseori surpriza să aflăm că unii dintre ei au lăsat și opere scrise, de mare valoare duhovnicească, din păcate unele prea puțin cunoscute, sau pur și simplu ignorate total.

Studiul de față își propune semnalarea unei astfel de opere, aparținând Sfântului Teodor Studitul, extrem de puțin cunoscută în literatura noastră catehetică. Este vorba de *Catehezele* sale, despre care izvoarele consemnează a fi aproape 400 la număr (!), păstrate din fericire în marea lor majoritate. Chiar dacă ele au fost rostite și scrise pentru monahi, cea mai mare parte a învățăturilor cuprinse în ele pot fi de mare folos în instruirea duhovnicească și pentru slujitorii căsătoriți ai sfințelor altare, totodată și pentru credincioșii de rând, care vor să-și îmbogățescă sufletul cu sfaturi înțelepte ale Părinților Bisericii. Se știe că monahii studiiți, mai ales în veacurile VIII-IX, pe lângă îndatoririle lor de căpetenie au desfășurat și o susținută misiune de catehizare a laicilor, cu care aveau legături frecvente, mai ales prin faptul că Mănăstirea Studion se găsea în cetatea Constantinopolului. Cu prilejul marilor tulburări iconoclaste, care au clătinat imperiul câteva secole, laicii au căutat, mai ales

în mănăstirile studite, răspunsuri la frământările lor, iar monahii și-au făcut o datorie de onoare de a-i învăța dreapta-credință. Pe de altă parte, monahii înșiși au găsit refugiu printre laici, atunci când mănăstirile lor au fost închise sau prădate. Aceste legături frecvente și trainice ne ajută să înțelegem, așadar, că învățăturile cuprinse în cateheze nu-i vizează exclusiv pe călugări.

Dată fiind importanța misionară a catehezelor studite, regretăm faptul că majoritatea manualelor și cursurilor de Catehetică din bibliografia românească, care oferă în genere spații pe măsură catehezelor unor părinți însemnați, ca Sfântul Chiril al Ierusalimului, Fericitul Augustin, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Ambrozie, Teodor de Mopsuestia ș.a., nici măcar nu pomenesc de cele ale Sfântului Teodor. Doar eruditul arhimandrit Juvenal Stefanelli (1834-1914), ilustru profesor și docent al Facultății de Teologie din Cernăuți, în clasicul său tratat de Catehetică, îl pomeneste cu cinste, în capitolul „Istoria învățământului catehetic creștinesc în timpurile clasice ale creștinismului și în veacurile următoare”¹. Încercând, astfel, a suplini o lipsă în acest sens, ne propunem aici o prezentare concentrată, cu scop imediat: pe de o parte, de a semnala opera catehetică a Sfântului Teodor; pe de alta, de a invita pe confrății preoți și dascăli de religie la o cercetare directă, pe text, fie și numai asupra celor traduse în limba română. Evident, cercetarea se poate extinde, cel puțin la nivelul unor teze de licență, lucrări pentru gradul didactic I, dizertații la master² și chiar a unei teze de doctorat, valorificând și catehezele netraduse încă la noi, dar editate în limbile moderne de circulație. Spre exemplu, pentru varianta franceză ni se par ușor accesibile următoarele ediții: „*Petites Catéchèses*”, trad. de Anne-Marie Mohr³ și „*Les Grandes Catéchèses*”⁴, trad. de Florence de Montleu, care, o dată cu traducerea integrală a catehezelor, beneficiază și de prefețe utile pentru înțelegerea conținutului lor și a contextului în care au fost rostite.

1. Pag. 91. Suntem în posesia ed. a II-a, Cernăuți, 1904, editată de Societatea Tipografică Bucovineană, *premiată de Academia Română*. Este de mirare pentru noi că și în literatura catehetică din spațiul catolic întâlnim tratate de mari dimensiuni, în care – cu toate că sunt pomeniți părinții cateheți răsăriteni amintiți mai sus, nu-l menționează și pe Sf. Teodor Studitul. Este cazul, bunăoară, masivului tratat *Le service de l'Évangile – Manuel Catéchétique*, Desclée, Paris, 1968, 2 vol., cu un total de peste 1400 p.

2. Un bun început în acest sens l-a făcut d-l Ciprian Joița, care la finalul cursurilor de master (2003) a elaborat, sub îndrumarea subsemnatului, dizertația „*Opera catehetică a Sf. Simeon Noul Teolog*”, în preambulul căreia a inclus și un paragraf consacrat Sfântului Teodor Studitul și Catehezelor sale (8 pag. dactil.) – succint dar foarte bine documentat, demonstrând, astfel, dezvoltarea în timp a tradiției catehetice studite.

3. Théodore Stoudite, *Petites Catéchèses*, trad. d'Anne-Marie Mohr; introd. par Marie-Hélène Congourdeau, Col. „Les Pères dans la foi”, Paris, 1993, 315 p.

4. Idem, *Les Grandes Catéchèses*, trad. par Florence de Montleu; studiu introd. Julien Leroy, Col. „Spiritualité orientale”, nr. 79, Abbaye de Bellefontaine, 2002, 636 p.

Elemente biografice generale. Există trei relatări ale vieții Sfântului Teodor Studitul, dintre care primele două sunt editate în *P.G.*, volumul 99. Alte surse biografice sunt: un discurs despre mutarea moaștelor Sfântului Teodor și ale fratelui său, Sfântul Iosif al Tesalonicului, panegiricul rostit de Sfântul Teodor la moartea unchiului său Platon, *Scrisorile* Sfântului Teodor și *Micile Cateheze*. În românește, o *Viață* a Sfântului Teodor este publicată în *Viețile Sfinților pe noiembrie*, reeditate în 1993. Numele Sfântului Teodor Studitul se interferează, cu evidentă frecvență, cu mai toate evenimentele însemnate, cultural-religioase și politice, consemnate de istoria Bizanțului de la sfârșitul secolului al VIII-lea și începutul celui de-al IX-lea⁵. Aflăm, astfel, că Sfântul Teodor s-a născut în Constantinopol, în anul 759. Tatăl său, Fotin, era intendent al finanțelor bizantine⁶, iar mama sa, Teoctista, era soră cu Sfântul Platon, egumenul mănăstirii Simbolilor de la Muntele Olimp. În anul 780, Sfântul Platon a venit în Constantinopol, prilej cu care a reușit să atragă întreaga familie a surorii sale la monahism. Tatăl lui Teodor, luând pe cei trei fii ai săi, l-a însoțit pe Sfântul Platon, vânzându-și toate averile, în afară de casa sa de la Saccudion, din muntele Olimp, pe care dorea să o transforme în mănăstire⁷. Cei cinci s-au stabilit aici în anul 781⁸.

Teodor s-a dovedit un ucenic foarte râvnitor, care progresa rapid în virtuțile monahale: ascultare, nevoițe, lepădare de sine. El dădea o importanță deosebită ascultării desăvârșite și mărturisirii tuturor gândurilor față de stareț, pentru ca acesta să-i poată cunoaște în profunzime sufletul și să-l poată îndruma spre desăvârșire. Toate aceste lucruri, devenite mai apoi regulă pentru ucenicii Sfântului Teodor, vor constitui acea tradiție studită pe care o va ilustra strălucit și Sfântul Simeon Noul Teolog. Văzând însușirile deosebite ale lui Teodor, Sfântul Platon îl va face ajutor al său, încredințându-i grija construirii bisericii. În scurt timp călugării s-au înmulțit, însă Teodor continua să îi întrecă pe toți. În anul 787, Sfântul Platon a făcut ca Sfântul Teodor să fie hirotonit, apoi l-a rânduit egumen în locul său.

5. Vezi de ex., Nicolae Bănescu, *Istoria Imperiului Bizantin*, vol. II, perioada 610-1081 (*imperiul bizantin clasic*), Edit. Anastasia, ed. îngrij. de Tudor Teoteoi, p. 159, 160, 163, 169, 177, 178, 185, 187 etc.

6. Menthon, Bernardin, *Sfinții și mănăstirile din Olimpul Bității*, trad. de Protosinghel Petroniu Tănase, Ed.Episcopiei Romanului și Hușilor, 1994, p. 161.

7. Propriu-zis, mănăstirea Saccudion a fost întemeiată în jurul anului 780 de către Teoctista, mama Sfântului Teodor Studitul, pe moșia ei Voskytion, în apropiere de Brusa. Aici, egumenul Platon a introdus regulile Sfântului Vasile cel Mare, mănăstirea devenind o însemnată matcă de trăire călugărească. Regulile de la Saccudion nu permiteau ca în cuprinsul mănăstirii să fie servitori și animale de gen feminin (!), fiind oprite de asemenea orice îndeletniciri individuale și negustorești.

8. Menthon B., *Op. cit.*, p. 161-162.

La începutul anului 795, împăratul Constantin al VI-lea, numit și „Porfirogenetul” (780-797) și-a izgonit soția legitimă, Maria, pentru a se căsători cu Teodora, culmea ironiei – o rudă apropiată a Sfinților Platon și Teodor. Temându-se de amenințările iconoclaste ale împăratului, patriarhul Tarasie nu a luat atitudine, însă Sfinții Teodor și Platon au fost deosebit de fermi, condamnând atât prin viu grai cât și în scris gestul sfidător al împăratului. Intransigența lor a stârnit, însă, mânia suveranului, le-a atras bătăi crunte și exilul la Tesalonic. Dar împăratul a murit după scurt timp, iar ei au fost eliberați, întorcându-se aureolați de nimbul suferinței pentru o cauză dreaptă și prețuiți de episcopi și popor.

După încă doi ani petrecuți în Olimp, ei s-au mutat la mănăstirea lui Studion din Constantinopol, situată în partea de apus a cetății, în apropierea „Porții de Aur”⁹. Întemeiată în 463, de patriciul Al. Studios (originar din Apus), pe proprietățile sale, mănăstirea fusese bogat înzestrată și populată de la început cu călugări „achimiți” (*neadormiți*), întrucât slujbele erau neîn-cetate¹⁰. Programul liturgic de aici a influențat în mare măsură pe cel al mănăstirilor de la muntele Athos. Viețuitorii erau împărțiți în trei cete, care asigurau un program liturgic și administrativ continuu, prin rotație: în timp ce unii erau la slujbă, alții erau la diferite ascultări, iar alții se odihneau. Părintele Julien Leroy (1916-1987) dedică monahismului studit un amplu studiu, în „Prologul” Marilor Cateheze¹¹, detaliind pe activități cele trei laturi ale vieții din mănăstire. Vorbește, astfel, atât despre viața liturgică, cât și despre cea culturală și administrativă. Sfântul Teodor este prezentat ca un promotor al activităților literare (cateheze, poeme, corespondențe), ca reformator remarcabil al vieții monahale chinovitice, după modelul Sfântului Vasile cel Mare (Leroy vorbind chiar despre o „doctrină chinovitică”), conducător al „Confederației studite”, nominalizând câteva mănăstiri „afiliate” spiritualei celei de la Studion: a „Catarilor”, „Libiana”, a „Sfântului Christofor”, cea de la „Tryplion” etc., nume care se regăsesc în Catehezele Sfântului Teodor. Părintele Leroy descrie, totodată, treptele ierarhiei monastice, începând cu egumenul și încheind cu cei care asigurau cele mai mici ascultări. Interesante sunt, apoi, descrierile diferitelor munci și meserii, a celor care se ocupau cu

9. Pentru unele amănunte legate de istoricul și programul duhovnicesc al mănăstirii Studion utilizăm informațiile furnizate de Manualul de Istorie Bisericească Universală, editat de Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, vol. I, București, 1975, p. 393-394.

10. Janin, Raymond, *La région occidentale de Constantinople- étude de topographie*, în *Revue des études byzantines*, 15/1957, p. 98; *Viețile sfinților pe noiembrie*, Edit. Episcopici Romanului și Hușilor, 1993, p. 174.

11. *Les Grandes Catéchèses...*, p. 41-116.

agricultura sau pescuitul, dar și a bibliotecarului sau caligrafului. Interesantă este precizarea faptului că mănăstirea avea și o moară pe apă care asigura făina pentru brutăria mănăstirii. Prologul părintelui Leroy se încheie cu paragraful „Munca și rugăciunea”¹², arătând că de foarte multe ori acestea erau unite: „În ateliere, pe câmp sau în grădina de legume, se recitau psalmi, fie cu vocea, fie cu inima (*dans son coeur*)...”¹³.

Mănăstirea Studion fusese pustiită în urma persecuțiilor lui Constantin Copronim (741-775), iar după venirea Sfinților Platon și Teodor aceasta a cunoscut o îndelungată perioadă de înflorire. Numărul monahilor a crescut continuu datorită bunei rânduieli stabilite și aici de Sfântul Teodor în privința slujbelor și ascultărilor, ajungând la cifra de 1000 de viețuitori. De aceea, Sfântul Teodor s-a văzut nevoit să pună mai mulți duhovnici și supraveghetori ai obștii, pe care nu mai putea să o conducă de unul singur¹⁴. El însuși se adresa călugărilor de trei ori pe săptămână, prin faimoasele de acum *Cateheze*. Pornind de la întâmplările cotidiene, el scotea învățături prin care îndemna pe călugări la respectarea rânduielii și angajamentelor luate, insistând mai ales asupra strictei observări a sărăciei călugărești. Idealul de viață monahală, după opinia Sfântului Teodor, este cel de obște, punând la bază ascultarea, munca manuală și cea intelectuală, toate într-o disciplină urmărită până la amănunt.

În anul 806 a reînceput conflictul între studii și Curtea Imperială, datorită reabilitării preotului (iconomul Iosif) care binecuvântase căsătoria lui Constantin al VI-lea. Noul patriarh a cedat, dar Sfântul Teodor și monahii săi nu, fiind dispuși să apere până la moarte rânduielile canonice ale Bisericii. Sfântul Teodor a fost exilat după doi ani de opoziție într-o insulă din Arhipeleagul Prinkipo, în anul 808, iar monahii protestatari care i s-au asociat (peste 700!) au fost împrăștiți, închiși, sau exilați la rândul lor. În 811 împăratul a murit, iar el a fost din nou eliberat. Peste câțiva ani, însă, împăratul Leon Armeanul declanșează o nouă persecuție iconoclastă, iar Sfântul Teodor îndrăznește să-l înfrunte arătându-i că treburile bisericesti

12. *Le travail et la prière*, p. 115-116.

13. *Ibidem*, p. 115.

14. Este interesantă și evoluția ulterioară a situației mănăstirii Studion. În anul 1204 ea a fost distrusă de către cruciați, cu ocazia cuceririi Constantinopolului. Refăcută în anul 1290, pe vremea împăratului Andronic al II-lea Paleologul, a fost distrusă definitiv de către turci, în anul 1453. Biserica mănăstirii, închinată Sfântului Ioan Botezătorul a fost transformată, astfel, în moschee... Notăm aici și alte câteva nume de călugări care și-au câștigat faimă duhovnicească deosebită (afară de egumenii Platon și Teodor, pomeniți frecvent în studiul nostru): Iosif de Tesalonic, Tadeu Studitul, Simeon Studitul („Evlavis” – duhovnicul Sf. Simeon Noul Teolog), Nichita Sthetatos, Iosif Brzennios. *Istoria Bisericii Universale... cit.*, p. 394.

sunt în seama preoților, iar împărații trebuie doar să îi asculte¹⁵. El a fost exilat din nou pentru cinci ani (816-820) și tratat deosebit de aspru, mai ales după ce s-a descoperit că a corespondat cu ucenicii săi de la locul de exil.

În anul 820, Sfântul Teodor a fost din nou eliberat, dar nu s-a mai întors la Constantinopol. El a murit la 11 noiembrie 826, la Crescentius¹⁶, iar după biruința Ortodoxiei, din anul 843, moaștele sale au fost aduse în triumf la mănăstirea lui Studion, la 26 ianuarie 844¹⁷. Intransigența studiiților, moștenită de la Sfântul Teodor, se va manifesta și mai târziu, atât în timpul patriarhului Metodie, cu privire la reabilitarea episcopilor iconoclaști, cât și în timpul disputei din jurul patriarhilor Fotie și Ignatie, în secolul al IX-lea¹⁸.

Opera Sfântului Teodor are însemnătatea scrierilor Sfinților Maxim Mărturisitorul și Ioan Damaschin, afirmă cercetătorul Beck¹⁹, cuprinzând îndeosebi lucrări polemice îndreptate împotriva iconomahilor: *Trei tratate, Câteva probleme, Șapte capitole*, alături de *Panegirice, Scrieri iconografice, Scrisori* (peste 550), mici scrieri ascetice, liturgice, canonice etc²⁰.

Un loc cu totul aparte îl ocupă, așa cum afirmam la început, **Catehezele** sale. Acestea au fost strânse la un loc la scurt timp după moartea Sfântului Teodor și grupate de primul lor editor, după cum arată Julien Leroy, în patru volume, care se constituie în două colecții distincte, incluse, astfel, în toate cele trei variante ale vieții Sfântului Teodor: **Marile Cateheze**, care cuprind primele cărți ale culegerii, și **Micile Cateheze**, care constituie cea de-a patra carte a cuvântărilor.²¹ *Micile Cateheze* sunt descrise cu precizie, și aflăm că ele sunt în număr de 134²², însă *Marile Cateheze* sunt mai puțin cunoscute. În prima carte a acestora (păstrată integral) se includ 87 de cateheze, a doua se compune din 128 de cateheze (dintre care trei pierdute, iar una alterată), iar a treia cuprindea 50 de cateheze²³.

15. Menthon B., *Op. cit.*, p. 168.

16. *Ibidem*, p. 175.

17. Idem, *Iconologia bizantină între politică imperială și sfințenie monahală*, în Sfântul Teodor Studitul, *Iisus Hristos- prototip al icoanei Sale*, Alba Iulia, 1994, Ed. Deisis, p. 35.

18. *Ibidem*, p. 35-36

19. H. G. Beck, *Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich*, München, 1959; apud *Istoria Bisericii Universale*, vol. I, București, 1975, p. 381.

20. Mare parte a operei Sf. Teodor a fost editată de J. P. Migne, în *P.G.* vol. 99.

21. Leroy, Julien- *L'influence de Saint Basile sur la reforme studite d'après les Catéchèses*, în *Irenikon* 4/1979, p.498; idem- *Un nouveau témoin de la Grande catéchèse de Saint Theodore Stoudite*, în *Revue des Etudes byzantines*, 15/1967, p. 73.

22. *Ibidem*, apud *Vita b*, P. G. 99, 264a, 7-13.

23. Congourdeau, Marie-Helene, art. *Theodore Stoudite*, în *Dictionnaire de Spiritualité*, tome 15, fasc. XCVI-XCVIII, Beauchesne, Paris, 1990, col. 404; apud Leroy, *L'influence...*, p. 496-497.

După toate aparențele, *Marile Cateheze* datează dinaintea persecuțiilor iconoclaste, când Sfântul Teodor „era în putere și pace”²⁴, fiind mai lungi ca întindere, însă mai puțin elaborate. Prin ele Sfântul Teodor se adresa de trei ori pe săptămână monahilor de la Saccudion și Studion, pentru a-i hrăni sufletește²⁵.

Iată, bunăoară, textul primei cateheze mari, în ordinea prezentată de traducerea franceză pe care am menționat-o la începutul studiului²⁶ (cateheza este intitulată „Trebuie să fim plăcuți lui Dumnezeu, îndepărtând cu fermitate vanitățile acestei lumi”): *Frați și părinți, iată menirea și datoria noastră: de a face din voi, în măsura puterilor pe care le avem, obiectul întregii noastre preocupări, a zelului total, al grijii depline, prin cuvânt și faptă, prin avertismente, încurajări, muștrări, încercări, înfățișându-vă propriile noastre pilde, deodată cu virtuțile altora, ca prin acest mod să vă supunem voinței divine și să vă orientăm către începutul ce ne-a fost propus, de a fi pe placul lui Dumnezeu. Este adevărat despre mine că sunt slăbănog și nevoiaș; căci înainte-mi se vădește păcatul meu, de la pământ până la cer. Dar pentru că mi s-a dat ascultare să vă conduc, mă întăresc cu nădejdea că sunt sprijinit prin rugăciunile părintelui meu, care este și al vostru²⁷. Așadar, moartea Domnului nostru Iisus Hristos vă nedumerește: El și-a dat sângele, nemuritor fiind; a fost legat de mâini de către ostași, El Care a creat oștirea îngerilor; a fost târât la judecată, El Care trebuie să judece viii și morții. Adevărul a fost confruntat cu false mărturii, calomniat, lovit, scuipat, atârnat pe lemnul crucii; Domnul slavei a îndurat toate insultele și suferințele, fără să aibă nevoie de aceste încercări (pentru mântuire, ca noi, n.n.). Cum a fost posibil așa ceva cu El, Care, chiar numai în calitate de om, era fără de păcat? Care, dimpotrivă, ne-a scos pe noi din robia păcatului prin care moartea a intrat în lume și a pus stăpânire pe protopărințele nostru? Dacă noi, așadar, suferim câte ceva din aceste încercări (calomnii, lovituri etc.), nu se întâmplă ceva surprinzător, căci aceasta-i condiția noastră omenească și pentru aceasta am venit la mănăstire și am primit tunderea în monahism cu voturi solemne. Așadar, noi să îndurăm calomniile și încercările, acceptând suferințele și întărindu-ne voința. În gândirea părinților noștri, aceasta este ca o jertfă de sânge; aceasta înseamnă să fii monah. Iar*

24. Dincă, Arhim. Athanasie, *Introducere la Cuvintele Sfântului Teodor Studitul, cercetate cu deamănuntul și date acum pe graiu îndreptat*, de Arhim. Athanasie Dincă, egumenul mănăstirii Căldărușani, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, studiu introductiv de Arhim. Athanasie Dincă, p. 1-32, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1940, p. 1.

25. Congourdeau, *Op. cit.*, col. 404.

26. *Les Grandes Catéchèses...*, p. 137-141.

27. Sf. Platon, n.n.

noi trebuie să câștigăm împărăția cerurilor, petrecându-ne viața imitându-L pe Mântuitorul. Căci nu există mântuire pentru cei căzuți (din credință, n.n.), nici cei care caută plăcerile, nici pentru cei ce-și fac voia lor. Noi am renunțat la cele lumești: nimic nu mai avem comun cu lumea. Trebuie să uităm viața de mai'nainte, să disprețuim vanitatea celor lumești, să nu ne bucare nimic din cele de aici. În schimb, bucuria noastră, hrana, ținta strădaniilor și a preocupărilor să fie spre a ști cum să fim plăcuți Domnului, cum va fi cu cele veșnice, care va fi viața sfinților, care va fi lumina inefabilă, frumusețea deplină a Raiului, slava de negrăit a Domnului. În același timp, dimpotrivă: cum va fi focul cel dinafară, pedeapsa veșnică – cea fără de sfârșit, întunerecul înfricoșător ce desparte dreptii de nedrepti, căderile până în adâncul iadului, pedepsele Tartarului, de cei care – cu mâinile și cu picioarele legate – sunt aruncați departe de Dumnezeu, o dată cu toate relele ce se pot imagina? Astfel, memorând și rememorând aceste gânduri vom desprinde sufletul de cele pământești și îl vom avea curat. În sfârșit, ceea ce agonisim aici, aceea vom avea dincolo.

Exersați-vă zelul în ascultările pe care le aveți, în gândurile consacrate acestora, și, departe de a fi slujitori ai oamenilor, să fiți slujitori ai Domnului; fiți plini de ardoare pentru cele duhovnicești, plini de bucurie când cântați imnele dumnezeiești, harnici la lucru, pentru ca, o dată cu obligațiile obișnuite, să putem veni în ajutorul bolnavilor și al oaspeților. Atunci când vine vremea încercărilor, loviturilor, persecuțiilor, sau atacurilor excesive, sosește și vremea câștigului, bucuria urcușului. Mai degrabă să ne bucurăm că suntem persecutați, decât cinstiți; mai degrabă să postim, decât să ne ghiftuim. Tocmai de aceea, să nu ne lăsăm ispitiți de lipsa de curaj, sub pretextul slăbiciunii de a mânca în afara rânduielii stabilite, mai ales miercurea și vinerea. Căci Dumnezeu ia seama la fiecare cuvânt, așisderea la fiecare înghițitură; face „socotelile” și răsplătește! Urcușul vostru duhovnicesc este și al meu; râvna voastră este și curajul meu. Da, vă implor, vă cer tuturor bucurați-mă până la capăt: să fim uniți, să urmăm aceeași rânduială, mergând pe urmele duhovnicilor noștri. Pentru ca și noi să fim socotiți vrednici a avea parte de fericirea lor în Iisus Hristos – Domnul nostru, Căruia se cuvine slava și puterea și mărirea, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acum și pururi și în vecii vecilor. Amin.

Fiind, așadar, prima cateheză în șirul celor editate de urmași, este posibil ca ea să fi fost rostită chiar în ziua instalării ca egumen. În sprijinul acestei presupuneri vine însăși expresia Sfântului Părinte „mi s-a dat ascultarea să vă conduc...”. Se observă, astfel, o rostire făcută pe îndelete, față către față,

în cadrul sfântului locaş, așa cum se vor petrece lucrurile și cu celelalte cateheze din cele „mari”.

În schimb, *Micile Cateheze* datează din anii de exil, probabil după 821, după cum arată numeroasele aluzii la persecuțiile îndurate, cuprinse în ele²⁸. După conținut, sunt foarte apropiate unele de altele, fapt care se poate observa din textele înseși, constatare făcută îndeobște de către toți cercetătorii operei Sfântului Teodor²⁹.

Dintre micile cateheze, pentru exemplificare, o alegem tot pe prima, intitulată sugestiv „*Lupta ce trebuie purtată de-a lungul întregii noastre vieți*”, titlu ce susține părerea unanimă a cercetătorilor că *Micile Cateheze* au fost rostite în vremuri de persecuție, totodată spre sfârșitul vieții Sfântului Părinte. Iată, așadar, textul, preluat de noi, tot din ediția franceză³⁰: *Frați și părinți, de vreme ce prin harul lui Hristos am fost învredniciți să prăznuim Sfintele Paști, să ne reaşezăm la lucru, ostenindu-ne și păstrând în minte suferințele dătătoare de viață ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Trebuie să facem în așa fel ca aceste amintiri să nu dispară o dată cu trecerea praznicului Învierii, ci să rememorăm întotdeauna înaintea ochilor suferințele mântuitoare, crucificarea, mormântul, învierea, așa încât prin compasiunea legată de aceste evenimente să fim biruitori în fața patimilor (omenești); chiar dacă uneori vom fi mai delăsători, să luăm repede aminte la Iisus, Domnul slavei Cel răstignit, și pe dată trezvia se va statornici în sufletele noastre. Căci odinioară Israel, în timp ce era mușcat de șerpi, s-a vindecat prin șarpele atârnat pe stâlp. Voi știți, desigur, că gândurile rele mușcă precum șerpii, lăsându-și veninul în suflet, venin care de la început trebuie repede eliminat, din teama să nu se facă rana de netămăduit. Vedeti, iarăși, că primăvara este prielnică producerii sângelui: „Căci trupul pofteste împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului” (Gal. 5, 17) – și a te îngriji de unul înseamnă a-l neglija pe celălalt. Să veghem, așadar, de acum înainte asupra cumpătării în ceea ce privește hrana, băutura, somnul și toate celelalte, pentru ca sufletul să nu fie oprimat, ci biruitor peste trup. Alergătorul din stadion nu e proclamat învingător, dacă a parcurs unul sau două stadii, ci când a încheiat cele două ture ale pistei. Iar noi, cu siguranță, dacă ne sârguim în timpul Postului sau Cincizecimii, dar nu în toată vremea, nu vom scăpa de cursele diavolului și nu vom primi trofeul biruinței.*

28. *Ibidem*, 403; Dincă A., *Op. cit.*, p. 1.

29. *Ibidem*

30. *Petites Catéchèses...*, p. 15-16.

Așadar, fraților, să ducem lupta cea bună, să ne împodobim cu osteneală pentru virtute, să ne înfrânăm trupul, să ne stăpânim trupurile, să alungăm patimile „purtând totdeauna în trupurile noastre omorârea Domnului Iisus (II Cor 4, 10), ducând cu noi totdeauna osândirea la moarte” (II Cor 1, 9). Curând, desigur, vom muri efectiv, la fel ca părinții și frații noștri. Vom părăsi tărâmul celor vii, vom pleca spre tărâmurile tainice și vom vedea lucruri nicicând văzute.

A vorbi despre aceste lucruri este ceva aparte și umple de neliniște pe cel care cel puțin are darul cunoștinței. Să fim, așadar, întotdeauna neliniștiți și temători, căutând să ne stăpânim simțurile de auziri deșarte, de vedenii rătăcitoare, de mirosuri ademenitoare, de orice îndeletnicire necuvințioasă, consacrandu-ne cu totul Dumnezeuului Celui Sfânt, ca să-I fim bine-plăcuți și să dobândim bunătățile cele veșnice în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia I se cuvine slava și puterea, dimpreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Iată, așadar, sfaturi insistente pentru întărirea voinței împotriva patimilor de tot felul, totodată împotriva încercărilor la care erau expuși monahii în acea vreme, inclusiv autorul catehezei. Comparativ, formula de adresare în *Micile Cateheze* este „Fraților și părinților”, pe când în *Marile Cateheze* este adeseori „Fraților, părinților și fiii mei” (ca de ex. în catehezele 3, 5, 7 etc., ceea ce arată că cele din urmă au fost rostite în mănăstire, la tinerete, unde Sfântul Teodor avea mulți fii duhovnicești, iar cele dintâi sunt adresate din exil, spre sfârșitul vieții, când Sfântul Teodor nu mai cunoștea bine soarta monahilor săi. Din cuprinsul *Marilor Cateheze* se deduce adesea că Sfântul Teodor învăța în Constantinopol, ceea ce nu se observă în *Micile Cateheze*. De asemenea, în *Marile Cateheze* se pomenește de muncile câmpului și alte activități cotidiene ce presupun timpuri de pace, nu de persecuție³¹.

J. Leroy arată că este foarte probabil ca cele două culegeri să fi avut un impact diferit: în timp ce *Micile Cateheze* au devenit foarte curând o carte destinată lecturii publice (mai ales în mănăstiri, la slujba utreniei), aceasta nu s-a întâmplat niciodată cu *Marile Cateheze*. Obiceiul acestei lecturi, atestat chiar de una din versiunile *Vieții (Vita A)*, s-a răspândit de la Studion în numeroase mănăstiri bizantine, ceea ce a făcut ca *Micile Cateheze* să fie copiate adesea și răspândite, iar celelalte au rămas probabil pentru multă vreme în biblioteca de la Studion.³²

31. *Ibidem*, p. 2.

32. Leroy, *Un nouveau...*, p. 74.

Ca și în cazul Sfântului Simeon Noul Teolog, prima carte a *Marilor Cateheze* a servit unui autor bizantin posterior, Pavel Everghetis, la redactarea (mai exact „compilarea”) propriilor Cateheze, care păstrează în general textul original al Sfântului Teodor. Sunt eliminate, însă, în mod similar, referințele istorice, invocarea rugăciunilor Sfântului Platon, ucenicul Sfântului Teodor (a se compara cu referirile Sfântului Simeon Noul Teolog la Sfântul Simeon Evlavis), sau amintirea unor monahi studiiți, nominalizați de Sfântul Teodor. Majoritatea modificărilor sunt de ordin stilistic, deoarece tonul Sfântului Teodor este extrem de personal, oratoric și exclamativ. Sunt omise, de asemenea, cuvintele rare sau limbajul căutat (de exemplu unele neologisme create de Sfântul Teodor), arhaismele, iar cuvintele compuse sunt descompuse în părțile componente. Prin aceasta, Pavel Everghetis imprimă *Catehezelor* un ton mult mai echilibrat, în contrast cu temperamentul spontan și aprins al Sfântului Teodor, ce dădea farmec cuvântărilor sale³³. Observăm și de aici că exista, în mănăstirile bizantine, o adevărată tradiție a prelucrării operelor marilor sfinți și îndrumători, cu scopul de a fi adaptate pentru o întrebuințare pe scară largă și la un auditoriu divers.

În limba română există o singură traducere (parțială) a *Catehezelor* Sfântului Teodor, făcută de episcopul Filaret al Râmnicului, în anul 1784, reeditată în 1940 de Arhimandritul Atanasie Dincă, egumenul mănăstirii Căldărușani, și în 1994 – de Editura Episcopiei Ortodoxe a Albei Iulia, sub îngrijirea Pr. Petru Pleșa. Episcopul Filaret a folosit o traducere în limba neogreacă făcută de Nicolae Glykys și tipărită la Venetia în 1676. Această traducere cuprinde 49 dintre *Marile Cateheze* și 46 dintre *Micile Cateheze*, selectate aleatoriu. Bunăoară, „cateheza I” din traducerea românească este de fapt a patra din șirul *Marilor Cateheze*.

După cum observa J. Leroy³⁴, „reforma” studită s-a dorit a fi, de fapt, o reînnoire a izvoarelor monahismului, o preocupare pentru împlinirea integrală a poruncilor lui Hristos și pentru revenirea la spiritualitatea comunitară a Bisericii primare, de unde și accentul pus de Sfântul Teodor pe chinovialism și critica făcută de el „teologilor” de profesie. *Catehezele* nu fac decât să slujească acestui scop al reînvierii adevăratei vieți chinoviale. Așa se face că una dintre principalele surse de inspirație ale Sfântului Teodor sunt *Regulile mari și mici* ale Sfântului Vasile cel Mare, unul din cei mai citați

33. *Ibidem*, p. 79-91.

34. *Idem*, *L'influence...*, p. 501-502.

autori, alături de Sfântul Dorotei din Gaza³⁵. Chinovialismul este considerat superior eremitismului, deoarece monahii din chinovie își sacrifică independența și voința proprie prin supunerea față de egumen.

Egumenul-Catehet³⁶. În spiritul vechii tradiții ortodoxe, Sfântul Teodor consideră vrednicia de părinte duhovnicesc și egumen nu o cinste, ci o mare sarcină, asociată cu răspunderea pentru mântuirea sufletelor celor încredințați lui. El însuși refuzase și se împotrivi să fie pus egumen la Saccudion, iar Sfântul Platon n-a reușit aceasta decât prin „vicleșug”. Dăruirea cu care el încerca să se achite de această sarcină a contribuit însă la creșterea faimei sale și la strângerea a tot mai mulți călugări în jurul său. Neputând să cunoască sufletește și să învețe îndeaproape pe fiecare din cei 1000 de călugări de la Studion, Sfântul Teodor le adresa acestora cuvinte de învățătură, cum spuneam mai sus, de trei ori pe săptămână: duminica, vinerea și miercurea. Iată cum justifică egumenul utilitatea acestor cateheze: „Cuvintele fac drum către fapte: cuvintele bune către fapte bune, iar cuvintele contrare către fapte contrare. Deci, pentru că dorim să avem o conduită bună, să revenim la cuvintele bune și la binefăcătoarele lor frecventări, ca să nu ne rătăcim în afara datoriei noastre...”³⁷.

Rațiunile practice sunt cele care dau tonul și forma *Catehezelor*: de mică întindere, ele cuprind idei și îndemnuri ce se repetă adesea, iar limpezimea lor este de multe ori în detrimentul stilului. *Catehezele* cuprind învățături valabile pentru toți monahii, impregnate de intransigența ce trebuia să-i motiveze pe aceștia în împlinirea datoriilor: „Învățătura trebuie să fie neșovăielnică, pentru ca pe cel bun să-l păstreze întru bunătatea sa, iar pe cel rău să-l îndrepte. Pe lângă aceasta, dragostea lui pentru fiecare în parte se cuvine să fie covârșită și umbrită de dragostea pentru întreaga frățime, căci starețul nu este numai călugăr și împreună ostenitor ca oricare altul, ci cap și cârmă...” De aceea, „rareori...biruiesc printre rânduri și scăpărări de dragoste și cuvinte îndulcite”³⁸, care sunt prezente mult mai adesea în scrisorile Sfântului Teodor. Desele repetiții nu trebuie interpretate ca o lipsă de spontaneitate, ci ca efect al preocupării pedagogice de a imprima adânc, în mintea

35. *Ibidem*, p. 491, 495-498, 506.

36. Formularea, întru totul realistă, aparține pr. drd. Dorin Gabriel Pandeles, în lucrarea „Studion și Cluny. Înnoire și reformă în monahismul din Răsărit și Apus. Studiu comparativ”, Teză de doctorat elaborată sub îndrumarea pr. prof. Viorel Ioniță, ms. dactil., 2004, p. 128. Unele informații din acest paragraf ne-au servit, totodată, la completarea comentariilor despre catehezele Sfântului Teodor.

37. *Sermo XXIV*, P.G., 99, col. 569 D.

38. Dincă A., *Op. cit.*, p. 9.

tuturor, regulile de viață și comportamentul călugăresc. Pe de o parte, fondul învățăturilor din *Cateheze* este adesea sintetic, deoarece trebuia să fie accesibil unui număr foarte mare de oameni cu posibilități de înțelegere diferite, iar pe de altă parte exprimarea acestei învățături este pronunțat *variata*, datorită preocupării de a se face înțeles de fiecare dintre ascultătorii săi³⁹. *Catehezele* sunt punctate cu dese mărturii verbale de umilință ale Sfântului Teodor, dintre care mai ales epitetul *nemântuit, osândit* îi repugnă lui Pavel Everghetis, care îl omite sistematic⁴⁰.

Obiectul *Catehezelor* este unul singur: viața monahală, cu diversele ei trăsături. În spiritul Sfântului Pahomie și al Sfântului Vasile cel Mare, Sfântul Teodor arată obligativitatea păzirii tuturor poruncilor divine, fără excepție⁴¹, iar prin „poruncile Domnului se înțeleg *toate* cuvintele Mântuitorului care pot direcționa comportamentul nostru⁴². Această raportare integrală la cuvintele Domnului este, de asemenea, un *leit-motiv* și al *Catehezelor* Sfântului Simeon Noul Teolog. Pentru a face mai limpezi și accesibile învățăturile sale, Sfântul Teodor folosește numeroase pilde inspirate din îndeletnicirile omenești, sau din succesiunea anotimpurilor în natură⁴³.

Sfântul Teodor laudă în primul rând viața călugărească, ce se aseamănă vieții îngerilor. Tunderea în monahism este egală cu un al doilea botez⁴⁴, care șterge păcatele și dăruiește Duhul Sfânt, iar valoarea sa este unică. De aceea Sfântul Teodor refuză să facă deosebire între mica și marea schimă monahală, considerându-le una singură. Intrarea în monahism este (sau ar trebui să fie) un botez al pocăinței, care șterge păcatele de după Sfântul Botez⁴⁵, spune Sfântul Teodor, în timp ce Sfântul Simeon va accentua că al doilea botez este însăși pocăința de toată viața însoțită de lacrimi. Tema plânsului pentru păcate nu lipsește nici din scrierile Sfântului Teodor⁴⁶. Pentru păstrarea făgăduințelor monahale este nevoie de *stăruință*, altfel se ajunge la cădere și lepădare, așa cum s-a întâmplat cu „ticălosul Eutropian”⁴⁷.

Împlinirea tuturor poruncilor Domnului este sprijinită de exercițiul suferinței de bunăvoie și al ascultării până la moarte. Supunerea necondiționată

39. *Ibidem*, p.16.

40. Leroy, *Un nouveau...*, p. 81.

41. Idem, *L'influence...*, p. 503.

42. *Ibidem*, p. 504.

43. Congourdeau M. H., *Op. cit.*, col. 408-409.

44. Dincă A., *Op. cit.*, p. 17.

45. Congourdeau, *Op. cit.*, col. 412

46. Ex. *Cuvântul* 78, trad. cit., p. 330.

47. Dincă A., *Op. cit.*, p. 18.

trebuie însoțită de iubire față de egumen, pentru ca acesta să-și poată duce cu bine înfricoșătoarea sarcină și răspundere. De aceea, cei ce vor să ocupe această funcție trebuie să dea dovadă de daruri sufletești și resurse deosebite și să demonstreze o bună cunoaștere a Scripturii și a Sfinților Părinți, iar nu să se încreadă în ei înșiși și să se grăbească spre dregătorii⁴⁸. Egumenul trebuie să fie un exemplu pentru monahii săi, pe care să-i „molipsească” cu pilda sa⁴⁹.

Imitarea unui exemplu nu se limitează numai la persoana egumenului. Sfântul Teodor propune spre urmare pe Sfântul Ioan Botezătorul, pe martiri, dar mai ales pe mării Părinți ai monahismului, ale căror vieți ar trebui să le cunoască toți monahii. Aceștia au imitat la rândul lor pe Mântuitorul și pe Sfinții Apostoli, formând astfel lanțul unei tradiții neîntrerupte. Fiecare monah trebuie să-și aleagă, însă, modelul cel mai apropiat de starea sa: egumen, iconom, pustnic sau monah din chinovie. Modelul suprem rămâne însă, pentru toți, Mântuitorul Iisus Hristos⁵⁰.

Legătura egumenului cu ucenicii este asigurată de mărturisirea gândurilor, prin care ucenicii își dezvăluiau în întregime sufletele înaintea duhovnicului, iar acesta din urmă observa starea sufletească a fiecărui monah și turna în sufletele lor din priceperea, harul, experiența și iubirea sa. Această mărturisire este calea spre urcuș duhovnicesc a monahului, de aceea ea nu trebuie întreruptă nici în cazul despărțirii fizice, datorată surghiunului și prigonirilor⁵¹.

O virtute foarte însemnată în viața monahală, și mai ales în cea de obște, este sărăcia de bună voie, care asigură eliberarea de grijile zilnice și libertatea sufletească a călugărului. Sfântul Teodor enumera o mulțime de păcate mărunte care se împotrivesc acestei virtuți: împodobirea chipului, a părului și a hainelor, folosirea vopselelor și altor lucruri „femeiești”, tunderea scurta a părului, draparea hainelor, adunarea de lucruri „de bun gust”, cum ar fi cutii cu ace frumos lucrate, mănuși, cuțite împodobite cu inele, chei turnate artistic, blănuri, candelabre pentru lumânări, catarama de fildeș pentru cingătoare, tocuri pentru bricege, cingători colorate și alte mărunțișuri⁵² mustărând cu asprime atașamentul față de acestea, care poate fi cauza unor tulburări mult mai mari. Și la Sfântul Simeon Noul Teolog întâlnim frecvent astfel de

48. *Ibidem*, p. 18-21.

49. *Ibidem*, p. 21.

50. Congourdeau M. H., *Op. cit.*, col. 409.

51. Dincă A., *Op. cit.*, p. 22-23.

52. *Ibidem*, p. 24-25.

atenționări, criticând preocupările similare, rămase la fel de problematice și pentru vremea sa.

Un accent deosebit este pus și pe virtutea curăției trupești, piatră de temelie a vieții monahale, de fapt starea în care a fost creat primul om. Esența acestei virtuți este stăpânirea sufletului asupra trupului, pentru ca amândouă să devină locaș al Sfântului Duh. Pentru aceasta monahii se dedau unei viețuiri aspre, însoțită de cugetarea la cele cerești, spre care tind neîncetat⁵³. Asceza trebuie să aibă ca scop domolirea trupului, spune Sfântul Teodor, nu omorârea lui. Supunerea trupului prin osteneli nu este un scop în sine, ci un mijloc pentru faptele bune. Sfântul Teodor regretă că nu poate fi un exemplu pentru monahi în această privință, din cauza sănătății sale șubrede⁵⁴. În lupta duhovnicească împotriva ispitei gândurilor un rol important îl are, pentru Sfântul Teodor, pomenirea morții și a Judecării de Apoi, prilejuită și de moartea vreunuia dintre frații mănăstirii⁵⁵.

Sfântul Teodor Studitul este în primul rând un egumen, iar *Catehezele* sale se adresează prioritar monahilor, dar cu toate acestea învățăturile sale fac referire și la creștinii din lume. Singura diferență dintre monahi și laici, spune el – urmând Sfântului Vasile cel Mare, este că cei dintâi nu se căsătoresc niciodată și trebuie să dobândească virtuțile în mod desăvârșit⁵⁶. În timp de persecuție, sfințenia este cu atât mai accesibilă celor ce vor fi prigoniți sau vor ajuta pe cei prigoniți.

Chiar dacă Sfântul Teodor și monahismul studit nu ținteau în mod direct viața contemplativă, el are în scrierile sale accente mistice, deși deosebite de ale urmașului său de la Studion și apoi de la Sfântul Mamas, Sfântul Simeon Noul Teolog. El indică drept scop al vieții monahale unirea sufletului cu Hristos, asemănată iubirii dintre soți, dar superioară acesteia, din punctul de vedere al consacării totale a timpului slujirii lui Dumnezeu și semenilor.

*

Concluzii. Sfântul Teodor Studitul s-a impus în conștiința Bisericii, așadar, ca un monah cu personalitate plurivalentă: vajnic apărător al cultului Sfințelor Icoane, cu scrieri polemice împotriva iconomahilor (*Trei tratate, Câteva pro-*

53. *Ibidem*, p. 26-29.

54. *Ibidem*, p. 31.

55. Congourdeau M. H., *Op. cit.*, col. 410.

56. *Ibidem*, col. 411, cf. *Micile cateheze*, 83.

bleme, Șapte capitole etc.); reformator și organizator al monahismului studit, totodată bizantin, în genere, după modelul Sfântului Vasile cel Mare; slujitor de mare atitudine, împotrivindu-se nedreptăților din vremea sa, inclusiv abuzurilor din palatul imperial, pentru care a îndurat câteva exiluri; autor de poeme și scrisori, importante atât din punct de vedere duhovnicesc, cât și istoric, literar etc. De importantă relevanță este, de asemenea, necrologul rostit pentru mama sa, Teoctista⁵⁷, deodată cu impresionantul „Testament” lăsat ucenicilor⁵⁸.

Nu în ultimul rând, iată, calitatea de autor al unui mare număr de cateheze, catalogate de editori în „mari” și „mici”, potrivit cu dimensiunile, împrejurările și conținutul ce se leagă de rostirea și scrierea lor, de importanță deosebită pentru ținuta comportamentală a monahilor, în special, ca de altfel a oricărui creștin, în general. Cu toate acestea, mai ales în calitatea sa de egumen-catehet, Sfântul Teodor Studitul este foarte puțin cunoscut la noi, ca să nu spunem aproape total ignorat. Responsabilitatea unui stareț, în trecut și astăzi, nu stă doar în vocație liturgică și abilități administrative, de reală importanță, desigur, ci și în datoria de a învăța dreapta credință, cu pricepere și conștiinciozitate. Sfântul Teodor însuși afirmă în acest sens: „Fraților și părinților, nu fără osteneală pronunț eu înaintea voastră aceste cuvinte scurte și simple, ci pentru că este sarcina superiorului de a osteni *în cuvânt și învățătură*, potrivit afirmațiilor apostolului (I Tim. 5, 17), fiind necesar pentru binele comun ca eu să mă ostenesc puțin, iar aceasta cu bucurie. Dacă păstorul se ostenește pascăndu-și turma sa, el se bucură în același timp în nădejdea răsplătirii și din dorința de a-L mulțumi pe Mai-Marele păstorilor”⁵⁹. Iar în alt loc motivează deosebit de convingător și plastic utilitatea catehezelor: „Fraților și părinților, poate cineva s-ar găsi să spună că nu dobândim nici un folos din aceste cateheze, dar, de bună seamă, folosul este cât se poate de mare. după părerea mea. Cu siguranță, precum este plugul pentru pământ și apa pentru cel însetat, așa este și cuvântarea catehetică pentru cel care ascultă cu ardoare. Căci care este pricina pentru care mintea se pervertește? De unde (se ivesc) în comunitățile înfrățite războaie, gâlceavă și neînțelegeri? Nu cumva din aceea că învățătura și dojana nu sunt aplicate? Unde sunt acestea, acolo se află seninătatea și pacea, acolo Se odihnește Sfântul Duh. De aceea, e firesc să-mi dau silința, cu teamă și cu dragoste, să vă vorbesc, să vă dojenesc, să vă dau îndem-

57. Editat în P.G. 99, 884 A-901 B.

58. *Ibidem*, 1814-1824;

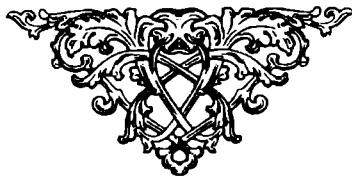
59. *Sermo 90*, P.G., 99, 626 A, B, trad. De Pr. D. Palade, *Op. cit.*, p. 130 .

nuri și sfaturi, doar-doar v-aș putea păzi pe voi și pe mine de feluritele ispite ale diavolului, deși mărturisesc că și voi, mai presus decât toți, îmi aduceți un foarte însemnat ajutor și că vă am pe toți sprijinitori la facerea de bine”⁶⁰.

Iată de ce, o traducere actualizată a Marilor și Micilor Cateheze, cu explicațiile și comentariile aferente, ar îmbogăți substanțial tezaurul catehetic-pastoral, mai ales în aceste vremuri când este atâta nevoie de sfaturile duhovnicești avizate. În același timp, s-ar săvârși un act reparatoriu în spațiul teologiei românești, față de nedreapta ignorare a dimensiunii catehetice a marelui părinte studit.

Rămâne, așadar, ca generația actuală de ostenitori ai Sfintelor Altare și ai catedrelor din școli să-i acorde atenția cuvenită, spre beneficiu neîndoielnic, al lor și al sufletelor încredințate, cu întreit câștig: luminarea minții, încălzirea inimii și înduplecarea voinței spre fapte bune în vederea mântuirii⁶¹.

Pr. prof. dr. Vasile Gordon

60. *Sermo 105, P.G.*, 99, 644 C; trad. de drd. Octavian Gordon.

61. **Notă specială.** O dată cu lucrările semnalate până acum, adnotăm următoarele repere bibliografice: Pentru cea mai mare parte a operelor Sf. Teodor, exceptând cele 4 cărți de Cateheze, a se vedea Migne J. P., *Patrologia Graeca*, vol. 99; Pentru **Marile Cateheze**, de referință sunt lucrările: CARTEA I – J. Cozza-Luzi, *Theodori Studiate Magna Catechesis*, în A. Mai, *Patrum Nova Bibliotheca*, IX, 2, 1888; X/1, 1905; CARTEA II – A. Papadopoulos Kerameus, *Tou Hosiosu... Theodorou Megale Kathechesis*, Tesalonic, Orthodoxos Kypsele, 1987 (ed. a II-a). Pentru **Micile Cateheze**, a se vedea *Patrologia Graeca*, 99, 509-688; J. Cozza-Luzi, *Op. cit.*; E. Auvray, *Sancti Patris nostri et cofessoris Theodori Studitis praepositi Parva Catechesis*, Paris, 1891. Dintre studiile consacrate în mod special catehezelor nominalizăm: I. Hausherr, *Saint Théodore Stoudite, L'homme et l'ascète (d'après ses catéchèses)*, „*Orientalia Christiana*”, VI/1 (1926); O'Connell P., *The Letters and Catecheses of St. Theodore Studites*, „*Orientalia Christiana Periodica*”, 38, 1972, p. 249 s.

SFÂNTUL NICODIM AGHIORITUL (1749-1809) ȘI TRADUCERILE OPERELOR SALE ÎN ROMÂNĂ - LA 195 DE LA MOARTEA SA -

Căderea Bizanțului și a țărilor ortodoxe sub turci a provocat venirea unui însemnat număr de învățați greci, bulgari sau arabi în țările române. Iar pe de altă parte, autonomia de care s-au bucurat aceste principate a favorizat contactul cu o serie de personalități ale culturii de tip bizantin. Dacă nu veneau ei singuri, îi chemau domnii români care își făcuseră un ideal din refacerea Bizanțului - idee atât de plăcută istoriografiei românești. Prin ei, domnii români și-au împrumutat cultura, limba greacă, precum și instituțiile bizantine.

La curțile românești veneau cu mare speranță ierarhi greci care găseau aici terenul prielnic manifestării lor culturale, precum un Nifon, un Matei al Mirelor, Dionisie Ralli sau Luca de Cipru, ori, mai târziu, Antim Ivireanul, Mitrofan de Tassos sau Neofit Cretanul, nume vrednice de toată pomenirea. Ca să nu mai pomenim și pe aceia care au venit să fie profesori la Academiiile din Iași sau București, precum Galaction Vidali, Nicolae Zerkulis, Teofil Coridaleu și mulți asemenea¹.

O figură aparte în epocă a făcut-o *Nicodim Aghioritul*. Nu voi insista aici asupra datelor privind biografia sa², date ce stau la îndemâna cititorului

¹ Vezi Constantin Erbiceanu, *Bărbați culti greci și români la Academiiile din Iași și București în epoca așa zis fanariotă*. "AARMSI", seria II, tom XXVII, București, 1905 și Teodor Athanasiou, *Περὶ τῶν ἐλληνικῶν σχολῶν ἐν Ρουμανία (1644-1821)*, Buc., 1898.

² S-a născut în Naxos, la 1749, cu numele Nicolae Kalivourtzis. A urmat școala având ca îndrumător pe arhimandritul Hrisant, frate al unui binecunoscut sfânt din Grecia, Cosma de Etolia. După terminarea școlii, a fost trimis la Smirna (azi Izmir, Turcia) pentru a-și împlini studiile sub îndrumarea profesorului Ierotei Dendrinu, strămoș al familiei românești cu același nume. De aici a deprins Sfântul Nicodim spiritul anticatolic ce respiră din lucrările sale. De altfel, chiar insula pe care se născuse era străbătută de misionari catolici în vederea propagandei. Or, tânărul Nicodim era deja obișnuit cu ceea ce ei profesau, așa încât, se poate spune, cunoștea îndeajuns spiritul catolic și cultura de tip occidental, despre care mai târziu va scrie foarte critic. Și aceasta, în cunoștință de cauză. De la Smirna, Nicodim a plecat spre insula Hydra unde a cunoscut pe Macarie al Corintului și pe ascetul

prin publicarea unei foarte bune teze de doctorat sub semnătura preotului grec Konstantin Karaisaridis³. Mă voi opri însă asupra elementelor biografice inedite mai puțin cunoscute în bibliografia românească. De pildă, puțin știu că Sf. Nicodim a fost teologul uneia dintre mișcările de răsunset în Sfântul Munte Athos, și anume “cearta colivilor”, evident peiorativ numită așa. Asupra acestui aspect și asupra explicării fenomenului doresc să mă opresc, pentru început.

“Colivarii” - așa erau denumiți ironic apărătorii tradiției ortodoxe de către călugării cu duh pro-european - și-au căpătat numele de la un episod în contextul căruia s-a discutat despre timpul în care să se facă pomenirile pentru cei adormiți. În acest context, spuneam, ei s-au remarcat prin aceea că au luat apărarea tradiției ortodoxe ce nu lăsa loc de interpretare pentru chestiunile în cauză. Nu este exagerat să se creadă că lor li se datorează azi existența vieții monahale în Grecia (nu în Athos). Fără “colivari”, vântul secularizării ar fi uscat totul în calea lui, spune tot un învățat grec⁴.

Dar cum s-au întâmplat lucrurile?

Semnalul a fost dat de călugării de la schitul Sfintei Ana (aghianiți, de la numele grecesc al schitului: Αγία Αννα). Ei hotărâseră să construiască un schit nou, mult mai încăpător și mai funcțional, fapt pentru care au purces la strângerea de fonduri. Lucrurile se întâmplau pe la 1754-1755. Se mai știe că în timpurile la care ne referim, toate sfintele mănăstiri și schituri atonite celebrau slujbele de pomenire a morților imediat după vecernia din seara de vineri sau sâmbăta, foarte de dimineață, după Sf. Liturghie. Însă, monahii aghianiți, sâmbăta după Liturghie coborau la Karies, capitala Sf. Munte, mănăști de nevoile gospodărești imediate. Atunci se făcea piața, căci tot atunci veneau comercianții, iar monahii mai erau motivați de faptul că în ziua sâmbetei se întâlneau la Karies cu pelerinii veniți să contribuie și ei la recon-

Silvestru al Cesareei, oameni care l-au influențat foarte mult. Atras de viața contemplativă, a plecat, pe la 1775, în Athos, mai precis în mănăstirea Dionisiu. La doi ani după ajungerea sa acolo, a avut o întâlnire cu același Macarie care manifestase o influență duhovnicească asupra sa. Rezultatul întâlnirii lor a fost apariția Filocaliei, sub semnătura Sfântului Nicodim. Tot la îndemnul acestuia, Sfântul Nicodim a diortosit și tradus într-un limbaj mai accesibil parte din scrierile Sf. Simeon Noul Teolog. Datele biografice se găsesc în scurta descriere a vieții sale făcută de confratele său de călugărie, Eftimie, *Βίος και πολιτεία και αγώνες διά δόξου της ημών Εκκλησίας τελεσθέντες παρά του ασιολογιωτάτου και μακαρίου και αιδήμου Νικοδήμου Μοναχού συγγραφέντες παρά του εν Χριστώ αδελφού του Ευθυμίου ιερομονάχου* (Viața, lucrarea și luptele duhovnicești pentru slava Bisericii noastre ale preacuviosului și fericitului în adormire Nicodim monahul, scisă de către fratele său în Hristos, Eftimie ieromonahul), publicată de Spiridon Lavriotis în “Γρηγόριος Παλαμάς”, nr. 4, 1920, p. 636-641; nr. 5, 1921, p. 210-218.

3 *Sfântul Nicodim Aghioritul și activitatea sa în domeniul liturgic*, București, 1987. (lucrarea mult îmbunătățită, a fost publicată și în limba greacă, în 1999, la Atena).

4 K. Papoulidis, *Το κίνημα των κολλυβάδιων (Μίσσηρεα colivilor)*, Atena, 1971, p. 4.

strucția schitului. În felul acesta se adunau, pe lângă bani, și foarte multe nume în pomelnicele mănăstirii. Ajunseseră la 12.000⁵ numele ce trebuiau pomenite la parastase. În situația aceasta, monahii Sfintei Ana au hotărât să facă pomenirile duminica, în locul zilei de sâmbătă, nemaiavând timp altfel să târguiască cele necesare pentru restul săptămânii. Primul scandalizat de noua practică a fost învățatul Neofit Kavsokalivitul⁶, pe atunci profesor la Atoniada. Acesta este primul “colivar”. Colivari erau deci care susțineau celebrarea parastaselor sâmbăta, în virtutea tradiției ortodoxe. Tradiția aceasta spunea că duminica nu se cuvenea să fie pomeniți morții, pentru că era zi a Învierii și nu se cuvenea întunecarea ei prin întristare. Opozanții lor susțineau putința săvârșirii de parastase, atât sâmbăta, cât și duminica. Este de reținut că ei vorbeau despre o tradiție a Bisericii Ortodoxe, dar o susținere teologico-dogmatică nu exista pentru aceasta. De aici și numele de “**ceartă a colivilor**”⁷.

Ea a continuat, fiind implicată în discuții chiar și Patriarhia Ecumenică, ce s-a dovedit a fi mai mult de partea colivarilor, însă într-un spirit irenic. Argumentele acestora erau luate din Tradiția Bisericii, în timp ce pentru aceasta “liberalii” îi acuzau fie de filoturcism, fie de a fi fost masoni. Acuzele erau variate. Se ajunsese până acolo încât să fie acuzat chiar Atanasie din Paros, susținător principal al Tradiției patristice, de faptul că la Proscomidia duminicii nu mai scotea părțile pentru cei morți, în spiritul a ceea ce profesa, anume că nu se fac parastase duminica. Abia mai târziu Sf. Nicodim va preciza că rugăciunile pentru cei morți, din timpul Liturghiei nu se elimină, ci rămân a fi rostite. Atâta doar, că nu se îngăduie săvârșirea de parastase duminica. Părerile celor intrați în dispută variau și ele. Unii, printre care, la un moment dat și Patriarhia Ecumenică, pentru a produce împăcare, susțineau că se pot săvârși parastase atât sâmbăta, cât și duminica. De altfel, în bisericile de enorie ale Greciei de atunci se făceau și duminica. Argumentul acesta nu a fost însușit de colivari, iar cearta a continuat, luând sfârșit, în cele din urmă, printr-o victorie efemeră a liberalilor. Colivarii au fost exilați⁸. Cearta s-a aplanat abia spre 1820, în timpul celei de-a treia păstoriri a patriarhului ecumenic Grigorie V (1818-1821).

5 Kosma Vlahul. | *Η Χερσόνησος του Αγίου Ορους του Αθω και εν αι αυτή Μοναί και οι μοναχοί πάσαι τε και νυν* (Peninsula Muntelui Athos, mănăstirile și călugării lor, în vechime și azi). Volos, 1903. p. 106.

6 Câteva date biografice despre Neofit Kavsokalivitul am oferit în articolul meu *Personalități atonite în Țările române (1650-1863)*. “GB”, nr. 1-4, 1999. p. 140-141. Se poate consulta pentru o mai bună informare lucrarea învățatului grec Konstantin Papoulidis, *op. cit.*, p. 30-32.

7 Chestiunea este foarte pe larg dezbătută de K. Papoulidis, *op. cit.*, p. 43-46, 50-70. Motivația este mai mult canonică.

8 Papoulidis. *Το κίνημα*. p. 50-70.

Această chestiune a parastaselor s-a constituit în cauză pentru o dispută mai amplă ce viza și problema deseii împărtășiri, declanșată de același Neofit Kavsohalivitul⁹. Mișcarea grupa cele mai de seamă personalități atonite, precum mitropolitul Macarie Notara al Corintului¹⁰ ori Atanasie din Paros. îndârjit anti-european (așa cum arăta Europa sec. XVIII, a “luminilor” lui Voltaire), anti-iluminist și luptător împotriva secularizării produse de acesta¹¹. Dar, teologul prin excelență al mișcării a fost Sfântul Nicodim Aghioritul.

Tematica dezbătută de marele duhovnic pe parcursul celor 20.000 de pagini, căci acesta este întinsul operei sale, este extrem de variată. Interesează în mod deosebit, însă, problemele ce dăduseră conținut “disputei colivilor”. Merită să amintim și chestiunile ce preocupaseră pe marele sfânt, mai ales pe acelea de ordin duhovnicesc, pastoral și liturgic. O vom face atunci când vom aminti operele scrise de el și traduse la noi.

Deși nu a fost în Țările Române, și-a făcut simțită influența de departe. Spuneam, în altă parte¹², că Sfântul Nicodim este posibil să fi corespondat cu Paisie Velicikovski, dorindu-și chiar o întâlnire cu el. Fizic, ea nu s-a produs, dar duhovnicește în mod sigur, lucru dovedit de locurile comune din operele lor, despre care un istoric grec făcea amintire¹³. Important este că amândoi au încercat o reactualizare a isihasmului prin punerea lui pe baze

9 În 1772, el a scris o carte “*Despre deasa împărtășire*” chiar când se afla la Brașov, în Transilvania. Lucrarea a rămas în manuscris până la publicarea ei de către un monah, Teodorit, la Atena, manuscrisul lucrării se găsește astăzi în Biblioteca Academiei Române, în codicele nr. 988, f. 225a-261b și nr. 192, f. 19a-60b. În 1777, s-a tipărit anonim la Veneția de către tipograful Nicolae Glykis din Ioannina Epirului. Pentru acesta, majoritatea cercetătorilor a înclinat să creadă că lucrarea aparține lui Macarie Notara. La 1783, “*Cartea foarte folositoare de suflet despre împărtășirea necentenită cu Prea Curatele Taine ale lui Hristos*” - așa se numea acum - a fost tipărită al Veneția, dar tot fără a fi menționat autorul. Faptul a făcut ca originea cărții să fie asociată unor nume ca Macarie al Corintului sau chiar Nicodim Aghioritul. Însă, nu este exclus ca unul dintre ei să fi fost autorul ediției. Pentru că nu face subiectul studiului de față să depisteze autoratul operei la care ne referim, indicăm din nou lucrarea părintelui Karaisaridis, *op. cit.*: p. 82-83.

10 Constantin Papoulidis, *Μακάριος Νοταράς (1731-1805), μητροπολίτης πρώην ορθόθιας (Macarie Notara, fost mitropolit al Corintului)*, Atena, 1971; idem, *Το κίνημα*, p. 32-33; Louis Petit, *Macaire de Corinthe*, în “*Dictionnaire de Theologie Catholique*”, vol. IX (2), 1927, col. 1451; V. Skouteris, *Μακάριος Νοταράς*, Atena, 1957, p. 43-44.

11 Constantin Papoulidis, *Περιπτώσεις πνευματικής επιδράσεως του Αγίου Όρους εις τον Βαλκανικόν χώρον κατά τον 18ον αιώνα (Cazuri de influență duhovnicescă a Muntei Athos asupra spațiului balcanic în sec. XVIII)*, “*Μακεδονικά*”, 9, 1969, Tesalonic, p. 278-293.

12 Ioan Moldoveanu, *Σχέσεις μεταξύ των ρουμανικών χωρών και του Αγίου Όρους (1650-1863) (Relații între Țările Române și Muntele Athos)*, teză de doctorat, Tesalonic, 1999, p. 378.

13 Papoulidis, *op. cit.*, p. 287-289; idem, *Influence de la renaissance spirituelle athonite du XIeme siecle sur l'ecole de Paisij Velitsikovskij dans les Pays Roumains et en Russie du Sud*, conferință ținută la Congresul Balcanologilor, 7-13 mai 1970, apud idem, *Το κίνημα*, p. 77.

noi, adică prin practicarea rugăciunii minții în viața de obște și în viața cultică a mănăstirilor.

Dacă corespondența lui Nicodim cu Paisie este îndoielnică, este sigură, în schimb, cea cu mitropolitul moldovean Veniamin Costachi¹⁴.

Ceea ce dovedește prețuirea de care s-a bucurat marele Nicodim în Țările Române este publicarea unei mari părți din opera sa la noi, chiar din acel secol. Așa s-a și manifestat influența sa la noi.

În cartea "**Despre împărtășirea deasă**" (ediția 1877, Veneția) se găsește mărturisirea lui Macarie care spunea: "*Mulți m-au insultat și pe mine pentru ieromonahul slujitor de la Korona (Kronstadt, Brașov), oraș din Transilvania, unde locuiesc și eu acum. Ieromonahul amintit a fost "colivar" și se împărtășea de două sau mai multe ori pe săptămână*". Vedem că Neofit Căvsocalivitul este posibil să fi ajuns preot la compania greacă din Brașov și scandalizase prin faptul că se împărtășea des, potrivit noului curent despre care am vorbit. Iată că aceste probleme frământau și preocupau și pe locuitorii orașului Brașov, cărora li se părea ciudată împărtășirea prea deasă, ceea ce ne face să credem că autorii mai sus pomeniți nu erau chiar niște necunoscuți, de vreme ce tot Macarie mărturisea că asupra acestor probleme au fost întrebați, el și Neofit, la un colț de stradă¹⁵. Chestiunea dăduse bătaie de cap și "liberalilor" din Sf. Munte, care acuzau pe colivari că se împărtășeau prea des. Însă, cartea conținea răspunsul. Astfel, pentru problema deseii împărtășiri, soluția lui Nicodim și, implicit a lui Neofit, ni se pare și astăzi cea mai echilibrată. Cu alte cuvinte, el favoriza o împărtășire cât mai deasă, exprimându-se chiar împotriva unei practici de împărtășire rară a credincioșilor. Însă, împărtășirea deasă o leagă Sf. Nicodim de o pregătire prealabilă temeinică a fiecărui credincios: "*cel ce n-are nici o piedică - cita din Sf. Ioan Găvră de Aur - poate să se împărtășească și în fiecare zi, precum și cel ce alunecă în păcate și nu se pocăiește, nici la sărbătoare nu poate să se împărtășească. Pentru că nu aduce ușurarea de păcate faptul că se împărtășește cineva în mod nevrednic, odată pe an. Obiceiul acesta aduce și mai mare pedeapsă*"¹⁶. Evident că rămâne la latitudinea duhovnicului dacă cineva se poate împărtăși sau nu, dar în funcție de aceste considerații ce vizează pregătirea personală. Soluția propusă, în conformitate cu Sf.

14 Se păstrează o scrisoare a sfântului către Veniamin, din 1804, scrisoarea fiind una de recomandare a unui călugăr atonit care voia să vină în Moldova, să strângă ajutoare pentru repararea Simonopetrei, unde pentru un timp viețuise și Paisie Velicikovski - Monahul Theoclit Dionisiatul. *Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης*, Atena, 1959, p. 287.

15 Karaisaridis, *op. cit.*, p. 129.

16 Cf. *Despre Dumnezeiasca împărtășanie cu Prea Curatele lui Hristos Taine*, Tesalonic, 1992, p. 16, 71. Vezi și Karaisaridis, *op. cit.*, p. 83-87.

Tradiție, poate fi analizată pe larg în cartea citată, publicată recent și în românește¹⁷.

Numele lui Nicodim Aghioritul s-a mai impus în Țările Române prin elaborarea "**Filocaliei**", el fiind acela care definitivează forma acestei imense opere de spiritualitate ortodoxă, care și-a găsit traducătorul în limba română în persoana marelui teolog român care a fost Pr. Prof. Dumitru Stăniloae¹⁸, după ce un contemporan de-al său, Paisie Velcicovschi, o tradusese în limba rusă (1793). Primul volum al ei a apărut la Sibiu în 1946, având la bază a doua ediție a Filocaliei grecești, Atena, 1893. Versiunea românească nu este întocmai fidelă celei originale, prin aceea că autorul ei a împodobit-o cu texte noi ale unor Sfinți Părinți necuprinși în ediția greacă și i-a adăugat note de subsol extrem de utile și necesare în înțelegerea textului. Astăzi, Filocalia a ajuns la al zecelea volum și s-a și reeditat după 1989.

Printre primele lucrări ale lui Nicodim, traduse la noi, se află "**Exomologhitarionul**". La 1795 apărea deja traducerea "**Exomologhitarionului**"¹⁹, la 1827 exista deja o a treia ediție românească, iar în 1890 a cincea²⁰. De atunci, au apărut continuu astfel de îndrumătoare pentru spovedanie.

La 1807 apare într-un miscelaneu de 283 file, între filele 3-268 titlul "**Neon ecloghion, adică carte nouă, cu alegere de vieți vrednice de cuvântat ale unora dintre sfinți adunate din multe cărți și scrisă de Nicodim Sftagorețul în limba cea proastă grecească** (este vorba de greaca nouă), **tălmăcite din cea elinească** (greaca veche) **și tipărite la leat 1803 iar acum tălmăcite în limba noastră românească de nevrednicul arhimandrit Nicodim Graceanovici, păstorind turma cuvântătoarelor oi a bunei**

17 A fost tradusă în română de către părintele Petroniu, starețul schitului Prodromu, de la Muntele Athos, și s-a tipărit de către editura "Orthodoxos Kypseli", Tesalonic, având o prefață a Prea Sfințitului Mitropolit al Europei Occidentale, Serafim.

18 Nicodim cita în prefața "Filocaliei" sale numele prințului Ioan Mavrocordat, dificil de identificat, prin a cărui strădanie se tipărise cartea la Veneția, în 1782 - v. André Scribman, *Les roumains et les Mont Athos*, în "Millenaire du Mont Athos", II, 1963, p. 151.

19 "Βιβλίον ψυχοφελέστατον, διηρημένον εις τρία μέρη, ὡν τὸ μὲν πρῶτον περιέχει διδασκαλίαν σύντομον καὶ πρακτικὴν πρὸς τὸν πνευματικὸν πῶς να ἐξομολογῆ με καρπὸν", Veneția, 1794 - Legend, Petit, Pernot, *Bibliographie hellénique*, Paris, II, p. 514-5, cf. Economidis, *op. cit.*, p. 63. Titlul traducerii suna astfel: *Învățătură și îndreptar pentru duhovnic cum să să spovedească și cum să să canonească. Carte folositoare de suflet împărțită trei dărapuri, din care mai întâi cuprinde învățătură pe scurt și lucrătoare către duhovnic cum să să ispovăduiască cu rodire. A doua cuprinde canoanele Sf. Ioan Postitorul tălmăcite cu amăruntul și cu altele de folos, iar a treia sfātuire supăire și pă scurt către cel ce să pocăiește, cum să să ispovăduiască cum să cade, adunată de la mai mulți dascăli și pusă în orânduială de cuvântărețul cuvios între monahi chir Nicodim» (119 l.) - Ștrempel, *Catalogul manuscriselor românești*, III, Buc., 1987, p. 244, nr. 3789.*

20 Karaisaridis, *op. cit.*, p. 131.

credițe preasfințitul mitropolit a toată Ungrovlahia chirio chir Dositeiu la anul 1807, în Sf. Mitropolie a Bucureștiului²¹. Este vorba, așa cum lesne se înțelege de o ediție a “Vieților sfinților” care va fi permanent reluată până în timpurile noastre.

Sfântul Nicodim s-a făcut cunoscut la noi și prin traducerea colecției de canoane, “**Pidalionul**”, editată în 1800, la Leipzig²². Lucrarea a fost tradusă și publicată la noi în 1842 de către însuși mitropolitul Moldovei de atunci, Veniamin Costachi, cu care Nicodim corespondase pe la începutul secolului. Și la noi, ca și în alte părți, era prima oară când se edita o astfel de colecție completă a canoanelor, după ce mai înainte fusese revizuită de Neofit Scriban și de Neonil starețul de la Neamț²³.

Nu putem aici să nu menționăm faptul că supraveghetorul tipăriturii de la Leipzig era monahul Teodorit pe care noi îl credem a fi egumenul Esfigmenului. Acesta fusese delegat de însuși Nicodim să aibe grijă de tipărirea lucrării, dar el a profitat de ocazie introducând păreri personale cu privire la anumite probleme. Una dintre ele era aceea a calendarului și a stilului îndreptat, Teodorit susținând justetea stilului vechi²⁴. Constituie acesta poate și unul dintre motivele pentru care credem că este vorba de Teodorit Esfigmenitul, dat fiind că până astăzi călugării de la Esfigmenu sunt sau au rămas cei mai acerbi susținători ai stilului vechi. Un alt motiv pentru care credem că este una și aceeași persoană ni-l dă biograful sfântului Nicodim. Eftimie²⁵. El ne spune că atunci când i s-a încredințat tipărirea Pidalionului, Teodorit se afla în Bogdania (Moldova). Să ne amintim că la începutul secolului, Teodorit venise la Veniamin Costachi să-i propună ca mănăstirea Esfigmenu să devină moldovenească. Și tot el era acela care, în urma refuzului mitropolitului, descoperise că el era rudă cu ctitorii mănăstiri Bursuci-Ciocanești pe care marele ierarh o va închina Esfigmenului spre a se putea susține material²⁶. Este posibil ca Teodorit să fi ajuns și el în Moldova

21 Ştrempel, *op. cit.*, I, Buc., 1978, p. 307, nr. 1369.

22 “*Ἠθάλιον της νοητής νηός της μίας καθολικής και αποστολικής των ορθοδόξων Εκκλησίας*” (Cărma a corăbiei duhovnicești a uneia sfinte, sobornicești și apostolicești Biserici Ortodoxe).

23 Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, București, 1997, p. 16.

24 Theoclitos, *op. cit.*, p. 264-5; Papoulidis, *op. cit.*, p. 176-7; cf. Karaisaridis, *op. cit.*, p. 36.

25 *Βίος και πολιτεία και αγώνες διά δόξου της ημών Εκκλησίας τελεσθέντες παρά του ασιολογιωτάτου και μακαρίου και αιδίμου Νικοδήμου Μοναχού συγγραφέντες παρά του εν Χριστώ αδελφού του Ευθυμίου προμονάχου (Viața, traiul și ostenețile duhovnicești pentru slava Bisericii noastre ale preacuviosului și fericitului în adormire Nicodim monahul, scisă de către fratele său în Hristos, Eftimie Ieromonahul)*, publicată de Spiridon Lavriotis în “*Ἱρηγόριος Παλαμάς*”, nr. 5, 1921, p. 213.

26 Vezi capitolul “*Mănăstirea Esfigmenu*” din teza noastră de doctorat: “*Σχέσεις μεταξύ των ρουμανικών χωρών και του Αγίου Όρους (1650-1863)*”, Tesalonic, 1999, p. 333-344.

tot în urma recomandării lui Nicodim Aghioritul. Oricum, influența sa în spațiul românesc este evidentă și merită analizată mai pe larg. Noi însă ne limităm numai la a semnală faptul.

Îată și câteva dintre problemele atinse în această lucrare de către sfântul Nicodim. Găsim, de pildă, informații foarte utile privind practica botezului, dar și interpretări dogmatice și simbolice ale ritului cu pricina. El ne redă aici interpretarea clasică a întreitii cufundări, folosindu-se de numeroase texte din Sfinții Părinți. Cu aceeași bogăție de imagini explică și exorcismele ce se fac la botez. În alt loc vorbește despre botezul latinilor pe care nu-l consideră valid.

Privitor la Taina Sf. Maslu, Sf. Nicodim admite că se poate face, la nevoie, și cu un singur preot. De altfel, a devenit o practică generală în Biserica Greciei săvârșirea maslului cu un singur preot.

Continuă prin a ne da sumedenie de informații cu privire la modul în care trebuiesc administrate Tainele, cum trebuie săvârșită Liturghia, cum să se împărtășească credincioșii, precum și cei bolnavi, despre azimele întrebuintate de catolici, despre îngroparea morților în biserică, fapt cu care el nu este de acord.

Referitor la slujba de târnosire a bisericilor, Sf. Nicodim fixează niște reguli: ea nu trebuie săvârșită, ca la ruși, de către arhimandriți, ci numai de către episcopi, potrivit îndrumărilor Sf. Simeon al Tesalonicului²⁷. O altă regulă precizată de Sf. Nicodim era aceea că în piciorul Sf. Mese din altarul bisericii trebuiesc puse numai moaște de martiri, nu de sfinți cuvioși sau ierarhi. Asemenea trebuie procedat în cazul antimiselor. Ele trebuiau sfințite când se sfințea biserica și tot atunci trebuiau cusute moaștele, tot de martiri, în pânza antimisului. Sf. Nicodim ne vorbește și despre aghiazma mare și cea mică, despre timpul în care se săvârșesc, cât și despre semnificația fiecăreia. Este reluată apoi problema icoanelor și a sfințirii lor. Aflăm că obiceiul sfințirii icoanelor nu este propriu Ortodoxiei, ci este preluat de la catolici. În cuprinsul Evhologhioanelor vechi nu există nici o rugăciune cu privire la sfințirea icoanelor²⁸.

În fine, problemele atinse de Sf. Nicodim în Pidalion sunt extrem de diverse și acoperă o plajă foarte largă, având conținut doctrinar, liturgic, canonic și pastoral.

Mai există și alte opere ale Sfântului Nicodim care au circulat la noi în manuscris, având textul original grecesc, manuscrise care, la ora aceasta, se pot găsi în diverse biblioteci din țară.

La 1826 era tradusă în română de ieromonahul Dometian la mănăstirea Neamț, și mai apoi tipărită, evident din îndemnul mitropolitului Veniamin

27 Vezi *Ἀπαντα Συμπετόν Θεσσαλονίκης* (Răspunsurile Sf. Simeon al Tesalonicului), Tesalonic, fără an. p. 102-143. Vezi, de asemenea, și Molitfelnicul.

28 Vezi și Karaisaridis, *op. cit.*, p. 87-93.

Costachi lucrarea **“Carte sfătuitoare pentru păzirea celor cinci simțuri”**. Inițial, a fost tradusă, sub titlul: *“Nicodim de la Athos. Pentru păzirea celor cinci simțuri”*²⁹. Cartea a fost republicată și la 1837, tot în vremea lui Veniamin Costachi, probabil datorită căutării ce o avusese după prima tipărire³⁰. Ultima republicare a cărții s-a făcut în 1991, la Oradea.

Tot atunci apărea la Neamț **“Carte de suflet prea folositoare ce se numește nevăzut războiu”**³¹. În această traducere sunt cuprinse în ordine alfabetică și icoasele (οἰκοί) către Domnul nostru Iisus Hristos, dar din păcate nu cunoaștem numele traducătorului³². Un fragment din această lucrare l-am găsit și într-un miscelaneu din secolul XVIII (129 file), între filele 2-8^v³³. În timpurile mai noi ea s-a tipărit la noi în 1986, la Timișoara, într-o nouă traducere a marelui bizantinolog Alexandru Elian și apoi din nou în 1991.

La 1827, s-a tipărit tot la Neamț, sub titlul **“Apanthisma”** (Florilegiu), lucrarea **“Epitomă (prescurtare) la Psalmii proorocului și împăratului David”**³⁴, cu binecuvântarea aceluiași mitropolit. Nu cunoaștem numele traducătorului, dar știm că tipograful era un Gherontie Ieromonahul³⁵. Recent, **“Apanthisma”** a fost republicată în 1999 de către mănăstirea Sf. Petru, cu binecuvântarea Prea Sfințitului episcop al Alexandriei și Teleormanului, Galaction³⁶.

Menținându-ne în contextul relațiilor directe cu Athosul, putem spune încă despre sfântul Nicodim că a mai scris o carte de pedagogie pentru educația tinerilor, având la bază un manual scris la 1800 de Grigorie din Moldova, devenit ulterior mitropolit în Țara Românească sub numele de Grigorie

29 Titlul este: *“Ἐγχειρίδιον συμβουλευτικόν περί φυλακῆς τῶν πέντε αἰσθησέων, τῆς τε φαντασίας τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας”*, Viena, 1801. Titlul ei în traducerea românească suna astfel: *«Întru slava Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh, a unuia Dumnezeu. Cărticică sfătuitoare pentru păzirea celor cinci simțuri și a nălucirii și a minții și a inimii... alcătuită adecă mai înainte pe limba grecească și iarăși îndreptată mai pe urmă de către cel mai mic între monahi Nicodim din Sfântul Munte, iară acum întâia dată în tipariu prin cheltuiala cea osârdită a preasfințitului Mitropolit chiriu, chiriu Ierotei Naxiu pentru carele s-au și alcătuit spre folosul de obște a tuturor pravoslavnicilor: 1801. Iar s-au tălmăcit în 1819»* (268 file) - vezi Ion Bitanu, Nerva Hodos, Dan Simionescu, *Bibliografia românească veche (BRV)*, III, 1912, p. 512-3, nr. 1283, cf. Dimitrie Economidis, *Nicodim Aghioritul (1748-1809)*, “BOR”, 1-2, 1941, p. 62. Cu alte cuvinte cartea era scrisă la 1801, tradusă la 1819 și tipărită la 1826. A fost dăruită Academiei Române de marele om de cultură Titu Maiorescu și se află actualmente înregistrată în catalogul de “Carte românească veche”, cota III 446818 - vezi și Ștrempel, *op. cit.*, vol. II, București, 1983, p. 449, nr. 3074. Este interesant de descris conținutul cărții: la p. 5 se află un portret al lui Ierotei de Naxos, fost ierarh al Evripului și apoi al Epirului (1826). La p. 14 se poate vedea și chipul lui Nicodim. Ceea ce am găsit cu adevărat interesant este un capitol cu o schemă conținând explicații la eclipsă (p. 459-467) și un altul despre anatomia inimii, de asemenea cu un desen foarte complex, făcut, se pare, chiar de Nicodim (p. 497-506). Și era numai anul 1801.

30 BRV, III, p. 512-3, nr. 1283; Ștrempel, *op. cit.*, II, p. 287.

31 *“Βιβλίον ψυχοφελέστατον καλούμενον Ἀράτος πόλεμος”*, Veneția, 1796.

32 BRV, III, p. 485, nr. 1271.

33 Ștrempel, *op. cit.*, IV, București, 1992, p. 98, nr. 4716.

34 *“Ἐπιτομή εκ τῶν προφητανακατοδαβιδικῶν ψαλμῶν. Ἀπάνθισμα διαφόρων κατανοητικῶν εὐχῶν”*. Textul de bază era al unui Evhologhion tipărit la Constantinopol în 1799 sub patriarhul Neofit.

35. BRV III, p. 526-527, nr. 1299

36 Editura Sofia, București, 320 pag. S-a folosit textul manuscrisului 1201 din Biblioteca Academiei Române.

Dascălul³⁷. Lucrarea rezultată se numea “**Hristoitia**” (Χρηστοθητεια)³⁸. Traducerea românească, făcută de monahii Ioan și Antonie, a fost tipărită la București, în 1837³⁹. Trebuie menționat că însuși mitropolitul Grigorie își făcuse stagiul cultural la Muntele Athos, împreună cu acel Gherontie, pomenit de noi mai înainte ca traducător al “Epitomei la Psalmi”.

În 1904-1906 a mai apărut la București în trei volume, lucrarea “**Tâlcuire la cele 14 epistole ale Sf. Apostol Pavel**”, în mai vechea traducere a aceluiași neobosit cărturar Veniamin Costachi⁴⁰.

Oricum, contactul cu Muntele Athos a fost foarte benefic pentru Țările Române, care au înțeles că au numai de câștigat pe linia tradiției bizantine. Tocmai de aceea domnii români au și susținut Muntele Athos, fără a reven-dica vreodată dreptul de posesie asupra vreunei mănăstiri de acolo. Și aceasta se întâmpla pentru că ei vedeau faptul ca pe o datorie față de Ortodoxie, iar pe de altă parte considerau Athosul un bun comun unde era cea mai propice atmosferă în care Ortodoxia putea să supraviețuiască.

În ansamblu, contribuția Sf. Nicodim Aghioritul la zestrea teologică a Ortodoxiei este imensă. Remarcăm faptul că din opera sa românii au tradus exact ceea ce era mai important sau ceea ce ei credeau că este inedit atunci în teologie. Au tradus, ca atare, “**Pidalionul**” pentru că au intuit noutatea sa. Înșiși românii se foloseau de norme canonice foarte vechi și nici măcar cu caracter bisericesc, dacă ne gândim că până la Nicodim nu exista nimic mai mult decât “Îndreptarea Legii” sau “Pravila cea mare” de la mijlocul secolului XVII. Și situația a durat până la apariția Pidalionului în 1843, adică exact cu două secole mai târziu. Astfel lucrarea sa rămâne de referință pentru cercetătorii de drept canonic.

Nu este de ignorat contribuția sfântului nici în domeniul imnografic, el însuși fiind autor al slujbelor sau canoanelor pentru nu mai puțin de 37 de sfinți. În plus, a completat slujbele a încă 39 de sfinți. Nu toate acestea au

37 Karaisaridis, *op. cit.*, p. 42.

38 Veneția, 1803. Lucrarea nu are nici o legătură cu “Hristoitia” lui Antonie Vizantios, care se dorea a fi un manual de etică și bună purtare sau bună cuviință. Pe scurt, despre ce este vorba? La 1526 apăruse la Antwerpen o lucrare a lui Erasmus intitulată “De civilitate morum puerilium” cu scopul enunțat mai sus. Lucrarea a fost tradusă și în greaca vulgară de un anonim, pentru ca mai târziu să fie tradusă în greaca veche de acest Antonie Vizantios, profesor de literatură la școala din Constantinopol. La 1770, Chesarie Daponte retraduce textul lui Vizantios în greaca vorbită și-l așează în versuri: Από αυτόν τον Βυζάντιο τρίτος εγώ τόρα και τελευταίος πάλιν εις γλωσσαν την απλην ωσάν απλους Ρομαίους με του Θεού την δύνανιν μεταγρηττισά το = După acesta a treia oară am tradus și eu, din nou, în limba simplă...]. După Daponte, monahul Danii! Kerameus a parafrazat Hristoitia în versuri iambice, iar la 1829 a tradus-o în greaca veche, cu text paralel românesc, arhimandritul Naum Râmniceanu (vezi mss. 1487, BAR). La 1881, Nichifor Calogheras, fost mitropolit de Patra, a făcut o nouă traducere în greaca modernă după textul lui Vizantios. O a doua prelucrare în românește a făcut-o Anton Pann (Sibiu, 1834), folosindu-se de textul lui Daponte și adăugând multe alte lucruri de la el - vezi D. Russo, *Cărți de bună cuviință în limba greacă și română*, “Studii și critice”, București, 1910, p. 27-49; N. Cartoian, *Cărțile populare în literatura românească*, II, Buc., 1938, p. 243-5.

39 Economidis, *op. cit.*, p. 64; Karaisaridis, *op. cit.*, p. 130.

40 *Ibidem*, p. 131.

fost traduse și la noi, însă este probabil ca multe din textele de astăzi să aibe la bază pe acelea ale lui Nicodim Aghioritul. Sunt mai greu de identificat eventualii traducători pentru că aceștia nu-și lăsau numele decât arareori.

Sfântul Nicodim a reușit să aducă în viața Bisericii și la îndemâna fiecărui credincios textele spiritualității patristice editând prețioasa lucrare **“Filocalia”**, a cărei traducere o avem și noi azi grație Părintelui Stăniloae. Și tot aici domeniul aghiografic este îmbogățit prin apariția **“Noului Martirologiu”** (Neon ecloghion) care se constituie în sursă de informare pentru viața multor neomartiri.

Să nu uităm că Sf. Nicodim este unul dintre cei care scot la lumină probleme noi ale Bisericii într-o vreme în care se cerea aceasta. Dar niciodată nu inovează, ci respectă spiritul Scripturii și al Tradiției. Poate tocmai de aceea el a simțit nevoia să-l reactualizeze pe Sf. Grigorie Palama⁴¹ și nu numai. El se ocupase și de diortosirea operelor Sf. Simeon Noul Teolog, la îndemnul mitropolitului Macarie al Corintului.

În domeniul liturgic este interesant de urmărit problema Sfintei Împărtășanii pentru care mulți contemporani ai săi propuneau o deasă folosire. El însuși nu a fost străin de o astfel de practică ce s-a impus, mai nou, și în Biserica greacă. Nu este acesta singurul aspect asupra căruia s-a oprit, ci a simțit nevoia să explice o serie de multe alte chestiuni cu conținut liturgic. Dacă se vorbește uneori de o reformă în sânul Bisericii, promovată de Sf. Nicodim și de cei pe care i-a influențat, trebuie înțeles că nu este vorba despre adăugarea a ceva nou, ci de repunerea pe tapet a unor probleme care păreau a fi fost uitate. Argumentările sunt la nivelul Părinților postpatristici. Întreaga sa operă abundă de citate patristice și de nume cu imensă autoritate în domeniul teologiei de cea mai bună calitate.

Într-un cuvânt, contribuția sa este imensă nu numai pentru Biserica greacă, ci și pentru Biserica română, ca și pentru toate celelalte Biserici surori. Dovada o constituie traducurile ce s-au făcut, cât și preocuparea pentru persoana, viața și opera sfântului. *Opera sa constituie și o dovadă a faptului că tradiția patristică nu se oprește nici la Sf. Ioan Damaschin, nici la Sf. Grigorie Palama, ci continuă până la sfinții contemporani.* Dar Sf. Nicodim prezintă un și mai mare interes pentru Bisericile noastre, prin opera sa, pe de-o parte, și datorită legăturilor spirituale speciale pe care le-a avut cu țările noastre, pe de alta. Așa se explică marea circulație pe care au avut-o operele sale la noi, multe din ele ajungând la ediții multiple. Influența lui a fost îndeajuns de mare la noi ca să poată genera o astfel de cantitate de traduceri.

Pr. lect. dr. Ioan Moldoveanu

⁴¹ *Εισαγωγή εις τα συγγράμματα του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά. Πρόλογος εις τα συγγράμματα του εν αγίοις πατρός ημών Γρηγορίου του Παλαμά (Introducere la scrierile Sf. Grigorie Palama. Prolog la scrierile celui întru sfinți părinți ai noștri Grigorie Palama)*, în “Εκκλησιαστική Αλήθεια”, 1883, Constantinopol, p. 93-101. cf. Karaisaridis, *op. cit.*, p. 45-46. Este știut că Sf. Nicodim a adunat un vast material cu privire la opera palamită, la îndemnul lui Atanasie din Paros, dar din păcate ceea ce el a scris despre Sf. Grigorie Palama s-a pierdut, nemaiapucând să se tipărească.

XI. POMENIREA LOR DIN NEAM ÎN NEAM

IPS ARHIEPISCOP LUCIAN FLOREA A TRECUT LA DOMNUL

În ziua de luni, 30 august 2004, **ÎPS Lucian Florea**, arhiepiscop al Tomisului între 1990-2000, a trecut la cele veșnice, în reședința sa din municipiul Constanța, unde se retrăsese după pensionare, bucurându-se de îngrijirea atentă a ÎPS Teodosie, succesorul său în scaunul Arhiepiscopiei Tomisului. Chip de ierarh cuvios și luminat, ÎPS Lucian a onorat cu cinste rostul și locul care i s-a încredințat, punându-și toată râvna și priceperea în slujba unității Bisericii și a neamului românesc. Pentru darurile sufletului său, Dumnezeu l-a iubit și l-a învrednicit să ajungă vârsta de 82 de ani, dintre care peste 50 de ani i-a petrecut sub aripa Bisericii.

După deces, trupul neînsuflețit al vrednicului ierarh, îmbrăcat în veșmintele slujirii sale arhieresti, a fost așezat în sicriu și depus cu rânduiala cuvenită în catedrala din Constanța. Preoți și monahi l-au străjuit la căpătâi, iar credincioșii i-au adus un ultim omagiu de cinstire.

S-a născut la 3 aprilie 1922, în localitatea Stremț, județul Alba, și a primit la botez numele Simion. Dedicându-se de tânăr slujirii Bisericii, în 1947, după terminarea școlii primare în comuna natală, a intrat ca frate în mănăstirea Sihastru, județul Vrancea, și în 1948 s-a înscris la Seminarul monahal din mănăstirea Neamț. A fost tuns în monahism în 1950, cu numele Lucian, la mănăstirea Sihastru, și hirotonit ierodiacon în același an. După o scurtă trecere pe la mănăstirea Ciolanu, județul Buzău, se așează la mănăstirea Neamț și în 1953 absolvă cursurile seminarului monahal din această mănăs-

tire. În 1955 se înscrie la Institutul Teologic Universitar din București și după un an, în 1956, este trimis cu o bursă la Academia Teologică din Zagorsk-Moscova, unde obține licența în teologie în 1960, echivalată în același an la Institutul Teologic din București. În timpul studenției a fost hirotonit ieromonah, la 15 august 1958, în catedrala episcopală din Buzău. Între 1960-1963, urmează cursurile de doctorat în teologie, la secția istorică, specialitatea Istoria Bisericii Române, la Institutul Teologic din București, și funcționează paralel și ca profesor la Seminarul Teologic din București.

La 5 martie 1963 a fost numit superior al Așezămintelor românești de la Ierusalim și Iordan și reprezentant al Patriarhiei Române pe lângă Patriarhia Ierusalimului. În același an, Sfântul Sinod l-a ridicat la rangul de arhimandrit, fiind hirotesit de patriarhul Benedict al Ierusalimului. Vreme de 12 ani a ostenit cu sârg și devotament la repararea și înfrumusețarea bisericii și căminului românesc de la Ierusalim și a capelei de la Iordan, oferind pelerinilor ospitalitate și îndrumare la Locurile Sfinte. A inițiat și redactat, începând din 1973, publicația „Învieerea”, cuprinzând articole și studii de teologie și ecumenism. A fost membru al „Asociației pentru studii teologice și ecumenism” din Israel.

Ales de Sfântul Sinod, la 25 mai 1974, în funcția nou înființată de episcop vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală, cu titlul „Făgărășanul” și reședința la Paris, a fost hirotonit arhieru la București, în 22 decembrie, același an. În această funcție, timp de șase ani, a condus efectiv Arhiepiscopia, îngrijindu-se de buna funcționare a parohiilor românești risipite în diferite țări din Apusul Europei și a reeditat și îndrumat publicația eparhială „Vestitorul”, prin care și-a continuat activitatea teologică și editorială.

Având în vedere experiența sa pastorală și misionară, ca și împlinirile pe tărâm publicistic, la 16 iulie 1980, Sfântul Sinod l-a ales episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, fiind instalat în funcție la 28 septembrie, același an. După cinci ani, la 1 octombrie 1985, a fost ales episcop-vicar al Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, cu titlul „Tomitanul” și reședința la Constanța, și instalat în funcție la 24 noiembrie, același an. După reînființarea Arhiepiscopiei Tomisului, în 21 februarie 1990, a fost numit locțiitor de arhiepiscop, la 4 aprilie 1990, apoi ales arhiepiscop al acestei eparhii, la 27 septembrie același an. A fost instaiat în scaun la 25 noiembrie 1990, în catedrala Sfinții Apostoli Petru și Pavel din Constanța, unde a păstorit cu frumoase împliniri până la 12 septembrie 2000, când s-a retras la pensie din motive de boală.

A făcut parte din delegațiile Bisericii Ortodoxe Române la Conferința panortodoxă de la Rodos, din 1961, la a cincea Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Nairobi, din 1975, la al treilea Congres ortodox al Europei Occidentale de la Amiens, din 1977, și a participat la diferite întruniri cu caracter ecumenic peste hotare.

A scris și publicat studii și articole de istorie și teologie în revistele bisericești, centrale și mitropolitane, și în periodicele: „Învierea” – Ierusalim, „Vestitorul” – Paris, „Altarul” – Londra, „Telegraful Român” – Sibiu, „Tomisul Ortodox” – Constanța. Între acestea se numără: *Participarea și contribuția Bisericii Ortodoxe Române la conferințele interortodoxe în prima jumătate a secolului al XX-lea*, în „Ortodoxia”, anul XIV, 1962, nr. 1-2, p. 181-197; *Activitatea culturală a lui Grigorie al II-lea de la Colțea, mitropolitul Ungrovlahiei (1760-1787)*, în „Studii Teologice”, anul XV, 1963, nr. 3-4, p.221-231; *Aspecte din viața și activitatea mitropolitului Mitrofan al Ungrovlahiei (1716-1719)*, în „Glasul Bisericii”, anul XXVI, 1967, nr. 3-4, p. 275-282; *Ortodocșii din Brașov în luptă cu uniația în prima jumătate a secolului al XVIII-lea*, în „Glasul Bisericii”, anul XXVII, 1968, nr. 9-10, p.991-1003; *Duhul Sfânt în Vechiul Testament*, în „Ortodoxia”, anul XXXVI, 1984, nr. 4, p. 550-560; *Duhul Sfânt – persoană dumnezeiască în lumina Noului Testament*, în „Mitropolia Ardealului”, anul XXX, 1985, nr. 1-2, p. 9-19; *Întâlnirea Mântuitorului Hristos la Ierihon cu vameșul Zaheu*, în „Mitropolia Ardealului”, anul XXX, 1985, nr.3-4, p. 171-180; *Cuviosul Irinarh de la Horaița și Cuviosul Ioan Iacob de la Neamțu-Hozevitul*, în vol. „Sfinți români și apărători ai legii strămoșești”, Buc., 1987, p. 511-519 și 550-576; *Unde trebuie situată Betsaida Iulkias?*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul CIX, 1991, nr. 7-9, p. 199-205.

În ziua de joi, 2 septembrie 2004, după Sfânta Liturghie, sicriul cu rămășițele pământești ale arhiereului Lucian a fost depus pe un catafalc în fața catedralei, unde s-a oficiat slujba de prohodire, în prezența unui mare număr de clerici și credincioși. Slujba prohodirii a fost săvârșită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu un sobor de ierarhi ai Sfântului Sinod, alcătuit din: ÎPS Mitropolit Teofan al Olteniei, ÎPS Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, PS Episcop Gherasim al Râmnicului, PS Episcop Calinic al Argeșului, PS Episcop Casian al Dunării de Jos, PS Galaction al Alexandriei și Teleormanului, PS Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, și PS Visarion Rășinăreanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, înconjurați de preoți și diaconi de la catedrala arhiepiscopală și de la bisericile din Constanța.

După slujba prohodirii, **IPS Teodosie**, chiriarhul locului, a omagiat în cuvinte emoționante memoria vrednicului său înaintaș în scaunul de arhiepiscop al Tomisului, spunând: „Astăzi suntem în zi de doliu, pentru că ducem la locul de veșnică odihnă trupul celui ce a fost arhipăstor la Tomis, în Dobrogea, vreme de 15 ani, și care a dorit să rămână aici, alături de păstoriții săi, de preoți, de monahi, de toți credincioșii care i-au fost aproape și după ce s-a pensionat”. Trecând în revistă principalele etape ale vieții și activității celui decedat, îndeosebi frumoasele împliniri legate de numele său în Arhiepiscopia Tomisului, vorbitorul a subliniat: „ÎPS Lucian a fost ctitor de biserică, ctitor de școli, ca unul care a întemeiat învățământul teologic de grad universitar la Universitatea „Ovidius” din Constanța, prin înființarea Facultății de Teologie, și de grad mediu, prin înființarea Seminarului din Tulcea, și a făcut atâtea lucruri care nu se pot descrie acum în amănunte, dar care sunt menționate în revistele noastre bisericești și în alte publicații”. Totodată, ÎPS Teodosie a mai arătat că predecesorul său, „chip al blândeții, om al bunătății, dăruitor de înțelepciune și întotdeauna doritor de armonie, lasă un mare gol în sufletele noastre, și ca să nu se depărteze prea mult de noi, ascultând și dorința sa de a rămâne aici, ne-am gândit că locul său de veci nu poate fi decât în catedrala arhiepiscopală, unde a slujit, unde s-a întâlnit cu credincioșii, unde a hirotonit preoți, iar mie, ca succesor al său, mi-a dăruit continuitate în cârmuirea eparhiei”. Rugând pe Bunul Dumnezeu „să-i dea veșnică odihnă, iar pe noi să ne ocrotească și să ne învrednicească să culegem roadele frumoase ale slujirii sale și să-i urmăm pilda vieții în tot ceea ce a dăruit”, ÎPS Teodosie a spus în încheiere: „Să-i păstrăm vie amintirea, să-i privim cu ochii minții chipul său blând și bun, și cu rugăciune neîncetat să rugăm pe *Bunul Dumnezeu ca această comuniune a noastră să nu se strice niciodată*. Și atunci când va fi vremea învierii să fim cu toții în această comuniune, pentru că dragostea față de cei ce ne-au lăsat credința ca testament, dacă noi o păstrăm curată, prin dragoaste vom ajunge să fim împreună cu ei la Domnul cel ceresc. Dumnezeu să-l ierte și vrednică să-i fie pomenirea. Amin!”

În continuare, s-a dat citire următorului mesaj de condoleanțe primit din partea **E.S. Domnul Ion Iliescu**, Președintele României:

„Am aflat cu tristețe de încetarea din viață a IPS Lucian, păstor al Arhiepiscopiei Tomisului în perioada 1990-2001. Toți cei care l-au cunoscut, în diferite demnități în care Biserica Ortodoxă Română l-a investit, vor rămâne cu amintirea unui teolog apreciat și a unui devotat, cu timp și fără timp, obștii sale.

Am avut, la rândul meu, prilejul de a mă întâlni în mai multe rânduri cu ÎPS Arhiepiscop Lucian și am remarcat, de fiecare dată, coordonatele esențiale ale misiunii sale: slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor. Apărarea credinței strămoșești, protejarea valorilor inestimabile ale patrimoniului spiritual-cultural din spațiul binecuvântat al Dobrogei, întregesc imaginea unui ierarh luminat, un vrednic continuator al ierarhilor acestor locuri de început ale creștinismului românesc, consemnați încă din secolul al III-lea d.Hr.

Exprimându-mi regretul pentru dispariția pământească a ÎPS Lucian, transmit ÎPS Arhiepiscop Teodosie – vrednicul său urmaș pe drumul străbătut acum mai bine de două milenii de Sfântul Apostol Andrei, Apostolul românilor, și de ucenicii lui – tuturor preoților și credincioșilor Arhiepiscopiei Tomisului condoleanțelor mele. Dumnezeu să-l odihnească!”

A mai rostit un cuvânt de omagiere **PS Episcop Gherasim al Râmnicului**, cu ani în urmă episcop vicar al Episcopiei Dunării de Jos, cu reședința la Constanța, care a spus, între altele: „Locul în care ne aflăm este sfânt. Aici pentru prima dată pe pământul nostru românesc au slujit arhieriei și preoți ai Mântuitorului nostru Iisus Hristos pe care istoria îi consemnează. La chemarea ÎPS Teodosie de a petrece pe Arhiepiscopul Lucian în trecerea lui la cele veșnice, am venit în locurile acestea unde am slujit și eu pe vremuri ca episcop vicar al Arhiepiscopului Antim Nica. În legătură cu cel care a plecat de lângă noi, a rânduit Dumnezeu să fiu cu unele treburi la Patriarhie tocmai când dânsul pleca la studii peste hotare. Parcă-l văd cum s-a întors cu fața către catedrală, a făcut trei cruci și a plecat cu Dumnezeu înainte. De atunci, Dumnezeu l-a călăuzit în Țara Sfântă, apoi în Europa Occidentală, unde a condus destinele credincioșilor noștri din țările de acolo, și în cele din urmă a venit aici, la Constanța”.

Și Monseniorul Ștefan Ghentă, slujitor la biserica romano-catolică din Constanța, a evidențiat osârdia pentru credință, dragostea față de credincioși, înțelepciunea pastorală și lucrarea ecumenică a celui dispărut, spunând: „Sunt aici în numele Bisericii Romano-Catolice și vă împărtășesc tuturor durerea noastră pentru trecerea la cele veșnice a ÎPS Lucian. Biserica noastră este alături de dumneavoastră în această durere. Îmi aduc aminte aici de lucrarea ecumenică pe care a depus-o ÎPS Lucian în Dobrogea. În 1995, împreună am inițiat rugăciuni pentru unitatea Bisericilor. Am venit noi în catedrala aceasta, dânsul a venit la biserica noastră romano-catolică, și împreună ne-am rugat. De atunci am început să ne rugăm în fiecare an pentru unitatea Bisericilor. Dar continuăm și mai departe să ne rugăm cu noul Arhiepiscop al Tomisului, ÎPS Teodosie, care a venit în mijlocul nostru și

lucrează cu dragoste pentru unitatea Bisericilor. Dumnezeu să-i dea IPS Lucian lumină și fericire!”.

În final, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, arătând că l-a cunoscut pe ÎPS Lucian de când acesta era monah, apoi arhimandrit și arhiereu, dovedindu-se din tinerețea sa „harnic, ascultător și smerit, împodobit cu cele mai alese flori ale credinței noastre”, a spus că „se cuvine să prețuim și să urmărim pilda lui de viață, râvna și vrednicia acestui om care și-a luat grija slujirii și a înfruntat toate pericolele în deceniile grele de afirmare a credinței noastre ortodoxe dând ascultare desăvârșită patriarhului nostru de atunci Justinian Marina, care a slavat Biserica noastră de la o catastrofă posibilă, dacă nu era ascultarea, nu era comuniunea, nu era smerenia ierarhilor din cei 50 de ani de dictatură ateistă”. Păstrarea unității în Biserică, viața în comuniune este o îndatorie a fiecăruia dintre noi, clerici și credincioși, a mai spus Prea Fericirea Sa, „cu toții fiind chemați să facem acest adevăr viu și lucrător, pururea prezent în viața noastră”. Felicitându-l în numele Sfântului Sinod pe ÎPS Arhiepiscop Teodosie „pentru dragostea cu care l-a îmbrățișat pe vrednicul său înaintaș, pentru pacea care i-a asigurat, lăsându-l să trăiască liniștit în reședința sa și acordându-i toată îngrijirea de care avea nevoie”, Prea Fericitul Părinte Patriarh a subliniat: „Fratele nostru Lucian a înfruntat toate momentele dramatice din viața sa cu smerenia și ascultarea, cele două mari pârgii ale Sfintei Evanghelii și ale noastre, ale tuturor”.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus următoarele:

„Hristos a înviat din morți, pârgă celor adormiți. Că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om a venit și învierea morților” (I Cor. 15, 20)

***Înalt Prea Sfințite Părinte Arhiepiscop Teodosie,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Prea Cucernici și Prea Cuvioși Părinți,
Frați și surori în Domnul,***

Împrejurarea de astăzi, care în mod firesc produce tristețe, se schimbă cu desăvârșire, când auzim cuvântul Sfântului: Apostol Pavel care scrie: „Fraților, nu vrem ca voi să fiți în neștiință despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristați precum ceilalți, care nu au nădejde” (I Tes. 4, 13). Am simțit atmosfera de întristare și e firesc să ne marcheze profund, pentru că cel ce pleacă dintre noi la viața veșnică, Arhiepiscopul Lucian, face parte din

însăși ființa așezământului dumnezeiesc, Biserica, iar credința pe care a mărturisit-o, l-a așezat, deci, în marea familia a creștinătății ortodoxe românești și a creștinătății întregi. E firesc să ne întristăm, căci cel ce pleacă se desparte vremelnice de noi, cei ce l-am iubit și l-am prețuit.

Această despărțire a început de atunci când fericitul întru adormire Arhiepiscop Lucian a simțit șubrezenia sănătății sale, care, agravându-se, l-a adus în starea de a cere Sfântului Sinod retragerea de la conducerea Arhiepiscopiei. Analizându-se cu atenție situația sa, i s-a aprobat pensionarea, creându-i-se condiții demne de slujirea sa ierarhică și de anii închinăți Bisericii noastre din tinerețe, de când a intrat în mănăstire.

Din cele ce s-au rostit aici de către Înalt Prea Sfințiii și Prea Sfințiii Ierarhi, iubiii mei frați și surori întru Domnul, ca și din cântările și ceremonialul impresionant desfășurate pe fondul nădejzii învierii, pentru care Hristos, Mântuitorul nostru, S-a jertfit și a înviat din morți ca pârgă a învierii noastre, ne prilejuiește tuturor învățăminte trainice pentru viața noastră. Despărțirea trupească de cei dragi rămâne o lecție vie pentru fiecare dintre noi. Dacă însăși viața este o taină de nepătruns și darul cel mai de preț al Tatălui ceresc, aceasta nu poate fi biruită de moarte, pentru că moartea este trecerea la viața cea veșnică. Prin Întruparea, Jertfa, Învierea și Înălțarea la cer a Mântuitorul nostru Iisus Hristos, puterea morții a fost zdrobită pentru totdeauna. Putem să-i rostim împreună fratelui nostru, Arhiepiscopul Lucian: „Fericită este calea în care mergi astăzi, suflete, că s-a gătit ție loc de odihnă”. L-am cunoscut din tinerețea sa, ca monah smerit și elev sârguincios, ascultător și aplecat spre studiu. Împodobit întru toate cu cele mai alese flori ale credinței și virtuților creștine, de timpuriu el a fost distins, apreciat și promovat continuu în ascultările și rosturile ierarhice ale Bisericii, așa cum a expus Înalt Prea Sfințitul Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului

Atmosfera de tristețe, deci, s-a spulberat. Pe acest ultim drum pământesc îl însoțim cu suflătele pline de nădejde și bucurie duhovnicească, conducându-l spre locul învierii din această catedrală, la care este îndreptățit fericitul părinte Lucian, primul arhiepiscop al Arhiepiscopiei Tomisului, reînființată în 1990.

A rânduit Bunul Dumnezeu să fie martorul vieții lui, a devenirii și creșterii lui duhovnicești. L-am cunoscut prin anii 1950-1954 ca student al Institutului Teologic Universitar din București, apreciat de profesori și remarcat pentru studii în străinătate, iar apoi, în 1974, l-am aflat ostenindu-se în Țara Sfântă, la Mormântul de viață dătător al Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în calitate de superior al Așezămintelor românești întemeiate acolo

de primul nostru Patriarh, Miron Cristea. Aici, la Ierusalim, la îndemnul Patriarhului de vie memorie Justinian Marina, arhimandritul Lucian Florea a refăcut și zugrăvit turla bisericii, admirată acum de toți credincioșii. A fost apoi instalat ca episcop-vicar la Arhiepiscopia Ortodoxă Română pentru Europa Centrală și Occidentală (1974), unde s-a străduit, cu frumoase rezultate pastorale, să-și împlinească misiunea de ierarh. Atât credincioșii români din Europa, cât și de cei de la Ierusalim, unde a întreținut o atmosferă ecumenică și a atras respect din partea Sfintei Patriarhii a Ierusalimului, auzind acum de trecerea sa la cele veșnice, îl vor pomeni cu evlavie, păstrându-i cuvântul și chipul de o rară blândețe și de o înțelepciune cuceritoare. Vor fi mângâiați auzind și de urmașul său vrednic, Î.P.S. Teodosie, arhipăstorul eparhiei în al cărei ogor spiritual a rodit cuvântul Sfântului Apostol Andrei. Pe pieptul său poartă decorația sfântă de la Mormântul Domnului, împreună cu altele, primite din partea Bisericii noastre și a altor Biserici surori.

Adormitul întru Domnul, Arhiepiscopul Lucian, a fost, deci, un slujitor al sfântului altar care, sub chipul și veșmântul plin de strălucire al smereniei creștine păstra o comoară de virtuți și cunoștințe foarte prețioase, cu care mângâia și alina nedumeririle celor ce îl căutau și îi cereau sfatul. A participat la numeroase reuniuni teologice internaționale, prezentând cuvântul și mesajul din partea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Am venit, așadar, cu dragoste, ca împreună să ne rugăm și să-l conducem cu laude și cântări pe drumul învierii.

Nu-i ușor să cuprinzi și să subliniezi un moment de bucurie, ca cel de la instalarea sa ca Arhiepiscop, în 1990, de către măritul Colegiu Electoral Bisericesc, sau unul de tristețe, ca cel de astăzi, când îl petrecem la mormânt, locul de așteptare a învierii celei de obște. Nu-i ușor; dar am socotit să aduc mărturia mea personală, acestui ierarh care a deschis șirul arhiepiscopilor tomitani după 1990. I-am fost, deci, cum am spus mai înainte, martor în aproape toate momentele frumoase ale vieții sale, cunoscându-i râvna, roadele smereniei și vrednicia sa, într-o lume atât de diferită, ca cea din Țara Sfântă sau din Europa Occidentală, frământată de secularizări și depărtată de la învățătura lui Hristos. Întru toate și-a păstrat ținuta sa de ierarh ortodox român, adevărat sol în vremuri grele și chipul de ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, între ierarhii celorlalte Biserici din lume.

Împreună cu prea iubiții ierarhi din Sfântul Sinod, ca unul ce am cunoscut personal de mulți ani această episcopie și pe fericiii săi arhipăstori, pomeniți la acest sfânt altar, am răspuns invitației Înalt Prea Sfințitului

Teodosie, ca împreună cu clerul și credincioșii să ne rugăm pentru veșnica pomenire a iubitului nostru frate Lucian Arhiepiscopul. În aceste clipe de însoțire pe drumul veșniciei a blândului vlădică Lucian, în numele Sfântului Sinod, exprim mulțumiri Înalt Prea Sfințitului Teodosie și venerabilului Consiliu Eparhial pentru felul în care l-a îmbrățișat și i-a revărsat în suflet pace și liniște, sprijinindu-l și invitându-l la sfintele slujbe și organizându-i acum slujba înmormântării. În scurta mea locotenență îndeplinită statutar am stabilit, împreună cu membrii Consiliului Eparhial, ca Arhiepiscopul în retragere, Lucian, să rămână liniștit în reședința sa din Constanța, unde s-a bucurat de atenția și grija frățească a Înalt Prea Sfințitului Teodosie.

Prețuim mult, iubiți frați și surori în Domnul, pe de o parte această apropiere de suflet și iubire între ierarhi, iar pe de alta pilda lucrării bisericești a adormitului în Domnul, lucrare care a străbătut decenii grele de afirmare a credinței ortodoxe. Numeroși slujitori ai Bisericii au înfruntat ca și el rigorile deceniilor de dictatură și obstacolele puse în calea misiunii clerului de la mănăstiri și parohii. Mulți dintre ierarhi, preoți, profesori și credincioși au înfruntat închisorile. Vestind credincioșilor mesajul evanghelic atât din treapta preoției, cât și din cea a arhieriei, părintele Lucian a îmbrățișat slujirea curajoasă, partea Martei din Evanghelia, sora dreptului Lazăr, înfruntând toate pericolele și dând ascultare desăvârșită Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și îndrumărilor curajosului nostru patriarh din acele decenii, Justinian Marina, care ne-a salvat Biserica, slujitorii și credincioșii, promovând comuniunea și iubirea între ierarhi de-a lungul celor cincizeci de ani de dictatură ateistă. Aceasta este învățătură pentru noi toți, cum L-ați auzit pe Mântuitorul spunând în Evanghelia care s-a citit astăzi: „Nu caut voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis” (Ioan 5, 30).

Fiecare și toți laolaltă, ca „popor al lui Dumnezeu” (I Petru 2, 10) din noi suntem datori ca acest adevăr să-l avem viu, lucrător și prezent pururea în viața noastră, fie că ne aflăm în fața sfântului altar, fie că ne aflăm ascultând Sfânta Liturghie, fie în familie sau în diferite rosturi, să nu uităm de datoria de a păstra unitatea și comuniunea de gând, ideal și faptă ca slujitori și fii ai Sfintei noastre Biserici. Meditând la acest adevăr, am remarcat că adormitul în Domnul, Arhiepiscopul Lucian, fratele nostru, rămâne o pildă întru toate. A suportat orice neajuns și a înfrânt numai cu smerenia și cu ascultarea cele două dimensiuni recomandate de Sfânta Evanghelia și întreaga învățătură de credință.

Așadar nu moartea, nu necazul și nici întâmplarea dureroasă din viață are ultimul cuvânt. Mântuitorul nostru Iisus Hristos a spus: „Eu sunt Calea, Învierea și Viața” (Ioan 14, 6). Aceasta este Sfânta Biserică, aceasta este

învățătura ei și calea noastră, a preoților și credincioșilor, chiar a lumii, ca să fim, așa cum ne învață neîncetat Iisus, „o turmă și un păstor” (Ioan 10, 16). Pentru aceasta să ne dezbrăcăm de omul cel vechi și să ne îmbrăcăm în haina smereniei, a dragostei care „pe toate le suferă, pe toate le crede, pe toate le nădăjduiește, pe toate le rabdă” (I Cor. 13, 7).

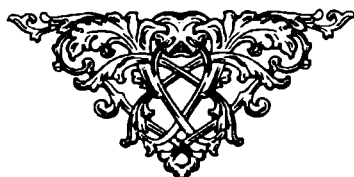
În fața chipului senin a celui pe care noi îl însoțim cu rugăciuni, să-L rugăm pe Dumnezeu să ne facă tuturor parte de un sfârșit la fel de frumos, asemenea celui pe care și l-a pregătit în toată viața sa iubitul și respectatul nostru frate, Arhiepiscopul Lucian.

Veșnica lui pomenire! Amin!

Încheindu-se cuvântările de omagiere, sicriul cu trupul neînsuflețit al ÎPS Lucian a fost ridicat de pe catafalc de preoți și monahi și în sunetul clopotelor a fost purtat pe umeri, în procesiune, în jurul bisericii, cum cere rânduiala. După ocolirea sfântului locaș, sicriul a fost coborât în cripta amenajată în partea stângă a pronaosului catedralei, unde ÎPS Lucian, vreme de 15 ani, ca episcop vicar și arhiepiscop, a propovăduit dragostea de Dumnezeu și de aproapele.

Veșnică să-i fie amintirea între fiii Bisericii Ortodoxe Române pe care a slujit-o cu credință, cu ascultare și smerenie în toate zilele vieții sale! Dumnezeu să-l odihnească între aleșii Săi!

Gheorghe Vasilescu

XII. MELOS

FOLCLORUL MUZICAL ȘI BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

La auzul acestei asocieri (folclorul - Biserică) multe spirite pot să tresară, însă, după cum se va vedea, această reacție este una instinctivă, deoarece asocierea este firească și justificată.

În primul rând, Biserica creștină de la origini (actualmente cea ortodoxă și cea catolică) în mod deliberat a promovat, în edificiile și strategia sa, cel mai complet sincretism artistic: muzică, literatură, pictură, sculptură, elemente teatrale (odăjdii, lumini, ritual etc.), toate într-o simbioză perfectă. Aceste elemente liturgice, cu un adânc simbolism religios, au și o valoare psihopedagogică. Știau slujitorii Bisericii că sămânța învățaturii lui Hristos nu încolțește și nu rodește dacă este aruncată pe teren nepregătit, dur și sterp. Era necesară o stare emoțională, pluridisciplinară, conjugată și susținută, pentru pregătirea spiritului ascultătorului în vederea acceptării și similării acestei învățături creștine.

În al doilea rând, Biserica Ortodoxă, în general, și cea Română, în special, nu a anatemizat niciodată creația populară, iar muzica folclorică nu a fost niciodată considerată diavolească. Mai mult chiar, oricine intră într-o biserică ortodoxă, cu deosebire în mediul rural, se va simți ca în propria casă. Biserica este mică, precum casa personală, atmosfera este familiară, intimă, deoarece la icoane sunt puse prosoape cusute cu motive naționale de către enoriașe, pe jos se văd covoare țesute măiestrit, icoana este pictată de meșter priceput sau făcută din goblen, iar de la strană se aude o voce cunoscută a unui cosătean ce execută cântări, impregnate uneori cu inflexiuni de sorginte populară, de asemeni cunoscute.

În vremea propăvăduirii creștinismului pe actualele teritorii românești, așezările umane erau exclusiv de tip rural. De asemeni, neexistând o cultură

populară scrisă și nici o creație religioasă notată, orice realizare artistică, religioasă sau populară, se difuză pe cale orală, ceea ce permitea contaminării indiscutabile în ambele direcții. Mai mult chiar, de cele mai multe ori, cel mai bun doinitor al satului devenea curând, sau, uneori, spre bătrânețe, cântăreț la strănă (țârcovnic sau dascăl), ceea ce, de asemeni, volens-nolens, determină transferuri de formule melodice, ritmice, ritmico-melodice și chiar formule cadențiale în ambele sensuri, dar mai ales de la popular spre bisericesc. Aceasta a contribuit la romanizarea muzicii din Biserica Ortodoxă Română. Un cunoscut cercetător al acestui fenomen muzical românesc, Pr. Dr. Marin Velea, vorbește de “înbisericirea doinei”. Scara muzicală atât de cromatizată, extrasă din intonarea unei doine, nu este altceva decât parfumul glasului bisericesc VI, cu două secunde mărite și patru semitonuri, căruia știința muzicală îi spune mod ionian cu tr. II și VI coborâte sau de stare majoră, dublu armonic.

Bogatele ornamente ale doinei nu sunt altceva decât digorgonul, trigorgonul, varia, omalonul, antichenoma, psifistonul, eteronul sau combinații ale acestora, cărora știința muzicii liniare le spune formule (combinații) ritmice, apogiatură, broderie, mordent etc. Aplicarea lor însă în practică le diferențiază, particularizându-le după maniera de execuție și interpretare și, mai ales, textul religios sau laic și destinația mesajului.

Exemple de slujire muzicală a ambelor tematici - religioasă sau laică - sunt nenumărate, dar cel mai cunoscut rămâne Anton Pann, acest “slujitor al Domnului și cântător al dorului”, care nu avea cum să se despartă în două, ci cu aceeași formație intelectual - spirituală și muzicală se dedica ambelor tematici, transferând, voit sau nevoit, mijloace de expresie muzicală dintr-un domeniu în celălalt. El a fost primul care a încifrat în neume psaltice creații populare românești. Asemenea “pani” au existat și există în toate localitățile țării noastre.

Nu există creator muzical exclusiv pentru muzica bisericească, fie și pentru simplu fapt că teologii- compozitori (slujitori sau mireni ai Bisericii) sunt, în procent covârșitor, proveniți din mediul sătesc, unde au cântat folclor (cântece de copii, colinde, cântece propriu-zise, doine, balade, hore, etc.), incluzând structural în formația lor muzicală. Marele nostru înaintaș N. Lungu, deși avea o temeinică pregătire în muzica psaltică, nu a putut lăsa de-o parte “Cântecul de leagăn”, pe care mărturisea că îl auzise chiar de la mama sa, dar nici “Hora cu strigături”, pe care, desigur, o jucase în Dobritorul natal. De aceea el a compus pe lângă liturghie, tropare, condace, chinonice, etc. la fel de nemuritoarele Alunelul oltenesc, Maria, neichii, Marie, Tărășelul și

chiar un Cântec de pahar, elemente muzicale comune celor două tematici fiind evidente.

Vestitul protopop de Slatina, părintele Trandafir, îmi povestea următoarea scenă. Cei doi renumiți soliști de muzică populară, Dan Moisescu și Ion Luican, teologi de formație, au mers la Patriarhul Justinian să-i ceară primirea în rândul clerului. Privindu-i îndelung și stăruitor, în timp ce, desigur, își cântărea argumentele și contraargumentele, le-a răspuns cu înțelepciunea caracteristică: “rămâneți ceea ce sunteți căci voi reprezentați obrazul Bisericii în lume; lumea știe că voi sunteți creșcuți de Biserică și cine nu știe, observă după maniera voastră de a cânta”. Asemenea “ambasadori” ai Bisericii Ortodoxe Române sunt nenumărați, dar eu amintesc pe câțiva din galeria marilor profesori de la Conservatorul din București, pe care, ca student, i-am cunoscut și eu în activitate și care au contribuit la formarea a mii de muzicieni: George Breazul, Ioan D. Chirescu, Victor Giuleanu, Ion Dumitrescu, Gh. Dumitrescu, C-tin Ionescu, Feodor Oancea, Dragoș Alexandrescu, cu o excepție(ultimul), proveniți din mediul rural, dar cu toții de formație teologică.

O altă galerie o putem constitui din acei slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române care, după ce lăsau epitrahilul, plecau pe teren să noteze și să difuzeze, prin publicare, creația artistică a neamului lor. Dintre cei mulți, câți vor fi fost, amintim pe: Radu Antohie, Teodor Bălășel, Timotei Cipariu, Bizanțiu Densușeanu, Gh. Dumitrescu-Bistrița, Florea Simion Marian, Ion Mincu Moldovanu, Iraclie Porumbescu, Alexie Buzera etc., adevărate albine lucrătoare ale stupinei culturale românești. Ei știau că folclorul este marca originală a poporului român, este lada de zestre a înaintașilor. Lor le putem alătura pe aceia care, după ce lasă epitrahilul, îmbracă veșmântul popular al zonei și dau glas nestematelor cântări folclorice: preot Doru Chiaja, preot Cristian Pomohaci etc. sau pe cei care, teologi fiind, s-au dedicat exclusiv interpretării muzicii populare: Dan Moisescu, Ion Luican, Ionel Bălășoiu, Alexandru Pugna, Gabriel Prunoiu etc.

Preotul, în Biserica Ortodoxă Română este membru activ al comunității sale, de dorit, modelul. El este familist ca și enoriașii săi, având aceleași probleme gospodărești, familiale și sociale. În plus, prin misiunea sa, el participă la toate problemele majore ale enoriașilor săi, inclusiv la aniversarea unor evenimente, unde buna dispoziție se generalizează și face oportună intonarea unui întreg repertoriu adecvat. Recent, la nunta unui teolog, la care am fost și eu invitat, unde nașul era preot și mulți meseni erau colegi ai celor doi protagoniști, după ce solistul vocal își cam epuizase repertoriul, nașul un tenor liric autentic, ușor revoltat de decibeli și de valoarea îndoielnică a celor

ascultate, a luat microfonul, a mărturisit că dumnealui “ține folclorul la mare cinste” și apoi susținut de ceilalți colegi, a susținut un impresionant program de muzică populară, în timp ce toată orchestra, personalul restaurantului și ceilalți invitați ascultau, impresionați de frumusețea acestor nestemate cântări și de valoarea lor educativă, mai ales când sunt cântate îngrijit și cu simțire: O bățână într-o gară, Omul bun și pomul copt, C-așa-i românul, De-ar fi mândra în deal la cruce, Decât noră-n casa voastră, Ș-așa-mi vine câteodată, Săracă inima mea, Zaraza, Mă dusei să trec la Olt etc. Mă gândeam atunci că unele dintre formulele frumos executate se vor regăsi a doua zi, negreșit în anumite cântări sau recitative liturgice.

Îmi vine în minte spusele unui alt apostol al neamului, angajat, cât a trăit, în egală măsură în propovăduirea învățaturii creștine și a creației populare, preotul Florian Tulcan de la Ineu-Arad, care relatează că, după ce, ca preot cântă Isaia dănuiește: ”făcând hora cu mirii și cu nașii în Biserică, iese apoi și în calitate de consătean se prinde în hora din fața Bisericii pentru că unirea dintre cei doi tineri este prilej de sinceră bucurie pentru toată obștea.

În final, dacă mai este nevoie să argumentăm cum folclorul muzical, prin anumite elemente ale sale, s-a subtilizat sau a fost convertit în creația religioasă din Biserica Ortodoxă Română, reamintim că marele muzician D. D. Stancu (compozitor, dirijor și folclorist) a compus în 1994, special pentru corul Symbol o liturghie. Studiind-o înainte de a o pune în lucru am constatat că majoritatea cântărilor au balsam folcloric prin conducerea liniilor melodice, prin cadențe frigice sau cu subton, prin armonii modale și prin stilul parlando-rubato. Lucrarea are un pronunțat ethos românesc, reușind totodată să provoace și să întrețină sentimentul religios de pioșenie și de rugăciune al credincioșilor. Auzind-o de mai multe ori în interpretarea corului Symbol, Prea Fericitul Părinte Teoctist a apreciat-o atât de mult încât i-a cerut compozitorului să o aranjeze și pentru cor mixt, ceea ce s-a și întâmplat. Așa se face că la această oră cel mai important cor bisericesc de pe cuprinsul Patriarhiei Române, Corala N. Lungu, cântă în cea mai importantă Catedrală a Bisericii Ortodoxe Române, Catedrala Patriarhală, această liturghie originală, de subtilă, dar evidentă inspirație folclorică.

Putem conchide că între folclorul muzical și muzica bisericească ortodoxă română a existat o firească și organică influență, ceea ce a conferit fiecăreia în parte, autenticitate, originalitate, varietate, rigoare și frumusețe, îndreptățind-o pe fiecare să poarte blazonul de Național.

Diac. prof. Jean Lupu

LA UN DECENIU DE ACTIVITATE: GRUPUL PSALTIC STAVROPOLEOS

Încă de la înființare, în anul 1994, Grupul Psaltic Stavropoleos s-a remarcat prin calitatea vocilor și înțelesul adecvat față de repertoriul cântărilor de tradiție bizantină, practicat în sânul bisericii noastre pravoslavnice. În căutarea de modele pentru o interpretare cât mai aplicată monodiei psaltice autohtone, membrii grupului, împreună cu protopsaltul lor, Arhid. Gabriel Oprea, cu răbdare și atenție numeroase manuscrise și însemnări tipiconale, anumite practici specifice slujbelor bisericesti și au deschis calea unor convorbiri și dezbateri cu privire la trecutul și prezentul muzicii bisericesti autohtone, a legăturii acesteia, în profunzime, cu teologia cântării liturgice. De asemenea, prin meticulozitatea demersurilor cu caracter teologic și de studiu aplicat în domeniul istoriografiei muzicale, Grupul Psaltic Stavropoleos a readus în actualitatea cântărilor liturgice, rânduiala glasului menționat pentru fiecare zi de sărbătoare înscris în calendarul ortodox și a reluat cântarea Chinonicelor, a Cratimelor, etc.

Înșușindu-și un valoros și bogat repertoriu de muzică bisericască, formația pe care o aniversăm a cântat în mai multe rânduri în bisericile noastre, în mod statornic în Biserica Sfinții Arhangheli – Stavropoleos din București, a înregistrat câteva casete audio (*Paradisul Maicii Domnului* – 1999; *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur* – 2002), CD-uri semnate de mai multe edituri între care și prestigioasa *Musica Sancta* din Ierusalim. A mai participat la slujbe și a susținut concerte religioase în diferite localități din țară, apoi din străinătate (Cipru, Polonia, Grecia, Franța, Austria, Spania, Italia, Israel), la congrese și festivaluri de specialitate (*Czechostowa* – 1995, *Timișoara* – 1998, *Bielsko Biala* și *București*, în 2002, etc.) În toate aceste împrejurări, Grupul Psaltic Stavropoleos s-a impus cu autoritate demonstrând, pe viu, că recâștigarea tradiției privind interpretarea muzicii bizantine, trebuie căutată la strana mănăstirilor și bisericilor noastre, în cărțile noastre, în cărțile și manuscrisele de muzică psaltică moștenite de la predecesori cât și printr-un studiu susținut atât de învățământul teologic ortodox cât și de cel muzical românesc.

O recentă lectură muzicală întreprinsă pe marginea unor înregistrări, finalizate de către Radiodifuziunea Română, ne înfățișează, de pildă, într-o nouă ipostază, Grupul Psaltic Stavropoleos în demersul său de a pune în vibrație creștinească un mănunchi de Cântări la Praznicul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, adică 15 imnuri (tropare, mărimuri și pripele, condace, chinonice, stihiri și slave) înaripate de cântăreții veacului al XVIII-lea: Daniil Protopsaltul, Petru Vizantie, Petru Lampadarie, Dionisie Fotino, dar și alte monodii „românite” sau create de Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Nectarie Vlahul, Ion Popescu-Pasărea sau de mai tânărul Virgil Ioan Nanu. Înregistrările acestui mănunchi de cântări liturgice pun în evidență și vocile soliștilor; arhid. Gabriel Constantin Oprea; Valentin Gheorghe, Adrian Stolnicu și canonarh (recitator): Sabin I. Preda.

La finele audiției acestui document sonor (CD 107) se poate remarca, în primul rând, omogenitatea vocilor din grup, robustețea nuanțată și posibilitatea de a parcurge traiectoria unui ambitus cu ample sonorități atât în configurațiile melodice din registrul vocal înalt cât și în cele care coboară în grav; grupul psaltic este tehnic și cultivă cu dicție și elan stilul simplu și ornamentat, isonarii împodobind linia melodică bizantină. Textul pliantului ce însoțește compact-discul prezentat (coordonator protosinghel Iustin Marchiș) excelează printr-o sumă de informații referitoare la tipologia imnografică, cât și cu privire la activitatea de succes a Grupului Psaltic Stavropoleos (Costin Moisil). Grafica (Paul Gherasim și Simona Bucan) și fotografiile (Dragoș Lumpan), apoi editarea în ansamblul ei (Angela Văitiș) pun în evidență cu discreție, pecetea și duhul înnoirilor remarcate în cântarea psaltică contemporană.

Sărbătorind Grupul Psaltic Stavropoleos, la zece ani de activitate, avem posibilitatea să evaluăm, deopotrivă, eforturile interpretative și de creație ale acestui mănunchi de închinători, cât și tezaurul muzical de veche și înaripată tradiție bizantină.

Prof. dr. Constantin Catrina

ISSN 1013-6789

Arhiepiscopia Bucureștilor

Str. Intrarea Patriarhiei, nr. 21, sector 4, București

Telefon: 021-3372102

